Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“ din Bucureşti

Anca Podgoreanu şi Geta Costache

C A R O L I,
AMINTIREA UNEI MARI DOMNII

Bucureşti, 2006

2006 – Anul Carol I

Cercetare bibliografică

75 texte

208 referințe cronologice

67 citate

24 casete de personalități

195 ilustrații

Redactori: **Anca Podgoreanu şi Geta Costache**

Colaboratori: **Daniela Dumitrescu, Şerban Şubă, Laura Regneală, Daniela Stoica, Carmen Goață, Lili Stoicescu, Anca Laura Gănescu**

Culegere text: **Suzana Stelea**

Tehnoredactare: **Geta Costache**

Scanări : **Sorina Nedelcu şi Beatrice Georgescu**

Prelucrare imagini : **Daniel Ciobanu**

Coperta: **Leonard Vizireanu**

Coperta 1: **Carol I, portret de Otilia Michail, 1913, colecțiile Casei Regale**

Coperta 4: **Fundația Universitară Carol I, 1939**

ISBN 973-95464-9-8

CUPRINS

X Un mare suveran al românilor
prof. univ. dr. Mircea Regneală

XII Argument

1 *PORTRET ÎN MOZAIC*

3 Portretul regelui Carol
I.G. Duca

8 Schiță de portret
Sorin Liviu Damean

9 Discursuri parlamentare
Titu Maiorescu

10 Din viața regelui Carol
C. D. Severeanu

11 Regele Carol şi politica externă
C. Rădulescu-Motru

13 Cincizeci de figuri contimporane
Petre Locusteanu

14 Regele Carol I şi politica externă
Alexandru Em. Lahovary

15 Regele Carol I față în față cu sine însuşi
Sorin Cristescu

19 *RECONSTRUCȚIA UNUI DESTIN: CAROL I ŞI FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ*

28 Declarația solemnă a lui Carol I de depunere a jurământului în fața Adunării Constituante, 10/22 mai 1866

33 Urcarea în scaun a Principelui Carol de Hohenzollern
P. P. Panaitescu

37 Decret pentru înființarea Şcolii Normale din Bucureşti, 20 octombrie 1867

38 Regele Carol şi educaţia poporului român
G. Aslan

41 Bucureştiul în veacul al XIX-lea
Ulysse de Marsillac

45 Un artist italian la curtea domnitorului Carol
Giuseppe Sabbarese

52 Profil sever. Note marginale pe o carte veche de memorii
Cezar Petrescu

64 Serbările Încoronării
Mihai Cezar Săvulescu

66 Bucureşti în 1906
Frédéric Damé

67 Bucureştiul, Regele şi Europa
Bogdan Andrei Fezi

78 Un suedez despre Carol I, Regina Elisabeta, Kogălniceanu , Carp şi Maiorescu

82 Teatrul românesc între 1866 şi 1914
Camil Petrescu

87 1866-1914
Vladimir Streinu

93 /Scrisoarea regelui Carol I de întemeiere a Fundaţiei Universitare Carol I, 3/15 mai 1891/

94 Epistolă către M.S. Regele Carol I
Eulogie Georgieff

96 M.S. Regele Carol şi şcoala română
Gheorghe Adamescu

97 Carol I şi învăţământul românesc :implicarea şi influenţa unui rege constituţional
Daniela Dumitrescu

103 Legea nr. 2264 pentru recunoaşterea „Fundaţiei Universitare Carol I“ ca instituţie de stat, 9 iulie 1891

106 Regulament pentru administrarea „Fundaţiunii Universirare Carol I“, 3 februarie1895

110 Un început de carieră sub regele Carol
C. Rădulescu-Motru

115 Cuvântarea regelui la inaugurarea „ Fundațiunii Universitare Carol I“, 14/26 martie 1895

116 Jurnal (1893-1908)
Teohari Antonescu

119 Fundația Universitară Carol I
Mircea Regneală

124 Regulament pentru administrarea Fundațiunii Universitare Carol I, 5 octombrie 1898

133 În preajma Dinastiei
Al. Tzigara-Samurcaş

139 Aniversarea Fundațiunii Carol –*Universul,* 11 mai 1905

142 Inaugurarea Expoziției Naționale – *Universul,* 8 iunie 1906

146 Expoziția Națională – *Universul,* 10 iunie 1906

147 Suveranii la Expoziție – *Universul,* 11 iunie 1906

148 De la Expoziție – *Universul,* 17 iunie 1906

150 Carol I şi Muzeul de la Şosea
Petre Popovăț

154 Festivitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I – *Adevărul,* 11 mai 1908

156 Regele şi poporul român
C. Dimitrescu-Iaşi

161 /Discurs la Adunarea anuală a Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1910/
C. Dimitrescu-Iaşi

164 De la Fundațiunea Universitară Carol I – *Universul,* 11 mai 1910

165 /Discurs la Adunarea anuală a Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1910/
Spiru Haret

175 /Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare a Fundației Universitare Carol I, 10 mai 1912/
I. Bogdan

176 /Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcționare a Fundației Universitare Carol I, 10 mai 1912/
C.C.Arion

177 Regele Carol I la Academie în mărturii fotografice
Emanuel Bădescu

182 Aniversarea Fundației Carol – *Universul*, 11 mai 1913

186 Raporturile unui ministru tânăr cu Regele Carol I
I.G.Duca

191 Regulamentul instituției de stat Fundațiunea Universitară Carol I, 13 martie 1914

199 /Discursul regelui cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914/

200 /Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914/
I. G. Duca

201 /Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914/
Al. Slăvescu

203 Fundația Universitară Carol I
Const. Paul

204 Inaugurarea Fundației Carol I
Simion Mehedinți

206 Fundațiunea universitară Carol I
Traian Lalescu

207 Palatul Fundației Carol I care se inaugurează azi cu mare solemnitate în prezența Suveranilor – *Universul,* 10 mai 1914

209 Ultima medalie a regelui Carol I
Al. Tzigara-Samurcaş

211 Fundația Carol
Marie C. Bogdan

217 /Testamentul Regelui Carol I datat 14/26 feb. 1899 şi Codicilul din 14/27 dec. 1911/

223 Pe lespedea cea nouă de la Curtea de Argeş
Gala Galaction

226 Carol I. O caracterizare. Conferință ținută la Fundația Carol , 1932
Nicolae Iorga

236 Centenarul naşterii regelui Carol I
C. Rădulescu-Motru

242 Statuia Regelui Carol I
Petru Comarnescu

244 Monumentele lui Mestrovici în capitală
V. Beneş

248 O carte de centenar. /*Din viaţa Regelui Carol I*/
Emanoil Bucuţa

251 O carte de retipărit grabnic: *Din viaţa Regelui Carol I. Mărturii contimporane şi documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaş*
Tudor Berza

254 Despre regele Carol I
Nicolae Iorga

257 Palatul Fundaţiei Universitare Carol I
Al. Tzigara-Samurcaş

261 Un model cultural: Fundaţia Universitară Carol I
Anca Podgoreanu

273 *CONFERINŢELE FUNDAŢIEI*

275 /„Secolul lui Carol I“/
Neagu Djuvara

276 /Vocaţia de ctitor a regelui Carol I/
Zoe Petre

278 Contribuţia lui Carol I la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale
Jozsef Kötö

281 Actualitatea moştenirii urbanistice a Regelui Carol I
Alexandru Beldiman

282 De ce îl admir pe Carol I
Ioana Pârvulescu

285 **Bibliografie**

Un mare suveran al românilor

De curând s-a încheiat la televiziunea națională un ciclu de emisiuni a căror finalitate a fost desemnarea celui mai mare român al tuturor timpurilor.

Deşi, în fond, aceste emisiuni nu erau decât un joc, ele au strârnit numeroase dezbateri şi chiar polemici încingând spiritele.

Susținătorii diferitelor personalități – jurnaliști, istorici, oameni de cultură –, cu argumente mai mult sau mai puțin convingătoare, au încercat să obțină, fiecare pentru candidatul său, votul telespectatorilor.

În final, cele mai multe voturi au fost obținute de Ştefan cel Mare, fiind desemnat de români drept personalitatea cea mai importantă a națiunii. Firește, legenda transmisă din generație în generație despre faptele de vitejie ale marelui domn, apărător al creştinătății, ctitor al atâtor mănăstiri şi lăcaşuri de cult a fost cea care a determinat pe români să-l voteze.

Pe locul secund s-a aflat Carol I. Această poziție i-a întristat pe mulți care l-au considerat pe marele rege nedreptățit. Dacă privim însă cu obiectivitate lucrurile, n-ar trebui să fim supărați deloc, dimpotrivă…

După o jumătate de secol de regim comunist, care a inoculat cu obstinație în mintea oamenilor, îndeosebi a celor tineri, ideea că monarhii noştri au fost cei mai mari duşmani ai românilor, exponenții exploatatorilor etc, aşezarea regelui Carol I pe poziția a doua, înaintea lui Mihai Viteazul, de exemplu, spre a rămâne în acelaşi domeniu, înseamnă foarte mult.

Înseamnă că oamenii n-au fost atât de îndoctrinați încât să creadă tot ce li s-a spus şi mai înseamnă că generația care a ajuns la maturitate după 1990 a început să-şi dea seama de rolul pozitiv pe care l-a avut monarhia în istoria noastră.

Evoluția pe care a cunoscut-o România în perioada domniei lui Carol I, progresele înregistrate în toate sectoarele vieții economice, politice şi culturale sunt fără precedent.

Într-un cuvânt, Carol I a făcut din România – un ținut balcanic înapoiat – o țară modernă, cu constituție şi instituții europene, cu libertăți democratice şi partide politice de nivel occidental.

Putem spune fără să greşim că regele Carol I este creatorul României moderne, omul providențial care ne-a scos de la turci şi ne-a arătat calea Occidentului.

Carol I de România a rămas în conştiința contemporanilor – ca un om de o verticalitate uluitoare – cu o etică şi o morală exemplare, pe care a încercat să le impună şi altora. A dus o viață de ascet. Singura sa preocupare a fost prosperitatea României. Ar fi cineva nedrept să-i reproşeze ceva regelui privind loialitatea sa față de statul în fruntea căruia a fost chemat să domnească.

Biblioteca Centrală Universitatră „Carol I“ din Bucureşti, continuatoarea Fundației cu acelaşi nume, dintre toate instituțiile româneşti care poartă emblema lui Carol I, îi datorează, fără îndoială cel mai mult.

Trebuie reamintit mereu că Fundația Carol I a fost realizată din venitul personal al regelui şi destinată tinerimii studioase. Partea principală a Fundației a fost reprezentată de bibliotecă. În 1895, când a fost inaugurată, era una din cele mai frumoase biblioteci din Europa. Avea încălzire centrală – o noutate pentru acea vreme la noi – şi confortabile spații de lectură.

Mobilierul a fost realizat de cele mai renumite firme austriece şi germane. Rafturile pentru cărți aveau polițe mobile şi, fără îndoială, ar fi putut fi folosite încă multă vreme dacă nu ar fi fost distruse de incendiul devastator din decembrie 1989.

Biblioteca Fundației era organizată pe baze moderne. Este prima bibliotecă românească, care, încă din 1913, îşi orânduieşte publicațiile pe baza principiilor Clasificării Zecimale Universale. Achiziționează cărți şi reviste de prestigiu în limbi de largă circulație şi dă acces la lectură tuturor categoriilor intelectuale interesate de lectură.

După inaugurarea aulei în 1914, aici, timp de trei decenii, vor avea loc reuniunile culturale cele mai importante ale Bucureştiului. Conferințele Fundației au rămas celebre. În aula Fundației au conferențiat aproape toate personalitățile marcante ale perioadei interbelice.

Anul 2006 marchează două momente importante legate de domnia lui Carol I: 140 de ani de la venirea sa ca domnitor al României şi 125 de ani de la proclamarea sa ca rege al României.

Volumul de față, realizat de colectivul Serviciului de Cercetare. Metodologie al BCU, încearcă să ofere o imagine cât mai completă asupra personalității regelui Carol I, aşa cum acesta apare în conştiința românilor de ieri şi de azi, un modest omagiu adus aceluia care a creat Biblioteca Fundației, ai cărei urmaşi suntem.

Sunt aici grupate 65 de articole şi studii vechi şi noi ale multor personalități care au scris despre domnia lui Carol I.

Prin parcurgerea lor, cititorul român şi, mai ales, tânărul cititor îşi va putea face o imagine cât mai apropiată de ceea ce a fost în realitate Carol I şi epoca sa.

În încheiere, aş dori să aduc mulțumiri colegilor mei din Serviciul de Cercetare. Metodologie care, sub coordonarea doamnei Anca Podgoreanu, au dus la bun sfârşit, într-un termen scurt, o lucrare de o asemenea întindere.

Prof. univ. dr. Mircea Regneală
Director general al Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I“

A r g u m e n t

După 1990, Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti a organizat mai multe expoziţii de cărţi, documente, fotografii despre epoca de început şi de dezvoltare a Fundaţiei Universitare Carol I (astăzi Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“) şi despre rolul extraordinar al regelui Carol I în modernizarea României.

Organizatorii acestor expoziţii au avut prilejul să savureze poveştile, mărturiile, relatările mai mult sau mai puţin obiective ale unor autori consacraţi sau căzuţi în uitare, să vadă un număr impresionant de fotografii, cărţi poştale, reproduceri din ziare şi reviste. Treptat s-a cristalizat ideea realizării unei cărţi dedicate lui Carol I şi ctitoriei sale de suflet.

Anul jubiliar Carol I a grăbit punerea în aplicare a proiectului care avea ca axă centrală reconstrucţia – cu ajutorul unui corpus de texte – a destinului primului rege al României, suprapus pe o perioadă de 23 de ani cu destinul marii sale construcţii arhitectonice.

Fără a fi avut la început intenţia realizării unei lecturi în trepte, redactorii au reuşit în final să aglutineze în ţesătura cărţii mai multe registre de lectură. În primul rând lucrarea este o cronică obiectivă a desfăşurării domniei lui Carol, apoi este o istorie condensată a personalităţilor din epocă – de un prestigiu greu de egalat în epocile următoare – şi, în sfârşit, partea cea mai densă a cărţii este formată din texte sau fragmente de texte selectate în funcţie de atitudinea autorului, de culoarea evocării sau a stilului, uneori exaltat, alteori ironic sau sec, implicat sau imparţial. Mari nume ale culturii române, dar şi personalităţi politice au descris istoria pe care au trăit-o, dând textului o vibraţie şi o vitalitate excepţionale. Putem aminti pe Carol însuşi, pe Titu Maiorescu, Petre Carp, N. Iorga, C. Rădulescu-Motru, Al. Tzigara-Samurcaş, I.G. Duca şi mulţi alţii.

Un contrapunct la aceste texte a fost realizat prin alegerea unor fragmente publicate în ultimii ani de istorici, în primul rând, dar şi a unor texte inedite, special concepute pentru această carte şi care aparţin unor profesori, arhitecţi, bibliotecari, muzeografi etc. Ei citesc epoca din perspectiva prezentului, chiar a anului jubiliar 2006, oferind imaginea în oglindă, uneori într-un desen neaşteptat, a unei epoci considerate, în general, definitiv încheiată.

Din loc în loc, curgerea acestei noi cronici a fost întreruptă de introducerea unor legi sau regulamente care fixează, ca nişte piloni, o realitate extrem de precisă.

Au fost introduse şi articole din ziare sau reviste, pentru efectul imediat, la cald, al evenimentului descris.

Peste toate s-a instalat o imagine a Bucureştiului de sfârşit de secol XIX şi început de secol XX focalizată pe un loc plin de istorie şi de artă – este vorba despre Calea Victoriei –care a concentrat frământările şi sărbătorile timpului.

Toate evenimentele se petrec între 1866 –anul venirii pe tron a lui Carol – şi 1914 – anul morţii sale, cu reverberaţii spre acele date şi acei ani care au păstrat trează amintirea regelui şi a Fundaţiei sale şi care constituie bornele unui destin exemplar.

Câteva explicaţii sunt necesare pentru facilitarea lecturii.

În primul capitol – *Portret în mozaic* – nu există o ordonare alfabetică sau cronologică a textelor, ci o dispunere complementară a lor. Un text mai „vechi“ este asociat cu un text mai „nou“ pentru realizarea în cercuri concentrice a unui portret care iese dintr-un cadru prestabilit şi se propagă spre prezent.

Chiar din primul capitol se conturează mecanismul de receptare a textelor. După titlu, urmează autorul şi anul scrierii textului. În paranteza rotundă, situată imediat după an, prima cifră reprezintă poziţia lucrării în bibliografia finală, urmată de volumul şi paginaţia la care se află textul selectat.

Când după autor nu se specifică anul (e cazul lui I.G. Duca cu *Amintiri politice* sau al lui Al. Tzigara-Samurcaş cu *Memorii)* înseamnă că editarea textelor s-a produs mult mai târziu faţă de data scrierii şi anul apare specificat doar în bibliografia finală.

Textele independente au fost prezentate fără ghilimele, iar lipsurile din text au fost semnalate prin /…/.

Toate citatele, inclusiv cele din interiorul textelor independente, au fost scrise cu litere cursive.

În al doilea capitol – *Reconstrucţia unui destin*– există o curgere cronologică, între anii care marchează un eveniment fiind inserate texte independente sau citate care îi măresc importanţa.

De asemenea sunt folosite citate pentru a caracteriza un personaj sau un moment esenţial.

Ultimul capitol – *Conferinţele Fundaţiei* – cuprinde, în general, texte inedite aparţinând unor invitaţi speciali care au marcat prin aceste cuvântări momentul deosebit al dezvelirii plăcii comemorative privind schimbarea denumirii bibliotecii şi al reluării Conferinţelor Fundaţiei după 50 de ani.

Bibliografia finală este formată din totalitatea textelor folosite în lucrare, precum şi din alte titluri citate în materialele inedite. În bibliografie este menţionată paginaţia completă a cărţilor sau articolelor din reviste.

În redactarea lucrării s-a respectat descrierea bibliografică stabilită prin Standardul Român *ISO 690 – Referinţe bibliografice. Conţinut, formă, structură.*

Ilustraţia a urmărit să întregească evocările şi să formeze cu textele un tot organic. Aceasta a fost selectată din cărţi, publicaţii periodice, din colecţia de fotografii şi gravuri a Bibliotecii Centrale Universitare „Carol I“ sau, în puţine cazuri, din colecţiile Bibliotecii Academiei Române.

Pentru fluenţa urmăririi textului s-au folosit abrevieri puţine. Menţionăm prescurtări pentru coordonator (coord.), ediţie (ed.), ilustraţii (il.), imprimerie (impr.), îngrijită (îngrij.), limba (lb.), parte (part.), prefaţă (pref.), reproduceri (reprod.), s.a. (sine anno), s.l. (sine loco), s.n. (sine nomine), tipografie (tipogr.), volum (vol.).

PORTRET ÎN MOZAIC

Portretul regelui Carol
I. G. Duca (102, Vol.1, p. 90-106)

Înfățișarea sa fizică îmi rămâne întipărită în minte nu sub forma sub care probabil generațiunile viitoare îi vor păstra chipul, adică sub forma Regelui în mare ținută cu pieptul plin de decorații, sau sub forma mai pretențioasă a portretelor în ulei – dealtminteri deopotrivă de proaste ce ni le-au lăsat pictorii francezi Lecomte du Noüy, sau Flameng – unde e înfățișat cu toate atributele regalității şi în decoruri alegorice. Mie chipul său îmi apare mereu sub forma mai intimă a bătrânului militar fără sabie, cu chipiul alb şi cu baston la subțioară, plimbându-se singuratic prin pădurile de la Sinaia. Astfel imaginea lui îmi este şi azi vie înaintea ochilor.

Regele Carol era de statură mijlocie, se ținea însă drept şi purta capul sus, cu o atitudine de mândrie care îți dădea iluzia că este mult mai înalt decât era în realitate. Maximilian Harden în necrologul său ce i-a consacrat în *Die Zukunft* are dreptate când zice: „Deşi mic, voia să pară mare şi adesea reuşea". Trăsăturile lui erau de o mare finețe. Mai ales din profil, avea un cap clasic de medalie, parcă fusese predestinat pentru domnie. Din față însă buza lui, care atârna puțin, îi imprima ceva semit figurii, iar ochii săi mici, pătrunzători, bănuitori şi întrebători, se mişcau mereu printr-un fel de rotire şi dădeau întregii fizionomii un aspect inconfortabil.
Pe patul de moarte, i s-a luat masca – trebuie să existe undeva – aparența semită a figurii sale este izbitoare.

Vorbea scandat, cu o greutate vădită de elocuțiune, cu accent străin în franțuzeşte, un amestec de accent german şi englez – în româneşte cu un accent atât de pronunțat, încât adesea nici nu-l puteai pricepe şi totuşi ştia foarte bine şi limba franceză şi cea română. În nemțeşte, dificultatea de elocuțiune dispărea cu totul; îmi aduc aminte că l-am auzit la un banchet rostind un toast în limba germană, şi era aproape elocvent.

În gesturile şi-n ținuta sa avea manierele unui ofițer prusian. Umbla până la sfârşitul vieții bătând din talpă şi asvârlind picioarele cu o mişcare ce ar fi putut să pară tabetică, dacă n-ar fi fost la el o vădită reminiscență a Parade-Marsch-ului cu care se obişnuise încă din tinerețe prin regimentele de gardă de la Berlin şi de la Potsdam.

Era de o mare afabilitate, rareori cineva se despărțea de dânsul fără să fi fost sedus de farmecul primirii, de conversația lui şi de aerul de noblețe ce se desprindea din toată ființa lui. Şi totuşi, niciodată nu ar fi putut surprinde la el vreun gest sau vreo pornire de familiaritate. Ținea pe toată lumea la distanță şi niciodată, pentru nimic, nu s-ar fi coborât de pe înălțimile pe care soarta îl aşezase. Nu saluta decât cu un deget. Când îți dădea două degete sau mâna întreagă, era o excepție întotdeauna voită şi cu un anume înțeles. De altminteri acest deget (arătătorul de la mâna dreaptă) juca un rol însemnat în exprimarea întregii sale personalități. Cu acest deget, şi numai cu el, accentua frazele sau îşi completa gândirea, încolo avea o sobrietate absolută de gesturi. Cu acest deget mulțumea aclamațiunilor populare, pe el îl întindea celor ce se apropiau, numai el se înălța până la chipiu când trupele defilau şi steagurile i se înclinau în față. Iar când stătea liniştit, acest deget încovoiat rămânea atârnat de nasturele tunicii sale, neconfundat nici în această atitudine de rezervă, cu restul mânei inexistente. Tunicile lui erau toate – afară de cele de mare ținută – învechite şi roase, un obicei în familia Hohenzollern care data de pe vremea lui Frideric cel Mare, pentru cei care, cel puțin, iubeau să-l imite – dar trebuie să recunosc că era în toată persoana lui atâta măreție înnăscută, atâta rasă, încât aceste amănunte de toaletă nu ştirbeau nimic din incontestabila majestate a înfățişării sale fizice./…/

Carol de Hohenzollern Sigmaringen era însă departe de a fi un om lipsit de inteligență. Era desigur înzestrat cu facultăți intelectuale superioare celor ce-l judecau cu atâta uşurință şi cu atâta superficialitate. Fără a avea o inteligență excepțională, Regele Carol a fost, fără îndoială, un om dăruit cu o frumoasă inteligență. Memoria lui era excepțională, îşi reamintea până la sfârşitul zilelor lui cu o preciziune uimitoare cele mai mici şi mai neînsemnate amănunte. Dacă memoria este şi rezultatul unei gimnastici intelectuale, el făcea tot ce îi sta în putință ca s-o exercite şi ca s-o întreție cât mai vie. Nota în fiecare zi tot ceea ce făcea, ceea ce auzea şi ceea ce cugeta şi îşi consulta mereu notele care să-şi împrospăteze cu ele memoria.

Nu se poate spune că primise o instrucție deosebită. Destinat să-şi consacre viața carierei ostăşeşti, avea o bună cultură militară. Dar, chemat la 27 de ani a guverna o țară, înțelesese nevoia de a se iniția în toate problemele vieții moderne şi, prin citiri numeroase şi metodice, i-a fost uşor, pe temelia de educație clasică ce primise în copilărie, să-şi însuşească o serioasă cultură generală. Într-o țară în care oamenii nu citesc sau încetează prea de timpuriu să citească, Regele Carol a citit cu stăruință şi cu pasiune până în ziua cea din urmă. Istoria îndeosebi îl pasiona. Îi plăcea să susție că istoria se repetă şi că, cine vrea să conducă popoarele, e dator să citească mereu faptele trecutului. /…/

Şi totuşi, această inteligență fără de strălucire artistică, nu era lipsită nici de subtilitate, nici de finețe. El avea multă iscusință de spirit şi multă dibăcie naturală. Crescut la şcoala Jesuiților, în contact o viață întreagă cu oameni formați la şcoala politică ale cărei tradiții purced de pe malurile Bosforului şi din labirintele meşteşugirilor orientale, Regele Carol ajunsese până la

sfârşitul domniei sale să fie un maestru neîntrecut al tehnicii politice. Chiar în tinerețe, finețea naturală a spiritului său i-a permis, în mijlocul unor împrejurări grele şi a unor oameni cu însuşiri neobişnuite, să evolueze în aşa chip, încât să ştie să se strecoare printre primejdii şi să impună tuturor dominația lui. Şi să fim drepți, nu a fost uşor. Să ne amintim unele din aceste împrejurări, să ne reamintim mai cu seamă numele câtorva din oamenii cu care s-a măsurat şi a luptat şi va trebui să aducem subtilității de spirit a Regelui Carol un omagiu de netăgăduită admirație.

Iscusința lui nu era de esență germană, avea într-însa ceva latin. Am bănuit întotdeauna că această trăsătură a caracterului său trebuie atribuită originii sale franceze căci, lucru ciudat, acest principe atât de german ca sentimente, atât de ostil francezilor şi latinității în genere, avea totuşi foarte mult sânge francez în vinele lui. Bunica lui după tată, ca şi bunica lui după mamă erau amândouă franceze. Prima era o Murat din viță proletară, a doua era Stefania de Beauharnais, fiica adoptivă a lui Napoleon I şi a Împărătesei Josefina şi, chiar dacă sufletul lui era german, în inteligența lui era multă latinitate.

De altfel, calitățile de dibăcie ale inteligenței lui erau completate printr-un real talent de a cunoaşte oamenii. Cu un dar minunat, el pătrundea tainele sufletului omenesc şi se pricepea să descopere slăbiciunile, ca şi virtuțile fiecărui om. O neprețuită calitate pentru un conducător de oameni. A cunoscut admirabil personalul politic al vremii sale, a ştiut exact ce poate da şi ce nu poate da fiecare şi, a ştiut şi mai bine cum să profite de meritele unora sau de scăderile celorlalți. /…/

De altminteri, în genere vorbind, Regele Carol era o adevărată personalitate, dacă n-ar fi fost decât prin voința şi puterea lui de stăruință. Cu o răbdare neobişnuită ştia să urmărească ani de-a rândul gândurile sale, la toate voințele într-adevăr stăruitoare nu-şi manifesta niciodată pe față intențiile. Când furtuna sufla peste capul său, ştia să-l aplece, ca să-l ridice însă mai semeț de îndată ce cerul se însenina iarăşi. Un om care are aceste daruri, nu este orişicine, sau nu e o personalitate obişnuită. Dacă adăugăm la aceasta o mare mândrie, un simț al datoriei cum rar se întâlneşte şi o nobilă concepție, nobilă în cel mai înalt înțeles al cuvântului, a ceea ce datorează acestui Stat şi acestui popor, vom avea sinteza însuşirilor caracteristice ale Regelui Carol.

Da, Carol de Hohenzollern Sigmaringen era mândru, purta capul sus, atât fizic ca şi moral. Multe răbda, multe îndura, dar, cu o condiție, să nu te atingi de mândria lui. Dacă îl răneai în mândria lui, nu mai puteai face nimic cu el. Aceasta între altele n-a înțeles-o niciodată Carp şi de aceea aceşti doi oameni nu s-au putut împăca o viață întreagă. Alți oameni politici au dus cu el lupte violente, l-au silit să capituleze în fața voinței lor. I-a suportat şi i-a iertat. De ce? Fiindcă ei pricepuseră că nu trebuie să-i jignească în zadar mândria şi plecând de la acest principiu, în raporturile cu el au respectat întotdeauna formele, uneori chiar cu o notă de exagerațiune, i-au arătat toată deferența ce se cuvine şefului Statului. Carp, dimpotrivă, parcă îşi făcea

o plăcere de a-l trata de sus, de a-şi lua aere de superioritate faţă de el, de a nu păstra distanţele dintre Rege şi supusul său. Aceasta era peste puterile răbdării lui Carol I.

Într-adevăr, în materie de mândrie el nu cunoaştea tranzacţiile. Pe la 1895 raporturile lui personale cu Împăratul Wilhelm se stricaseră. Au trecut de atunci şi până la moartea lui 20 de ani şi, în tot acest răstimp Germania n-a avut prieten mai devotat, apărător mai aprig al cauzei şi al intereselor ei. În tot acest răstimp, nu numai că legăturile dintre Germania şi România nu s-au resimţit de aceste neînţelegeri personale, dar au fost mai strânse şi mai intime ca oricând, şi totuşi Carol I a rămas certat cu Împăratul Germaniei, cu şeful familiei sale, fiindcă o apropiere cerea ca el să facă primul pas şi fiindcă niciodată mândria lui nu l-a lăsat să-l facă. Cât l-a costat el singur ştie, dar mândria lui a rămas nepătată.

Simţământul datoriei era poate singurul simţământ mai puternic la el, mai puternic chiar şi decât mândria. Se poate spune că toată viaţa lui Carol I n-a fost stăpânită decât de acest sentiment, întru aceasta aparţinea cu adevărat generaţiei care a făcut unitatea Germaniei. Toţi oamenii acelei epoci au fost dominaţi de preocuparea îndeplinirii datoriei şi într-însa trebuia căutat secretul virtuţilor din care a izvorât puternica Germanie de la sfârşitul veacului al XIX-lea.

Nu am vrea să spunem că Regele Carol nu a iubit România, dar netăgăduit că această iubire era mai mult zămislită din simţul datoriilor pe care le avea către Statul ce îi încredinţase conducerea destinelor sale, decât dintr-o pornire caldă a inimii pentru acest popor sau dintr-o afinitate sufletească pentru noi. În noi, Carol I iubea mai mult datoriile ce şi le impusese, decât însuşirile şi viitorul nostru. Dar să o recunoaştem, dacă şi-a închinat viaţa întreagă binelui şi propăşirii statului român, dacă a vegheat zi şi nopate asupra marilor interese pe care era chemat să le apere, dacă n-a lipsit un ceas, dacă n-a lipsit o clipă de la datoriile sale, dacă împlinirea acestora era singura lui grijă şi singura lui distracţie, este fiindcă el ridicase îndeplinirea datoriei la înălţimea unei concepţii de viaţă. Dacă nu ar fi fost şi creştin, ar fi fost singura lui filozofie.

Pentru el, tronul României nu era nicio plăcere, nicio cinste. Era o sarcină care i se încredinţase, pe care se legase cu jurământ înaintea lui Dumnezeu şi înaintea oamenilor de a o îndeplini cu sfinţenie. Să nesocotească una din îndatoririle ce Coroana i le încredinţase, i-ar fi părut tot atât de criminal ca dezertarea soldatului de pe front. O secundă de neglijenţă sau chiar de distracţie, i s-ar fi părut o vină pe care conştiinţa lui nu i-ar fi iertat-o niciodată. Şi trebuie să recunoaştem că în acest spirit, de o adevărată şi frumoasă noblеţă sufletească, şi-a îndeplinit rolul de Suveran. Se pot desigur găsi în domnia lui greşeli, se pot descoperi lipsuri şi slăbiciuni, dar nu se poate tăgădui, fără a comite o vădită nedreptate, că aproape o jumătate de veac numai aceste nobile preocupări l-au însufleţit şi l-au călăuzit. /…/

Într-o țară care n-avea noțiunea timpului, Regele Carol aducea simțul exactității matematice. Pentru nimic în lume nu ar fi intrat la deschiderea Parlamentului în sala de ședințe la 12 și un minut. Când suna 12, el și intra pe poartă. Într-o țară de aproximație în toate, el a adus conștiinciozitatea impusă până la meticulozitatea germană. Într-o țară de zvâcnituri, de entuziasm violent și de descurajare pripită, sau cel puțin de rapidă plictiseală el a adus o stăruință nezdruncinată, liniștită și regulată ca bătăile numeroaselor orologii ce umpleau apartamentele sale. Într-o țară plină de nerăbdare și de neastâmpăr, el a adus răbdarea care știe să pregătească și astâmpărul care știe să-și menție pururea seninătatea.

Într-o țară cu moravuri destul de ușoare în care divorțurile înfloreau și aventurile amoroase stăpâneau viața socială, el ne-a adus pilda unor virtuți domestice de o neobișnuită puritate. Se poate spune că femeile n-au jucat nici un rol în viața lui, câteva au pretins mai târziu că i-ar fi obținut favorurile în tinerețe, dar nu se știe dacă ele nu s-au lăudat. În memoriile lui reamintește cu drag anume serbări pe la Măgurele și lasă să se înțeleagă că frumusețile Bucureștiului îl cam asediau prin saloanele D-nei Oteteleșeanu. Dar nu i s-a putut stabili nici o legătură serioasă și, în orice caz, nu s-a cunoscut nici o femeie care a exercitat vreodată vreo influență asupra lui. Privită în genere, viața sa intimă avea ceva monahal.

Pe de altă parte, într-o țară cu mentalitate orientală, el a adus un spirit occidental în vremea tocmai când acea țară se străduia să se avânte în marea vâltoare a civilizațiunei occidentale. Nu este vorba că, pe la sfârșit, atmosfera de bizantinism a țării l-a influențat și pe el, ci că a avut tăria să rămâie întotdeauna occidental și să nu ne împrumute orientalismul decât în unele forme. În rezumat, l-am contaminat prea puțin.

Și în fine, într-o țară care, din cauza vicisitudinilor ei istorice, nu era obișnuită cu planuri dinainte făcute și bine definitivate, el a venit urmărind un scop precis, a făcut un program și l-a îndeplinit întocmai. Că acest program era mai mult un program personal decât un program național, aceasta este o altă chestiune, dar că a fost un program și că s-a îndeplinit, aceasta nimeni n-o poate nega.

Lui îi datorăm în primul rând prestigiul Regelui, un capital politic acumulat în mare parte prin mândria și vanitatea lui, dar care în ceasurile hotărâtoare ale frământărilor pentru unitatea națională ne-a fost de un ajutor prețios. Lui îi datorăm continuitatea, condiția esențială a oricărei opere constructive.

Era un spirit metodic şi extrem de meticulos. Îşi aranja singur arhiva de scrisori, documente şi rapoarte diplomatice de la reprezentanții români în străinătate, cunoscând cu o exactitate matematică locul fiecărui act personal. Se documenta în permanență în cele mai variate domenii, citea presa internă şi cea din străinătate, colecționa carte veche şi rară, numeroase manuscrise achiziționate din propriile resurse financiare fiind dăruite ulterior Academiei sau Bibliotecii universitare pe care a înființat-o şi care-i purta numele. Castelul de la Peleş, construit numai din fondurile furnizate din caseta sa privată, poartă amprenta gustului său artistic. Considerat de contemporani o adevărată bijuterie arhitectonică, castelul regal din Sinaia era adeseori deschis publicului larg./…/

Fireşte, Carol I nu a întruchipat perfecțiunea, a avut şi defecte. Nevoit să se adapteze din mers la realitățile – nu de puține ori descurajante – din noua sa patrie, să se familiarizeze cu mentalitățile atât de diferite față de climatul în care s-a format, a săvârşit şi greşeli, abil speculate de oamenii politici ai vremii pentru a dobândi puterea. A ştiut să nu se coboare până a acorda importanță insultelor nejustificate, iertându-i pe cei care au scris şi s-au declarat deschis împotriva lui. Nu de puține ori, calomniatorii de ieri se metamorfozau în fervenți partizani ai dinastiei în momentul în care ajungeau la putere, primind anumite posturi ministeriale. Acest lucru dovedeşte faptul că monarhul, în calitate de factor decizional, s-a adaptat la „jocul“ şi „intrigile bizantine“ practicate pe arena vieții politice româneşti. A dat dovadă însă de o remarcabilă răbdare şi stăpânire de sine, reuşind adeseori să-i domine pe cei din jurul său şi să le descopere slăbiciunile. Toți cei care l-au cunoscut îndeaproape îşi amintesc gestul său de a saluta cu un singur deget la chipiu sau faptul că obişnuia să-şi

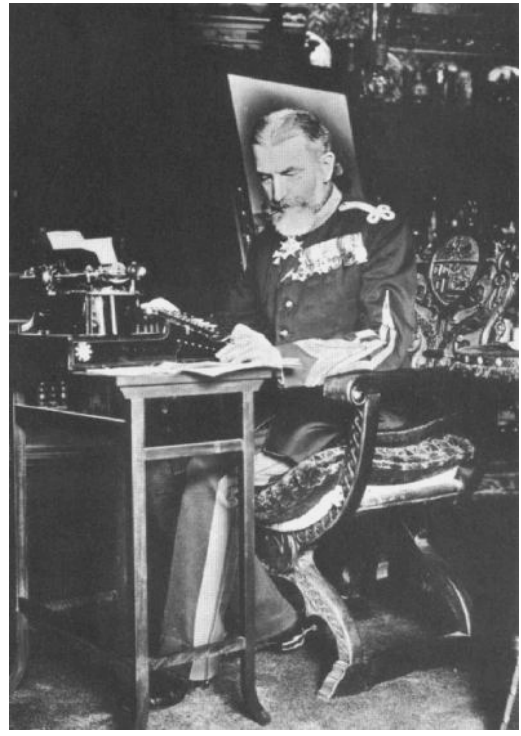

întâmpine interlocutorii întinzând numai unul sau două degete, foarte rar mâna întreagă. De altfel, în acest din urmă caz, gestul reprezenta un semn de apreciere deosebită. În general, era extrem de rezervat în ce priveşte exteriorizarea sentimentelor de simpatie faţă de o persoană sau alta, atitudine pe care şi-a impus-o până la sfârşitul vieţii.

Discursuri parlamentare
Titu Maiorescu (204, Vol.2, p. 81-82)

Principele Carol, de-abia hotărât să-şi continuie Domnia în urma celor întâmplate la 10 martie 1871, se văzuse, după 5 ani de minister conservator, din nou ameninţat prin conspiraţia de la Mazar-Paşa. Cu o rară prudenţă politică, în prevederea izbucnirii crizei orientale, Domnitorul îşi formează ministerul de la iulie 1876 din chiar mijlocul conspiratorilor şi încredinţează lui Ioan Brătianu şi lui C.A. Rosetti conducerea ţării. Dar prudenţa politică e o însuşire personală (şi însuşirile personale sunt o condiţie neapărată pentru prima întemeiere a unei Dinastii), care nu bate la ochi, care nu poate fi apreciată în valoarea ei decât după o vreme mai îndelungată şi numai de un număr restrâns de oameni. Şi tenacitatea Principelui în urmărirea ţelului, răbdarea şi indulgenţa sa, înălţarea peste orice simţământ de răzbunare, neobosita regularitate în îndeplinirea zilnicelor datorii, lipsa de orice intrigi, de orice camarilă, de orice amestec în relaţiile private, exemplara viaţă casnică -–toate aceste semne de caracter, în aşa contrast cu unele Domnii precedente, erau prea intime prin natura lor pentru a produce un efect imediat în publicul cel mare. Pe de altă parte curentul economic al ţării nu avusese încă timp şi mijloace să se deştepte; reţeaua căilor ferate era de-abia terminată în linia principală. Iar armata, deşi foarte mult sporită şi îmbunătăţită în organizarea şi înzestrarea ei, sta tot apăsată sub greutatea nopţii de la 11 februarie 1866. Nimic nu se întâmplase ca să-i regenereze spiritul din fundament.

Raportul între Domn şi Ţar nu era dar închegat. Lipsea ceva, ceva hotărâtor, ceva care să poată contopi cugetul poporului cu Dinastia ce şi-o alesese de formă.

Atunci intervine războiul, şi deodată starea lucrurilor se schimbă. Ostaşi din toate unghiurile ţării, adunaţi sub conducerea Domnitorului, se întâlnesc cu el de la om la om. El le stă înaintea ochilor ca o pildă vie la grelele nevoi. Împreună cu ei suferă şi el şi se îmbărbătează şi el. Sub acoperişul de paie al colibei de la Poradim, pe ploaie şi pe ger în câmpul liber, când mai bine când mai rău hrănit, mergând ziua şi noaptea în mijlocul lor, expunându-se la gloanţele duşmanului, căutând de răniţi, dar şi poruncind unei armate ruseşti şi stând alături de pravoslavnicul Împărat, deopotrivă cu el: pe acest Domnitor românul din popor îl simte pentru întâiaşi dată ca domnitorul său,

la El se uită, de El este mândru, în El a prins încredere. Şi când se întorc de la război, soldaţi şi ofiţeri, cu fala biruinţei smulse după atâtea jertfe, statul român are o armată şi un popor, care a început să-şi simtă misiunea, să se priceapă ca un întreg şi să-şi împământenească pe Domnitorul până atunci străin, iar de acum înainte întrupat cu aspirarea naţională ca o nădejde şi o chezăşie a viitorului.

Din viaţa regelui Carol
C.D. Severeanu, 1930 (298, p. 198-202)

Când a sosit Carol, la 1866, era încă tânăr, la 27 ani, dar avea destulă minte ca să ştie cum să-şi cumpănească viaţa într-o ţară, unde aproape totul era dezorganizat. El a arătat de la început, calităţi cu totul deosebite şi de care noi şi ai noştri eram cam lipsiţi.

Carol era sobru, serios, nu vorbea decât absolut ce trebuia, avea putere de muncă, stăruinţă şi persistenţă în opiniile sale, moral până la exces, scrupulos pentru tot ce-l înconjura, îşi impunea sie-şi să dovedească şi altora cum trebuie să-şi îndeplinească obligaţiile, nu avea cunoştinţe vaste, dar pe acelea pe care le poseda, le aplica cu sfinţenie; într-un cuvânt, avea darurile germanului de altădată.

Era de mirare cum îşi impunea sie-şi tăria rezistenţei la oboseală. Carol, când avea să vorbească cu cineva, niciodată nu şedea pe scaun; toate audienţele, şi mi s-a spus, chiar în Consiliul de Miniştri, sta în picioare. În biserică, tot timpul serviciului, de când se aşeza în strană şi până la terminare nu mişca nici măcar un deget şi cred că nimenea n-ar putea spune că slujba nu este destul de lungă în biserică. Aceasta, pe mine m-a surpins; eu ca şi mulţi ca mine, schimbăm picioarele ca gâştele. Odată l-am întrebat cum de are atâta putere de răbdare ca să stea nemişcat; ţeapăn, ore întregi şi Regele mi-a răspuns că de mic copil a făcut aşa, şi afară de asta, acest obicei era obligator în şcolile germane; apoi, a început să zâmbească:

- *„Dacă aş ridica eu picioarele, ce exemplu aş da altora, eu ştiu să-mi impun voinţa“.* /…/

Carol era de o exactitate proverbială şi se minuna de mentalitatea noastră, că nu suntem exacţi, şi încă, el nu cunoştea decât o părticică, căci desigur faţă de el trebuia să fim exacţi, dar dacă ne-ar fi văzut în afacerile dintre noi, ce-ar fi zis atunci?

Carol îmi spunea că în afacerile sale avea sisteme; aşa în politică zicea că sistemul lui era, că ori de câte ori *„lipertate"* (aluzie la liberali) era *şos* o ridica sus, şi când *„lipertate era obrasnici, tai şos*". Pe Conservatori nu-i considera serioşi, pentru că *„ast tomn Conservator chind fine la putere unu înşură pe alt şi nu faş un cufern, tare, eu am trebuinţ de cufern tare"*.

Avea mare dispreţ pentru oamenii fără caracter, dar nu suferea ca vreunul să-şi ia poziţia în serios. Pentru că Generalul Manu şi Gună Vernescu erau cam tari în şira spinării, nu-i plăceau şi căuta pe cât putea să nu-i aibă în guvern /…/

Eram invitat pentru dejun la Castel şi pe când eram la masă, a primit o telegramă, prin care i se anunţa că la Sofia, în Bulgaria, fusese executat Maiorul Panitza, acela care detronase pe Prinţul Alexandru de Batemberg şi-l trimisese peşcheş în Rusia. Carol a spus: *„Asta, Prinţ Alexandru nu a făcut bine, trebuia să graţieze pe Panitza şi să-l ia aghiotant; sistem al meu nu este aşa. Eu am atus la Palat pe tomnu Sturdza, care a scris Spion Prusian, la Mazar Paşa a propus detronarea şi asasinarea al meu la Palat şi nu este altul mai cretinşos (adevărat că Sturdza era singurul care-i săruta mâna Regelui). Tomnul Cantiano-Popescu care a făcut revoluţie la Ploieşti, a declarat detronarea mea şi a făcut Republică, l-am făcut aghiotant şi nu este alt mai credinşos. Aşa este sistem al meu, cine este contra mea, eu iau la Palat, să fadă cum lucrez eu pentru ţară"*.

Regele Carol şi politica externă
C. Rădulescu-Motru, 1913 (265, p.262-263)

Pacea din Bucureşti asigură Regelui Carol I un loc de frunte în istoria Ţării sale, şi în acelaşi timp îl impune atenţiunei Europei întregi. Rareori a fost dat ca un suveran să aibă un rol mai frumos de îndeplinit, de cum l-a avut regele Carol I, cu ocazia ultimelor evenimente din Balcani, şi încă şi mai rareori ca un suveran să se achite de rolul său cu destoinicia şi siguranţa cu care s-a achitat dânsul. Regele Carol, cu experienţa, temperamentul şi cultura sa, a fost, în momentele actuale, o adevărată providenţă pentru destinele României, şi totodată un mare binefăcător pentru toate popoarele balcanice de la Sudul Dunării, căci capitalul lui moral şi înţelepciunea sa a servit României în primul rând, dar într-o largă măsură au profitat şi celelalte state balcanice. În persoana sa au găsit beligeranţii balcanici nu numai un element ponderator, aşa de necesar pretenţiunilor lor pasionate şi în multe privinţe exagerate, dar şi o chezăşie pe care s-au fondat statele mari ale

Europei pentru a acorda balcanicilor creditul de care aceştia aveau nevoie până să ajungă la un echilibru prin puterile lor proprii. S-a spus adeseori, prin presă, că Regele Carol I a lucrat ca un mandatar al Europei. Faptul este neexact materialmente, dar este exact din punctul de vedere al finalității istorice. Regele Carol I a fost mandatarul intereselor superioare ale culturii europene; el a reprezentat în mijlocul pasiunilor deslănțuite prin conflictul balcanic mentalitatea occidentului european în fața mentalității balcanice. /…/

Pentru un spectator depărtat succesul M.S. Regelui Carol I pare, la prima vedere, datorit fericitelor împrejurări care au precedat intervenția României. Dacă n-ar fi fost guvernul bulgar prea exagerat în pretențiunile sale; dacă Austria şi Rusia ar fi fost de acord asupra unei politici unitare; dacă Serbia şi Grecia n-ar fi avut destulă încredere în forțele lor… dacă toate aceste împrejurări n-ar fi fost, atunci n-ar fi izbucnit al doilea război balcanic şi n-ar fi avut ocazia România să intervină, prin urmare şi rolul regelui Carol ar fi fost şters. Aşa sunt înclinați să judece spectatorii depărtați. Acei care cunosc însă lucrurile din Balcani, şi mai ales acei ce cunosc mentalitatea popoarelor balcanice, aceia nu judecă astfel; pentru aceştia toate împrejurările enumerate mai sus, nu sunt posibilități pe care hazardul le-a înfăptuit; ci realități, care aşteptau numai momentul ca ele să se înfăptuiască în mod inexorabil. Regele Carol era dintre aceştia. El aştepta a doua fază a războiului balcanic, cu răbdare şi fără umbră de îndoială. Răbdarea este de altfel una din însuşirile principale ale sufletului său. Biograful care i-a publicat însemnările vieții sale şi care după toate indiciile l-a cunoscut de aproape, îi descrie această însuşire sufletească cu următoarea comparație: *„Vânătorul din Alpi, care îşi pune toată ambiția să doboare un vultur, nu-şi pierde răbdarea, dacă este silit să aştepte zile şi chiar săptămâni până se prezintă ocazia pentru o lovitură sigură, căci în prinderea vânatului găseşte el o compensație pentru lunga pândă făcută în ploaie şi în vânt; dar odată şi odată, fie măcar odată într-un an, tot vânează el un vultur! – Aşa şi Regele Carol"*. Răbdarea nu i-a lipsit niciodată Regelui Carol I. El a găsit-o în patrimoniul său sufletesc; apoi printr-o lungă experiență a făcut din ea arma cea mai redutabilă de care se foloseşte. Între toți suveranii din Sud-Estul Europei nu este unul care să-i semene în această privință. Ceva mai mult. Poate şi între toți oamenii politici din Sud-Estul Europei nu este unul care să-i semene în întrebuințarea răbdării la dobândirea efectelor politice. În toată această parte a Europei lumea este puțin răbdătoare. Aci fiecare om politic vrea să ajungă repede la scop. Nici unul nu continuă pe predecesorul său. Fiecare vrea să înceapă o eră nouă, şi fiindcă sunt mulți care au această ambiție, erele noi se succed cu repezeala fulgerului. Cele mai importante acte de Stat se pun la cale după câteva zile de chibzuială şi apoi înfăptuirea lor este grăbită ca să nu ia altul înainte. Nimeni, în acest colț al Europei, nu crede în determinismul firesc al evenimentelor politice. Balcanicii cred că la baza conexiunii evenimentelor politice stă numai voința, dacă nu chiar capriciul indivizilor. Cu o vorbă bună, cu o amăgeală, sau chiar cu

o închidere de ochi, ei cred că se poate opri cursul natural al faptelor de la sfârşitul spre care el merge. /…/

Pentru un om de stat din Balcani, bunăoară, înduioşarea M.S. Ţarului tuturor Ruşilor pentru lacrimile unui bătrân trimis înadins să obţină această înduioşare, este o bază serioasă pe care se poate aşeza viitorul unui popor, şi prea puţin lipseşte pentru ca acelaşi om de stat să creadă chiar că armatele unui duşman se pot opri din cale printr-o telegramă făcută în termeni de umilinţă, fiindcă, încă odată, Balcanicul aşteaptă mult de la intervenţia extraordinarului. /…/

Cincizeci de figuri contimporane

Petre Locusteanu, 1913 (203, p. IV)

Când văd pe bătrânul nostru rege la Sinaia, plimbându-se pe cărările tainice din jurul castelului Peleş, de mână cu un prinţişor cu părul de aur, mi se pare că trăiesc cu o sută de ani mai târziu decât vremea de azi şi că visez o clipă înduioşătoare din istoria României.

Nu ştiu de ce niciodată n-am putut să mă simt contimporanul regelui Carol. Este în ochii săi autoritari, majestuoşi, liniştiţi, o lumină care, parcă, vine de departe şi trece peste clipa de faţă. Părul nins, despărţit în două, cu cochetărie de strămoş care vrea să placă posterităţii; sprâncenele, ca nişte accente circonflexe văruite; barba şi mustăţile albite de muncă şi diplomaţie, înţelepciune şi eroism, răspândesc, parcă, în jurul figurii sale, de-o severitate îmblânzită, aureola unei auguste inactualităţi.

De aceea, totdeauna când aud pe regele Carol vorbind sau îl văd strunindu-şi cu putere calul, mi se pare că acela care se mişcă şi vorbeşte nu e el ci… statuia lui. Ce vreţi? De când am învăţat să silabisesc, citesc mereu în istorie faptele lui măreţe în pagini vecine cu acelea care spun despre faima glorioşilor săi colegi de nemurire: Mihai şi Ştefan. Cum mi-aş închipui, dar,

că un rege care e de-atâta vreme mare şi istoric, ar putea să fie contimporanul meu?

De altfel este, parcă, ceva de statuie în toată făptura regelui Carol. Toate trăsăturile feţei sale au preciziuni de linii turnate în bronz sau săpate-n piatră. Mersul, gesturile, impasibilitatea atitudinilor, până şi vorba sa lapidară, totul e ca de statuie care ar umbla, ar gesticula, ar vorbi. Aşa-l văd eu pe regele Carol: o statuie în viaţă, - o statuie care, vai! mănâncă şi bea după prescripţiile doctorului Mamulea, care nu admite decât două partide de guvernământ, care a fost atât de prevăzătoare încât şi-a oprit singură locul ce i se cuvine în istorie şi care acum nu aşteaptă decât să se coboare de pe tron, ca să urce pe soclul unui monument nepieritor.

Regele Carol I şi politica externă

Alexandru Em. Lahovary, 1939 (191, p.283, 289)

În cei 37 de ani de carieră diplomatică din timpul domniei lui Carol I, am avut ocazia să fiu primit de foarte multe ori de acel care din 1881 purta cu infinită demnitate coroana regală. Cum în aceeaşi vreme obligaţiile meseriei m-au făcut să mă apropii de cele mai multe capete încoronate ale Europei, trebuie să spun că nu am întâlnit la niciun alt suveran o atitudine atât de nobilă, atât de într-adevăr regală.

De cele mai multe ori mergeam să dau socoteală Regelui despre rezultatele misiunilor mele în străinătate, vara, la Castelul Peleş, unde puteam să mă întreţin mai îndelung cu dânsul. Te primea totdeauna serios, demn, fără să râdă niciodată, cu un aer grav de părinte. Deşi mai curând mic de statură, ţinuta sa era atât de impunătoare, că îl părăseai păstrând imaginea unui om foarte înalt, într-atât puterea sa sufletească îi transfigura şi înfăţişarea fizică.

Urmărea problemele de politică externă cu acelaşi viu interes ca şi chestiunile militare sau economice, întotdeauna bine informat şi totdeauna dornic să afle şi mai multe. /…/

Zilele tratatului de la Bucureşti însemnau apogeul domniei Regelui Carol I. Acel care, tânăr de 27 ani, acceptase situaţia de vasal al Sultanului, bătrân venerabil şi venerat acum, vedea pe trimişii tuturor ţărilor ce fuseseră odată ale Padişahului, venind în Capitala sa să afle pacea cea dreaptă.

Într-o viaţă de trei sferturi de veac ştiuse deopotrivă să aibă răbdare, ştiuse să fie inflexibil şi ştiuse să ierte. Dar mai presus de toate ştiuse să iubească. Căci a iubit profund poporul acela necăjit care l-a chemat din depărtări şi a cărui soartă a modelat-o în tăcere, ca un sculptor medieval lucrând decenii la o catapeteasmă. Căci nu a fost iubire năvalnică iubirea sa, ci iubire de părinte grav, de care copiii se apropie cu sfială, miraţi poate că zâmbetul nu înfloreşte nicicând la colţul gurii. Iar zilele de trudă grea şi nopţile de veghe, copiii nu au de unde să le ştie!

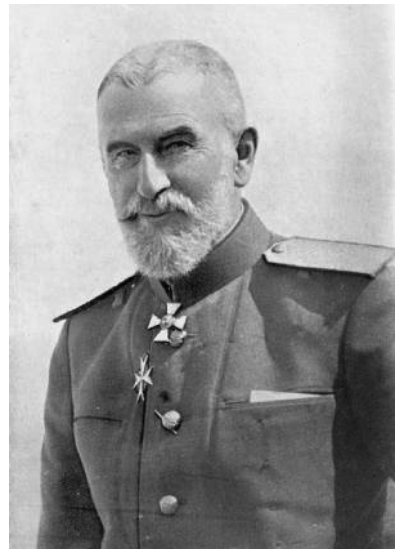

Regele Carol I față în față cu sine însuşi

lect. univ. dr Sorin Cristescu, Universitatea „Spiru Haret“, 2006

Am avut şansa să traduc şi am reuşit să public *„Corespondența privată a Regelui Carol I (1878-1912)“* – aproape patru sute de scrisori ce cuprind 34 de ani din domnia sa. Din toată această corespondență am vrut să aleg o scrisoare, una singură, în care monarhul să se definească pe sine însuşi ca om, ca soț, ca suveran. Există o asemenea scrisoare în care regele face un bilanț al domniei sale – trecuseră 27 de ani de la venirea în România – şi în care se raportează la cea mai arzătoare problemă politică românească – soarta românilor de peste Carpați.

Sigur, această scrisoare adresată soției sale, Elisabeta, în decembrie 1893, o scrisoare de aniversare, trebuie înțeleasă în contextul ei istoric: cei doi soți erau practic despărțiți de doi ani şi jumătate de când Elisabeta părăsise Bucureştii în urma scandalului legat de problema căsătoriei prințului Ferdinand cu Elena Văcărescu, perioadă în care regele a căutat şi a reuşit să-şi convingă soția de imposibilitatea acestui proiect, perioadă în care a condus tratativele mariajului lui Ferdinand cu Maria de Edinburgh. Lucrurile se încheiaseră cu bine iar în octombrie 1893 se născuse viitorul Carol al II-lea. Lucrurile evoluaseră favorabil şi pe plan politic: după o criză de neîncredere a Puterilor Centrale legată de venirea la cârmă a conservatorilor – presupuşi rusofili – se ajunsese în decembrie 1891 la constituirea guvernului Lascăr Catargiu care a prelungit imediat tratatul secret de alianță al României cu Viena şi Berlinul.

Mai mult, legăturile României cu Germania se consolidaseră printr-o convenție comercială, care însă, nu ne avantaja *„Aici Germania a făcut*

o afacere mai bună decât România" va scrie regele mai târziu cu o oarecare amărăciune. Toate aceste evenimente l-au determinat pe rege să facă un bilanț al celor 27 de ani de domnie, bilanț care explică următoarele două decenii şi chiar felul în care se va sfârşi domnia lui. Să-I dăm cuvântul:

Bucureşti, 12/24 decembrie 1893

Scumpă Elisabeta!

Din adâncul sufletului îți trimit calde urări pentru scumpa sărbătoare a aniversării zilei tale de naştere. Greu, extrem de greu, îmi vine ca în această zi în care tu împlineşti 50 de ani să nu te pot strânge la inima mea. Resimt profund dureros lunga despărțire care mi-a impus atâtea privațiuni şi plin de dor aştept ziua în care, cu forțe noi, vei reveni la mine să-mi stai alături şi să mă sprijini în trudnica mea muncă şi în luptele grele până la amurgul vieții noastre.

Mă preocupă mereu faptul, deşi aici sper că mă înşel, că tu niciodată nu ai înțeles pe deplin cât de mult te iubesc eu. Față de firea mea, prea puțin expansivă, tu ai fost probabil îndreptățită să nutreşti o uşoară îndoială; dar adesea sub un înveliş aspru este mai multă căldură şi mai mult sentiment decât se bănuieşte. Fie ca noul an de viață în care ai intrat să ne aducă bucurie neumbrită, iar ție să-ți redea prospețimea şi veselia tinerească, fie ca după anii grei de încercări, care s-au încrustat atât de adânc în viața mea şi în destinul casei noastre, să vină un timp mai vesel care să şteargă din amintirea noastră tot răul prin care am trecut şi să ne facă să privim cu încredere spre viitor.

Astăzi, în noaptea sfântă de Crăciun, pe care eu o petrec singur şi în tăcere, departe de toți cei care-mi sunt dragi, când în Cameră se desfăşoară o luptă ale cărei urmări ar putea fi într-o zi mai grave decât cele ale unei bătălii pierdute, mă dedic considerațiilor retrospective. Mă întreb care ar fi fost configurația Europei dacă eu n-aş fi venit în România. Această aserțiune sună ca o trufie, dar sunt convins că destinele popoarelor depind adesea de un om, care în acest caz este unealta lui Dumnezeu. România a devenit o putere de care „volens nolens" trebuie să se țină seama şi de aceea, acum şi în viitor, va acționa decisiv în istoria universală. Încă de la începutul domniei mele aici a fost centrul de greutate al chestiunii orientale.

Poate că şi altcineva ar fi putut să preia această misiune şi ar fi putut să o ducă la capăt cu mai mult succes, dar mă întreb dacă ar fi avut răbdarea şi tenacitatea ca să ia asupră-şi toată osteneala şi munca şi să îndure toate luptele şi adversitățile. O întreprindere atât de grea depinde adesea mai mult de temperament decât de capacitate. De aceea, după 27 de ani de domnie în care am avut o viață aspră, presărată cu lovituri dure ale destinului, pot să privesc în urmă cu o anumită mulțumire şi să mă despart de acest destin cu conştiința că mi-am împlinit cu cinste datoria şi că nu am a mă teme că activitatea şi rezultatele mele vor fi supuse unei critici prea aspre. Fie doar ca opera să dăinuiască şi să treacă într-o zi în mâna unei conduceri prudente, fie ca odrasla

Casei noastre să fie înzestrată măcar cu acele calități pe care o misiune atât de grea şi încărcată de responsabilități le pretinde unui monarh.
Dar acum vreau să cobor din sferele gândurior înalte şi să-ți povestesc câte ceva din viața de zi cu zi..

De o săptămână, în Camera Deputaților, cu ocazia Adresei la Mesajul Tronului, s-a pornit o luptă, ce-i drept nesângeroasă, dar cu atât mai înverşunată, asupra problemei Transilvaniei care ne pune într-o situație extrem de dificilă. Conservatorii şi liberalii au încălecat pe caii de luptă şi îi atacă fără cruțare pe unguri, pe care îi prezintă ca pe nişte barbari, din cauza prigoanei lor asupra românilor. Unii cer intervenție din partea guvernului, alții aprind pasiunile, mulți vorbesc despre crearea unui imperiu daco-roman şi se gândesc să realizeze cu discursuri frumoase o astfel de năzuință. Asta-i cel puțin grotesc, dar ceea ce mi se pare foarte grav este asmuțirea celor două naționalități care nu va fi prea uşor de înlăturat. Cuvintele înaripate ale unui deputat: „un dorobanț nu se va bate nicicând alături de un honved" pot avea consecințe grave.

Săptămâna aceasta îmi va fi înmânată Adresa, care altminteri este bine concepută.

Aici a avut loc o schimbare la reprezentanța Germaniei. Dl. von Bülow (viitorul cancelar al Germaniei) a fost mutat ca ambasador la Roma şi în locul său a fost numit contele Leyden pe care probabil ți-l mai aminteşti ca secretar de pe vremea contelui Wesdehlen; el nu este căsătorit. Regret plecarea lui Bülow care ne-a făcut mari servicii în timpul tratativelor convenției noastre comerciale cu Germania; a durat mai mult de un an până când ne-am putut înțelege. Din păcate, convenția nu va mai fi votată înainte de sărbători căci Camerele sunt prea agitate din cauza românilor transilvăneni.

Aici bântuie gripa, dar nu şi printre deputații înfierbântați. Şi eu am răcit, dar dr. Kremnitz, a cărui soție vrea şi ea să-ți scrie de ziua ta, m-a pus repede pe picioare. Generalul Cernat a murit deunăzi la Nisa şi Ion Ghica zace fără speranță. Aşa se duce vechea mea gardă cu care am muncit şi luptat împreună.
Îi invidiez pe Nando şi pe Missy care îți pot transmite personal urările lor.

Acum trebuie să închei.… numai al tău

Carl

Afirmațiile Regelui referitoare la problema națională ar putea părea surprinzătoare, dar ele trebuie raportate la convingerile oamenilor politici ai epocii care considerau, pe bună dreptate, că alipirea Transilvaniei la România se poate face doar în urma destrămării Imperiului Austro-Ungar. Or, această destrămare ar fi avut drept consecință instaurarea în zonă a hegemoniei Imperiului rus şi această perspectivă a unei Românii întregite, dar vasală a marelui imperiu de la Răsărit nu era dezirabilă pentru Carol I şi nici pentru sfetnicii săi, precum P.P Carp sau D.A. Studza.

(Carol I, pictură murală ,
Mănăstirea Sinaia)

RECONSTRUCȚIA UNUI DESTIN: CAROL I ȘI FUNDAȚIA UNIVERSITARĂ

(Stema României în vremea lui Carol I,
legiferată la 1872 şi modificată în 1881)

7 /20 aprilie 1839

Se naşte la Castelul Sigmaringen, în Germania, Karl Eithel Friedrich Zephyrinus Ludwig, al doilea fiu al prinţului Karl Anton von Hohenzollern –Sigmaringen (7 septembrie 1811- 2 iunie 1885) şi al Josephinei von Baden (21 octombrie 1813- 19 iunie 1900). Prin mama sa se înrudeşte cu împăratul Franţei, Napoleon I.
Carol are cinci fraţi: Leopold, Stephanie, Anton, Frederick şi Marie. Educaţia micilor principi este încredinţată unei guvernante franceze, domnişoara Picard, iar consilierul ecleziastic Emele le oferă primele noţiuni ştiinţifice. Carol îşi face studiile elementare la Dresda şi urmează apoi Şcoala de ofiţeri de la Münser.

Numele (Hohenzollern după 1170) este legat de cel al castelului omonim , situat lîngă Hechingen, aproape de castelul de Habsbourg . Hohenzollern este una dintre cele mai vechi familii de nobili germani , conţii Zollern fiind menţionaţi pentru prima oară la începutul secolului al 12-lea în regiunea Suabia. Frederic I de Zollern devine în 1192 burgrav de Nüremberg şi fondează, prin cei doi fii ai săi, Frederic II şi Conrad I, două linii dinastice importante. Urmaşii lui Conrad I (1260) vor conduce Brandenburg, Prusia şi ulterior Germania.
Pe cealaltă ramură, în 1534 descendenţii lui Frederic II numit şi cel Mare (1251) adaugă la semnătura lor numele Sigmaringen şi devin prinţi ai Sfîntului Imperiului în 1576. Această ramură se divide la rândul ei în Hohenzollern-Hechingen (se va stinge în 1869) şi Hohenzollern-Sigmaringen.

Castelul Sigmaringen este menţionat pentru prima oară în anul 1077, în cronicile mănăstirii Petershausen. Construit iniţial ca fortăreaţă (probabil un vechi edificiu roman), castelul este aşezat pe o colină stâncoasă , pe cursul superior al Dunării, în Munţii Pădurea Neagră, lângă graniţa cu Franţa. De-a lungul secolelor clădirea suportă numeroase modificări. Între 1627 şi 1630 arhitectul Hans Alberthal de Dillingen realizează o amplă transformare prin care cetatea iniţială capătă aspectul unui castel în stil renascentist iar în perioada 1860-1880 adaptări în stil neo-gothic sunt făcute de arhitectul şi constructorul casei regale, Josef Laur. După marele incendiu din 1893 Emanuel von Seidl, arhitect din München, conferă castelului un stil eclectic.

(Carol la 3ani şi părinţii săi, Josephina şi Karl Anton)

(Castelul Sigmaringen în vremea copilăriei lui Carol
Principele Carol de Hohenzollern, tablou realizat de Lauchert
Carol de Hohenzollern la 20 de ani, într-o frescă realizată de pictorul H. Mücke)

(Castelul Sigmaringen, azi)

(Elisabeta de Wied)

29 decembrie 1843

Se naşte la Neuwied, lângă Rin, Elisabeta de Wied, singura fiică a prinţului Herman de Wied şi a principesei Weilburg Marie de Nasau.

18/30 martie 1856

În cadrul lucrărilor tratatului de la Paris se semnează partea referitoare la Principatele române, care sunt puse sub garanţia puterilor europene. Se hotărăşte convocarea adunărilor (divanuri) Ad-Hoc care să se pronunţe asupra organizării viitoare a principatelor.

(Teatrul Naţional din Bucureşti , cca 1890)

1847
Sub conducerea arhitectului vienez Joseph Heft, încep în Bucureşti lucrările la clădirea Teatrului Naţional (se vor finaliza în 1852). Momentul marchează începutul integrării oraşului în circuitul valorilor arhitecturale ale epocii.

10/22 octombrie 1857
Se pune piatra de temelie a Universităţii din Bucureşti (arhitect Al. Orăscu). Va funcţiona parţial din 1862, inaugurarea clădirii fiind în 1869, cu extinderi şi modificări
între 1912 şi 1922.

(Carol , 1858)

(Carol în uniformă de ofițer prusac)

7-9 octombrie 1857

Divanurile Ad-Hoc din Iaşi şi Bucureşti formulează 5 puncte fundamentale: respectarea capitulațiilor, unirea, dinastia ereditară dintr-o familie suverană a Europei, neutralitatea garantată de Puteri, sistemul constituțional.

1857

Carol îşi încheie studiile militare la Şcoala de artilerie din Berlin şi este numit locotenent secund în regimentul de artilerie al Gardei, armă aleasă de el însuşi. La fortăreața Jülich se familiarizează cu practica de ofițer. Pe perioada armatei are drept instructor militar pe căpitanul von Hagens, foarte bine instruit şi bun pedagog. În august 1857 participă împreună cu tatăl său la manevrele Diviziei 41 şi exercițiile de tir de la Schweidnitz, unde îl cunoaşte pe generalul Moltke care rosteşte la adresa lui Carol cuvinte profetice : „ *Tânărul Principe de Hohenzollern va juca un rol în viață şi va face să se vorbească despre el.“* **(268, p.12)**

noiembrie 1858

Odată cu sosirea tatălui său la Berlin, prințul Karl Anton de Hohenzollern, Carol participă la multe evenimente importante parcurgînd o veritabilă şcoală practică de studii politice . Este sfătuit de tatăl său „*…să păstreze o bărbătească independență, o convingere fermă şi să gândească la păstrarea propriei sale individualități.“* **(171, p.11)**

24 ianuarie /5 februarie 1859

Unirea principatelor române sub domnia lui Al. Ioan Cuza.

1861

După două scurte călătorii în sudul Franței, Portugalia şi Belgia, Principele Carol face şi două călătorii în Algeria iar în 1863 vizitează Parisul unde urmează cursuri particulare de istorie şi literatură franceză. În 1864 va lua parte la războaiele prusace, la asaltul fortăreței daneze Fredericia şi la alte lupte foarte sângeroase, experiență care îi va fi de folos mai târziu, în timpul războiului ruso-turc.

24 ianuarie /5 februarie 1862

Deschiderea la Bucureşti a primului Parlament al României. Oraşul Bucureşti este proclamat capitala țării.

(Camera deputaților din Bucureşti, 1900)

(Universitatea din Bucureşti, 1900)

4 iunie 1862
Ia ființă Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii Publice.

4/16 iulie 1864
Se înființează, prin decretul lui Al. I. Cuza, contrasemnat de D. Bolintineanu, Universitatea din Bucureşti, reunind Facultățile de Drept, Litere şi Ştiințe. În 1867 se adaugă prin decret Facultatea de medicină.
În acelaşi an, biblioteca Colegiului Sf. Sava este declarată Bibliotecă Centrală a Statului. Ea funcționa în clădirea Universității.

25 noiembrie 1864
Este promulgată *Legea Instrucțiunii Publice* : *"cea dintâi legiuire şcolară care prevede un sistem de învățământ pentru ambele principate"*. După 11/26 februarie 1866 apar proiecte de modificare , dar neconcretizate, propuse de I. Strat (1866), Al. Crețulescu (1869), P.P. Carp (1870), Christian Tell (1872), Titu Maiorescu (1876). Se evidențiază un progres în privința învățământului elementar, mai ales în mediul urban. Până în 1877 ia avânt învățământul mediu, cu precădere teoretic.

3/15 august 1865

Mişcare potrivnică lui Al. I. Cuza organizată de cele două grupări aflate în opoziţie: conservatorii şi liberalii radicali.
În 5/17 decembrie, cu ocazia deschiderii sesiunii parlamentare pe 1865-1866, Cuza afirmă: *„Eu voiesc să fie bine ştiut că niciodată persoana mea nu va fi o împiedicare la orice eveniment care ar permite de a consolida edificiul politic la a cărui aşezare am fost fericit de a contribui.“*

11/23 februarie 1866

Cuza este silit să abdice. Se formează o Locotenenţă domnească (Lascăr Catargiu-reprezentant al Moldovei şi conservator, generalul Nicolae Golescu-reprezentant al Munteniei şi al liberalilor, colonelul Nicolae Haralambie) care începe demersurile pentru aducerea unui prinţ străin la conducerea Principatelor Unite. În răstimpul în care a funcţionat (trei luni) Locotenenţa domnească s-a ocupat şi de legiferarea domeniului agrar şi cultural.

În aceeaşi zi se formează un guvern provizoriu sub conducerea ministrului de externe Ion Ghica (Dimitrie Ghica-interne, Ion C. Cantacuzino-justiţie, Petre Mavrogheni-finanţe, C.A. Rosetti - culte, D. Lecca- război, Dimitrie A. Sturdza - lucrări publice.

26 februarie/10 martie-1/13 aprilie 1866

Au loc lucrările Conferinţei de la Paris. Cele şapte mari puteri europene discută problema Principatelor Române, a căror unire fusese recunoscută doar pe timpul domniei lui Al. I. Cuza.

18/30 martie 1866

Este emisă Legea învoielilor agricole, instrument legiferat de Locotenenţa domnească .

(Bucureştiul văzut din Turnul Colţei, gravură în lemn, 1859)

19/31 martie 1866

Ion Brătianu se întâlneşte la Düsseldorf cu principele Carol şi îi spune despre chemarea sa la tronul Principatelor Române. Încurajat de Otto von Bismarck (precedat de tatăl lui Carol în funcţia de cancelar), Carol acceptă.

„Ministrul prezident Ion Brătianu, înălţat la guvern în fruntea unui partid numeros şi bine disciplinat, începe a-şi simţi şi a-şi dezvolta încetul cu încetul calităţile omului de stat, pe care în tot partidul său el singur le avea. Părăsind în curând frazele şi apucăturile revoluţionare, cu care se deprinsese în tinereţea sa turbulentă, marele său simţ politic, care adeseori i-a putut acoperi lacuna unei culturi mai aprofundate, îi înlesneşte înţelegerea situaţiei reale: el devine mai accesibil sfaturilor Principelui Carol în chestiile internaţionale şi poate pentru prima oară îşi dă seama de toată importanţa Domnului ereditar dintr-o casă suverană a Europei".

Titu Maiorescu (204, Vol.2, p. 36)

29 martie 1866

Locotenenţa domnească publică o Proclamaţie prin care recomanda alegerea prin plebiscit a principelui Carol de Hohenzollern ca domn al Principatelor Unite Române, sub numele de Carol I.
De la 1800 la 1866 au fost 15 domni în Muntenia şi 14 în Moldova.

2/14-8/20 aprilie 1866

Se organizează plebiscitul care consacră alegerea principelui Carol de Hohenzollern ca domnitor al României (685.969 de voturi pentru, 224 contra şi 124.837 abţineri).

„Într-adevăr marea misiune pe care puternicul instinct de conservare al neamului nostru a încredinţat-o mult aşteptatului dar necunoscutului principe străin a fost de a-l scăpa mai întâi de primejdia competiţiilor la tron cu desele schimbări de domnii şi cu imensa corupţie întru efectuarea lor, de a duce apoi statul cu ajutorul originii sale suverane la o independenţă recunoscută şi de a-l consolida prin asigurarea unei succesiuni dinastice sub forma constituţională.
Această întreită misiune a îndeplinit-o Carol I, şi cucerind independenţa cu arma în mână a îndeplinit acea parte a ei în modul cel mai înălţător pentru poporul român. Acestea au fost cerinţele noastre, care multora le păreau prea idealiste, atunci când l-am ales. Atât i-am cerut noi atunci şi nimic mai mult, atât ne-a dat şi nu era chemat şi nici nu putea să ne dea altceva." **Titu Maiorescu (206, p. 286-287)**

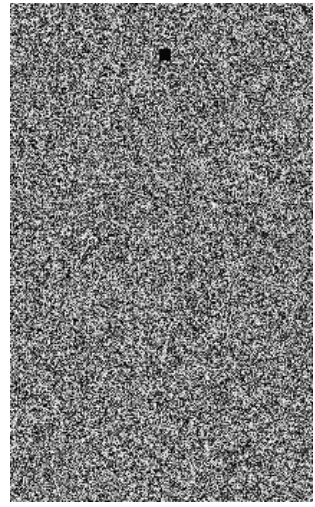

Ion C. Brătianu *(1821-1891)* -
om politic
Conducător al revoluţiei de la 1848, a militant pentru unirea Moldovei cu Muntenia
1861 Principalul iniţiator al acţiunilor politice şi diplomatice ce urmăreau aducerea pe tronul României a Principelui Carol de Hohenzollern
1875 Întemeietor al Partidului Liberal, a deţinut funcţia de preşedinte până în 1891
1866-1876 Ministru de Finanţe, de Interne, al Lucrărilor Publice, de Război 1876-1888
Preşedinte al Consiliului de Miniştri
1885 Membru de onoare al Academiei Române

1/13 aprilie 1866
Ia fiinţă, prin decret al locotenenţei domneşti, Societatea Literară Română, cu misiunea de a alcătui un dicţionar al limbii române. Din august 1867 poartă numele de Societatea Academică, nucleu al viitoarei Academii Române (martie 1879). Primul preşedinte este Ion Heliade Rădulescu (1867-1870).

17/29 aprilie 1866

Principele Carol pleacă spre România. Călătoreşte incognito (fiind ofiţer prusac se fereşte de pericolul de a nu fi prins de autorităţile austriece) prin Bonn, Friebourg, München Zürich,Viena, Baziaş.

„A doua zi, la 4 mai, prinţul şi tovarăşul său /von Werner/ luară paşapoarte, al Prinţului fiind pe numele de Charles Hettingen, care se duce la Odessa, pentru afaceri. Prinţul îşi puse şi o pereche de ochelari. Astfel plecă din Zürich şi ajunse la Münich, unde se afla dl. de Mayenfisch. Acesta luă loc într-un vagon de clasa I, iar prinţul şi dl. de Werner , într-un vagon de clasa II. La 7 mai , prinţul sosi la Baziaş, de unde trebuia să coboare Dunărea. La 8 mai , în sfârşit, Prinţul se sui pe un vapor, ocupând o cabină de clasa II; în alta se afla Brătianu, care venise de la Paris. Trecură porţile de Fier, şi pe la ora 4 seara, se văzu fluturând drapelul românesc din Turnu-Severin. Prinţul se coborî, împreună cu Brătianu. Căpitanul vaporului însă, îl întrebă pentru ce se opreşte la Turnu Severin, dacă are bilet pentru Odessa. – Mă întorc acum, spuse prinţul Carol. Dar abia făcu câţiva paşi pe solul românesc, şi auzi pe căpitan exclamând:-Dumnezeule, trebuie să fie prinţul de Hohenzollern. Căpitanul vaporului îl recunoscuse. Un poştalion aştepta pe prinţ, care plecă însoţit de Brătianu, după ce prinţul trimise o telegramă Locotenenţei Domneşti din Bucureşti." **(268, p. 16)**

10/22 mai 1866

Prinţul Carol de Hohenzolern-Sigmaringen intră în Bucureşti şi depune jurământul înaintea Adunării Constituante (prezidate de Manolache Costache Epureanu) fiind proclamat domnitor al României sub numele de Carol I.

/Declaraţia solemnă a lui Carol I de depunere a jurământului în faţa Adunării Constituante, 10/22 mai 1866 /

(13, p. 164)

Punând piciorul pe acest pământ sacru, am şi devenit român. Primirea plebiscitului /i/mi impune, ştiu, mari datorii; sper că-mi va fi dat a le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voinţă tare de a face binele, un devotament fără margini, către noua mea patrie, şi acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor mei.

Cetăţean astăzi, mâine, de va fi nevoie, soldat, eu voi împărtăşi cu d-voastră soarta cea bună ca şi pe aceea rea. Din acest moment, totul este comun între noi; credeţi în mine, precum cred eu în d-voastră! Singur numai Dumnezeu poate şti ceea ce viitorul păstrează patriei noastre! Din parte-ne să ne mulţumim întru a ne face datoria. Să ne întărim prin concordie! Să unim puterile noastre spre a fi la înălţimea evenimentelor!

CAROL

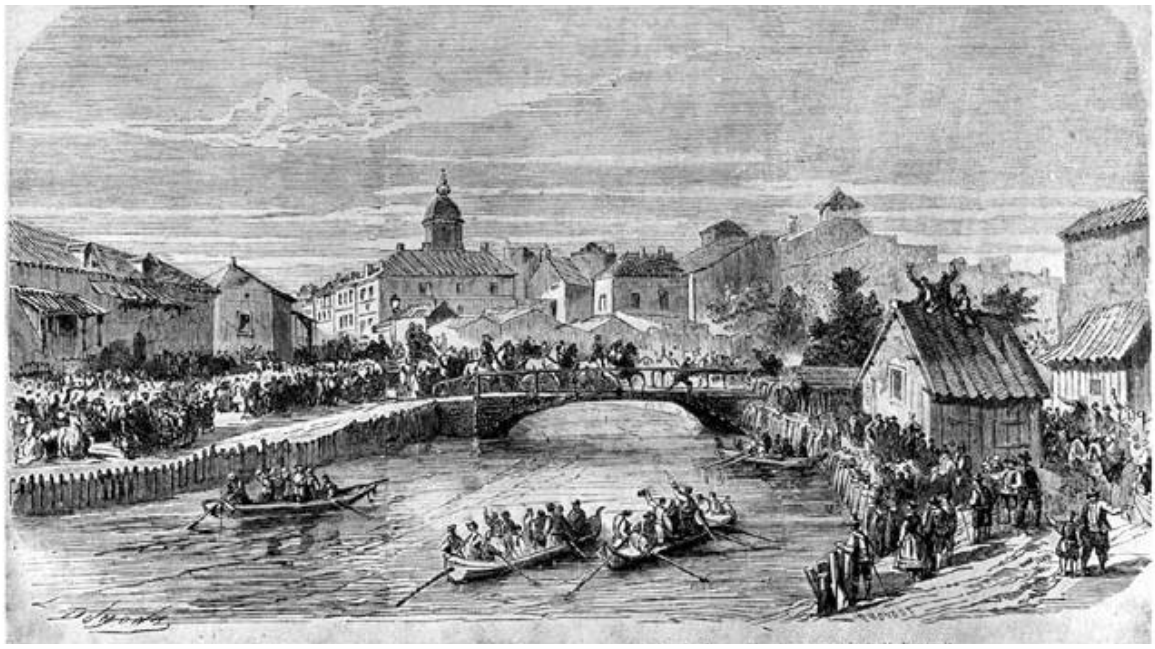

(Intrarea Prinţului Carol în Bucureşti, pe podul Dâmboviţa, 10 mai 1866)

(Domnitorul Carol I la depunerea jurământului în faţa Adunării Constituante, 10 mai 1866)

„Fiindcă numai la 27 de ani a venit în mijlocul nostru; nu a venit ca un om foarte tânăr, ci ca un om format. Acesta a fost norocul nostru că el a venit în momentul când păstra tot entuziasmul tinereţii, dar începea să aibă cumpăna necesară unui Suveran.“

Nicolae Iorga, 1930 (171, p.9)

„Împlineam 10 ani când, în ziua de 10 mai 1866, intra în Bucureştiul îmbrăcat de sărbătoare noul Domnitor, Carol de Hohenzollern-Sigmaringen. Din balconul casei părinteşti, aşezate în faţa Palatului Domnesc, într-o vreme când Podul Mogoşoaiei nu era mai larg decât părţile vechi ale Căii Victoriei, puteam privi în voie spectacolul pe care-l aşteptam de atâta timp. Cu ceasuri înainte, strada era neagră de lume. Pe margine se înşiruiau unităţile Gărzii Naţionale, în civil, doar cu puşcă şi cu cartuşieră. Casele erau împodobite cu steaguri şi ghirlănzi de flori, peste ferestrele larg deschise se aplecau capete, îndreptate toate către Capul Podului: dintr-acolo trebuia să sosească prinţul. Din cortegiu nu pot spune că-mi mai amintesc ceva, căci nu am mai avut vreme să-l privesc. Cum am putut desluşi chipul domnitorului, nu am mai fost în stare să-mi deslipesc ochii de pe dânsul şi l-am urmărit până ce a dispărut în partea opusă, îndreptându-se spre Mitropolie. /.../ Am rămas apoi în balcon până la /.../ intrarea sa în Palatul unde va avea de înfruntat atâtea ceasuri de cumpănă grea pentru ţara cu care se identificase din prima zi./…/“

Alexandru Em. Lahovary, 1939 (191, p. 281-282)

11/23 mai –15/27 iulie 1866

Guvernarea primului cabinet alcătuit de Carol I, prezidat de Lascăr Catargiu, cu Ion Brătianu, Ion C. Cantacuzino, C.A. Rosetti, Ion Ghica, Dimitrie A. Sturdza, P. Mavrogheni. Vor urma alternativ cabinete liberale şi conservatoare. În mai puţin de 5 ani se schimbă 10 cabinete şi se fac vreo 30 de modificări ministeriale.

„Dintre fruntaşii conservatori de la 1866 încoace Manolache Costache era mult mai cult ca educaţie, generalul Florescu mult mai distins ca apariţie, Petru Mavrogheni mult mai fin ca inteligenţă. Dar Lascăr Catargiu îi întrecea pe toţi prin puterea sa de muncă, dovedită printr-o neobosită activitate, semănând întru aceasta cu Ion Brătianu şi cu Dimitrie Sturdza. La o aşa de importantă însuşire - importantă mai ales într-o societate nedeprinsă cu sârguinţa - Lascăr Catargiu adăuga o afabilitate totdeauna egală, simplă şi cumpătată, prin care se deosebea de spirituala distracţie a lui Manolache Costache, ca şi de eleganţa superficială a generalului Florescu şi de răceala dusă până la indiferenţă a lui Mavrogheni. Arătându-şi astfel simpatiile multor oameni, el ştia să le menţină, inspirând încredere printr-o energie fără şovăire în acţiunile sale. Lipsit de talentul oratoriu, chiar şi de exprimarea corectă, el avea cel puţin destulă modestie pentru a nu vorbi decât foarte scurt şi destul tact pentru a nimeri exact punctul în discuţie, deosebindu-se întru aceasta de divagaţiile lui Ion Brătianu şi de nesfârşitele admonestări, mai mult scolastice decât politice, ale lui Dimitrie Sturdza. Sobru şi corect în viaţa sa privată, el păstra o firească rezervă şi demnitate în toată apariţia publică , şi niciodată n-ar fi imitat pe Ion Brătianu în folosirea unei colecte «pentru încurajarea virtuţilor cetăţeneşti». Crescut de altminteri în tradiţia rămasă de pe urma domniilor fanariote, el nu se credea legat prin declaraţiile sale politice şi nu ştia să-şi subordoneze totdeauna sentimentele şi resentimentele şi resentimentele personale intereselor obşteşti."

Titu Maiorescu (206, p. 186)

/Dimitrie A. Sturdza/ „*Iubea cultura nu numai sub chipul ei ideatic, dar şi sub acela material, al mărturiei concrete. Şi a fost un mare colecţionar de documente, monede, medalii ş.a., pe care le-a dăruit Academiei. /.../ Era un om de o deosebită energie şi putere de muncă. Era şi un om cinstit şi de o recunoscută onestitate."*

Ion Bulei, 2004 (47, p. 54)

(I. C. Brătianu)

Em. Alex. Lahovary *(1855-1929)* – diplomat
1893-1928, cu întreruperi, Ministru al României la Roma, Constantinopol, Viena, Paris

Dimitrie A. Sturdza *(1833-1914)* – om politic, fondator al Partidului Liberal
1866-1908 Ministru al Lucrărilor Publice, de Finanţe, de Externe, al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, de Război
1871 Membru al Academiei Române
1892 Şef al Partidului Liberal
1895-1899, 1901-1904, 1907-1908 Preşedinte al Consiliului de Miniştri

1/13 iulie 1866

O nouă constituție (inspirată de cea belgiană din 1831) instituie principiile monarhiei parlamentare, ale separării puterilor în stat şi votul censitar. Această constituție, cu modificări în 1879, 1884 şi 1916, va fi în vigoare până în 1923.

„O urmare puțin serioasă, dar caracteristică a acestor preocupări, care răzbiseră şi în Constituanta de la 1866, este redactarea textului Constituției noastre, care printr-o lipsă de convenienţă unică într-o organizare monarhică ia precauția de a vorbi întâi de suveranitatea poporului şi de drepturile lui, de Cameră şi de Senat, de miniştri şi de-abia în al patrulea rând de Capul Statului, față de care se opinteşte mai ales să-i arate limitele prerogativei. Oricât de naivă ar fi fost încrederea celor ce au redactat pactul fundamental, că prin asemenea îngrădiri pe hârtie vor fi îngrădit şi în fapt puterea domnitorului şi vor fi dus la vreo valoare puterea națiunii prin corpul său electoral, ea denotă totuşi cu deplină lămurire puținul ce se aştepta de la domnitor în momentul când l-am pus în capul acestui stat constituțional şi multul ce se aştepta de la noi înşine în toată manifestarea vieții politice.

Aceasta nu trebuie să o uităm nici un moment, aici este dreapta măsură a judecății evenimentelor ulterioare. Dându-ne seama de acel moment creator al statului nostru modern, trebuie să recunoaştem astăzi că domnitorul a făcut ceea ce aşteptam noi de la el să facă, dar noi nu am făcut ceea ce ne închipuiam atunci că vom putea face, şi este o chestiune de demnitate şi de întărire a cugetelor pentru un popor care aspiră la un viitor mai mare ca să-şi dea seama de greşelile sale pentru a le îndrepta, iar nu să arunce vina asupra altuia care nu este chemat să le îndrepte.

Titu Maiorescu (206, p.287)

(Carol I în primul an de domnie)

15/27 iulie 1866- 1/13 martie 1867

Guvernare liberal -conservatoare moderată, sub conducerea lui Ion Ghica.

11/23 octombrie 1866

Poarta otomană recunoaşte investitura lui Carol I şi continuitatea unirii principatelor române.

Prima ştire despre candidatura principelui Carol apare într-o depeşă a agentului român la Paris, Ioan Bălăceanu către Ion Ghica la 14/26 Martie 1866, în care spune că ministrul Afacerilor Străine ar dori numele unui candidat. *„Mă autorizaţi a numi pe Carol de Hohenzollern?“*

Se admite azi că ideea a fost a unei doamne, Hortense Cornu. Ea întâlnise pe Ion Brătianu şi pe Ion Bălăceanu la Paris şi pronunţă numele lui Carol de Hohenzollern, pe care ei nu-l auziseră până atunci. D-na Cornu era o femeie inteligentă şi cultă, fusese fina reginei Hortense Beauharnais, prin familia căreia intrase în legături cu dinastia din Baden şi cu Hohenzollernii Sigmaringen, înrudiţi, cum am spus cu familia soţiei lui Napoleon cel Mare. Astfel cunoscuse la Paris şi în Germania pe principele Carol Anton şi pe fiii lui. Cu Napoleon III avea legături intelectuale, încă din vremea când acesta era prizonier politic în fortul Ham, sub Ludovic Filip. Servea de secretară şi de corespondentă pentru lucrările erudite istorice ale viitorului împărat şi ni s-a păstrat corespondenţa lor. Ea a fost aceea care a pomenit de numele principelui Carol, atât lui Brătianu sosit la Paris în căutarea unui domnitor străin, cât şi lui Napoleon III.

Dacă acest fapt istoric este deplin stabilit, totuşi rolul lui Napoleon III este mai puţin clar. Napoleon III era atunci arbitrul Europei şi mai ales protectorul Românilor. Fără aprobarea lui, alegerea lui Carol de Hohenzollern nu s-ar fi făcut.

Anglia, Turcia, Rusia şi Austria erau potrivnice unui principe străin în România. Napoleon III era singur favorabil acestei dorinţe a Românilor. Numai el putea spune cuvântul hotărâtor. Se pune întrebarea dacă l-a spus într-adevăr sau numai i-a fost atribuit. Ion Brătianu în depeşele sale, presa vremii şi istoricii de mai târziu, în special D.A. Sturdza, memorialistul cel mai atent al domniei lui Carol I, afirmă că împăratul Francezilor a sprijinit candidatura principelui Carol. /…/

Napoleon III după alegerea lui Carol I a făcut declaraţii împotriva paternităţii ce i se atribuia. Ambasadorului austriac îi spune că venirea lui Carol în ţară a fost o escapadă şi o nebunie şi se atribuie împăratului cuvintele*: „Am fost foarte mirat că mi s-a pus aceasta în spinare“*.

La 1870, când Franţa se opuse celei de-a doua candidaturi a unui Hohenzollern, Leopold, la tronul Spaniei, împărăteasa Eugenia spunea ambasadorului Metternich că ea se opusese şi la prima candidatură şi se plânsese împăratului împotriva intrigilor doamnei Cornu.

În Aprilie 1866, după proclamarea lui Carol ca principe la Bucureşti, Napoleon III primea pe cei doi fraţi Bibescu şi le spunea că nu propusese candidatura principelui Carol şi că preferă un principe pământean.

După sosirea lui Carol I la Bucureşti, atât Napoleon III, cât şi ministrul său de Externe, respinge în chip oficial orice răspundere a faptului împlinit. /…/

În schimb, avem alte mărturii, pe care le cred hotărâtoare. Mai întâi, mărturia lui Carol I însuşi. El este categoric: *„Franţa era, aşadar, limba cumpănei, fără Napoleon nu era cu putinţă nimic, cu Napoleon totul*“. Ion Brătianu a venit la Düsseldorf la 31 Martie

şi *„comunică prinţului (Carol Anton) că urmând un aviz (Anregung) al împăratului Napoleon, locotenenţa domnească are de gând să propuie poporului să-şi aleagă ca domn pe al doilea fiu al prinţului, pe prinţul Carol"*. A minţit Brătianu pentru interesul patriei sale? Dar cum se face că prinţul Carol n-a ştiut-o niciodată şi după zeci de ani, în *Memoriile* sale admite acest fapt ca un adevăr?

Dar principele Carol, o ştim, a controlat imediat afirmaţia lui Brătianu. La 5 Aprilie se duce cu tatăl său la Ramersdorf unde văd pe baroneasa Franque, prietena ministrului Drouin de Lhuys. *„Principii o roagă să se informeze ce atitudine ar lua Franţa oficială faţă de o chemare a prinţului Carol la tronul României"*.

La 21 Aprilie are loc o nouă întrevedere cu baroneasa, iar la 26 a treia. Baroneasa comunică principelui că Franţa, Prusia şi Italia sunt pentru el la conferinţă, dar Napoleon n-ar admite un fapt împlinit fără avizul conferinţei.

Din raportul consulului austriac la Bucureşti (5 Aprilie 1866), care era totdeauna foarte bine informat, aflăm: *„În primele zile ale lui Aprilie, agentul Principatelor la Paris, Ioan Bălăceanu a scris lui Ion Ghica că a avut o audienţă la împăratul Napoleon* (deci Bălăceanu şi nu Brătianu) *şi i-a arătat dorinţa ţării pentru un principe străin… Împăratul Napoleon a răspuns că dacă Moldo-Valahii doresc să obţină un principe străin … să se grăbească să aleagă pe altcineva în locul contelui de Flandra, care a refuzat. Cea mai potrivită personalitate pentru demnitatea de principe în Moldo-Valachia, ar fi zis împăratul Napoleon, ar fi prinţul Carol de Hohenzollern"*. /…/

Bismarck a văzut imediat folosul pentru Prusia din aceste împrejurări şi el sprijini candidatura principelui Carol; nu putea să se gândească la o alianţă militară şi la o participare a României dezarmate la război, dar prezenţa unui Hohenzollern pe tronul ei şi aspiraţiile de unitate ale Românilor ar fi silit fără îndoială pe Austrieci să ţie o parte din trupele lor la graniţa Carpaţilor. /…/

Atunci are loc cunoscuta întrevedere de la Berlin între principele Carol şi cancelarul Bismarck (19 Aprilie). Acesta sfătuieşte pe tânărul principe să-şi urmeze chemarea, să pornească în ţară, fără să mai aştepte hotărârea marilor puteri, să pună Europa în faţa unui fapt împlinit.

De altfel Bismarck nu încercase să creeze greutăţi Austriei numai dinspre România, ci şi dinspre Serbia şi aceste două acţiuni pornesc spre un ţel comun. Cencelarul se îndrepta la 1866 şi către principele Mihail Obrenovici şi chiar către Muntenegreni, vrând să-i atragă într-o acţiune comună împotriva Austriei, dar cele două principate se arătară prudente.

Pe de altă parte Bismarck întreprinsese o tainică acţiune diplomatică, cerând Franţei neutralitatea în războiul cu Austria, sprijinind opera ei în România, iar Rusia urma să fie câştigată prin făgăduiala unei căsătorii a prinţului Carol cu o prinţesă rusă. Pe regele Prusiei îl convinsese încetul cu încetul, cu multă greutate.

Presa germană, probabil sub influenţa cancelarului, începuse o campanie în favoarea principelui Carol şi în această privinţă e foarte caracteristic articolul din *Vossische Zeitung* din 22 Aprilie 1866: Nicio ţară nu se potriveşte aşa de bine pentru imigraţia germană ca Moldova şi Valahia, care au un pământ roditor ce ar putea hrăni o populaţie de trei ori mai mare ca cea de azi, pe când emigranţii germani se îndreaptă mai ales spre Bulgaria şi alte provincii turceşti… Austria are fireşte mari interese să împiedice alcătuirea unui Stat condus de Hohenzollerni la Dunăre. De observat că Austria are la

marginile ei ținuturi locuite de o populație mai numeroasă de Români, chiar decât cea din principate: Bucovina, Ardealul şi regiunile vecine ale Ungariei. De curând a început acolo o mişcare de deşteptare a conştiinței naționale românești… Europa ar putea să se considere fericită să aibă norocul ca la Dunărea de Jos să fie un Stat compact şi omogen, între Rusia şi Turcia, ca o barieră împotriva panslavismului.

Alegerea principelui Carol a fost ajutată de un concurs favorabil de împrejurări: Rusia era încă slăbită de pe urma războiului Crimeii, Austria era ocupată cu războiul ce era gata să izbucnească împotriva Prusiei şi a Italiei, Anglia nu voia complicații în Orient, care ar amenința integritatea imperiului otoman, Franța şi Prusia erau favorabile lui Carol I. Singurele greutăți puteau veni de la Turci, care nu cutezară să ia singuri răspunderea unui război.

O singură împrejurare ar fi putut compromite de la început domnia lui Carol I, anume dacă Austria şi nu Prusia ar fi învins la Sadova. Era o primejdie, la care se pare că Ion Brătianu s-a gândit şi se zice că în discuția sa cu principele Carol ar fi observat că trebuie să țină seama şi de posibilitatea unei înfrângeri a Prusiei şi de consecințele ei pentru România. Principele Carol răspunse însă calm lui Brătianu: *„Este inutil să presupunem că Prusienii vor fi învinşi, este absolut imposibil. Vă pot afirma că Austria va fi învinsă“*.

Împotriva tratatelor şi a conferinței ambasadorilor de la Paris, principele Carol tare pe sprijinul lui Napoleon III şi al lui Bismarck şi mai ales pe voința românilor, trecu în țară şi puse lumea diplomatică în fața unui fapt împlinit.

(Şcoală primară în aer liber, gravură în lemn, 1842)

1/13 martie 1867 -5/17 august 1868

Guvernul este prezidat de Constantin A. Kretzulescu dar rolul principal îl are Ion C. Brătianu (ministru de interne).

23 martie/4 aprilie 1867

Societatea amicilor instrucţiunii animată din vara lui 1866 de V. A Urechia şi C. Esarcu devine Societatea pentru învăţătura poporului român. Printre fondatori se numără Hasdeu, Papiu Ilarian, C. Esarcu etc. Aceasta deschide patru şcoli pedagogice, la Ploieşti, Bucureşti, Focşani şi Bârlad. Mesajul domnesc din 15/17 noiembrie laudă iniţiativa creării şcolilor normale.

(Şcoala Centrală de fete din Bucureşti)

„La sosirea pe pământul României, Domnitorul Carol I dădu 12.000 galbeni din caseta particulară pentru înființarea publică, în amintirea acelei zile, a unui așezământ de binefacere publică , din care, sfătuindu-se cu ministrul Dimitrie Gusti și consilierii lui, decretă în 1867 înființarea Școlii normale pentru 150 de elevi, recomandând zidirea localului din cei 12.000 galbeni dăruiți în 1866. Aceasta-i o dovadă a grijii părinteşti a Domnitorului Carol I pentru cultivarea națiunii române și afirmarea ei în lume prin știință și cultură primită în școlile ei. «Astfel poporul român își va putea înălța simțământul moral și național și își va îmbunătăți înflorirea și bunăstarea materială pentru a putea rezista și spori ca popor civilizat și independent…»“

Ioan Bota, 2001 (42, p. 7)

Decret pentru înființarea Școlii Normale din București (42, p. 11-12)

CAROL I
Din grația lui Dumnezeu și voința națională Domn al Românilor.
La toți de față și viitori sănătate.

Asupra referatului ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii Publice și al Cultelor sub nr. 10978.

Am decretat și decretăm:

Art.I. Se instituie o comisie pentru pregătirea lucrărilor la imediata organizare în București a unei școli preparatoare de învățători sătești;

Art. II. D-nii Doctori Davila, Esarcu și V.A. Urechia licențiat, Gr. Ștefănescu și A.T. Laurian, decanul Facultății de Litere, sunt numiți membri onorifici în suszisa comisiune, sub președinția ministrului Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii publice și al Cultelor;

Art. III și cel din urmă. Ministrul Nostru Secretar de Stat la Departamentul Instrucțiunii Publice și al Cultelor este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului de față.

Dat în București la 20 octombrie 1867.

CAROL

Ministru al Instrucțiunii Publice și al Cultelor

D. Gusti

Regele Carol a avut o largă concepţiune despre rolul învăţământului şi al educaţiei pentru întărirea şi înălţarea unui popor. Abia descins pe pământul României - *„am venit să creez un viitor“* declară dânsul – şi-l vedem preocupat de a înfiinţa şcoli, cât mai multe şcoli, îl auzim îndemnând pe profesori să formeze moravurile tinerimii ce le este încredinţată.

Astfel, cu prilejul felicitărilor pentru anul nou 1867, spuse:

„Dau cea mai mare importanţă instrucţiunii publice şi sper că profesorii vor pune stăruinţele lor pentru dezvoltarea spiritului şi formarea moravurilor tinerimii noastre pe calea urmată în toate ţările civilizate“.

Şi într-adevăr dădea însemnătate instrucţiunii publice nu numai cu vorba, dar şi cu fapta. A donat 12.000 de galbeni pentru înfiinţarea şcolii normale ce poartă augustul său nume, aşa încât cel mai sceptic om nu se poate îndoi de sinceritatea cuvintelor, pe care le-a rostit în 1867, cu prilejul vizitării acestei şcoli: *„Da, doresc din inimă luminarea şi cultura iubitului meu popor român“.*

Dorinţa aceasta a hrănit-o vie şi arzătoare în tot timpul lungei şi strălucitei sale domnii. Până-n cea din urmă zi a lucrat, nobil soldat al datoriei, pentru propăşirea patriei noastre! Înaintea ultimei suflări ar fi avut dreptul să repete ceea ce spunea de 10 Mai 1891 cu prilejul jubileului de 25 ani de domnie:

„Un loc ales am păstrat în amintirea şi inima Mea tuturor acelora care sunt chemaţi a răspândi lumina şi au falnica menire de a pregăti generaţiile viitoare“.

„Printre alte merite pe care istoria va trebui să i le recunoască, scrie domnul Banu cu drept cuvânt, *unul – şi nu cel mai puţin însemnat – va fi şi acela că în mijlocul unei societăţi uşuratice, nestatornice, lipsite de simţul datoriei şi de orice concepţie severă a vieţii, El a rămas pururea omul datoriei, al austerităţii şi al înălţimii morale“.*

(Monumentul şi Piaţa Brătianu, azi Piaţa Universităţii)

9 mai 1868

La Iaşi, la reprezentaţia care aniversează urcarea pe tron a domnitorului Carol I, joacă şi marele artist Matei Millo (sosit cu trupa sa de la Bucureşti) în *Cinel-Cinel*, *Nunta ţărănească* şi tabloul alegoric *România recunoscătoare*, aranjat de M. Galino.

15/27 septembrie 1868

Carol I deschide sesiunea Societăţii literare române. Preşedintele Societăţii, I. Eliade-Rădulescu, rosteşte următoarele cuvinte:

„Prea Înălţate Doamne,
Societatea Academică, întrunită la 1 August trecut, vine astăzi a-şi manifesta, ca totdeauna, profunda sa recunoştinţă pentru protecţiunea de care din începutul său se bucură de la înaltul guvern al Măriei Tale.
Membrii Societăţii Academice, admirând însemnătoarele generozităţi ale Măriei Tale, atât de multe şi varii, au mai de aproape înainte domneasca şi binevoitoarea încurajare ce ai dat Măria Ta spre elaborarea unui „Atlante" geografic pentru prima oară în limba română. Acest operat preţios, tipărindu-se din marea Măriei Tale generozitate, s-a şi împărţit la toate şcoalele din România.
La această împărtăşire a pânii intelectuale la copiii noştri, fură invitaţi şi membrii acestei Societăţi, oferindu-li-se câte un exemplar.
Cu această solemnă ocaziune, ei vin a-şi depune ale lor mulţumiri, făcând urări de a se înmulţi faptele Măriei Tale şi efectele lor, ca pânile din deşert ale Mânuitorului lumii, spre nutrirea sufletelor tuturor Românilor.
Mă simt ferice, Prea Înălţate Doamne, că şi în anul acesta sunt onorat de a fi înaintea Măriei Tale organul expresiunii de marele devotament şi profundă recunoştinţă a onorabililor mei colegi."
(314, p. 470-471)

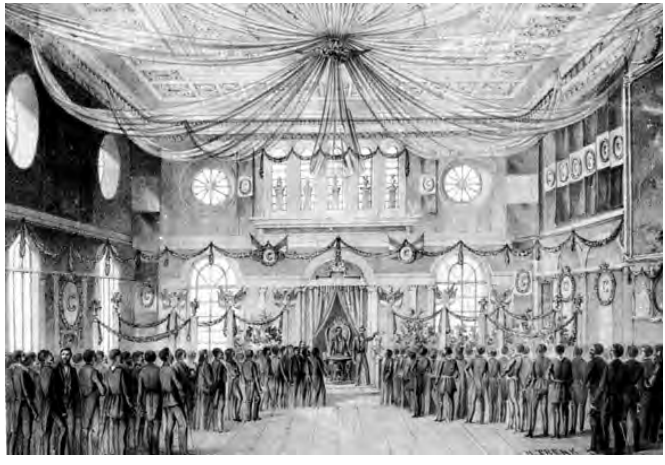

(Inaugurarea Societăţii Academice sub patronajul domnitorului, 1 aug.1867)

30 decembrie 1867/11 ianuarie 1868
Se înfiinţează Şcoala naţională de poduri, şosele şi mine, cu o durată de studii de 5 ani.

1867
Ia fiinţă Societatea medico-chirurgicală , sub preşedinţia lui Carol Davilla.

29 aprilie/11 mai 1868
Înfiinţarea Societăţii filarmonice române. Numără 54 de membri fondatori, între care: Dimitrie A. Sturdza, C. Esarcu, Ioan A. Cantacuzino.

3/15 noiembrie 1869

Carol I se căsătoreşte la Neuwied cu Elisabeta, principesă de Wied. Cuplul princiar vine la Bucureşti în 16/28 noiembrie.

„Regina Elisabeta venea dintr-o ţară cultă. Ea însăşi, de când a venit în ţară, a recunoscut poporului român calităţi, care, pe dânsa o încredinţă că el era îndestul de copt pentru a primi cultura unei ţări civilizate. Elisabeta a intrat în popor şi în inima lui, s-a identificat cu ţăranul român, a adoptat pitorescul costum al ţărăncii, a intrat în horă /…/, aşa cum o poetizează poetul Vasile Alecsandri, a iubit poporul până la moartea ei şi a fost adorată de poporul român şi ar fi fost numai Ea adorată, dacă nu ar fi venit a doua Regină, care e tot aşa de iubită şi adorată.
Elisabeta nu a fost numai Regina Românilor. Ea a fost şi regina ştiinţei şi a înţelepciunii. Memoria ei va rămâne pe veci în inima românilor.“ **D. Severeanu, 1929 (298, p. 207)**

(Carol I şi Elisabeta, 1881)

(În medalioane: *Carol I şi Elisabeta la nuntă şi la nunta de argint, 1894)*

Bucureştiul în veacul al XIX-lea
Ulysse de Marsillac (213, p. 165-169)

Palatul domnesc din Bucureşti, construit de un simplu particular, într-o epocă în care artele civilizației erau prea puțin cunoscute în România, este departe de a corespunde unei reşedințe pentru suveranul unei națiuni de cinci milioane de oameni. Nici nu ne gândim să-l comparăm cu reşedințele princiare ale altor state; simpli milionari din zilele noastre l-ar considera nedemn de ei. De câtăva vreme însă, palatul a suferit o transformare, pe cât a fost posibil, şi azi este un edificu potrivit pentru şeful statului.

Fațada cu coloane şi basoreliefuri – coloane de cărămidă şi basoreliefuri din ipsos – este acoperită de un strat gros vopsit în ulei de culoare gri. Strada care mărginea cândva partea sudică a palatului a dispărut şi în locul ei se află o mică grădină.

Curtea este luminată noaptea de numeroase lampadare cu gaz. Un peron destul de înalt, prost protejat de o marchiză îngustă de tablă, duce spre uşa mare, care descoperă, în mod fericit, noile decorațiuni ale palatului. Această uşă este dublă şi formează un fel de tambur care precedă vestibilul. Este din lemn de stejar sculptat şi prevăzută cu geamuri. Oglinzi mari, fără staniu, luminează interiorul. Toate sculpturile din lemn vechi de stejar, care constituie principalele ornamente ale Palatului, sunt opera dlui Stohr, un artist foarte renumit pe care prințul Carol I l-a adus din marele ducat de Baden şi l-a instalat la București, într-un atelier foarte bine dotat, întreținut pe cheltuiala Alteței Sale. În afara gărzii de onoare, un elvețian în livrea domnească, un negru îmbrăcat într-un elegant costum oriental şi câțiva valeți de curte stau mereu la intrarea palatului.

Holul este împodobit cu câteva tablouri reprezentând imagini din Constantinopol şi peisaje din România. La stânga se află camera aghiotanților, care serveşte şi de sală de aşteptare; la dreapta, cabinetul mareşalului Curții şi birourile cancelariei princiare.

În fundul holului se află scara mare, marcată de o draperie de catifea roşie cu franjuri aurii. În dreapta şi în stânga ei sunt doi lupi mari de fier, produs al artei berlineze. Scara este ascunsă de un covor de pluş roşu care acoperă şi coridorul de sus în care se află marile apartamente.

Înainte de a urca scara, vezi în stânga uşa unei mari sufragerii, dar care nu e folosită decât pentru dineurile oficiale. Sala este susținută de un rând dublu de coloane, iar în interior se găsesc două bufete de stejar sculptat, mobilă de stejar şi draperii din rips verde.

Scara este luminată de un felinar înalt de sticlă care se aprinde de pe acoperiş. Când ajungi la primul etaj, afli, în dreapta, Sala Tronului, o cameră foarte mare îmbrăcată în catifea stacojie şi strălucind de ornamente aurii. Bolta are desenată o frescă total nepotrivită. Tronul este foarte frumos. Baldachinul este din catifea stacojie, cu draperii bogate din acelaşi material, împodobite cu ciucuri grei de aur şi dublate cu satin alb. Interiorul baldachinului este din satin alb brodat cu steluțe de aur. Un mare număr de lustre aurite, oglinzi uriaşe, două sobe monumentale din faianță ornate cu o rețea de aur, sunt principalele decorațiuni ale acestei săli, care nu se deschide decât pentru balurile de la Curte şi pentru marile ceremonii.

În fundul Sălii Tronului, spre exteriorul curții, se află trei saloane: salonul albastru, decorat cu frumoase acuarele de Preziosi, reprezentând privelişti din Constantinopol; poți admira şi două bufete Boule foarte frumoase; salonul alb şi auriu, stil Ludovic al XV-lea, foarte elegant şi nobil; salonul chinezesc ar merita el singur o întreagă descriere. Tavanul este pictat în manieră chinezească şi, pentru a imita cerul liber, artistul a pus grilaje aurite pe nişte oglinzi care dau impresia unei deschideri în gol. Vase mari şi cupe din porțelan de China, trepiede şi cutii din sidef şi lemn de abanos împodobesc toate etajerele. Pereții dispar sub patru minunate goblenuri, foarte bine păstrate şi cu un desen foarte original, asortat cu întreaga ornamentație a salonului.

(Palatul regal. Sala Tronului)

Alături se află sufrageria destinată meselor, dar nu mai mult de douăzeci de tacâmuri. Remarci aici o superbă colecție de desene: este ilustrarea operelor lui Goethe de către Kaulbach. Dubla inspirație a artistului şi a poetului face din aceste desene veritabile capodopere.

Urmează apoi biblioteca. Este bogată şi cărțile sunt bine alese. Cuprinde toți clasicii literaturii universale.

Cabinetul de lucru al prințului Carol I este decorat sobru şi cu mult bun gust. Lambriurile de stejar ieşite din mâna dlui Stohr sunt scoase în evidență de câteva tablouri, printre care, pe un şevalet de stejar cu blazonul Casei de Hohenzollern, portretul Alteței Sale Regale, mama Principelui României; alte portrete de familie, câteva albume fac din acest cabinet de lucru un loc de refugiu al amintirilor din patria natală şi ale copilăriei Prințului Carol. În acest cabinet, ca şi în micul salon de alături, poți admira bronzuri artistice, panoplii, ornamente ciudate orientale, tablouri reprezentând mai ales privelişti şi scene din România, opere ale artiştilor români. În acest muzeu intim, se află câteva opere remarcabile. Privirea se opreşte pe un tablou frumos de Emil Volkers pictor din Düsseldorf; este un peisaj românesc, arid şi gol: o trăsură trasă de nişte cai iuți îl poartă pe prinț într-un nor de praf; există multă îndrăzneală în mişcarea cailor şi o dispunere foarte pitorească a numeroşilor călăreți din escortă. O altă pânză reprezintă calul favorit al prințului, Erl Koenig (Craiul ielelor), nume celebru în poezia germană.

Personalul Curții şi al Casei regale este numeros şi ales: mareşalul Curții, marele scutier, şase aghitanți, din care trei colonei şi trei maiori, un secretar etc.

Foarte simplu în viața privată, Prințul Carol ştie, la nevoie, să se înconjoare de tot prestigiul care se cuvine unui suveran.

Pe vremuri, exista obiceiul ca domnitorii români să-i primească, în fiecare duminică la prânz, pe funcționarii de stat şi pe toți cei care-i fuseseră prezentați.Acest obicei avea multe avantaje. Şeful de stat putea să-i cunoască într-un mod mai intim pe funcționarii de

orice rang şi pe străinii rezidenţi în ţară. Aceste primiri săptămânale ofereau ocazia tuturor să se întâlnească şi să strângă legăturile, aşa cum trebuie să se întâmple în această mare familie care este naţiunea. Prinţul Cuza a fost cel care a abolit acest obicei.

Astăzi, Sala Tronului nu serveşte marilor recepţii decât în împrejurări excepţionale. În timpul iernii, ea este transformată în sală de dans, iar baldachinul domnesc nu adăposteşte decât nişte ornamente florale.

Reprezentanţii politici acreditaţi pe lângă Prinţul României sunt primiţi conform unui ceremonial stabilit în luna ianuarie 1872 şi care sună astfel:

„Pentru a stabili pe viitor un regulament constant pentru ceremonialul de primire a domnilor Reprezentanţi şi Consuli Generali la Palat; ca şi pentru ceremonialul de respectat la celebrarea zilei onomastice a unui suveran străin, se dau publicităţii următoarele reguli:

CEREMONIALUL CURŢII
Primirea Reprezentanţilor şi Consulilor Generali
având caracter diplomatic

La sosirea sa, Reprezentantul diplomatic trebuie să informeze Ministerul Afacerilor Externe, fie printr-un secretar al Reprezentanţei, fie printr-o scrisoare, despre sosirea sa şi să solicite ziua şi ora pentru a-l vizita şi a-i încredinţa copia scrisorilor de acreditare.

Ministerul Afacerilor Externe primeşte ordinele Alteţei Sale pentru primirea solemnă la Palat.

După ce Alteţa Sa fixează ziua audienţei, Mareşalul Curţii îl previne pe Ministrul Afacerilor Străine care, la rândul său, îl informează pe diplomat.

În ziua fixată pentru audienţă, un aghiotant al Alteţei Sale se duce cu două trăsuri de la Curte şi cu doi valeţi în costum de gală la locuinţa diplomatului şi îl conduce la Palat.

Aghiotantul îl urcă pe Şeful misiunii în prima trăsură şi ia loc în stânga sa; ceilalţi membri ai Reprezentanţei iau loc în a doua trăsură.

La Palat, garda prezintă onorul.

Diplomatul este primit la scară de către ofiţerul de serviciu.

Aghiotantul îi introduce pe Reprezentant şi suita sa în salonul de primire unde se află Mareşalul Curţii şi corpul militar al Alteţei Sale. Aghiotantul de serviciu pe lângă Alteţa Sa anunţă prinţului pe reprezentant prin numele şi titlurile sale, după care diplomatul şi personalul său sunt invitaţi să intre în apartamentul în care se află Alteţa Sa. Ministrul Afacerilor Străine îl prezintă pe diplomat Alteţei Sale. Diplomatul pronunţă câteva cuvinte şi remite scrisorile de acreditare Prinţului care le înmânează Ministrului Afacerilor Străine; el prezintă, după aceea, personalul său Alteţei Sale.

Când Alteţa Sa îl concediază pe reprezentant, acesta este condus, din nou, cu acelaşi ceremonial ca la sosirea sa. În timpul primirii, Ministrul Afacerilor Străine stă în stânga Alteţei Sale. Corpul civil şi cel militar stau în spatele Alteţei Sale ".

14/26 decembrie 1869

Inaugurarea oficială a Universității din Bucureşti. În cuvântarea sa Carol I remarcă: „*Facultatea de Drept produce deja efectele cele mai mulțumitoare; sper că şi celelalte facultăți, dezvoltându-se şi completându-se treptat, nu vor întârzia a produce aceleaşi rezultate*“. **(56, T.1, p. 200)**

ianuarie-decembrie 1870

Criză politică pe fundalul agitației antimonarhice şi republicane susținută de liberalii radicali şi al simpatiilor tot mai puternice pentru Franța în contextul războiului franco-prusac. Într-o scrisoare adresată Puterilor Garante la 27 noiembrie/ 7 decembrie Carol îşi exprimă temerea de a nu mai putea stăpâni patima partidelor politice din România.

20 august/8 septembrie 1870

Se naşte, la Postdam, Maria, fiica cuplului princiar. Aceasta se stinge din viață prematur (9 aprilie 1874), fiind răpusă de scarlatină. Carol I şi Elisabeta nu au mai avut copii.

Carol I şi Elisabeta cu fiica lor Maria în 1873 şi mormântul acesteia la Cotroceni)

(Panorama Bucureştiului, reproducere după Preziosi, 1868)

În prima jumătate a lungii şi atât de rodnicei domnii a Regelui Carol I, s-au perindat la Curtea sa o seamă de artişti străini. Rostul lor, într-o vreme în care „daguerrèotypia“ nu luase încă avânt, nu izbutise deci să uzurpe locul artei, era de a făuri icoana unei domnii ce avea greaua şi delicata menire să aşeze ţara pe temelii noi. În ce măsură şi-au îndeplinit acest rost, ne-o dovedeşte însuşi faptul că odată cu vremea le-a apus şi numele. N-au izbutit să contribuie cu o cât de mică strălucire la purpura domniei, pe care marile ei fapte din timp de pace şi de război au încununat-o de glorie. Nobila sarcină de a slăvi cum se cuvine domnia luminatului şi viteazului Carol I a revenit – ca un drept pe care Providenţa a ţinut să-l respecte – artiştilor români, începând cu Carol Popp de Szatmary (român transilvănean de la Satu Mare, a cărui familie a fost înnobilată de Împărat), cu marele Grigorescu şi sfârşind cu aceia pe care Regele i-a trimis la o mai înaltă învăţătură în străinătate, şi care s-au arătat demni de sprijinul domnesc.

Din rândul acestor artişti străini de la Curtea românească, din care făceau parte Germanii Volkers, Kaiser şi Becker, Polonezul Adjukiewicz, Englezul Schonberg, Americanul Healy, se deosebeşte Italianul Preziosi, care n-a râvnit la poziţia tovarăşilor săi întru meşteşug, mulţumindu-se cu aceea – mai modestă dar mai aproape de artă şi adevăr – de observator plin de inteligenţă şi de interes, de măsură şi de bun gust, al locurilor şi oamenilor noi, spre care a venit – judecând după o seamă de elemente din cuprinsul mărturiilor lăsate de el – mânat şi de alte imbolduri decât cele care ar fi putut porni din faptul excercitării profesiei. În chipul acesta, el se află mult mai aproape de artiştii români, cu care de altfel are mari asemănări, care nu sunt deloc întâmplătoare şi nu se mărginesc la cele din cadrul vremii trăite laolaltă.

Despre viaţa lui Preziosi nu ştim aproape nimic, în ciuda râvnei celor doi cercetători români care s-au ocupat de el: prof. Al. Busuioceanu (vezi articolul publicat în *Studii Italiene,* vol. I, Bucureşti, 1934, precum şi versiunea lui franceză apărută în broşură la „Edition Marvan“ (Collection Apollo), Bucureşti 1935) şi d-l Al. Bădăuţă (vezi albumul *Bucureşti în 1869* de Preziosi), care a apelat şi la truda bine cunoscutului critic de artă venețian, contele Elio Zorzi, fără, însă, să fi putut, nici după cercetările în arhivele italiene, căpăta elemente noi întru cunoaşterea acestuia, am fi înclinaţi să-i spunem tainic artist italian. Nu-i cunoaştem nici numele de botez. Prof. Al. Busuioceanu a găsit, o singură dată, într-un catalog al expoziţiei organizată în 1873 de *Societatea amicilor Bellelor-arte* din România, numele artistului precedat de iniţiala D., care ar putea să însemne tot atât de bine Domenico cum şi Davide, Damiano, Desiderio, Dino, Demetrio, Dionisio sau chiar Diodoro, dacă ţinem seama că astfel de prenume întâlnim destul de des în Italia. Nu ştim cu precizie nici de unde a venit Preziosi în România şi nici unde a plecat de aici. Luând în seamă, din punct de vedere iconografic, unele acuarele ale lui Preziosi, prof. Al. Busuioceanu deduce că ar fi putut veni de la Constantinopol, iar d-l Al. Bădăuţă, după o notaţie de pe un carnet de schiţe ale artistului: *„Aquarelles de mon grand Père Preziosi“* şi după unele informaţii – cărora nu le dă obârşia – că urmaşii au locuit mai târziu (când?) la Stambul, crede că este îndrituit a afirma că această inscripţie

„vine să dea certitudine presupunerii că, înainte de a lucra la noi şi probabil după aceea, Preziosi a trăit la malurile Bosforului“.

Ceea ce se poate spune cu precizie, însă este că Preziosi a lucrat în România în verile anilor 1868 şi 1869, când a făcut parte din suita Domnitorului care călătorea prin ţară. În acuarele înfăţişând „Primirea Domnitorului Carol la Slănic de Prahova“ îl vedem pe Preziosi călare, luând schiţe. În afară de aceste date nu mai ştim nimic despre artistul italian, după cum nu ştim nici cum a ajuns la Curtea Domnitorului Carol.

Părerea de rău că nu s-a putut afla până acum nimic mai mult despre Preziosi este cu prisosinţă compensată de faptul că el ne înlesneşte, prin opera sa, cunoaşterea României adevărate, a României cu nenumărate comori de frumuseţe şi neistovite bogăţii sufleteşti, pe care le-a ştiut afla sub măştile vremii, fără s-o nesocotească pe aceasta în ceea ce avea demn de amintire.

Opera lui Preziosi cu privire la România poate fi împărţită în trei categorii: schiţele şi studiile, dintre care o parte, sub forma unui caiet, se află într-o colecţie particulară (unele au fost publicate de d-l Al. Bădăuţă în albumul amintit mai sus); acuarelele făurite pentru Domnitorul Carol, din care Colecţia regală numără astăzi 41 de piese; acuarelele hărăzite amatorilor din acea vreme, răspândite în ţară.

Din punct de vedere al artei ca şi al documentului, mai interesante decât acuarelele, lucrate în tihna căminului, sunt notele spontane, studiile preliminare. Ele sunt luate la faţa locului şi au căpătat, din această pricină, de la natură, temeinicia adevărului. Rar ne-a fost dat să întâlnim un artist ilustrator străin, sau chiar băştinaş, care să fi înţeles şi redat cu un simţ mai ascuţit realitatea românească. Dacă ne gândim la obârşia lui Preziosi, putem uşor pricepe de ce, din tot ceea ce a văzut, în scurtul său popas în România, a ştiut să păstreze numai elementele ce defineau, şi deosebeau deci, locurile şi oamenii de aici de celelalte meleaguri şi popoare, numai însuşirile care aşază poporul român pe o treaptă însemnată în obştea Europei.

Dacă n-a simţit întreagă măreţia peisajului românesc mai puţin călcat de piciorul omului, aceasta se datoreşte faptului că Preziosi nefiind un temperament romantic era, prin organizaţia sa mentală, sortit să fie interpretul omului şi al manifestărilor sale, cum şi al naturii străbătută de spiritul stăpânitor al civilizaţiei. Aşa ne putem explica de ce *Bucureştiul văzut din dealul Filaretului,* peisaj atât de măiestru compus, sau studiul înfăţişând apa Colentinei, în care un grup de tinere femei gustă plăcerile băii, izbutesc să ne stârnească amintiri ce ne duc spre prestigioase peisaje de clasică măreţie. Acesta din urmă, prin compoziţia sa amplă, observaţia fină şi justă şi cele câteva note savuroase – cum sunt trăsăturile din goliciunea pudică a tinerelor şi pârguitelor femei, sau elementele de cochetărie – poate fi socotit ca una din operele cele mai izbutite ale artistului italian. Amândouă aceste peisaje sunt minunate portrete ale naturii româneşti, brăzdate, cum am spus, de duhul omului înrădăcinat dealungul veacurilor în pământul darnic.

Şi,după cum a ştiut să desprindă orânduirea imprimată peisajului de spiritul românesc, Preziosi a izbutit să ne înfăţişeze şi viaţa gloatelor, din târguri sau alaiuri, în care se manifestă însufleţirea unui popor vioi şi ager, care nu iese din cadrele unei rânduieli sigure aflate înlăuntrul fiecăruia şi în afara tuturor. În aceste adunări de oameni artistul italian a ştiut să vadă lipsa desăvârşită a neorânduielii şi a dezmăţului, întâlnite aiurea. O altă trăsătură a poporului românesc tot atât de însemnată ca şi măsura, asupra căreia se opreşte Preziosi, este dragostea sa caldă şi sinceră faţă de Domnitor, care izvorăşte

dintr-un simțământ adânc monarhic, rod al experienței istorice care a învățat pe români să prețuiască rostul mare al statorniciei voievodale. Acuarelele înfățișând *Primirea Domnitorului la Mănăstirea Sfântul Gheorghe din Buzău,* aceea de la Slănic de Prahova sau aceea reprezentând întâmpinarea Monarhului pe drumul Cotrocenilor, sunt mărturii luminoase ale dragostei şi respectului Românului pentru Domnitorul său, pentru că sunt tocmai manifestate cu spontaneitate şi simplitate, cum minunat a ştiut să le înfățișeze artistul italian.

Țăranul român apare în opera lui Preziosi cu însuşirile care l-au ajutat să biruie vremuri de o vitregie fără seamăn. Țăranca este înfățișată cu toate atributele care o fac părtaşe, cu țăranul, la chezăşia unei rase puternice şi frumoase: carnea bine plămădită şi trupul cioplit după canoanele rodniciei, sfiiciune – pe care o ştim întemeiată pe o morală nezdruncinată, însoțită, fermecător, de inteligența străfulgerând în privire; straie purtând semnul hărniciei, al ştiinței bizuită pe experiența străbunelor şi al fanteziei sale bogate şi veşnic, dar nerăzvrătit, înnoitoare. Împodobită cu gust şi măsură cum nicio altă țărancă n-a ştiut să se împodobească. Țăranului, Preziosi a ştiut să-i citească pe chip, în privire şi atitudine, marile sale însuşiri, care au făcut în toate timpurile mândria poporului românesc, şi de la care pornesc toate celelalte: inteligență, vigoare dar şi sensibilitate, dârzenie, hărnicie. Portul, potrivit cu aceste însuşiri: sobru şi armonizat cu trupul. Înfățişarea atât a țărăncii cât şi a țăranului român a fost redată de artistul italian cu adevărul care mărturiseşte o îngrijire ce a fost mereu la Români o lege păzită cu sfințenie.

Este zadarnic să mai adăugăm că, astfel văzută România de Preziosi, opera lui alcătuieşte unul din cele mai frumoase, dar şi mai meritate elogii, pe care nu-l putea aduce decât un artist sincer şi aparținând unei nații care a ştiut totdeauna şi nu s-a sfiit niciodată să prețuiască la alții ceea ce slăvea la ea acasă.

(Vizita Domnitorului la Mânăstirea Pasărea, reproducere după Preziosi, 1869)

15/27 ianuarie 1871

Carol e gata să abdice dar, după o îndelungată chibzuință, redactează o scrisoare către un prieten fictiv, Auerbach, care apare în ziarul *Augsburger Allegemeine Zeitung*, fiind reprodusă și în presa românească. **(206, p. 23-24)**

Prea stimate amice,

De mult nu ți-am mai dat semn de viață. Dar aș vrea să fii măcar un ceas în locul meu, ca să te încredințezi cât mi-e vremea de îmbucătățită şi plină de muncă, de griji şi de dezamăgiri.

Au trecut aproape cinci ani de când am luat îndrăzneața hotărâre de a mă pune în capul țării acesteia, aşa de bogat înzestrată de natură şi totuşi aşa de săracă sub alte raporturi.

Aruncând o privire asupra epocii trecute, scurtă în viața unui popor, dar lungă în viața unui om care tinde spre progres, trebuie să-mi zic că puțin folos am putut aduce acestei frumoase țări.

Adesea mă întreb: a cui este vina? A mea, care nu am cunoscut caracterul poporului, sau a poporului, care nu vrea să fie condus şi totuşi nu e în stare să se conducă singur? Prin numeroasele mele călătorii în toate regiunile celor două Principate şi prin feluritele atingeri cu toate păturile societății, am dobândit încredințarea că vina nu este nici a mea, nici a poporului în întregimea lui, ci mai ales a celor ce şi-au însuşit dreptul de a conduce Țara în care s-au născut. Aceşti oameni care şi-au făcut educația lor politică şi socială mai mult în străinătate, uitând cu desăvârşire împrejurările patriei lor, nu caută alta decât a aplica aici ideile de care s-au adăpat acolo, îmbrăcându-le în nişte forme utopice, fără a cerceta dacă se potrivesc sau nu. Astfel nefericita Țară, care a fost totdeauna îngenuncheată sub jugul cel mai aspru, a trecut deodată şi fără mijlocire de la un regim despotic la cea mai liberală Constituție, precum nu o are nici un popor din Europa.

După experiența făcută, cred că aceasta e o nenorocire cu atât mai mare, cu cât românii nu se pot lăuda cu virtuțile cetățeneşti ce se cer pentru o formă de stat cvasirepublicană.

De nu mi-aş fi legat tot sufletul de această țară binecuvântată, care în alte împrejurări se putea aştepta la un viitor strălucit, de mult m-ar fi părăsit răbdarea. Acum însă m-am hotărât la o ultimă încercare, ce probabil mă va face să trec în ochii partidelor de aici şi ai conducătorilor lor ultraşoviniști ca lipsit de iubire pentru țară; dar eu am lăsat la o parte orice considerație personală, cu riscul de a-mi pierde poate toată popularitatea. Căci ar fi o neiertată lipsă de la datorie de a mai ascunde adevărata cauză a răului şi de a lăsa fără împotrivire viitorul țării pradă intrigilor de partid.

Ştiu bine că cel ce în unele împrejurări are curajul adevărului şi spune lucrurilor pe nume este adeseori biruit, şi aşa mi se poate întâmpla şi mie, cu deosebirea însă, pe care o simt cu recunoştință, că eu sunt liber de a mă întoarce la o viață neatârnată şi lipsită de griji, plină de fericire în mijlocul familiei, şi să reintru în scumpa țară unde m-am născut şi al cărei magnet puternic n-a încetat de a mă atrage în momentele cele grele, prin care a trebuit să trec.

Îmi pare numai rău, din toată inima, că bunele mele intenţii au fost aşa de puţin înţelese şi cu ingratitudine răsplătite. Dar fiindcă împărtăşesc această soartă cu cei mai mulţi muritori, voi şti să mai aflu mângâiere, şi în societatea unor oameni inteligenţi, mai ales în cercul animat al D-tale, voi uita încetul cu încetul aspiraţiile mele din trecut.

CAROL

11/23 martie 1871-31 martie/12 aprilie 1876

Lascăr Catargiu, devine pentru a doua oară prim ministru. Izbutind să îndepărteze ideea de abdicare a lui Carol formează un guvern care, cu unele modificări, rezistă 5 ani („Marea guvernare conservatoare"). Începe, după afirmaţia lui Titu Maiorescu, „*era ministerelor serioase, cu o mai lungă durată*". **(206, p. 15)**

15 aprilie 1871

Ministrul de externe, Costa-Foru către junimişti : *„La ce folos literatura, dacă prin pasivitatea oamenilor de ordine se periclitează tronul şi prin urmare ţara."* **(206, p. 31)**

Regenerarea spiritului public românesc se va produce *„printr-o îndelungată şi stăruitoare acţiune"*. Ea presupune din partea tânărului domnitor *„o rară împreunare de calităţi, multă prudenţă şi mai multă îngăduinţă, o răbdare dusă până la limitele sufletului omenesc şi cunoaşterea de oameni. Iar din partea bărbaţilor politici ai ţării ea presupunea hotărârea de a sprijini dinastia ce şi-o aleseseră şi de a avea totdeauna luarea aminte ţintită asupra acestui punct cardinal"*

Titu Maiorescu (206, p. 17)

„Aşadar în Camera conservatoare de la 1871 junimiştii erau deputaţi guvernamentali şi principala raţiune de a fi a guvernului de atunci era menţinerea domnitorului Carol I."

Titu Maiorescu (206, p. 37)

(Carol I, gravură de Th. Aman, 1874)

13/25 septembrie 1872
Inaugurarea Gării de Nord din Bucureşti, numită până în 1888 „Gara Târgoviştii", odată cu deschiderea liniilor ferate Bucureşti-Ploieşti , Piteşti-Bucureşti-Buzău şi Galaţi-Tecuci-Roman.

28 decembrie 1872
Prima linie de tramvai cu cai din Bucureşti, pe traseul Calea Târgoviştei - Podul Mogoşoaiei - Teatrul Naţional - str.Biserica Enei – Academiei – Colţei - Piaţa Sf. Gheorghe - Moşi.

Încă din 1872 se semnează lucrări ale unor doctori în ştiinţele matematice : Spiru Haret, N. Şt. Botez, David Emmanuel, N. Coculescu. După 1900 apar alte nume de mare autoritate: G. Ţiţeica, A. Davidoglu, D. Pompeiu, Tr. Lalescu.

1/13 ianuarie 1873
Se vernisează la Bucureşti prima expoziţie de pictură şi sculptură organizată de nou înfiinţata Societate a amicilor de Belle Arte (preşedinte Grigore Cantacuzino, vicepreşedinţi Th. Aman şi C. Esarcu). Un ecou considerabil îl are participarea lui N. Grigorescu (144 lucrări).

6/18 aprilie 1874
Se instituie la Bucureşti, prin decret regal, Comisiunea Monumentelor Publice, având drept scop clasarea şi conservarea monumentelor româneşti.

15/27 iunie 1875

La sugestia lui Carol I ia ființă la București Societatea română de geografie . În prezența domnitorului și a 31 din cei 77 de membri fondatori se citește textul definitiv al statutelor Societății. Carol I este desemnat președinte (vicepreședinți Ioan A. Cantacuzino, Emanoil Bacaloglu, maiorul Barozzi, secretar Gh. I. Lahovary). Într-una din ședințe, regele cere ridicarea unei hărți geologice a țării.

1875

Începe construcția Castelului Peleș, după gustul lui Carol I, cu meșteri germani, în stil neorenascentist german. Lucrarea, semnată de arhitecții Doderer și Schultz se va finaliza în 1883.

„În Regat se înălța din voia Regelui Carol I un castel care avea să ajungă unul dintre cele mai remarcabile din Europa. /.../ Ceea ce impresionează la acest castel – dincolo de arhitectura de basm comparabilă cu a castelui bavarez Neuschwanstein și de bogăția decorației interioare, sau de multitudinea operelor de artă din incinta lui – este fără îndoială confortul pe care îl oferă, Peleșul având de la început curent electric, apă curentă, încălzire centrală și chiar aspirator central.

Impresionant este ansamblul holului de onoare cu intrarea principală în castel, scara monumentală și holul propriu-zis care ocupă pe verticală spațiul parterului și etajul. Tavanul holului este în același timp acoperiș și a fost executat din vitraliu, pentru ca lumina zilei să poată pătrunde în hol. În zilele însorite, acest vitraliu se poate deschide, lăsând soarele să inunde holul de onoare. Deschiderea tavanului este comandată – încă de la construirea acestui hol – de către un motor electric care funcționează și astăzi. Când admirăm tehnica aceasta veche înveșmântată în opere de artă de o frumusețe inegalabilă, uităm de multe ori să ne punem întrebarea de unde venea curentul electric necesar tavanului și iluminatului. Pentru că nu exista pe atunci o rețea națională și nici Sinaia nu avea electricitate. Lângă apa Peleșului, în fața castelului, se vede și astăzi o vilă la care duce un jgheab de ciment. Și înțelegem fără dificultate că luminile castelului erau asigurate de pârâul Peleș, pus la treabă într-o mică hidrocentrală dezafectată, construită special pentru Reședința Regală de vară.“

Mihai Toncescu, 2006 (327, p. 7)

(Pagina alăturată:
Carol I și Elisabeta la Sinaia căutând loc pentru Peleș, 1872

Castelul în timpul construcției, 1882

Detaliu arhitectonic)

(Castelul Peleș, 2001)

În *Memoriile* Regelui Carol I, de-o incomparabilă substanţă umană, monarhică şi istorică, se află câteva amănunte, câteva schiţări, câteva sumare indicaţii de personaje şi decor, prea puţin probante în aparenţă.

Mai mult anecdotice şi mai mult în treacăt notate.

Dar atât de vii şi directe, atât de plastice (poate involuntar plastice, ceea ce le măreşte încă valoarea), încât situează întemeietorul Dinastiei în epocă şi în moravurile autohtone, mai desăvârşit decât cine ştie ce laborios studiu în trei tomuri compacte, cu puzderie de citate şi trimiteri.

Cunosc. Anecdotica şi memorialistica farmecă îndeosebi profanul.

Savanţii specialişti le consultă circumspect, de la distanţă, prin recile lentile ale ochelarilor, cu un legitim scepticism. În strictul adevăr istoric, introduc elemente suspecte şi subiective, drojdia animozităţilor şi pasiunilor încă nedecantate, pledoarii şi rechizitorii de Curte cu Juri în faţa posterităţii. O dată calendaristic precisă, un document parafat, textul întărit cu groase şnururi de mătase şi alte peceţi – nu constituie oare mult mai preţioase izvoare, cu mult mai temeinice chezăşii de obiectivitate?

Totuşi, ca profan, ca scriitor atras prin vocaţie de aspectul fluid al vieţii, de moravurile şi caracterele care exprimă o epocă măcar tot atât de pregnant ca un monoton izvod de documente scorojite în colbul arhivelor, mă simt întru totul alături de Mérimée. Vă amintiţi cuvintele care deschid a sa: *Chronique de règne de Charles IX? „Je n'aime dans l'histoire que les anecdotes et parmi les anecdotes je préfère celles ou j'imagine trouver une peinture vraie des moeurs et des caractères à une époque donnée*".

Mérimée mai adaugă: „*Ce goût n'est pas très noble!"*.

Nu cred. Mérimée se autocalomniază. Predilecţia aceasta e conformă unui temperament şi unei aptitudini de a reconstitui din câteva elemente, oarecum după metoda lui Cuvier strămutată din paleontologie în istorie, o epocă, atmosfera, ideile şi pasiunile, problemele şi fizionomia unei societăţi, o lume care a dispărut, dar n-a trecut fără a lăsa urme. Este nevoie întru aceasta neapărat de-un raft cu tomuri şi de un fişier ticsit de hârtioare numerotate, clasate, compartimentate, până la plesnirea săltăraşelor? Lui Cuvier i-au ajuns câteva vertebre fosile, un dinte, o rotulă – şi puţină logică susţinută de intuiţie. Poate şi de imaginaţie. Căci nici imaginaţia nu e un har de disprețuit, chiar în cele mai aride domenii.

Mai preîntâmpin încă o obiecţie. Ce înfăţişează acele *Memorii* ale Regelui Carol I, măcar ca atare, ca simple însemnări şi interpretări subiective? N-au fost scrise direct. Sunt anonime.

Sunt anonime. Dar nu sunt apocrife.

Autenticitatea lor a fost de mult dezbătută şi dovedită.

Martorul ocular a folosit un material intim şi imediat, sugestiv, informaţii inedite menite să dezvăluie resortul secret al împrejurărilor contemporane, reacţiile sufleteşti ale tânărului Domnitor chemat să guverneze o ţară tânără şi tulbure în timpuri tulburi, îndoielile, întrebările, hotărârile; jurnalul poate vorbit, poate povestit, poate spovedit, în

orice caz netravestit şi nemeşteşugit, al tragicului zbucium din care a luat fiinţă şi a prins temelie România Modernă.

Autorul anonim, ce pare a fi fost dublat de o autoare anonimă, n-a săvârşit cu aceste *Memorii* o operă de măiestrită punere în scenă, cu premeditat joc de umbre şi de lumini pentru a reliefa anume atitudini statuare în anume situaţii, anticipând astfel posteritatea şi vizând posteritatea. *Memoriile* s-au rezumat la o operă de copist. Au consemnat împrejurări şi fapte, brut, de la zi la zi, adesea fără să întrevadă, fără să prevadă din egala lor înlănţuire, care evenimente vor căpăta în timp o importanţă într-adevăr istorică, şi care se vor înmormânta de la sine în marea, absoluta uitare.

Pentru generaţia mea, cu rădăcinile copilăriei şi adolescenţei înfipte în ciclul anilor 1890-1913, când Domnia Regelui Carol I atingea apogeul, efigia austeră a venerabilului Monarh, aşa cum a crescut odată cu noi şi în noi, se suprapune şi se completează cu profilul sever, care apare în filigrană la fiecare pagină a acestor *Memorii.*

Când am deschis noi ochii şi a început a ni se critaliza o conştiinţă, prestigiul Regelui Carol I, nu mai avea nevoie de apologiile dascălilor de catedră, de discursurile ocazionale la 10 Mai şi de-o multiplicată iconografie care să ni-l ţină veşnic prezent în cugete.

Era veşnic prezent în cugete.

Se confunda cu tronul, cu dinastia, cu ţara, cu neamul, cu destinul nostru istoric, cu aspiraţii pe care încă nu îndrăzneam a le socoti atât de aproape de noi, ascunse în sâmburele viitorului.

Mai reprezintă altceva, dincolo de victoriosul Comandant de oaste şi de încărunţitul Monarh, încărcat de ani, în scaunul regatului.

Mai reprezintă o conştiinţă fermă şi absolută, într-o lume cu nestatornice fluctuaţii de conştiinţă.

Acestea nu ni le spunea nimeni. Mai mult le presimţeam, decât le cunoaşteam. Se vădea un contrast. Când cea dintâi şi mai de preţ virtute pe care contemporanii i-o atribuiau unanim Regelui Carol I, era înţelepciunea şi neclintirea înţeleptelor hotărâri, implicit, contemporanii mărturiseau astfel că în lumea lor şi în structura lor etică asemenea virtute se întâmpla a fi cu totul rară. Astfel, nu s-ar fi aflat la atâta preţuire.

Abia târziu însă, deschizând paginile voluminoaselor *Memorii* de la urcarea pe tron până la serbarea încoronării, ni s-a lămurit ceea ce era nevoie să pătrundem până atunci.

Înţelepciunea şi fermitatea de caracter, n-au fost atributele vârstei. Nu s-au adâncit odată cu prestigiul unei venerabile şi glorioase Domnii, ca un reazăm şi un reflex proiectat din afară înlăuntru, cum se întâmplă adesea pe măsură ce anii seamănă fire albe în părul şi barba patriarhilor, imaculându-le prin aceasta anii de tinereţe cu ale lor slăbiciuni şi omeneşti şovăieli, făurindu-le o nouă şi transfigurată personalitate. Istoria e plină de asemenea metamorfoze. Regele Carol I a fost excepţie. Lăuntric, anii nu i-au adăugat şi nu i-au alterat nimic dintr-o personalitate dură şi transparentă ca diamantul.

Şi aci, ne întoarcem la acele în aparenţă neînsemnate amănunte ale *Memoriilor*, care îl definesc şi îl situează în atmosfera epocii.

Chiar de la început, după epica goană cu poştalionul, cu surugii şi pocnete de bici peste câmpuri, vaduri şi poduri improvizate; chiar din clipa intrării în Capitală, un episod anecdotic fixează poziţia tânărului Principe în noua sa ţară, cu vechile ei datini şi inegale feluri de a fi.

Să lăsăm cuvânt *Memoriilor*: *„Un regiment de ulani mergea în fruntea convoiului, apoi veneau Ministrul de Interne, Primarul Capitalei şi Prefectul Poliției George Ghica; domnii Mayenfisch şi de Werner urmau într-o a doua trăsură de Curte.*

Convoiul trecu prin aşa-zisa Şosea, loc de preumblare al societății bucureştene, unde infanteria de linie şi două batalioane de vânători formau şpalier: la unul din ronduri era postat regimentul de artilerie. Îndărătul trupelor sta om lângă om mulțimea cât ținea calea şi strigătele de ura! se propagau fără sfârşit, după cum înainta trăsura Prințului.

În curând se ajunse la bariera de accise a oraşului: casele însă, mai puțin decât modeste, şi pavajul îngrozitor nu păreau deloc a arăta ca Bucureştii să se fi numărat printre oraşele cele mai mari din Orient.

Pe trotuarele nesfârşitului pod al Mogoşoaiei, pe unde convoiul princiar trecea încet înainte, formau şpalier gardele naționale: - caracterul militar al oamenilor se cunoştea însă numai după arme şi cartuşiere.

Casele de pe pod erau foarte frumos decorate cu steaguri, covoare şi ghirlande; doamne în haine de sărbătoare aruncau din ferestre şi balcoane tânărului Prinț, flori, porumbei şi poezii cu panglici tricolore.

Alături de una din casele pe lângă care trecea convoiul era postată o gardă de onoare cu steag. Prințul întrebă pe însoțitorii săi: - Qu'est qu'il y a dans cette maison?… Generalul Golescu răspunse cam încurcat: - C'est le palais…

Prințul Carol crezu la început că nu înțelesese bine şi întrebă cu îndoială: - Où est le palais?…Ceea ce puse pe Generalul Golescu în mai mare încurcătură. Arătă spre casa simplă cu un singur etaj.

Chiar şi înaintea acestui aşa zis «Palais», pavajul era nespus de primitiv: Prințul era atât de zguduit în trăsură, încât cu greu se putea ține nezgâlținat şi în linie dreaptă.

Într-acestea convoiul ajunsese în Piața Teatrului unde erau case mai mari…"

Mai este nevoie să citim printre rânduri?

În mai puțin de o singură pagină se află indicată prefața unei Domnii, atmosfera României de atunci, contrastele, rezistențele cu care va avea de luptat tânărul Principe şi după obştescu-i sfârşit, întreaga sa Dinastie.

Era bună țara, însuflețită, ospitalieră, bucuroasă că-şi primeşte un Principe de obârşie veche care să curme zavistiile de datină din jurul scaunului domnesc. Dar dincolo de entuziasmul spontan al norodului, de pitorescul cam oriental al oştirii improvizate cu oameni care au încins cartuşiera peste straiele de toată ziua; dincolo de steagurile desfăşurate la ferestre, de flori, ghirlănzi, porumbei, poezii şi panglici tricolore, pe Podul Mogoşoaei se ițea realitatea cealaltă a țării. Casele ticăloase de vălătuci, alături cu palatele luminoase şi pavoazate. Iar aceste palate ale protipendadei locale, fie de baştină, fie de mai proaspătă proveniență, se înălțau trufaş în contrast cu umilul Palat domnesc, pentru a sublinia puțina considerație la care ajunsese Scaunul Țării, lipsa noțiunilor de durată şi de autoritate.

Mai urmează *Memoriile*, după câteva pagini:

„Palatul a fost la început o casă particulară a familiei Golescu. Statul a cumpărat-o cu 15 ani înainte. După ce a servit pe rând ca şcoală militară, cazarmă, spital şi comandament, a fost transformată în reşedință princiară.

Odăile nu erau prea mari, dar de proporţii plăcute. Sub domnia Prinţului Cuza ele fuseseră din nou şi cu gust mobilate cu mobilă de la Paris.

Prinţul Carol ocupă odăile de la Nord, în faţa cărora era o mică clădire de gardă… Ferestrele acestor odăi dădeau spre o piaţă murdară, deşartă, unde se aşezaseră nişte ţigani şi porcii se tăvăleau prin noroi…"

Iată aşadar celălalt contrast. Încăperile Palatului cu mobile de gust şi de preţ, de la Paris. Afară, pe ferestre, privelişte a maidanului unde şi-a găsit popas o şatră de ţigani, cu toată larma respectivă, cu porcii şi orătăniile tăvălindu-se-n smârcuri.

Un palat domnesc nu merita mai mult, după prea cunoscutul şi acceptatul destin al gospodarilor vremelnici a căror trecere în scaunul ţării dura adesea numai câteva săptămâni. Deoparte şi de alta, mai semeţele curţi particulare, stăteau mărturii ale unei boierimi cu alte puteri. O boierime veche, deprinsă din vremuri să-şi înfrunte Domnii şi să-i răstoarne când nu-i mai erau pe plac. O boierime proaspătă, fanariotă, deprinsă aceasta să unelteasc pe alte căi, la Stambul, când scaunul domnesc era pus la mezat.

Nu pare astfel simbolică, strădania noului Prinţ, de a se ţine drept şi nezgâlţinat, în căruţa cu roţile hurducate pe bârnele de lemn de pe podul Mogoşoaiei?

Toată Domnia-i de această grijă a fost stăpânită. Să se ţină tare şi drept, în pofida drumului desfundat şi plin de hârtoape. Şi grija de mai târziu, a întregii Dinastii, n-a fost alta, căci nu alta i-a fost misiunea.

Nu vedem ţara de atunci şi oamenii de atunci, în prea negre culori. Aşa ne-au apucat vremurile. Aşa ne-au plămădit. Cu bune şi rele, cu multe nestatornicii şi inegalităţi, cu sufletul şi gândul pe buze, cu un mare dar al improvizaţiilor. De-abia se adâncea procesul de contopire între Orient şi Occident. La mobilitatea şi fatalismul nostru temperamental, la contrastele de mai veche dată între huzurul unei clase latifundiare şi bezna păturii ţărăneşti atât de îndurerat zugrăvită tocmai de un vlăstar al neamului golesc, Dinicu, se adăuga efervescenţa occidentalizării cu mare viteză şi de suprafaţă, surprizele unei prea vertiginoase asimilări, crizele de indigestie – dacă se pot numi astfel! – acel ciclu de la începutul României Moderne, cu aspecte dramatice şi comice, când împrumutam cu entuziasm costume şi idei, vocabular şi mobile, programe politice şi monoclu.

Contrastul era pe stradă. Criza era în suflete. O criză de creştere, de adaptare, o lepădare primăvăratecă de blană pentru a prinde păr nou. Iar în această epocă de schimbare, ştim bine că până şi nobilele vietăţi ale codrului, arată urât, costelive şi năpârlite.

Prin ce miracol, un tânăr Principe cu formația occidentală, cu aspre şi reci tradiții de familie, cu geometrice concepții de viață şi de misiune monarhică; prin ce miracol avea să reziste climatului din noua sa patrie, acelei învăluitoare toropeli orientale, fatalismului şi delăsării ce supraviețuiau sub fracul de cel mai proaspăt şi impecabil croi occidental? Şi mai ales prin ce miracol, salvând din toate meandrele evenimentelor, avea să-şi mențină prestigiul, tronul, coroana, dinastia?

Miracolul s-a săvârşit. Şi a fost cu putință, prin legea contrastelor, prin acea fermitate interioară, prin echilibrul sufletesc, prin austera concepție de viață şi de domnie care după ce a contrariat moravurile şi tradițiile României de la mijlocul veacului trecut, după ce a iscat protestări şi murmure, după ce a ridicat împotrivă-i coalițiile protipendadei politice cu palate mai vechi şi mai noi, după ce-a lăsat să se istovească toate, le-a biruit, mlădiindu-le, domesticindu-le.

N-a fost uşor. Câți oare, în aceleaşi împrejurări, ar fi izbândit?

Tenacitatea concentrată a acestei voințe de victorie, o aflăm tot cu o valoare de simbol, în alt capitol al *Memoriilor*. De astă dată e vorba de o parte mai omenească din viața întemeietorului de dinastie.

Chiar din primele luni ale domniei, după o călătorie pe Valea Prahovei, în Iulie 1866, inima îi rămăsese la locurile singuratice din preajma mănăstirii Sinaia. Descripția călătoriei s-ar cuveni amintită celor ce străbat astăzi şoseaua cu o sută de kilometri pe oră, fiindcă odată cu distanța parcursă în spațiu, le-ar înlesni să parcurgă şi o distanță în timp, îndărăt, în negurile României de-atunci.

Povestesc *Memoriile:*

„*Revărsările de apă din anul 1865 au stricat multe poduri de piatră, aşa că drumul duce adesea prin albia râului plin de bolovani. Dincolo de Comarnic, unde drumul trece sus, deasupra Prahovei, pe o coastă de munte, apa a ajuns greu de trecut şi chiar primejdioasă din pricina însemnatelor prăbuşiri de teren. Dar dibacii surugii trec cu căişorii lor neobosiți prin cele mai năprasnice locuri; în curând se deschide valea şi singurateca mănăstire Sinaia se arată ochilor… Deodată încep să sune clopotele. Trăsura Prințului era pândită de sus, din turnul mănăstirii. Crăişorii obosiți de alergarea repede pe un suiş necurmat, urcă anevoie drumul spălat de apă spre colina mănăstirii.*

În curte, călugării cu starețul şi diaconii în haine de sărbătoare îşi primesc Prințul: i se prezintă crucea şi Evanghelia să le sărute. După un scurt serviciu în biserică, Prințul e condus în modestele chilii ale mănăstirii, şi fiindcă sunt ceasurile 7, se serveşte o cină. Lista nu e tocmai bogată: mămăligă, păstrăvi şi pui. Pâine aduseseră călătorii cu dânşii, căci – prin partea locului nu se găseşte…“.

Nu e ca o călătorie în afund de veac? Şi nu subliniază *Memoriile* încă un contrast, între Capitala mobilelor de la Paris şi pustietatea schitului unde prin partea locului nu se pomenea de pâine?

În acea frumusețe neştiută de nimeni, tânărul Domnitor, îşi pusese gând să ridice adăpost de odihnă şi de refugiu. Dar cât de prudent lăsa să-i crească gândul, cât de îndelung l-a mângâiat până să purceadă la faptă! De câte ori îl istovea arşița Capitalei şi asprele îndatoriri ale cârmuirii, ca un fiu al ținuturilor de munte ce era, cu nostalgia codrului şi a apelor sunătoare, îşi făcea drum, ba pentru o călărie în zori, ba pentru vânătorile de urşi, mistreți şi lupi. Alegea locul, chibzuia, măsura, socotea.

Iar când a început să sape temelia, în povestea acestei zidiri a Castelului Peleş, se repetă ciclul întregii sale Domnii. Presărată de obstacole, de lupte cu adversitățile locului şi ale timpului. Pe dedesubt izbucneau izvoarele de sub cazma; pe deasupra măturau puhoaiele ploilor. Apele au fost stăvilite, temeliile s-au înfiripat.

(Castelul Peleş în timpul construcției, 1881)

A izbucnit războiul de la 1877-1878. Tot ce a fost înălțat, s-a năruit. Târziu după victorie şi încheierea păcii, întors din coliba de la Poradim, mai dârz s-a înverşunat Domnitorul Carol I să-şi ridice meritatul, adăpost al alinărilor. Urmăriți în *Memorii,* cu ce mândră înlăturare a oricărui ajutor din vistieria vlăguită a Țării! Ca orice muritor de rând, se strâmtorează, îşi împuținează cheltuielile, amână, revizuieşte planurile, le ajustează la puterile sale – pentru ca abia la 1883, să se învrednicească a intra în adăpostul viitoarelor bătrânețe, în sfârşit creştinește sfințit.

Din paginile *Memoriilor*, răzlețe însemnări care urmăresc de la an la an zidirea Castelului Peleş, mi se par tot atât de prețioase ca episoadele războiului pentru independență.

Acolo apare Domnitorul, Comandantul de oaste, diplomatul. Aci omul. Omul, completându-i pe ceilalți.

Omul de-o aspră linie şi de-o verticală ținută, pe care nu-l clatină, nici nu-l înmlădie orice suflare a vânturilor ostile din afară.

Profilul acesta sever, se proiectează pe fresca istoriei noastre de-o jumătate de veac. Prin imobilitatea sa, face contrast cu zvârcolirile, cu asalturile, cu clocotul societății româneşti, într-un necurmat şi dureros proces de aşezare. Rege, ne-a cârmuit destinele, adeseori scăpându-ne de duhul autodistrugerii care săpa în noi. Om, ne-a stat un singuratec şi inaccesibil exemplu de tărie şi tenacitate, poate străin firii noastre spontane şi meridionale, dar prin aceasta chiar, silindu-ne în unele ceasuri de cumpănă să ne revizuim cugetele şi să ne admonestăm.

Nu era nevoie să ne mustre. Mustrarea năştea de la sine, în noi.

O asemenea atitudine morală a fost tot aşa de hotărâtoare întru statornicirea unei Dinastii pe veci de veci, cât a însemnat coroana rece, de oțel, făurită din țeava tunurilor capturate pe câmp de război.

24 iulie/5 august 1876

Se formează un nou guvern liberal pur , în frunte cu Ion C. Brătianu. Supranumit „ Vizirul“, datorită autorității sale, Brătianu va conduce treburile țării 12 ani, până în 1888 (cu excepția perioadei aprilie-iunie 1881), realizând cea mai lungă guvernare de partid din istoria vechii Românii.

„Din punct de vedere intelectual a fost remarcabil cum a ştiut el în tot timpul celor 48 de ani de domnie să îi joace pe unii împotriva altora, impunând un regim constituțional care seamănă cu regimul britanic.Alegerile noastre nu se asemănau exact cu alegerile de acolo, dar şi în Marea Britanie exista votul cenzitar. A funcționat de atunci un regim alternativ, liberali-conservatori şi invers, care a mers destul de bine. Cu toate că situația politică a țării părea în ochii unui neamț ceva destul de haotic, am avut totuşi o clasă politică remarcabilă. Când te gândeşti acum la dinastia Brătienilor nu găseşti în toată Europa aşa ceva. Ion Brătianu a pus România pe şablonul occidental, care de atunci porneşte, de la guvernarea de aproape 12 ani a lui Ion Brătianu. Şi conservatorii au avut oameni de primă mână, Lascăr Catargiu, Titu Maiorescu, Petre Carp. Or, când compari cu ce am avut şi între cele două războaie şi în orice caz cu ce avem astăzi, a fost o epocă de aur. Carol a avut la dispoziție generația de la paşopt, cei care au creat România.“ **Neagu Djuvara, 2004 (134, p. 1)**

12 /24 aprilie 1877

Rusia declară război Turciei. România permite trecerea trupelor ruseşti pe teritoriul său (convenția semnată la Bucureşti în 4/16 aprilie). Turcii bombardează localitățile româneşti de la Dunăre.

„Când au fost aduse învinuiri nedrepte de laşitate românilor din Serbia, Eminescu a reacționat în câteva rânduri şi tot aşa a făcut când s-a zvonit că otomanii ar fi trimis domnitorului Carol «o notificare identică cu cea trimisă kedivului de Egipet, beiului de Tunis, şerifului de la Mecca…», el intitulându-şi comentariul, fără să ezite: «S-a obrăznicit turcul». Patriot şi realist, a salutat noua convenție comercială cu Rusia, evidențiind urmările pe care atât acest act, cât şi convenția Austro-Ungaria urmau să le aibă privind afirmarea drepturilor țării. «Sunt trei secoli – remarca el – de când ea (România - D.B.) nu a exercitat dreptul său de a încheia cu alte puteri convențiuni sau tractate de comerciu. Astăzi, după trei secoli, ea intră în exercitarea acestui mare drept, astăzi, după trei secoli, un domn român şi doi mari împărați, fac să reînvie acest drept, să obție recunoaşterea sa, şi țara să înceapă din nou a-l esercita în toată suveranitatea ei»“.

Dan Berindei , 2003 (34, p. 181)

(Carol I pe front)

(Pagina alăturată:
Carol I la Poradim în timpul campaniei din Bulgaria, 1877

Ordinul „Steaua României“ în grad de comandor şi ofițer)

26 aprilie 1877

Românii ripostează la Calafat, deschizând foc asupra oraşului Vidin, de pe malul opus al Dunării. *„Asta-i muzica ce-mi place“* a rostit domnitorul . Momentul marchează începutul războiului pentru independență.

10/22 mai 1877

Prin votul unanim al corpurilor legiuitoare (problema fusese dezbătută cu o zi înainte, în sesiunea extraordinară a Camerei Deputaților) Carol I proclamă solemn independența absolută a României. Independența este recunoscută de marile puteri prin tratatele de la San Stefano (19 februarie/3 martie 1878) şi Berlin (1/13 iulie 1878). Congresul internațional de la Berlin revizuieşte prevederile tratatului de la San Stefano. Se recunoaşte independența României şi drepturile ei asupra Dobrogei, ca străvechi teritoriu românesc, dar județele Bolgrad, Cahul şi Ismail din sudul Basarabiei sunt încorporate din nou în Imperiul țarist.

În aceeaşi zi, ca semn al suveranității depline, domnitorul instituie ordinul „Steaua României“.

16 august 1877

Carol I se întâlneşte la cartierul imperial rusesc cu țarul Alexandru al-II-lea şi cu marele duce Nicolae. Carol I preia conducerea trupelor reunite, române şi ruseşti. După lupte grele (Nicopole, Rahova, Smârdan, Grivița, Opanez) purtate până la finele lunii noiembrie (28 noiembrie-luarea Plevnei), turcii cer armistițiu.

9/21 septembrie 1878

Consiliul de miniştri hotărăşte ca domnitorul Carol I să poarte titlul de „Alteță regală“. Se urmărea astfel încheierea vasalității față de Poarta otomană, afirmarea României ca stat independent şi ridicarea prestigiului dinastiei de Hohenzollern în fața celorlalte monarhii europene.

8/20 octombrie 1878

Armata română întră triumfal în Bucureşti pe Podul Mogoşoaiei care de atunci poartă numele de Calea Victoriei.

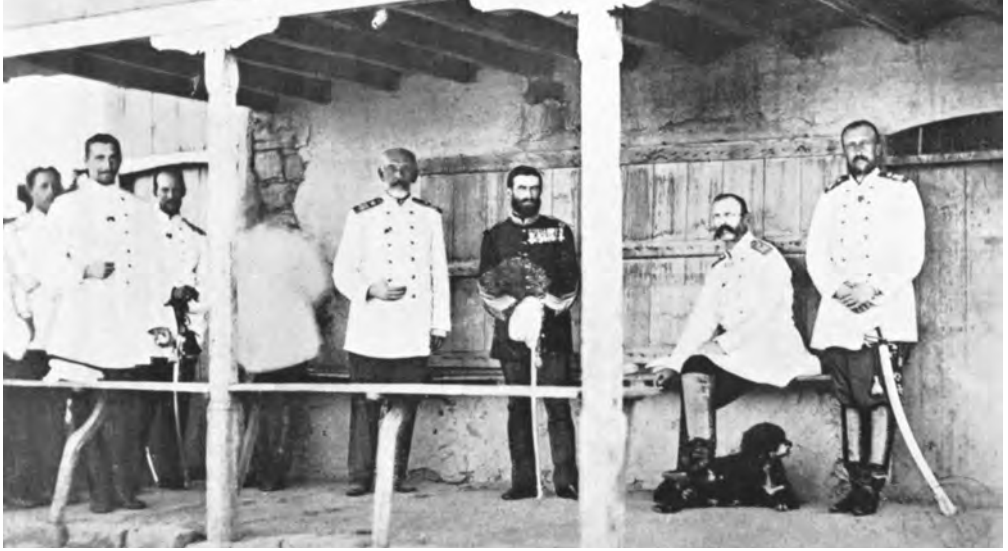

8/20 februarie 1880

Germania, Anglia şi Franţa recunosc oficial independenţa de stat a României.

17/29 aprilie 1880

Înfiinţarea legaţiilor României la Berlin, Londra şi Paris.

21 noiembrie/3 decembrie 1880

Se semnează la Sigmaringen actul de familie prin care prinţul Ferdinand de Hohenzollern-Sigmaringen, nepot de frate al Regelui Carol I, devine moştenitor prezumtiv al tronului României.

14/26 martie 1881

Parlamentul votează proiectul de lege prin care România devine Regat. Principele Carol I primeşte pentru sine şi urmaşii săi titlul de Rege al României.

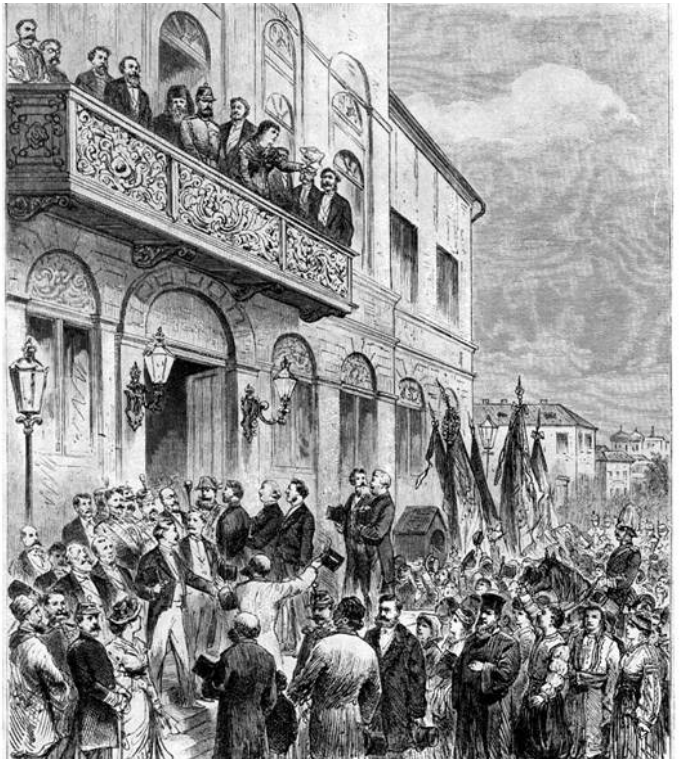

(Ovaţia bucureştenilor în faţa Palatului regal la vestea proclamării Regatului, 14 martie 1881)

1878
La catedra de chimie minerală vine P. Poni care face cercetări de mare adâncime asupra petrolului românesc. Din şcoala formată de el fac parte prof. P. Bogdan, N. Costăchescu, Gh. Spacu.

1880
Încep lucrările de canalizare în Bucureşti. Carol I a făcut prima săpătură cu o lopată de argint purtând inscripţia : *„Casma întrebuinţată la începerea lucrărilor Dâmboviţei în ziua de 2 noiembrie 1880 sub domnia lui Carol“.*

(Pagina alăturată:
Carol I în faţa Plevnei, reproducere după John Schönberg

Carol I cu ţarul Alexandru şi ducele Nicolae la cartierul armatelor aliate din Bulgaria

Depunerea drapelului turcesc la picioarele domnitorului Carol I, reproducere după Kayser)

10/22 mai 1881

Proclamarea României ca regat şi încoronarea lui Carol I ca Rege al României. Festivitatea de la 10 mai devine simbolul monarhiei române. Deşi nu există nici o prevedere constituțională în acest sens , 10 mai intră în tradiția poporului român ca sărbătoare națională, până în 1947.

„Cu mândrie primesc dar această Coroană, care a fost făcută din metalul unui tun stropit cu sângele eroilor noştri şi care a fost sfințită de biserică. O primesc ca un simbol al independenței şi puterii României!

Ea va fi o mărturie despre timpurile grele şi glorioase prin care împreună am trecut şi va aminti generațiilor viitoare despre eroismul părinților lor şi despre unirea ce a domnit între Principe şi popor. Însă cea mai frumoasă Coroană pentru Regină şi pentru mine este şi va fi dragostea şi încrederea poporului, căruia I-am consacrat toate gândurile şi sentimentele noastre,

Carol I. "

(214, Vol.4, p.398)

(Coroana din oțel a regelui Carol I şi cea din aur a reginei Elisabeta)

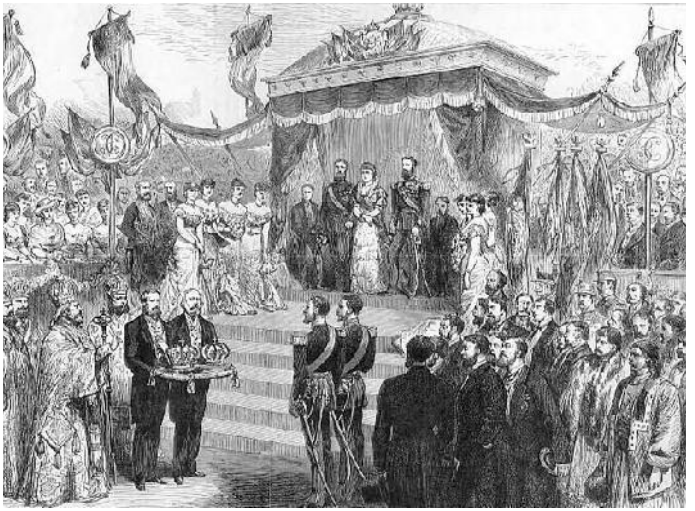

(*Încoronarea regelui Carol I şi a reginei Elisabeta, 1o mai 1881)*

(Actul de proclamare a Regatului României)

(Defilarea carelor alegorice la 11 mai 1881 surprinse în acuarelele lui C. Szathmari: alaiul regelui, cortegiul reginei Elisabeta şi carul alegoric al agricultorilor)

Ziua de 11 mai a fost rezervată defilării cortegiilor istorice şi carelor alegorice ale diferitelor societăţi şi corporaţiuni de arte, industrii şi meserii, organizate de bresle sub direcţiunea unui comitet central al festivităţilor. 12 mai a avut programate ample parade militare desfăşurate în prezenţa regelui, în faţa statuii lui Mihai Viteazul din Piaţa Universităţii. Timpul nefavorabil a făcut ca această paradă să se desfăşoare pe 13 mai. Finanţarea serbărilor încoronării a fost adoptată în Adunarea Deputaţilor cu 54 bile albe şi 11 bile negre din totalul de 65 votanţi, prin Legea privind creditul extraordinar de 125.000 lei asupra exerciţiului financiar 1881-1882. /…/

În ziua a doua au fost antrenate 79 de societăţi industriale, bresle meşteşugăreşti, Marea Lojă Naţională Română, comunităţile israelită, maghiară, precum şi unele societăţi germane care activau pe teritoriul regatului. Din relatările presei am identificat 36 de care alegorice – uimitoare pentru acele vremuri prin simbolistica aleasă, prin gabaritul care reprezenta lungimi cuprinse între 7-15 m şi lăţimi de circa 4 m. Din cauza dimensiunilor, în condiţiile străzilor existente la acea dată, au apărut probleme; în momentul când a cotit, partea din urmă a carului cadastrului s-a lovit de un balcon de la hotelul Herdan.

Printre breslele care au defilat s-a aflat şi aceea a fotografilor, reprezentată de nume celebre ale perioadei clasice a fotografiei româneşti, precum: Carol Szatmari, M.B. Baer, Franz Duschec, A. Reiser, W. Wollenteit, J. Marie, Mayer şi Gerstl etc. Probele materiale aflate în câteva colecţii indică preocuparea breslei fotografilor de a dărui familiei regale un album cu imagini din momentele principale ale desfăşurării serbărilor. Vremea ploioasă, cerul înnorat şi performanţele limitate ale aparatelor fotografice folosite şi, poate, experienţa insuficientă în imortalizarea unor grupuri aşa mari de oameni şi care alegorice în mişcare au făcut ca imaginile realizate în aer liber să nu se ridice la nivelul necesar. Nedorind să se facă de ruşine în faţa regelui, mai ales că unii dintre fotografii prezenţi aveau titulatura de „fotograf al curţii regale“, s-a luat decizia ca, pe baza fotografiilor realizate, să se întocmească un album în acuarelă al carelor simbolice de la serbarea încoronării, 1881, Bucureşti 10-11 Mai 1881, dedicat regelui şi reginei României şi realizat la Editura tipolitografiei comerciale. Obligaţia de a spăla ruşinea breslei şi-a asumat-o Carol Szathmari care, prin frumuseţea acuarelelor, a demonstrat poate pentru ultima oară calităţile de pictor documentarist care l-au consacrat pe plan naţional şi internaţional.

(Carul alegoric al Căilor Ferate)

18/30 octombrie 1881

Se inaugurează în prezența regelui Carol I linia ferată Buzău-Mărășești, prima linie de cale ferată construită de inginerii români. Cu acest prilej se pun bazele Societății politehnice din România (7/19 decembrie). Primul președinte e Dimitrie Frunză.

1882-1885

Chestiunea Dunării este cea mai dezbătută problemă de politică externă în Parlament. Discursuri fulminante vor susține M. Kogălniceanu și Al. Lahovary pentru dreptul României asupra Dunării. Austro-Ungaria dorea supremația comerțului pe tot fluviul până la vărsarea în Marea Neagră, în detrimentul statelor riverane.

„/Alexandru Lahovari/ *era alături de P.P. Carp cea mai mare inteligență politică a conservatorilor.“*

Ion Bulei, 2004 (47, p. 73)

Se construiește, în stil neoclasic, după planurile arhitectului Paul Gottereau, Palatul Regal , adăugându-se un corp nou la vechea clădire Golescu care fusese folosită până atunci drept reședință domnească (întrebat de ce face o casă așa mare logofătul Dinicu Golescu ar fi răspuns *:„ Eu clădesc pentru viitor“*).

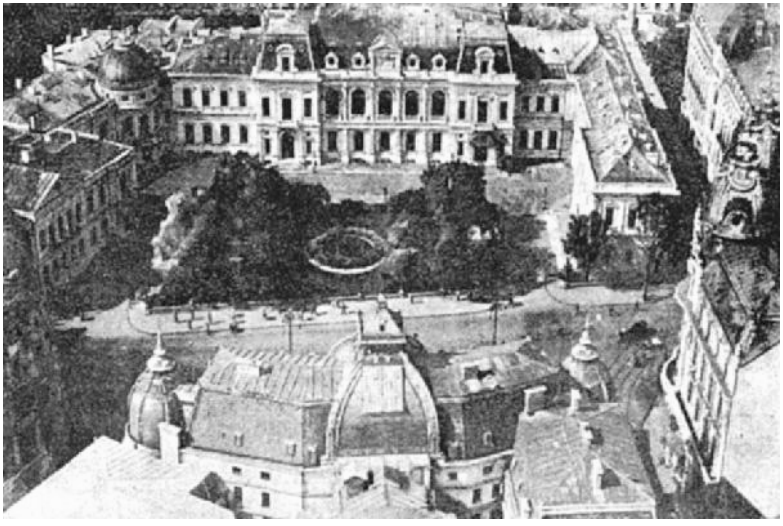

(Piața Palatului regal după 1914)

1881
Ia ființă Școala Națională de Poduri și Șosele, întemeiată de francezul Leon Lalanne și organizată de G. Duca. Inginerii formați la această școală contribuie la realizarea de șosele, drumuri, căi ferate, poduri, construcții.

1882
Introducerea iluminatului electric în București. Primele generatoare electrice („fabrica de curent“) sunt instalate pe locul unde se va ridica la 1891 Biblioteca Fundației Universitare Carol I.

Alexandru Lahovari *(1841-1897)* - avocat, om politic *1870-1895* Ministru de Justiție, de Externe

Paul Gottereau *(1843-1900?)* -arhitect francez, de formație academică, stabilit în România. Își pune amprenta asupra majorității construcțiilor de la finele secolului al XIX-lea (Fundația Universitară, Palatul CEC, casele Gr. Cantacuzino, Lahovary). Ecletismul său, destul de obișnuit în epocă, va integra treptat stilul „neoromânesc“, găsind uneori expresivități deosebite și chiar soluții originale.

Curtea Regală nu petrece în palatul de pe Calea Victoriei decât în lunile de iarnă, din noiembrie până în iunie. Acest palat în formă de potcoavă se compune din trei corpuri de clădiri:

1. La stânga, aşa cum îl priveşti la sosire, o veche casă boierească ce a servit deja drept reşedinţă domnitorilor Alexandru Ghyka şi Cuza şi care adăposteşte actualmente, la etaj, apartamentele Regelui şi ale Reginei, cu bibliotecile, saloanele şi cabinetele de lucru respective; la parter, cancelaria şi sălile de recepţie ale caselor civilă şi militară.

2. În centru, o construcţie nouă cuprinzând sălile pentru festivităţi; la parter sufrageria şi încăperile anexă; la etaj, la care se ajunge pe o superbă scară de marmură, sala de festivităţi şi sala tronului.

3. Aripa dreaptă, de dată şi mai recentă încă, serveşte drept corp de gardă şi cuprinde la etaj luxoasele apartamente rezervate oaspeţilor princiari. Acolo au fost găzduiţi, cu ocazia vizitelor lor, împăratul Franz Iosif şi regele Alexandru al Serbiei.

Compus ca atare din construcţii juxtapuse, palatul este lipsit de omogenitate şi nu impune prin marile sale linii, atunci când este privit din exterior. In interior, în schimb, regelui şi reginei le-a plăcut să-l mobileze cu un gust şi un lux cu adevărat regeşti şi să-l înfrumuseţeze cu tablouri şi felurite opere de artă ce fac din el o reşedinţă întru totul demnă de tânărul regat pe care l-au întemeiat.

Printre încăperile cele mai remarcabile se cuvine să menţionăm biblioteca M. S. Regele, pentru frumoasele lambriuri şi pentru bogăţia conţinutului său în lucrări despre artă, de istorie militară, istorie generală şi de literatură; apoi, salonul de muzică al M.S. Regina pentru frumoasele picturi, perlele galeriei regale ce se află acolo; scara de onoare, prin aspectul său monumental având, deasupra colonadei, un frumos plafon realizat de pictorul vienez Veitts, vestibulul, sala de festivităţi pentru măreţia porţilor de bronz şi marmură pentru acoperişul vitrat în stil modern şi pentru obiectele de artă ce se găsesc acolo: un grup al sculptorului Starck reprezentând-o pe regina Elisabeta îngrijind un rănit, două excelente busturi ale Regelui şi ale Reginei de Hegel, două portrete oficiale ale Regelui şi ale Reginei de Jean Lecomte du Noüy, precum şi parada militară de la Cotroceni din septembrie 1896, pictată cu multă simţire de pictorul Adjukiewicz, în amintirea defilării armatei române în faţa împăratului Austriei, Franz Iosif.

Palatul Cotroceni, situat în extremitatea vestică a oraşului, la capătul marilor bulevarde, este o veche mânăstire transformată care a servit odinioară de reşedinţă de primăvară şi de toamnă a Regelui şi a Reginei. Renovat în aceşti din urmă ani a devenit reşedinţa Alteţelor Lor Regale prinţul şi prinţesa de România şi se distinge atât prin pitorescul faţadelor exterioare cât şi prin aranjamentul artistic al apartamentelor, datorat gustului fermecător şi talentului decorativ al Prinţesei Maria a României.

În parcul ce înconjoară castelul se află mausoleul micuţei prinţese Maria, decedate la vârsta de 4 ani şi unicul copil pe care l-a avut perechea regală a României.

Curtea petrece vara la castelul Peleş, la Sinaia, nu departe de frontiera de la Predeal.

Această reşedinţă, construită în stilul Renaşterii germane, operă a unui arhitect vienez este foarte fericit adaptată cadrului montan şi marilor codri care o înconjoară.

Interioarele, mobilate cu o bogăție şi un lux desăvârşite, fac din acest castel una dintre minunile arhitecturii moderne.

Începută în anul 1871, construcția întreruptă în timpul războiului pentru independență a fost încheiată în 1883, după înfrângerea multor dificultăți rezultând mai cu seamă din mişcările solului provocate de izvoarele care erodau terenul şi care astăzi, captate şi canalizate, se varsă în pârâul pe malul căruia se înalță, pe o întinsă esplanadă precum o locuință fermecată (casă din poveşti) reşedința cea nouă, cu terenurile, galeriile şi micile sale orologii. De jur împrejur, în valea Peleşului, dependințele, corpul de gardă, spații comune, grajduri şi mai în adâncul văii noul palat locuit de familia princiară, Foişorul, în a cărui amenajare se regăseşte fantezia caldă şi surprinzătoare a A.S.R. Prințesa Maria de România.

Construcția castelului Peleş servind de model pentru aristocrația română, n-a trecut mult timp până să se formeze, nu departe de castel, un întreg oraş de vile, hoteluri şi pitoreşti case de vacanță. Acolo preferă să-şi petreacă anotimpul călduros societatea elegantă a Bucureştiului.

Înaintea construirii castelului, Regele şi Regina îşi petreceau vara la mânăstirea din Sinaia în care se amenajaseră câteva încăperi pentru a-i găzdui. De la această mânăstire, înălțată de Mihai Cantacuzino la mijlocul secolului al XVII-lea şi botezată cu numele de Sinaia în amintirea unei călătorii întreprinse de ctitor în Țara Sfântă, de la care provine numele oraşului iar acesta prosperă şi se dezvoltă, an de an, tot mai mult reprezentând de pe acum una dintre cele mai frumoase stațiuni mondene ale Europei. Să adăugăm că este vorba să se mai construiască un mare cazinou şi o linie de cale ferată electrificată ce va lega Sinaia de celelalte stațiuni de vară ale văii /Prahovei /, Buşteni, Azuga şi Predeal.

/Traducere din lb. franceză de Şerban Şubă/

Bucureştiul, Regele şi Europa

arh. dr. Bogdan Andrei Fezi,
Universitatea de Arhitectură şi Urbanism „Ion Mincu“, 2006

În secolul al XIX-lea, pentru paşoptiştii români progresul țării şi eliberarea de sub dubla tutelă ruso-turcă au o singură soluție: Regele şi Europa. În primul număr al periodicului *Buciumul*, apărut la Paris, în 10 martie 1857, se afirmă că *„numai printr-o alianță de sânge cu una din familiile suverane europene Românii îşi vor întări pe viitor existența lor politică şi vor garanta prosperitatea lor internă”*. Publicația îşi adaugă, ca subtitlu, *Autonomia, unirea şi principe strein*.

Eforturile lor sunt încununate de succes prin venirea în 1866 la tronul domnesc a lui Carol de Hohenzollern care, în 1881, va primi titlul de Regele Carol I de România şi va avea cea mai lungă domnie din istoria românilor, de patruzeci şi opt de ani, până în 1914.

Dinastia română va reprezenta catalizatorul eforturilor naționale. În 1916, succesorul său la tron, regele Ferdinand, afirmă: *„Dinastia mea este română /.../ Românii nu au adus aici pe unchiul meu, regele Carol, ca să întemeieze o dinastie germană la gurile Dunării, ci o dinastie națională, şi revendic pentru casa mea cinstea de a fi îndeplinit în*

întregime misiunea pe care acest popor i-a încredințat-o". **(68, p.260)** În timpul regalității, România şi-a atins cele mai înalte vise: Independența, Marea Unire, cea mai mare creştere industrială, cele mai înalte medalii internaționale, crearea unei literaturi, arte plastice şi arhitecturi naționale.

În acest context de transformări naționale, Bucureştiul, devenit în 1859 capitală a Principatelor Unite, are să reprezinte barometrul socio-cultural al întregii țări.

De la un oraş al contrastelor la o capitală europeană

Înainte de venirea lui Carol I la tron, Bucureştiul era un oraş al contrastelor. Cele mai multe mărturii ale călătorilor străini converg spre aceeaşi imagine: o capitală desfăşurată pe o suprafață întinsă, cu aspectul unui mare sat, o alăturare de palate frumoase şi de case sărmane, fără o diferențiere socială între *„cartiere nobile"* şi *„cartiere sărace",* un amestec ce *„nu mai face parte din Orient, fără a aparține încă Europei",* cum observa Diplomatul francez Marie Louis Demartin du Tyrac, viconte de Marcellus, secretar al marchizului Charles François de Rivière, ambasadorul Franței la Constantinopol. Elocventă pentru starea oraşului în momentul ajungerii lui Carol I la tron ne parvine prin condeiul fin al lui Paul Morand:

„Prințul se opri în fața vechii case a boierului Golescu, achiziționată de stat şi care, după ce a fost şcoală militară, cazarmă şi spital, tocmai fusese amenajată ca reşedință princiară, fapt de care bucureştenii erau nu puțin mândri. Carol I, scărpinându-şi nasul mare de vultur, întrebă, în mijlocul confuziei asistenței : «Dar unde-i Palatul ?». /.../ Într-adevăr, Bucureştiul nu mai era decât umbra unui mare oraş /.../. Dar, după ce a revenit liniştea, progrese aproape prea rapide au dus oraşul spre acea occidentalizare totală." **(221, p. 97)**

În patruzeci şi opt de ani de domnie a lui Carol I, Bucurestiul trece de la aspectul de „mare sat" la acela de capitală europeană. Progresul capitalei române intervine cu o viteză care nu conteneşte să uimească. În anul 1869, este inaugurată calea ferată Bucureşti – Giurgiu şi gara Filaret, prima gară din Bucureşti, în 1882, se introduce iluminatul electric de-a lungul Căii Victoriei, la Palatul regal şi în parcul Cişmigiu şi în 1890, este instalată rețeaua telefonică ce va număra, în 1898, 700 de abonați. Putem înțelege uimirea germanului Lassale care remarcă, pentru Bucureşti, lipsa unor drumuri bune, dar existența telegrafului cu Viena, iluminatul cu gaz aerian înaintea pavării tuturor străzilor: *„rezultatele cele mai noi şi mai avansate ale culturii moderne, fără a se fi realizat nimic care să preceadă aceste rezultate"*.

Rolul regelui

În regat ca şi în capitala română, regele are o funcție reprezentativă, menită să polarizeze energiile naționale. Intervențiile sale sunt rare, cu rol de mediator.

Conform *Legii comunale* din 1864, atât pentru proiectele de clădiri importante cât şi pentru deschiderea de noi străzi, în anumite cazuri poate să fie necesară o ordonanță domnească. Pentru Bucureşti, odată cu *Regulamentul pentru constricțiuni şi alinieri,* din 1878, aprobarea domnitorului devine obligatorie pentru deschiderea de noi artere. Prerogativele legale ale regelui în administrarea capitalei sunt aproape formale, căci,

conform articolului 2, *„planurile de aliniere şi rectificarea stradelor se vor face de corpul tehnic, se vor aproba de Consiliul Comunal”.* Abia în final ele *„vor fi decretate de Domn”.*

Se întâmplă rar ca regele să intervină direct în chestiuni urbane. O reacţie de solidaritate regală cu cetăţenii apare în anul 1898 cu ocazia deschiderii bulevardului Dosul Gării /Dinicu Golescu/. Consiliul municipal aflat sub preşedinţia primarului C.F. Robescu, urmând politica de austeritate bugetară, anulase în 1896 unele porţiuni din proiectul bulevardului, aprobat deja prin decret. Din lipsă de înţelegere la nivel comunal, locuitorii *„înaintează o petiţiune din acea parte a oraşului, către M. S. Regele, prin care cer cu insistenţă deschiderea bulevardului”* (Şedinţa Consiliului Comunal din 30 martie 1898). Regele Carol I îşi pune apostila pe cerere: *„Recomand la cea mai deosebită atenţiune a D-lui Ministru de Interne cele aici expuse, spre a lua de urgenţă cuvenitele dispoziţii pentru dreapta satisfacere a reclamaţilor, având tot într-un timp în vedere şi importanţa acelei părţi a oraşului, ca situaţie, şi unde circulaţia este foarte activă. Mi se va raporta”.* In urma acestei intervenţii, în pofida *„consideraţiunilor financiare”,* consiliul anulează hotărârea de a suprima deschiderea anumitor porţiuni din bulevard, deoarece *„studiind din nou traseul bulevardului îl găsim nemerit atât pentru înlesnirea comunicaţiunilor în privinţa garei de mărfuri, cât şi în privinţa asanării acelei părţi a oraşului”.*

Regele are un rol reprezentativ pentru inaugurarea marilor investiţii ale capitalei. Astfel, în 1867, domnitorul asistă la marcarea traseului bulevardului ce va fi ulterior numit Regina Elisabeta. Pe 15 iunie 1870, lucrările pentru crearea uzinei de gaz de pe câmpul Filaret (actualmente pe bulevardul Mărăşeşti) încep în prezenţa domnitorului Carol şi a membrilor corpului diplomatic, momentul fiind marcat prin salve de artilerie. Pe 2 noiembrie 1880, principele dă semnalul oficial de începere a lucrărilor pentru cea mai importantă lucrare urbană a secolului al XIX-lea, rectificarea cursului Dâmboviţei. **(77, p. 46)**

(Planul Pieţei Palatului regal, 1871)

Bucureştiul datorează primului său monarh câteva din clădirile sale reprezentative. Pentru Carol I este refăcut Palatul regal, fostul conac al boierului Dinicu Golescu, ale cărui dimensiuni şi decoraţie, inadecvate funcţiei, stârniseră în 1866 stupoarea domnitorului la sosirea sa în Bucureşti. Palatul este extins de către arhitectul francez Paul Gottereau care lucrează la clădirea centrală ce adăposteşte Sala tronului, realizată între 1882-1885, şi la aripa dreaptă, afectată corpului de gardă. Pe durata lucrărilor la palat, domnitorul şi principesa Elisabeta se mută în fosta mânăstire Cotroceni. La rândul ei, aceasta va fi

amenajată, tot de către Gottereau, pentru a fi locuită de viitorul rege Ferdinand şi de principesa Maria, înaintea urcării lor pe tron.

Aceluiaşi arhitect francez, Paul Gottereau, îi va fi încredinţată realizarea Fundaţiei Universitare Carol I în 1891, unul dintre cele mai reprezentative edificii pentru arhitectura şi cultura Bucureştiului.

Legat de monarhie rămâne şi parcul Carol, deschis cu ocazia Expoziţiei naţionale 1906, pe baza proiectului realizat de arhitectul peisagist francez Edouard Redont. El este dedicat monarhului pentru sărbătorirea celor 40 de ani de la venirea la tron şi a 25 de ani de la crearea Regatului. Ca şi în alte cazuri, regele reprezintă aspiraţiile de reprezentare ale tuturor cetăţenilor. Iniţiativa aparţine însă comunei Bucureşti prin vocea primarului Nicolae Filipescu, în 1894, iar prima idee a realizării unui parc în acest loc datează încă de la *Regulamentul pentru starea sănătăţii şi paza bunei orânduieli în politia Bucureştilor,* din 1831.

Un rege german într-o ţară francofonă

Regele Carol este mai legat de Franţa decât ar putea să lase impresia originea paternă, instrucţia sa militară şi simpatiile germane. Chiar dacă regele român este o rudă – îndepărtată – a împăratului german şi regelui Prusiei, Wilhelm de Hohenzollern, cele două bunici ale sale sunt franţuzoaice şi este nepot al lui Napoleon al III-lea. Mai mult, venirea sa la tron, propusă de proaspăta diplomaţie română, este posibilă datorită intervenţiei împăratului Franţei, încântat să susţină o rudă de a sa. Astfel ajunge un rege de origine germană într-o ţară română să folosească în mod curent limba franceză în convorbirile cu oamenii politici români şi, chiar în anul 1914, să se exprime în franceză în consiliul de coroană.

În 1866, Carol I ajunge într-o ţară unde influenţa franceză era deja profund înrădăcinată. Legislaţia aplicată în domeniul arhitecturii şi urbanismului, precum *Regulamentul pentru starea sănătăţii şi paza bunei orânduieli în politia Bucureştilor* (1831), *Legea comunală* (1864), *Legea pentru expropriaţiune pentru causă de utilitate publică* (1864), *Codicele civil* (1865) şi *Regulamentele pentru constricţiuni şi alinieri* ale Bucureştiului sunt inspirate sau copiate pe de-a întregul după modelul parizian. Nu numai că elitele româneşti sunt şcolite în Franţa dar şi prezenţa profesioniştilor francezi la Bucureşti este deosebit de importantă. Începând cu 1834, printre primii arhitecţi şefi ai oraşului se află doi francezi, Michel Sanejouand şi Xavier Villacrosse. Francezul Paul Gottereau, arhitectul Palatului regal, este fiul arhitectului Charles Gottereau, autorul primului proiect pentru Casa de Economii şi Consemnaţiuni. Un alt Gottereau, Alfred, obţine în anul 1868 concesiunea pentru iluminatul cu gaz.

Bucureşti, Micul Paris?

În perioada de maximă dezvoltare a Bucureştiului, sub domnia regelui Carol I, România atinge apogeul francofoniei sale. Elitele culturii române îşi fac studiile la Paris. Dintre politicieni, între 1866 şi 1916, 101 din 141 de miniştri români îşi fac studiile în Franţa sau în şcoli de limbă franceză. **(71, p. 30)** Legislaţia continuă să o copieze pe cea

franceză. Limba este îmbogățită printr-o multitudine de neologisme şi expresii de origine franceză şi, practic, toți boierii, burghezii şi intelectualii români vorbesc franţuzeşte.

În domeniul arhitecturii, schimburile cu Franța sunt definitorii pentru perioada domniei lui Carol I. Ele stau la baza construirii majorității clădirilor monumentale, a şcolii româneşti de arhitectură şi, în mod paradoxal, reprezintă influența străină care a contribuit la apariția stilului arhitectural național românesc.

Un număr important de clădiri reprezentative sunt construite în Bucureşti de arhitecți francezi: palatul Băncii Naționale (1883-1885) – Cassien Bernard şi Albert Galleron; Ateneul Român (1886-1888) – Albert Galleron; Ministerul Agriculturii (1896) şi Facultatea de Medicină (1902) – Louis Blanc; Fundația Universitară Carol I (1891-1893, 1911-1914, inaugurată în 1895), Palatul Casei de Economii şi Consemnațiuni (1896-1900) şi extinderea Palatului Cotroceni – Paul Gottereau; Palatul de Justiție – Albert Ballu.

Majoritatea marilor arhitecți români îşi fac studiile la Paris, la Ècoles des Beaux-Arts, cum ar fi Ion Mincu, I.D. Berindei, Alexandru Săvulescu, Dimitrie Maimarolu. Şaptezeci şi şapte de arhitecți români obțin la Paris titlul de Diplomați de Guvern (DPLG), dintre care paisprezece lucrează în afara granițelor româneşti.

După o perioadă de influență a stilisticii arhitecturale franceze, ia naştere, tot prin contribuție franceză, stilul arhitectural românesc. Lucrările lui Lecomte du Noüy pentru restaurarea bisericii Curtea de Argeş, după proiectele lui Viollet-le-Duc, dirijează spre o conştientizare de sine a arhitecturii româneşti.

Administrația şi legislația urbană vor fi în mare parte inspirate de modelul francez. În cursul anilor 1877-1878, singura corespondență străină regulată a Bucureştiului era cea purtată cu Primăria Parisului *(„Dare de seamă asupra administrațiunei comunale a oraşului Bucureşti pe timpul de la 1 Septembrie 1877 până la 1 Septembrie 1878“)*. Învățământul şi organizațiile profesionale sunt create pe baze franceze. Astfel, este înființată în 1885, la Şcoala de Belle-Arte din Bucureşti, secția de Arhitectură. Închisă în anul următor, ea va funcționa din nou în 1897. În anul 1891, este fondată Societatea arhitecților români. Patrimoniul românesc beneficiază de *Legea pentru protejarea Monumentelor Istorice din 1892*, tot de inspirație franceză.

Seria de transformări administrative şi legislative bucureştene culminează, începând din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, cu reforma rețelei stradale prin realizarea unui sistem de străpungeri de tip haussmanian. Aproape toate arterele actuale bucureştene care sunt rectilinii şi largi au fost deschise sau proiectate în perioada regelui Carol I.

Axa Est-Vest, începută în 1865, se continuă, în partea sa estică, prin actualele bulevarde Carol I (1890) şi Pache Protopopescu (1890).

Axa Nord-Sud este realizată prin străpungerea actualelor bulevarde Lascăr Catargiu (1894), General Gheorghe Magheru (1894, 1906), Nicolae Bălcescu (1894, 1911, 1913, 1914), I.C. Brătianu şi Dimitrie Cantemir (1912).

Sistemul de radiale este îmbunătățit prin crearea sau lărgirea bulevardelor Ferdinand (1890, 1911), Regina Maria (1893), Aviatorilor (1902, 1912), Căii Dorobanților (1891), Căii Călăraşilor (1912).

Inelele sunt întărite sau străpunse prin bulevardele Dacia (1909, 1912), străzile C. A. Rosetti şi Maria Rosetti (1912), şoseaua Mihai Bravu (1916).

Sunt deschise diagonale, dând naştere bulevardelor Mărăşeşti (1890), Schitu Măgureanu (1894), Ştirbei Vodă (1911).

De asemenea sunt create pieţele I. C. Brătianu (1901), actuala 21 Decembrie 1989, piaţa Universităţii (1911) şi piaţa Carol (1898), actualmente parte din piaţa Revoluţiei.

În ciuda acestei lungi perioade de influenţă franceză, survenite în plină regalitate de origine germană, sintagma Micul Paris al Balcanilor este aparent greu de înţeles, cu atât mai mult cu cât, la o primă privire, cele două oraşe nu se aseamănă la prima vedere. După cum remarca Paul Morand în 1935, *„În această vatră a Bucureştiului, totul îţi vorbeşte despre Franţa: chioşcurile vând tot atâtea ziare franceze câte foi româneşti, cărţile noastre, cu coperţi încă proaspete, sunt citite îndată după apariţie, compatrioţii noştri, ce pot fi recunoscuţi prin faptul că, negândindu-se să-şi cumpere căciuli de blană, poartă pălării, sunt imediat invitaţi peste tot, parfumurile şi articolele noastre de galanterie împodobesc fiecare vitrină, limba noastră e vorbită în mod curent. Şi totuşi, e imposibil să spui ceea ce mulţi francezi afirmă din nerozie sentimentală şi lene de spirit, că «Bucureştiul e un adevărat Paris»".* **(97, p. 158)**

În pofida puternicei influenţe franceze din legislaţia bucureşteană, din operaţiunile urbane, administraţie, arhitectură, capitala română seamănă mai puţin cu Parisul decât o sugerează denumirea de *„Micul Paris al Balcanilor"*. Două motive sunt determinante în acest sens:

1. Arhitectura bucureşteană de inspiraţie franceză este diferită de majoritatea fondului parizian de construcţii. Arhitecţii francezi care profesează la Bucureşti realizează cele mai importante lucrări în ultimele două decenii ale secolului al XIX-lea, iar stilul lor aparţine eclectismului francez, ulterior reconstrucţiei haussmanniene a Parisului.

Arhitecţii români care au studiat în Franţa construiesc, de asemenea, după anul 1880, şi păstrează, înainte de apariţia sintezei arhitecturale româneşti, o abordare stilistică similară cu a omologilor lor francezi. La sfârşitul secolului al XIX-lea, aceştia încep să folosească stilul naţional românesc.

2. Chiar dacă arhitecţii francezi obţin comenzile cele mai importante, ei sunt minoritari printre arhitecţii străini din Bucureşti.

România suferă în secolul al XIX-lea o aculturaţie indusă de la vârful piramidei sociale, de către boieri şi de noua burghezie. Aceştia militează pentru o monarhie ereditară, unită cu familiile princiare europene. Există o susţinere reală a Franţei şi România rămâne, până la al doilea război mondial, foarte legată de Franţa în domenii definitorii pentru viaţa unei naţiuni: politica externă, armata, legislaţia, cultura. Cu toate acestea, schimburile economice cu Franţa se situează între al treilea şi al şaptelea loc, iar aculturaţia franceză, deşi mai profundă decât s-ar putea imagina, îşi croieşte cu greu drumul în clasele mai puţin înstărite ale populaţiei.

Această dihotomie face ca, spre a doua jumătate a secolului al XIX-lea, chiar dacă toate comenzile de stat sunt încredinţate francezilor (palatele regale, ministerele, băncile), comenzile particulare de mai mică anvergură să fie executate de arhitecţi români sau străini, alţii decât francezi.

Un studiu onomastic realizat pe lista arhitecţilor şi inginerilor care au lucrat în secolul al XIX-lea la Bucureşti indică, pentru mai mult de o sută de nume luate în considerare, 50% români, 35% germanici şi numai 10% francezi. **(223, p. 55-64)**

Aşadar, francezii realizează clădirile cele mai importante şi care, deci, sunt remarcate cel mai uşor. Cu toate acestea, ele nu reprezintă majoritatea construcțiilor, nu se integrează total în țesutul urban, aparținând, mai degrabă, prin singularitatea lor, de monumentele urbane.

Asemănarea Bucureştiului cu Parisul trebuie căutată în profunzimile lui şi nu în aparențe. Aceasta se bazează pe influența culturală franceză din secolul al XIX-lea, pe legislație, pe organizarea administrației, pe procedurile urbane, pe raportul dintre oraş şi țara centralizată, pe arhitectura de inspirație franceză, dar de factură originală. Bucureştiul începutului de secol XX nu se mai doreşte o replică a Parisului: el copiază instrumentele şi nu conținutul.

La începutul secolului XX, Bucureştiul se emancipează față de modelul său francez: oraşul depăşeşte faza asimilării, pentru a intra în faza sincroniei europene.

La Bucureşti, prima străpungere „haussmanniană" din 1865, prelungirea străzii Academiei, care va deveni axa Est-Vest a oraşului, este urmată de o lungă serie de lucrări urbane realizate în timpul domniei regelui Carol I. Celelalte oraşe europene, unde haussmannismul a generat lucrări de anvergură, nu se pot lăuda cu atât de mult. Bruxelles, Roma sau Veneția se restructurează după model francez mai târziu decât Bucureştiul.

La rândul ei, capitala României depăşeşte în eficiență urbană modelul francez ajungând ca, în 1906, să lanseze primul său concurs internațional de urbanism, cu 13 ani înaintea Parisului.

Visul european

Începând cu *Regulamentul pentru starea sănătății şi paza bunei orânduieli în poliția Bucureştilor*, din 1831, Bucureştiul are un vis: *„a înfrumuseța Poliția Bucureştilor şi a se asemăna cu celelalte oraşe ale Europei"*. Împlinirea acestui vis este un drum lung. La mijlocul celei mai lungi perioade de stabilitate din istoria națiunii române, cea a domniei lui Carol I, ziarul *Bucarest* compară capitala României cu reperul nostru european, Parisul, şi concluzionează: *„pentru a pune Bucureştiul pe picioare şi a îl întreține în această stare – ceea ce ar face realmente din acesta Parisul Orientului – ar trebui aproape 100 de milioane pe an! Este o sumă mare… De unde să o luăm? Nepoții noştri o să vadă acest miracol poate, în cincizeci de ani… Noi ne-am născut prea devreme!"* **(240, p. 1)**

La capătul celor cincizeci de ani de care vorbea jurnalul, istoria avea să dea dreptate acestor estimări, când realizările arhitecturii şi urbanismului capitalei române ajung de notorietate europeană. În anul 1939, cu prilejul Expoziției internaționale a Apei de la Liège, uzinele comunale din Bucureşti primesc Medalia de Aur pentru lucrările privind malurile, canalele de scurgere, barajele şi rezervoarele şi, deopotrivă, Marele Premiu pentru lucrări edilitare şi de urbanism.

În ziua de azi, sunt din nou de actualitate vorbele care, cu 140 de ani în urmă, l-au adus pe Carol I la tron: familia europeană, stabilitatea politică şi garantarea prosperității interne.

18/30 octombrie 1883

Guvernul liberal încheie, la Viena, pe o durată de 5 ani, un tratat secret de alianță (cunoscut doar de I.C. Brătianu, D.A. Sturdza, P. P. Carp şi Al. Beldiman) cu Austro-Ungaria la care aderă în aceeaşi zi şi Germania, iar în 1888 Italia. Tratatul cu Tripla Alianță a fost prelungit de mai multe ori, ultima dată de către Titu Maiorescu în 1913, dar acesta nu a fost efectiv aplicat.

1883-1885

Der Bukarester Salon, revistă de lux în limba germană, popularizează cultura română pentru lumea germanofonă. În iulie 1883 se publică din Eminescu *Crăiasa din poveşti* tradusă în germană de Regina Elisabeta, *Veneția*, în traducerea lui J. Bettelheim, editorul revistei. Între 1884 şi 1885 apar alte poezii traduse de Mite Kremnitz: *O mamă, Melancolie, Singurătate, Despărțire.*

5 iunie 1884

Este adoptat proiectul de lege pentru înființarea domeniilor Coroanei.

1885

Regentul bulgar, Ştefan Stambov, îi propune lui Carol I tronul Bulgariei, sub forma unei „uniuni personale". În consens cu oamenii politici români Carol I refuză înțelegând că Rusia şi Austro-Ungaria nu erau dispuse să tolereze ca un Hohenzollern să domnească în ambele țări.

(Regele Carol I, desen de Iser)

1883-1885
Se construieşte, după planurile arhitecților francezi Albert Galleron şi Cassien Bernard, clădirea Băncii Naționale a României.

Mite Kremnitz (Greifswald *4/17 ian. 1852* - Berlin *5/18 iul.1916)*
A jucat un rol important în viața culturală românească a secolului al XIX-lea. În 1872, se căsătoreşte cu doctorul Wilhelm Kremnitz, asistentul tatălui său, celebrul chirurg Adolf von Bardeleben. Se stabilesc în România în 1875, la insistențele lui Titu Maiorescu, căsătorit cu una dintre surorile Kremnitz. În 1876 îl cunoaşte pe Eminescu, în casa lui Titu Maiorescu, despre care va scrie şi pe care îl va ajuta în timpul bolii. În 1880 începe colaborarea cu regina Elisabeta (Carmen Sylva), semnând cu pseudonimul *Dito und Idem* romanele şi piesele scrise împreună.
Publică proză (semnată George Allen), traduce în germană din autori români – Eminescu, Slavici, Caragiale, Odobescu etc. – organizează şedințe ale societății Junimea în casa sa; este autoarea Memoriilor regelui Carol I (1894-1900). După moartea doctorului Kremnitz (1897), părăseşte definitiv România.
Soții Kremnitz au avut doi băieți.

*(*Pagina alăturată:
Imagini panoramice ale centrului capitalei; în prim plan Palatul regal, Fundația Universitară şi Ateneul)

1 aprilie 1887

Gheorghe Panu publică în *Lupta* articolul cu titlul *Omul periculos*, injurios la adresa Regelui Carol I, articol care intră sub incidența legii presei. E condamnat la 2 ani închisoare și 500 lei amendă, dar părăsește țara. Conservatorii îl vor include pe lista viitorului guvern în 1899, dar Carol obiectează: „*Un om care nu s-a supus legilor țării nu poate fi ministru*“ .

Ion Bulei, 2004 (47, p. 87)

„*…Astfel a fost Carol I: modern, deschizător de drumuri, creator de instituții, vizionar și om de curaj. Acest tânăr, născut să rămână un principe european minor, cel mult cu o frumoasă carieră militară, a construit în România, timp de 48 de ani, una din cele mai durabile dezvoltări din istoria noastră, punând în ordine instituții vitale (armata, academia, parlamentul, economia, statul) și statornicind «securitatea națională», prin dobândirea independenței, a suveranității, prin flexibilitatea și întregirea instrumentului numit «stat».*

Răbdătorul rege Carol, ale cărui urechi au auzit multe insulte, ai cărui ochi au văzut multe geamuri sparte la Palatul Regal din centrul Bucureștiului, al cărui suflet s-a chinuit în fața multor manifestări mioritice ostile, a purtat cu el îndârjirea de a rămâne pe loc, deși istoricii ne confirmă că a avut cel puțin de două ori bagajele făcute, de plecare. /…/

Dimpotrivă, Carol I a rămas pedant și inflexibil /…/ a făcut față, cu stoicism, predecesorilor democrației și ai «Academiei Cațavencu», care-l numeau, în ziare și în public, «Carol cel Mic», «Domnul Hohenzollern» și «Neamțul», a privit cu răbdare la geamurile pe care studenții avangardiști i le spărgeau sistematic, fiindcă venea dintr-o țară care pe ei nu-i aranja, din punct de vedere cultural și ideatic /…/ Ba chiar a fost invitat, după ce a dotat România cu căi ferate, să ia locomotiva pe care a achiziționat-o și să plece cu ea în Germania, pentru totdeauna.“

Principele Radu de Hohenzollern-Veringen, 2004 (257)

1885

Se întemeiază Institutul Central Meteorologic. Între anii 1898 și 1906 directorul său, Șt. Hepites, cercetează efectele magnetice în 72 localități din țară. Lucrările sunt continuate de savantul St. Procopiu.

Din inițiativa mai multor ingineri (Victor Balaban, Vasile Cristescu, Mihai Roco, Ion Zottu), în fruntea cărora se află profesorul Ion Ionescu apare *Gazeta matematică* în jurul căreia se adună toți marii matematicieni ai timpului. Primul număr al revistei apare la 15 septembrie 1875. La 1 septembrie 1909 redacția se transformă în Societatea *Gazeta Matematică*, numărând 21 membri.

*(*În stânga: *Caricatură antidinastică în „Ghimpele“, 1874)*

(Regele Carol I și regina Elisabeta într-o caricatură)

14/26 februarie 1888

Inaugurarea Ateneului Român (lucrările, începute în 1885, poartă semnatura arhitectului Albert Galeron). Aripa din strada Episcopiei a fost rezervată bibliotecii. Primul fond de cărți a fost donat de Scarlat Rosetti.
Sociatatea culturală „Ateneul român“ ființa încă din 28 ianuarie/ 9 februarie 1865 din inițiativa lui Constantin Esarcu, V. A. Urechia şi Nicolae Kretzulescu într-un salon al Ministerului Instrucției (str. Valter Mărăcineanu, la intrarea în Cişmigiu). Carol I a asistat la conferințele Ateneului chiar în anul suirii pe tron, în seara de 17 noiembrie 1866. În aprilie 1868 domnitorul a fost proclamat preşedinte de onoare al Sociatății Ateneului Român. Pe placa de marmură din rotonda de jos se află lista de donatori ai Ateneului, în frunte cu regele Carol I, care a fost sprijinitorul moral al societății şi a făcut importante donații.

„La vremea aceea, sala cea mare a Ateneului nu servea numai la concerte sau festivități, ci - fiind singura sală confortabilă din Capitală - se organiza în fiecare an o stagiune de conferințe :joia şi duminica seara. Conferențiarii veneau de obicei în frac, iar intrarea în sală-afară de loji-era gratuită“ .
Ion Petrovici, 1966 (244, p. 112)

(Ateneul Român la începutul secolului XX)

23 martie/ 4 aprilie 1888

Regele Carol I şi regina Elisabeta merg la Academia Română pentru a asista la deschiderea sesiunii anuale. Sunt întâmpinați de M. Kogălniceanu, preşedintele Academiei, şi D. Sturdza, secretarul general. Regele numeşte Academia *„focar al ştiinței, care trebuie să încălzească şi să lumineze tot răsăritul“.*
(55, Vol.2, p. 22)

În revista lunară a Asociaţiei Preoţilor din jud. Tutova, *Păstorul Tutovei* (Anul VI, nr.1-4, 1943) găsim, sub semnătura d-lui Aurel G. Stino, un articol *Un călător suedez despre România vremurilor*, în care se menţionează o seamă de păreri şi observaţii dintr-un volum tipărit în 1888 la Petersburg: *A travers l'Orient et l'Occident,* semnat cu numele Topchi, sub care s-ar ascunde un militar suedez, personaj trăit mulţi ani în Anglia, reprezentantul unei fabrici de armament; cuvântul *topchi…* înseamnă pe turceşte expresia omul-tun, termen sub care personajul era cunoscut în sferele Ildif-Kioscului. Reproducem din articolul d-lui Aurel George Stino următoarele: Aflăm astfel că Bucureştii sunt un *„oraş semi-oriental şi semi-civilizat",* că Românilor le plăcea să-l numească *„Micul Paris"*, că din punct de vedere edilitar se prezintă detestabil – şi ni se mai spune despre trecerea prin ţară a suveranului Suediei şi Norvegiei. Are vorbele cele mai măgulitoare pentru Carol I şi Carmen Silva.

„Românii seamănă cu Francezii mai mult decât cu alte popoare" iar explicaţia călătorului suedez apare naivă: fiindcă familiile bogate îşi trimit copiii în Franţa la studii sau întrebuinţează limba franceză.. Recunoaşte că *„limba română este compusă mai cu seamă din cuvinte latineşti"*. Viaţa politică o caracterizează astfel: *„În domeniul politicii interioare, totdeauna există în România o luptă înverşunată între guvern şi opoziţie, luptă poate mai violentă decât pretutindeni aiurea şi care dă loc adesea la scene teribile în timpul alegerilor"*. Despre Ion Brătianu afirmă că-i *„adevăratul braţ drept al monarhiei…"*.

Capitala îi apare *„palpitantă de admiraţie şi veselie",* constatând că Bucureştii pot fi oarecum priviţi ca cea mai distractivă capitală a Europei. Menţionează că uşurinţa bucureştenilor aproape merge alături de corupţie, dar culorile prea vii în care străinii au descris-o provin mai mult din acel „bavardage" al tinerilor Români, decât din observaţiile ce au putut înregistra călătorii în trecere. Relevă obiceiul de a se vorbi cu glas tare în localuri, de la o masă la alta.

Laudă viaţa laborioasă şi austeră a Regelui Carol I: *„soldat perfect şi om de stat remarcabil"*. Regina Elisabeta este: „*una din suveranele cele mai distinse ale Europei"* şi *„posedă toate calităţile demne de un tron; este totodată o înaltă doamnă, admirabilă soţie şi scriitoare de rar talent"*. Dar, continuă autorul*, „calităţile Reginei nu par a fi înţelese şi apreciate în ţară atât cât merită",* iar *„tonul Curţii nu găseşte ecou printre doamnele societăţii române"*.

Ceva despre Ion Brătianu: *„Familia primului ministru actual poate fi de asemenea citată ca un exemplu de menaj fără cusur. D. Brătianu duce, în adevăr, existenţa cea mai simplă, neducându-se niciodată în societate…"* şi se mulţumeşte cu o viaţă extrem de modestă. Cât priveşte soţia marelui bărbat de stat, este o excelentă mamă, care *„se consacră exclusiv educaţiei copiilor şi împinge devotamentul până a se apuca de studiul matematicilor şi latinei, pentru a-i putea seconda în sforţările lor"*.

D-na Sturdza, soţia ministrului despre care ni se spune că-i *„omul cel mai muncitor dintre membrii cabinetului actual, în acelaşi timp unul din cele mai erudite personaje ale*

ţării„, se bucură de a fi *„fără îndoială femeia cea mai inteligentă a Bucureştilor“;* autorul nu neglijează a-i amesteca numele în anumite rumori de anticameră. Despre D. Sturdza completează prin aserţiunea că *„arată în politică o pasiune ce-l orbeşte la orice, afară de interesele partidului“*.

Mai înşiră caracterizări pentru miniştrii Stătescu şi Pherekyde, omul cu *„stil elegant*, *deşi incolor“,* despre a cărui soţie nu ezită a exprima o nedelicateţă, iar după ce a pomenit pe ministrul Nacu, aflăm că soţia sa, neobişnuită cu onorurile poziţiei ce ocupă, le acceptă cu resemnare.

Epocalul general Radu Mihai trebuie să-l fi interesat mult: *„Un om înzestrat cu cea mai mare abilitate, şi care excelează în arta de a intimida“;* trebuie să recunoaştem oarecare fineţe în schiţa Suedezului despre acela ce-l numeşte apoi *„marele elector al regatului“*.

Preşedintele senatului, principele Dimitrie Ghica, este considerat drept unul din tipurile cele mai curioase ale României, un preşedinte universal, chiar la o societate filantropică alcătuită numai din doamne; Ghica a găsit mijlocul de a fi pururea la putere. Generalul Lecca, preşedintele Camerei: *„tip morocănos; fiind ofiţer, luă parte la răsturnarea prinţului Cuza, deşi fusese unul din favoriţii săi, şi amintirea urâtei lui fapte pare a-l fi urmărit într-una, provocând melancolia de care-i atins“*.

Iată-l acum pe Mihail Kogălniceanu: *„Românii nu posedă un al doilea om politic atât de puternic decât acest veteran. Elocvenţa sa este minunată, verva îndrăcită, cunoştinţele şi memoria prodigioase, totul în ciuda vârstei înaintate, căci are 75 de ani“*.

Cât priveşte pe Petre Carp, este cu totul contrariul faţă de Kogălniceanu*: „…Un adevărat lord englez rătăcit pe ţărmurile Dunării. Nimeni nu vorbeşte mai cu eleganţă, nimeni nu tratează atât de sus chestiunile zilei.* Este cel mai mare *«speaker» al Parlamentului, dar este în acelaşi timp, din nenorocire, un om dintr-o bucată, nefăcând concesiuni întru nimic şi nimănui, iar anii trec fără să-i schimbe părerile“*.

Suedezul însoţeşte calificativul *„om dintr-o bucată“* cu *„din nenorocire“,* dar tocmai aceasta poleieşte memoria castelanului de la Ţibăneşti.

Portretul sumar al lui Titu Maiorescu*: „…Un filosof, a cărui elocvenţă blândă şi pentru a vorbi astfel artistică până şi în gesturi, rămâne totuşi rece. Politica este de altfel cea mai mică din grijile sale. În schimb, ca scriitor şi conferenţiar, ocupă primul rang şi toată banca ministerială nu ajunge la nivelul său de erudiţie“*.

N. Fleva îşi împarte timpul între politică, sport şi muzică. Din Italia, unde a studiat, şi-a însuşit verva temperamentală. Catargi este *„politician dibaci şi cinstit“*. Generalul Manu – atât de cunoscut şi prin şarjele presei umoristice – apare drept *„singurul primar al Bucureştilor care, împreună cu Fleva, a lăsat amintiri“,* iar D. Brătianu ne este arătat ca cel mai aprig duşman al fratelui său, primul ministru.

Ateneul Român, prin persoana lui C. Esarcu îşi găseşte loc în notele de faţă: „*Ani de zile acest om stăruitor (Esarcu) n-a visat decât Ateneul şi progresul acestuia; l-a preocupat ca şi un copil, de altfel singurul ce i se cunoaşte“*.

Tache Ionescu: *„D. Dimitrie Ionescu, deputat activ opoziţiei, este un avocat distins, care şi-a făcut studiile la Paris şi care posedă un mare talent oratoric“;* despre soţia sa se vorbeşte mai mult, cu cele mai măgulitoare calificative, autorul menţionându-i cultura, cu cele patru-cinci limbi vorbite curent, larga-i cunoaştere a chestiunilor europene, fără a-i trece cu vederea nici calităţile de amazoană.

Acestea ar fi, oarecum, nume din *„lumea unde se munceşte“*. Şi acum autorul trece la *„lumea unde se desfată, căci pe la Bucureşti se petrece enorm, şi prima întrebare ce ți se pune, la oarecare discuție, este invariabil: Cum vă distrați?“*. Suedezul cu pseudonim turcesc se grăbeşte chiar să afirme, pueril, că s-ar putea spune, auzindu-se atât de mult repetat, cum petrecerea constituie *„scopul principal al vieții româneşti*“. Câteva doamne din înalta societate sunt evocate, cu lux de aprecieri, iarăşi fără a ocoli nedelicatețea uneori cea mai surprinzătoare, încât ne mirăm cum o persoană având rutina saloanelor capitalelor europene poate fi în stare a trece aşa ceva pe hârtie.

„Se observă îndată că doamnele române ştiu să se îmbrace şi nu cruță pentru aceasta nici banii lor, nici arta“, fapt adevărat, ce-i drept, relevat de drumețul suedez; dar îl vor contrazice multe Românce atunci când afirmă că *„o voce delicioasă şi un mers imperial„* sunt *„destul de rare printre femeile române“*.

Capitolul închinat *„Societății Bucureştilor“* se termină menționându-se frecvența divorțurilor, *„particularitate ce izbeşte mult pe străini la Bucureşti“,* dar în cazul de față are prudența cel puțin să precizeze că-i vorba de înalta societate. Paginile destinate Capitalei – de altfel tot fragmentul intitulat *„România“* se referă aproape numai la Capitală şi se termină oarecum cu restabilirea de fapte ce-o redăm întocmai: *„În fond, persist a crede că ceea ce se blamează atât de mult la Bucureşti există pretutindeni aiurea, dar cu puțin mai multă rezervă. În tot cazul străinul vizitând această Capitală va găsi totdeauna o societate veselă şi plăcută, pecum şi o primire foarte binevoitoare, lucru cu atât mai merituos cu cât Românul în genere nu iubeşte pe străini“*.

Cântecul la Regine.
Începe pe-încet k ține cu foc, Începe ușor k ține cu dor
Un cântec duios k'ât de frumos, Numai să resune,
Voinii se adune, Codrii se trezească, Munții șoptească,
Stelele clipească, Și'n cale s'opească!
(Alexandri)
Elisaveta

(Regina Elisabeta în salonul de muzică printre artişti)

19/31 martie 1888

Guvernul liberal cade, după 12 ani de guvernare, sub conducerea lui I. C.Brătianu.
Foarfeca prezintă sub formă de caricaturi *„alegerile libere“* (avuseseră loc în ianuarie).

23 martie/ 4 aprilie 1888

Guvernare junimistă de tranziție sub conducerea lui Theodor Rosetti, care este și ministru de Interne. Din guvern mai fac parte: P.P.Carp, Titu Maiorescu, Al. Marghiloman.
Se accentuează diferențierea dintre această fracțiune radicală și celelalte două grupări conservatoare: liberali-conservatori (L. Catargiu, Gh. Vernescu) și conservatori puri (G. Manu, Al. Lahovari).

(Primele lămpi electrice pentru iluminatul public în Bucureşti au fost instalate în 2/14 februarie 1889)

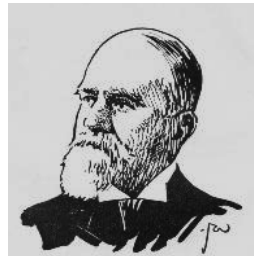

Titu Maiorescu *(1840-1917)* – critic literar, profesor universitar, om politic
Profesor de filosofie și logică la Universitatea din Iași și București
1864 Rector al Universității din Iași
1893-1897 Rector al Universității din Bucureşti
1878-1912 Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, de Justiție, de Interne, de Externe
1912-1930 Președinte al Consiliului de Miniștri Prezidează Conferința de Pace de la București (29 iul.-10 aug. 1913)

Alexandru Marghiloman *(1854-1925)* – om politic
Studii în Drept și Științe Politice la Paris
1888-1914, cu întreruperi, Ministru de Justiție, al Domeniilor, de Externe, de Interne, de Finanțe
1914 Îi succede lui Titu Maiorescu la șefia Partidului conservator
1918 Președinte al Consiliului de Miniștri (mar.-oct.).
A tratat Pacea de la Buftea (*1918)*
Președinte al Crucii Roșii

În două moduri un suveran este reprezentativ pentru cultura din timpul domniei lui. Uneori printr-o influenţă nemijlocită pe care o exercită autoritatea regală, printr-o funcţiune activă şi selectivă, aşa cum a fost în „secolele“ lui Pericle, August, ori acel al lui Laurenţiu Magnificul, Iuliu al II-lea, Leon X, ca să nu vorbim de Ludovic al XIV-lea. Aceşti suverani, au avut mai mult decât influenţă, cuvântul potrivit ar fi chiar cel de participare, căci au stimulat pe creatori până în propria lor activitate, iniţiind adesea operele, creând mediul necesar, actualizând cu alte cuvinte comandamentele artei.

În opoziţie oarecum cu aceştia, stă alt grup de suverani, care au influenţat cultura timpului lor doar prin mijlocirea politicului. E poate cazul reginei Elisabeta, dar mai sigur al reginei Victoria a Angliei, şi am putea să spunem că e cazul Regelui Carol I. Sincer vorbind, într-o formă ori alta, aceasta e ordinea normală.

În asemenea împrejurări e vorba de o biruinţă a politicului, transformată, încheiată de obicei într-o lungă domnie, în care jocul liber al valenţelor istorice se realizează printr-un amestec structural, iar momentele de cultură, care sunt în asemenea condiţiuni şi de mare creaţie, fac mai curând parte din opoziţie, pe când în cazul suveranilor activi şi selectivi, creatori de artă se găsesc în cel mai deplin acord cu autoritatea.

Asta nu înseamnă că suveranii care au influenţat cultura doar pe cale politică, nu au manifestat preferinţe precise şi cordial culturale, ca să zicem aşa, faţă de fenomenul artistic din timpul lor. De cele mai multe ori însă, preferinţele lor erau nejustificate şi favoriţii slăviţi un timp au fost daţi apoi uitării, nimic ne mai amintind facticea strălucire de altă dată.

În cazul Regelui Carol I, nu s-ar putea vorbi de preferinţe propriu-zise, în afară poate de V. Alecsandri, şi aci prin Regina Elisabeta, totuşi nu e mai puţin adevărat că valorile reale din această epocă au fost valori de circulaţie restrânsă, pe când scriitori ca Grandea, Teodor Şerbănescu, V.A. Ureche, V. Popp, Haralamb Lecca, etc., au caracterizat gustul sincer şi adeziunea spontană a contemporanilor.

În fruntea pleiadei de creatori adevăraţi, trebuie să menţionăm două opere de cea mai nobilă esenţă, după părerea noastră esenţa clasicismului românesc, în acest răstimp de o jumătate de veac nu numai de Renaştere, ci şi de aşezare temeinică a literaturii româneşti.

Alături deci de Eminescu şi Creangă, poate şi de Duiliu Zamfirescu, Caragiale cu a sa *Scrisoare Pierdută*, cu *Noaptea Furtunoasă* şi *Conu Leonida*, înseamnă de pe acum o creştere din ce în ce mai limpede în semnificaţiile ei, a fenomenului clasic românesc.

Aproape pe acelaşi plan, *Vlaicu Vodă* a lui Alexandru Davila, înseamnă o nuanţă specifică a acestui clasicism, care rosteşte într-un singur moment de artă, frământări tulburi de câteva veacuri ale istoriei româneşti şi realizează o formă de linişte şi echilibru clasic, dar de un specific al nostru, mai domol, în felul lui mai greoi, cu asprimi pe care nu le întâlneşti în limpiditatea clasicismului mediteranian. Nu însă mai puţin lapidar.

Astfel, amândoi izbutesc să creieze personaje de o vigoare artistică ne mai atinsă până atunci şi nici de atunci încoace, şi poate tocmai acest gol pe care-l simţim după ei, contribuie să ne dea impresia şi a celeilalte nuanţe de clasicism, care e simpla clasare, consacrare.

Scrisoarea Pierdută, o operă de „opoziție“, este o critică, ocolită pe meandrele artistice, dar nu mai puțin necruțătoare a politicului, primită cu admirație de o mică elită intelectuală, cu o înverşunată ori cel puțin pasivă rezistență, de restul conducătorilor (a trebuit să aştepte 50 de ani, ca să poată împlini 250 de spectacole).

Nu s-ar putea spune că drama *Vlaicu Vodă* are vreo legătură într-un fel sau altul cu persoana regelui Carol I. Se poate vorbi aci totuşi de o influență, fiindcă regele Carol I a fost cel care a numit pe Alexandru Davila director al teatrelor, iscată numai din faptul că regele cunoaştea de aproape pe Alexandru Davila, ca fiu al colaboratorului său Generalul Dr. Davila, şi făcând să fie numit director al teatrelor, am avut astfel, ceea ce s-a numit mai târziu, epoca Davila, în teatrul matenal românesc.

După cum am indicat încă de la început se poate vorbi totuşi de preferință şi chiar de îndemn al Regelui Carol I, mai ales prin regina Elisabeta, în ceea ce priveşte teatrul lui Vasile Alecsandri. Se pare că mai tot teatrul în versuri *Despot Vodă*, *Fântâna Blanduziei*, *Ovidiu*, etc., a fost scris datorită solicitudinei reginei poete). Oricare ar fi modul în care e judecat teatrul lui Alecsandri, nu ni se pare însă că el poate sta alături de cele două opere menționate mai sus, deşi păstrează încă o mare valoare didactic culturală.

În schimb, cel puțin printr-un Ştefan cel Mare de o măreție impresionantă, un adevărat moment de clasic românesc, *Apus de Soare* al lui Delavrancea, este pentru totdeauna înscris în marele repertoriu românesc, chiar dacă celelalte personaje ale dramei nu mai au acelaşi relief şi chiar dacă nici *Viforul*, nici *Luceafărul* şi nici *Hagi Tudose* ori *Irinel*, nu mai pot pretinde această semnificație.

Ar mai trebui poate să pomenim, continuând aceeaşi mişcare – deşi pe un plan mai jos – pe Duiliu Zamfirescu, mare romancier, care mai ales prin *Poezia depărtării*, a dovedit aceiaşi armonie a personalității pe care o vădeşte toată opera lui.

Încheind considerațiunile despre epoca regelui Carol I, în ceea ce priveşte literatura dramatică, ne îndoim dacă trebuie să punem sub această lungă flamură istorică, teatrul tinerilor, pe atunci, A. de Herz, Victor Eftimiu, ale căror opere principale au fost toate reprezentate prin 1910-1914, după cum ne îndoim de asemenea dacă putem să citățm în această epocă *Răzvan şi Vidra* a lui Hasdeu, publicată în 1867, când tânărul domnitor abia intrase în țară.

Ca să redăm spiritul reprezentativ al societății în această epocă, ar trebui să spunem că autorii ei cei mai aplaudați au fost V.A. Ureche, cu Vornicul Bucioc, Bengescu-Dabija cu al său Pigmalion, I. Malla (localizări) Haralamb Lecca cu Câinii şi Casta Diva şi Emil Nicolau cu Fiul Ei, accentuând că poate în opera lui Haralamb Lecca această societate s-a regăsit fie şi cu pretenții reprobatoare, pe ea însăşi.

Trecând la teatrul propriu zis în structura lui materială, se cuvine să arătăm că dacă frumoasa clădire a Teatrului Național a fost inițiată de Bibescu Vodă şi inaugurată în 1852 de Barbu Ştirbey (i se spunea atunci Teatrul cel Mare), Teatrul Național în forma lui actuală, poate fi socotit ca datând de la înființarea Societății dramatice din 1877, prin Ion Ghica.

Într-un anume sens, în ceea ce priveşte pe actori, se poate spune că toate marile nume de până azi ale teatrului românesc, poartă pecetea epocii regelui Carol I. De la Pascali, Caragiali şi Milo, Eufrosina Popescu etc., trecând prin generațiile Grigore Manolescu, Nottara, Aristiza Romanescu, Maria Ciucurescu, Petre Liciu, Ion Brezeanu, Ion Petrescu, Ion Niculescu, Tina Barbu şi până la aşa zisa generație Davila, suntem

în plină epocă Regele Carol I, fiind vorba de o generație de interpreți care ne apar şi mai mari azi, în lumina crizei de actori ai epocii de după război.

Într-un anume sens această epocă a Regelui Carol I a fost cu deosebire favorabilă unei mari ecloziuni de actori, căci această epocă în ciuda liberalismului ei nominal, a fost poate una dintre epocile cele mai sever compartimentate. Noua burghezie românească a fost implacabilă cu valorile care nu erau economice ori electorale. Este epoca geniilor moarte la spital ori la ospiciu. Rareori au existat „declasări" mai totale, căci în vremurile monarhiilor active, apropierea a fost totdeauna mult mai mare între autoritate şi creatorii de artă, pe când această burghezie sfârşea prin a reduce prin foame tot ceea ce era aspirație de independență în gândire şi simțire. Arta actoricească este una dintre cele care beneficiază mai mult de această compartimentare, pentru că toate individualitățile jicnite, oprimate, nu mai aveau decât calea artei… Când un tânăr meritos dar „fără protecție" nu poate deveni mai nimic în Stat, devine adesea actor, asemenea câtorva feciori de boieri (Millo, Nottara, etc.), care „se elimină singuri" din lumea lor. O societate burgheză e o societate care eliminând bohema o exasperează, o adânceşte în ea însăşi, ducând-o la paroxismul virtualităților ei. Lumea teatrului închisă în ea însăşi, cu destinul ei va lupta cu altă ardoare decât un grup de funcționari artistici care înaintează la vechime „în aşteptarea anilor de pensie". De aci de pildă destinul acelui Gr. Manolescu, Kean al scenei româneşti, la sfârşitul veacului trecut.

N-ar trebui să se înțeleagă cumva că această burghezie era altfel indiferentă cu teatrul, căci nu trebuie să se uite că veacul al XIX-lea a fost nu numai al aburului şi al istoriei, ci şi veacul triumfurilor teatrale, al idolilor actori şi cântăreți de pretutindeni, cu cai deshămați la trăsurile purtate prin oraş de tineretul entuziast. Numai că acest entuziasm era de o nuanță specifică, avea ceva dintr-o dragoste ilegitimă, îngăduită numai la anumită vârstă, ori numai în anumite împrejurări.

Burghezia românească iubea teatrul, dar aproape exclusiv în persoana marilor actori şi cîntăreți veniți în turneu. Atunci rețetele erau foarte frumoase.

Societatea dramatică nu putea juca însă în fiecare zi (matineele s-au introdus şi ele mai târziu) şi ca să subsiste trebuia să înscrie în repertoriul ei opere de înțelegere tare, şi de rând, ori piese menite să atâțe simțirile… (*Minunică, Oh bărbații* etc.). E adevărat că un fost preşedinte de Consiliu, fost şi bey de Samos, un „prinț" a primit sarcina de director, scriitorul I. Ghica, e adevărat că „fotoliul" acestuia a fost ocupat în urmă de câteva nume strălucite, în care şi Caragiale, nu e mai puțin adevărat însă că această epocă se caracterizează ca o epocă de actori mari, care joacă un repertoriu amestecat, foarte amestecat.

Istoria orală a teatrului aşează cu admirație, la loc de mare cinste, directoratul lui Pompiliu Eliade (1908-1911) care a eliminat de pe afişul teatrului repertoriul bulevardier, înlocuindu-l în bună parte cu marile capodopere ale teatrului universal, care a înlocuit traducerile mizere, improvizate, necorecte, cu traduceri literare, care a răspuns cândva că *„preferă excedentelor la casă, excedentele în suflete"*. Bjornstjerne Bjoerson, Schiller Courteline, Gogol, Henry Becque, Octave Mirbeau, Calderon de la Barca au intrat atunci în repertoriu, ca să nu vorbim de consolidarea prin spectacole de mare cinste (în locul traducerilor aproximative) a lui Sophocle, Shakespeare, Racine. Tot lui i se datorează solicitarea lui Barbu Delavrancea de a scrie teatru, începând cu *Apus de Soare*. „Şcoala lui Davila", care a fost director al teatrelor înainte şi după Pompiliu Eliade, nu a însemnat

o epocă de strălucire în repertoriu, deşi ne-a dat un Hamlet excepţional în interpretarea lui Artistide Demetriad, cât o stabilire de frecvenţă între societatea timpului şi teatrul românesc; datorită relaţiunilor lui personale în această „lume bună“, datorită repertoriului monden „bulevardier“ pe care l-a introdus prin teatrul lui Bataille şi Bernstein, cât datorită şi faptului că pentru acest repertoriu el a fost un extraordinar regizor, creând din actorii obişnuiţi, o echipă de actori atât de adaptaţi teatrului celor doi autori, încât i-au jucat cu o perfecţiune copleştitoare (D-nele Lucia Sturdza Bulandra, Voiculescu, dd. Tony Bulandra, Ion Manolescu, Gh. Storin, alături de Radovici, au fost protagoniştii acestei prestigioase echipe, care a legat societatea de dinainte de război, de teatrul românesc).

În ceea ce priveşte ideea unei literaturi dramatice originale, reprezentate prin teatru, ea este destul de firavă, nu în intenţiile directorilor, cât în preferinţele publicului care dictează comportarea celor dintâi... În tot lungul răstimp de care ne ocupăm, reprezentarea normală a pieselor româneşti înseamnă un risc, fără să se excludă însă succesele surprinzătoare, sporadice.

Concurat de arta nouă, cinematografică, e greu de spus dacă teatrul va mai cunoaşte în viitor – şi ne gândim la teatrul european în genere, sub semnul căruia a stat şi teatrul românesc – succesul social din trecut. E greu să ne închipuim, de altă parte, că operele caracteristice epocii Regelui Carol I, *Scrisoarea Pierdută* şi *Vlaicu Vodă*, vor mai găsi în viitor realizări egale.

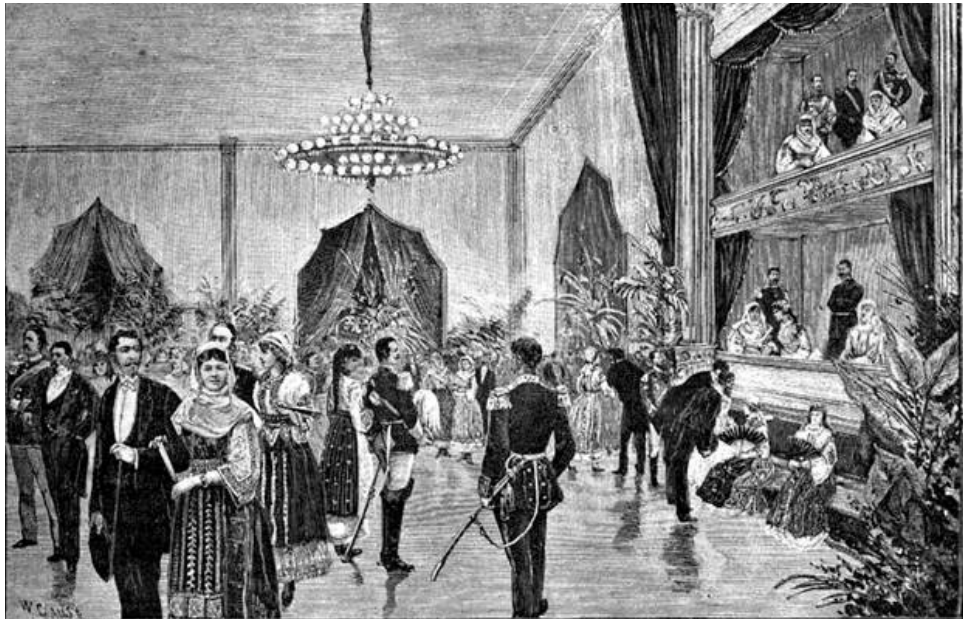

(Bal la Teatrul Naţional din Bucureşti cu ocazia vizitei arhiducelui Rudolf de Habsburg la 1884, gravură în lemn)

14 martie 1889

Principele Ferdinand (24 august 1865-20 iulie 1927), nepotul Regelui Carol I, este proclamat oficial moştenitor al tronului României. Soseşte în ţară la 19 aprilie.

29 martie/10 aprilie 1889

Lascăr Catargiu formează pentru scurt timp un guvern al bătrânilor conservatori. La 5/17 noiembrie toate cele trei grupări conservatoare se „concentrează" într-un nou guvern, prezidat de generalul George Manu.

„Regele se străduia mereu de când venise la domnie, să existe în ţară două partide bine constituite la care să apeleze pe rând la putere. În memoriile sale prinţul Carol se bucura de constituirea Partidului Conservator în 1880 şi de alegerea lui L. Catargiu «care, de la ieşirea de la minister (1876), a trăit la ţară, retras din politică» (în fapt, L. Catrgiu se supărase tare pe Carol pentru că îi lăsase pe liberali să meargă prea departe cu darea în judecată a conservatorilor). «Alegerea lui mi-a făcut plăcere - scria domnitorul - şi m-aş bucura dacă conservatorii ar deveni capabili de guvernământ (fuseseră prea dezbinaţi după 1875-n.n.), căci liberalii nu pot sta mereu la cârmă». În concepţia regală mai mult de două partide nu erau de trebuinţă în România, unde nu era o opinie publică susceptibilă de a direcţiona şi controla. A stăruit în această părere până la moarte, chiar dacă evidenţa ar fi trebuit să-l facă să recunoască cum că viaţa politică românească n-a încetat să evolueze de-a lungul domniei sale şi ceea ce putea părea bun la început nu mai avea aceeaşi calitate în prefacerile anilor."

Ion Bulei, 2004 (47, p. 75)

21 mai/2 iunie 1889

Se pune piatra de temelie a Şcolii de Comerţ. În alocuţiunea sa Carol I menţionează : *„credinţa şi instrucţiunea fiind temeinicii sprijinitori cei mai statornici ai societăţii, Statul are datoria de a se îngriji neîncetat de dânsele ; fără religiune nu pot fi simţăminte înalte, fără instrucţiune nu se pot înţelege aspiraţiuni naţionale.* " **(55, Vol.2, p. 36)**

22 octombrie/3 noiembrie 1889

Jubileul de 25 ani ai Universităţii din Bucureşti în sala Senatului. Vorbesc rectorul Al. Orăscu şi C. Boerescu, ministrul Cultelor. În cuvântarea sa regele Carol I relevă rolul important al Universităţii căreia îi promite un sprijin statornic :

24 martie 1890
Ia fiinţă la Bucureşti, din iniţiativa dr. C. I. Istrati Societatea română pentru ştiinţe, din 1902 Asociaţia pentru răspândirea ştiinţelor. Din comitet mai fac parte : E. Bacaloglu, Gr. Cobălcescu, P. Poni şi A. C. Saligny.

9/21 octombrie 1890
Se pune piatra de temelie a podului Feteşti-Cernavodă. Lucrarea, proiectată şi condusă de inginerul Anghel Saligny, se va inaugura la 19 septembrie/ 1 octombrie fiind la acea vreme cel mai lung pod din Europa.

noiembrie 1890
Primăria oraşului Bucureşti concesionează unor societăţi străine dreptul de a construi linii de tramvai. Primul tramvai electric va circula pe străzile capitalei la 9/21 decembrie 1894.

1890
Incepe construcţia Şcolii Centrale de fete din Bucureşti (arhitectul I. Mincu, finalizată în 1892) şi a Palatului de Justiţie (arhitectul francez A. Ballu, finalizată în 1895).

„ Universitatea a crescut şi s-a mărit cu două facultăţi, cea de medicină şi de teologie. /.../ Universităţile noastre nu sunt numai ale României ; ele pot deveni, prin renumele lor , un focar de lumină al unei mari părţi a Răsăritului, aruncând raze binefăcătoare departe peste hotare şi atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte ţări, care vor simţi trebuinţă a se instrui." **(55, Vol.2, p. 43-44)**

1866-1914
Vladimir Streinu, 1939 (310, p.377-386)

Există dar o perioadă în cultura română, căreia să i se poată zice „epoca lui Carol I"? S-ar părea că împrejurările nu favorizează răspunsul afirmativ.

Mai întâi suntem obişnuiţi să legăm perioadele culturale numai de numele acelor Suverani, care au înţeles să intervină direct în destinul artelor. S-a spus „epoca lui Ludovic XIV", după cum la noi se va spune timpului, pe care îl trăim, „epoca lui Carol II".

Regele Carol I, este adevărat, n-a condus efectiv, cu mână proprie, avântul de creaţie al vremii. Consolidarea Tronului şi Neatârnarea ţării până la 1900, iar până la 1914 organizarea politică şi economică au fost preocupările Sale de căpetenie.

Cum însă o bună parte din literatura timpului este inspirată de fericitele evenimente naţionale, la care Regele însuşi a îndemnat şi a preşezut, cum există cu alte cuvinte o literatură naţionalistă a Neatârnării, a ideii de Regat şi a războiului din 1913, putem vorbi, dacă nu de o epocă anume, cum credem noi, de impulsul patriotic şi eroic dat literelor române de domnia Regelui Carol I.

În al doilea rând, ceea ce pare a fi împiedicat pe istoricii literari să dea numele întâiului nostru Suveran dezvoltării culturale dintre 1866 şi 1914 – este distribuirea tendinţelor acestei perioade între un sfârşit şi un început de veac. Aşadar o altă obişnuinţă a gândirii omeneşti, aceea de a vedea unităţile spirituale coincizând cu cele istoric-calendaristice, cu mult mai puternică decât prima, li se ridică în faţă.

Atât de hotărâtor este pragul lui 1900, care împarte în două domnia Regelui Carol I cât şi cultura timpului, încât însuşi spiritul capabil de mari sinteze al d-lui N. Iorga s-a manifestat cedant. Concepând istoria literaturii în legătură strânsă cu istoria spiritului public şi deci cu cele mai însemnate date naţionale, d-sa îşi intitulează un capitol de cercetări *„literatura românească în epoca Unirii şi în Domnia lui Vodă-Cuza",* dar despre putinţa unui subtitlu de istorie literară cum ar fi „epoca Regelui Carol I" nu ni se spune niciun cuvânt.

Mai mult, încă. D. prof. N. Iorga, cu ochii la hotarul dintre cele două veacuri, deşi intuind limpede unitatea de cultură care ar fi trebuit să-l acopere, descifrează sfârşitului de secol un sens, iar începutului veacului nou – un altul: până la 1900, ideile vremii îi apar grupate în izbânda pe care o numeşte „crearea formei", iar după aceeaşi dată sforţările toate i se prezintă ca mergând „în căutarea fondului".

Disciplinarea unui vast material de istorie literară impune, se înţelege, secţionări metodice chiar acolo unde există convingerea că se secţionează o unitate vie, cum este

epoca 1866-1914. Şi, la d. prof. Iorga, dacă n-ar fi decât ideea clasică a putinţei „formei“ şi „fondului“ de a se realiza deosebit, aplicată la două perioade de cultură consecutive, ceea ce presupune că se vorbeşte de fapt despre una şi aceeaşi perioadă întregită în doi timpi, o asemenea convingere se desluşeşte dintr-odată.

Că epoca nouă se deschide odată cu suirea pe Tron a Regelui Carol I, nu mai încape nicio îndoială. În timp ce generaţia „eroică“ se stinge, tinerii vremii organizează alte publicaţii şi plănuiesc directive mai realiste.

Bălcescu dispăruse de cu vreme. Eliade îmbătrânit, dar mai ales lovit de un discredit, pe care îl provocase cu ciudăţeniile firii sale, în conflict cu instituţiile de cultură ca şi cu noua domnie, este împins din singularizare în singularizare până la ţinuta de profet dezafectat; va muri la 1872. Grigore Alexandrescu, ţintuit mai bine de douăzeci de ani de o moarte mereu amânată, era un scriitor sfârşit, o umbră glorioasă care va sfârşi şi ca om în 1885. Bolintineanu, oricât l-ar fi mai ajutat cunoscuta lui facilitate de compunere, din care acum izvorăsc biografii de voievozi şi drame istorice şi epopei şi poeme care de care mai veştede, ca fost ministru al lui Cuza – regimul nou instaurat îl va ţine departe şi de viaţa publică până când va muri, ospitalizat de prieteni, la câteva luni după Eliade. Un bătrân care nici el nu se mai vedea ascultat, deşi îşi impusese chiar Academiei convingerile sale în totul latiniste, şi care va pieri în 1881, era de asemenea Laurian.

Dintre moldoveni, Alecu Russo dispăruse din 1865. De Costache Negruzzi nici nu se mai vorbea. Iar Kogălniceanu, fiind fost primul om politic al regimului Cuza, va lâncezi politiceşte, dar şi mai mult culturaliceşte, deoarece ca ministru va mai fi folosit de Ion Brătianu, în timp ce ca om de cultură va fi încetat cu totul de a juca vreun rol. Singur Alecsandri, om aproape de cincizeci de ani în 1866, va rămâne să fie luat în seamă de noua generaţie ca şi de noul regim.

În acest moment istoric de stingere sau numai ştergere a luptătorilor pentru o cultură naţională, tineretul moldovean se organizează la Iaşi, într-un cerc de prieteni instruiţi în şcolile Apusului, şi pornesc să dea, cu activitatea lor, noului Stat un conţinut adevărat.

Pentru aceasta, tinerii ieşeni ai timpului, dintre care amintim numai pe Maiorescu, pe Carp şi Iacob Negruzzi, se pun în contact cu spiritul public, pe care îl vor influenţa potrivit cu ideile lor, prin conferinţe foarte cercetate şi prin revista *Convorbiri Literare* din 1867.

Realişti în concepţia despre cultură cât şi despre politică, „junimiştii“ vor inaugura lupta pentru îndreptăţirea formelor româneşti de cultură şi de Stat printr-un conţinut echivalent; se vor institui ca vamă a formelor importate; vor milita împotriva Statului liberal (susţinând însă pe prinţul străin, de care se simţeau apropiaţi prin educaţia germană comună) ca şi împotriva liberalismului culturii.

Vor căuta mai întâi să câştige de partea lor spiritul public prin învăţământ, literatură şi ştiinţă – şi îl vor câştiga; vor încerca să-l dobândească şi prin politică, chiar strămutându-se la Bucureşti, dar nu vor izbuti. Căci, sub domnia Regelui Carol I, dacă junimismul ajunge să stăpânească în cultură, liberalismul învinge în politică.

Dar pe tărâmul cultural, care singur ne interesează, convorbiriştii, ca să-şi impună vederile, combat cu succes aproape totul.De aceea ei se trezesc în polemică cu mai toate publicaţiile şi scriitorii vremii, cu Hasdeu de la *Traian şi Columna lui Traian,* cu V.A. Ureche, Petre Grădişteanu şi Pantazi Ghica de la *Revista Contemporană,* cu Gherea

de la *Contemporanul,* cu Aron Densusianu de la *Revista critică-literară* din Iaşi, cu Macedonski de la *Literatorul* şi cu „jurnalele din Austria“ în bloc.

Numai pe Alecsandri, dintre mai vârstnici, îl cruță şi, în ciuda tuturor insinuărilor strecurate de adversari în legătură cu glorificarea peste măsură a lui Eminescu, chiar îl cultivă. Alecsandri însă, se purta ca un senior al literelor române, colaborând fără deosebire la mai toate revistele timpului (care ar fi dorit să-i capete fiecare exclusivitatea), neuitând nici publicația lui Macedonski.

Dar apariția primilor noştri mari scriitori, Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, Coşbuc etc…, publicați de *Convorbiri,* va concretiza pentru orice adversar rezultatul campaniei junimiste, pe care foştii duşmani înşişi îl vor ratifica, devenind în cele din urmă cu toții, afară de puțini ca Macedonski, colaboratori ai *Convorbirilor*. Şi este sigur că nici directorul *Literatorului* n-ar fi lipsit de la înfrățirea taberelor, dacă ar fi avut un caracter mai acomodant. Nu-şi citise el *Noaptea de Noiembrie,* chemat de Maiorescu, la *Junimea* în 1882?

În sfârşit triumful junimismului în cultura română era deplin. Încât pe drept cuvânt se socoteşte că anul venirii Domnitorului Carol I încheie o epocă eroică, sleită de la sine, şi deschide alta – de realizări superioare. Este anul în jurul căruia, cu excepția lui Alecsandri, care îşi va reînnoi inspirația mereu, se petrec două mari generații; una a bătrânilor care intră în umbră, iar cealaltă – a tinerilor, care vor formula efectiv identitatea noastră morală şi estetică.

Că această epocă se încheie cu 1914, cu alte cuvinte că față de 1866, anul încetării din viață a Regelui Carol I are aceeaşi însemnătate istorică, este tot atât de evident. Oamenii vechi ai *Junimii*, câți mai rămăseseră în viață, ca Maiorescu şi Carp, câştigați definitiv de politică şi bătrâni, sfârşesc la câțiva ani după 1914. Eminescu şi Creangă erau morți de mult, de douăzeci şi cinci de ani. (Slavici va dăinui până în 1925, dar acoperit de oprobriu pentru filogermanismul său din timpul războiului; de asemenea Iacob Negruzzi, rămas ultimul dintre junimişti, dar de mult fără glas). Coşbuc piere şi el în curând. Caragiale moare în 1912 la Berlin. Chiar post-junimişti mai tineri ca Anghel, Iosif şi Chendi vin la rând şi se aruncă în gol. Aşadar o serie nouă de oameni, istoviți şi ei sau numai întrerupți, cedează rândul în moduri diferite.

Însă gruparea de tineri, pentru ca simetria cu ceea ce se întâmpla cu cincizeci de ani în urmă – la 1866 – să fie perfectă, grupare din care să se ridice cârmuitorii literaturii viitoare, nu se mai arată, scriitorii fiind împărțiți între publicații care nu mai aspirau să dea directive. Obosite de polemici în jurul ideilor pe care nu le sprijină opere propriu-zise, revistele dintre 1910 şi războiul pentru reîntregire se reprezintă prin tipul eclectic al *Flacării,* înființată acum, şi prin acela liber, cu totul liber, al *Noii Reviste Române,* pornită încă din 1900. Continua să apară şi vechea *Convorbiri literare,* slăbită însă în forța ei de îndrumare; condusă, după Iacob Negruzzi, de Bogdan şi d. Mehedinți, glorioasa revistă coborâse în deplină inactualitate.

Tendința generală în acest timp, amintindu-ne, pe lângă *Flacăra* şi *Noua Revistă Română,* de *Insula* d-lui Minulescu, de *Simbolul* viitorului dadaist Tristan Tzara şi cu seamă de *Viața Socială* a d-lui N.D. Cocea şi *Cronica* d-lui T. Arghezi, mergea acum către înnoirea formulei literare, către un alt gust, poate mai artificial, sigur – mai rafinat. Noua mişcare însă, care se schița fără îndemnuri ideologice, din propriu impuls, fiind a atâtor publicații cam în acelaşi timp (scriitorii noi găsiseră şi un ziar în care să-şi

tipărească inovările – era *Seara* lui Bogdan-Piteşti), nu s-a putut limpezi chiar atunci, căci marele război se aprinse şi pentru țara noastră.

Ceea ce a urmat după încheierea păcii, se ştie: oameni noi – literatură nouă, chiar dacă oamenii, cum am văzut, îşi ziceau tradiționalişti.

Ca altă dată Alecsandri care răspunsese la chemarea a două generații succesive, numai dd. N. Iorga şi M. Sadoveanu au continuat să lucreze cu o tinerețe neajunsă nici de cei mai tineri din zilele noastre, fiind – dacă nu urmați – mereu admirați pentru geniul lor neistovit. Un adevărat miracol de longevitate creatoare i-a prezervat pe amândoi de bătrâneți inapte, primul rămânând la vechea vigoare cărturărească, iar al doilea chiar sporindu-şi, cu ultimele romane, capacitatea epică.

În afară însă de aceste două excepționale personalități, nimeni de azi, în mod expresiv, nu mai face legătura dintre epoca dinainte şi aceea după 1914, când sufletul românesc – în aspirațiile lui literare – caută să-şi recompună altfel echilibrul pierdut. Sunt aproape lumi diferite, „înainte“ şi „după“, cu un alt fel de a simți şi de a exprima, cu idealuri etice şi estetice străine unele de altele, cam în acelaşi chip cum respirația literară de după 1866 era alta decât aceea a unui Eliade şi Bălcescu sau Kogălniceanu şi Russo.

Istoricii noştri literari grupează însă faptele acestei perioade culturale, ale cărei margini noi le vedem la începutul şi la sfârşitul domniei Regelui Carol I, după criterii deosebite. Fie ei dd. N. Iorga şi E. Lovinescu, spiritele cele mai opuse în materie de interpretare literară ceea ce îi uneşte este chipul comun de a secționa epoca prin 1900. Mişcarea *Sămănătorului,* care inaugurează veacul, e altceva decât ce se cunoştea înainte: o renaştere – susține d. Iorga, o decădere – contrazice d. Lovinescu.

Vom încerca să arătăm că „sămănătorismul“ a fost de fapt numai o continuare, un accent mai puternic pus pe unul din elementele sintezei culturale de la sfârşitul veacului trecut, după cum alte mişcări paralele cu ea preferau să ia laturi diferite ale aceleaşi sinteze. Şi prin urmare, alături de *Sămănătorul,* vom numi atât *Convorbirile critice* cât şi *Viața Nouă* ca publicații care după 1900 au dus mai departe câte o singură direcție fie junimistă, fie numai a timpului *Junimei.*

Dar mai întâi, care este poziția „sămănătorismului“ față de Maiorescu? Criticul nostru, căruia i se la lasă cinstea de a fi dat directive până la încheierea veacului XIX, dovedise înțelegere față de orice manifestare literară, cultă sau populară; ceea ce îi atrăsese dezaprobarea, fusese *tendința* la o formulă sau alta, estetismul lui Macedonski sau românismul ostensibil al atâtor anonimi din epocă.

Îi plăceau *Poeziile populare, Pastelurile* şi *Ostaşii noştri* de V. Alecsandri, gusta pe Creangă şi Slavici, care exprimau un adevăr de simțire românească indiscutabil, şi chiar scrisese în 1872 în *Direcția nouă*: *„Noua direcție, în deosebire de cea veche şi căzută, se caracterizează prin simțământ natural, prin adevăr, prin înțelegerea ideilor ce omenirea întreagă le datorează civilizației apusene şi totodată prin păstrarea şi accentuarea elementului național“.*

Conducătorii S*ămănătorului,* aşadar, vor descompune idealul artistic maiorescian, cultivându-l pe o singură latură în dauna celeilalte: „elementul național“ va deveni copleşitor, „ideile ce omenirea întreagă le datorează civilizației apusene“ fiind socotite ca primejdioase.

Dar în acelaşi timp cu acțiunea „sămănătoristă“, care continuă unilateral punctul de vedere convorbirist, însăşi consacrarea scriitorilor proeminenți, apăruți între timp, vine tot

de la Maiorescu, care – dacă nu-i prezenta mai amplu în articole speciale, cum făcuse pentru Alecsandri şi Eminescu, îi semnala în ediţiile succesive ale *Criticelor* sale şi îi încorona cu premii academice în plin „sămănătorism". Amintindu-şi bine ceea ce susţinuse cu privire la „elementul naţional" în *Direcţia nouă,* Maiorescu se va simţi liber în 1906 să laude la Academie pe Octavian Goga şi pe d. M. Sadoveanu pentru inspiraţia lor românească, iar, de altă parte, să dojenească pe Duiliu Zamfirescu pentru opiniile sale, ce profesa, despre poezia populară şi poporanism.

Cu aceste puţine lucruri amintite din nou, putem dar fi siguri că acţiunea directă a lui Maiorescu n-a încetat să se exercite până spre 1910, după cum nu încetase nici sub forma indirectă a continuării prin alţii, chiar dacă era vorba de continuări unilaterale. Căci, alături de *Sămănătorul,* care predica inspiraţia pur românească, în acelaşi deceniu, apare *Convorbiri critice,* revista d-lui M. Dragomirescu, care – împotriva „sămănătorismului" şi a derivatelor lui – va milita pentru autonomia fenomenului artei literare, pentru interesul exclusiv estetic al scrierilor, cu alte cuvinte – pentru celălalt element al sintezei maioresciene. După 1900, spiritul de la *Convorbiri literare* dăinuia aşadar disociat, datorită fanatizării naţionale şi estetice deopotrivă, rupte amândouă din aceeaşi veche stare de echilibru.

În raport cu întreaga epocă zisă „junimistă" (1866-1900) şi nu numai cu atitudinea lui Maiorescu, primul deceniu al veacului XX cu atât mai puţin este nou ca orientare literară. Publicaţiile de scurtă durată, din acea vreme, dar cu înfăţişare proprie faţă de *Convorbiri literare,* şi anume *Contemporanul, Evenimentul literar* şi *Vatra* sunt temeliile *Sămănătorului,* ale *Curentului nou,* ale V*ieţii româneşti* şi ale C*umpenei,* adică ale acelor reviste care, după 1900, vor da împreună coloratura de fond întâiului deceniu literar.

Directiva critică a celei dintâi o avusese Dobrogeanu-Gherea, pe a celei următoare – C. Stere (Şărcăleanu) secundat de G. Ibrăileanu, iar pe a ultimei - trei scriitori de vază: convorbiriştii Slavici, Caragiale şi Coşbuc, dintre care cel din urmă, ca să scoată *Sămănătorul* la 1901, se va asocia cu Vlahuţă.

Ca o dovadă mai mult că revista lui Coşbuc şi Vlahuţă ţine cu rădăcinile ei de publicaţiile de pe vremuri ale lui Gherea şi Stere este preluarea conducerii, la scurt timp, de către d. N. Iorga, fost colaborator în tinereţe al primilor noştri socialişti, dar evoluat repede, sub puterea eminescianismului politic, la naţionalismul intransigent, pe care îl va imprima şi publicaţiei.

Era firesc dar ca în curând cine mai rămăseseră socialişti adevăraţi să se grupeze şi să combată deformarea crezului comun de altădată. Ei apărură la *Curentul nou* şi, organizaţi mai puternic, la *Viaţa românească,* unde G. Ibrăileanu trebui să arate pe larg ce se înţelege prin „poporanism" spre deosebire de „sămănătorism". Au urmat cele mai aprinse discuţii pe chestiuni mai mult de nuanţă politică, deoarece în materie de orientare literară, atât unii cât şi alţii cultivau „poporul", recomandau literatura ţărănească, impuneau valorile etnice, pretinzând de la scriitori opere în care să exprime „specificul naţional".

Ceea ce însemnează că încă odată noul veac se lega organic de sfârşitul celui încheiat, formând un singur trunchi. E perioada culturală cea mai omogenă; nicio diferenţă substanţială nu avem de înregistrat între 1866-1900 şi 1900-1914.

Când însă, de altă parte, d. E. Lovinescu ia cunoscuta sa atitudine antisămănătoristă, considerând mişcarea ca o regresiune istorică la etnicismul lui Alecu Russo, scopul

urmărit nu este solidarizarea începutului veacului nou cu veacul vechi, ci curăţirea terenului de ceea ce ar fi acoperit apariţia literaturii moderniste. Aruncând „sămănătorismul“ într-un trecut cât de fumuriu, micile încercări de literatură „sincronică“ trebuiau să devină mai evidente.

Dar, pentru istoria literară, datele nu se schimbau. Fie că *Sămănătorul,* cum crede d. N. Iorga, fie că revistuţe ca *Forţa Morală, Linia dreaptă* sau publicaţia mai organizată *Viaţa nouă,* cum crede D. Lovinescu, erau atunci organele regenerării noastre literare, care se anunţa, anul 1900 este socotit din amândouă părţile ca hotar între două epoci deosebite.

Unei priviri libere de orice subiectivitate, lucrurile îi apar altfel. Nici modernismul începător dintre 1900-1910 nu diferă de ceea ce, până la 1900, îl precedase. *Literatorul* ca şi întreaga activitate a lui Macedonski la alte reviste exprimase timp de douăzeci de ani mai înainte aceeaşi voinţă de noutate, simplă gesticulaţie a originalităţii, care se va continua întocmai cu *Forţa Morală, Linia dreaptă* şi *Viaţa nouă* până către 1914.

Aşa încât domnia Regelui Carol I coincide cu un capitol mărginit aproximativ de urcarea pe Tron şi scoborârea Lui în mormânt, dar capitol distinct şi cel mai însemnat, al istoriei noastre literare. Cum să-l numim dar, decât *„epoca literară a primului nostru Rege“?*

1/13 aprilie 1891

Se serbează 25 de ani de existenţă ai Academiei Române. Carol I evocă rolul cărţilor bisericeşti, al cronicelor, al literaturii populare arătând că Academia a primit la întemeierea *sa „ca un sfânt depozit, paza, îngrijirea şi dezvoltarea limbii…“* **(56, T. 3, p. 102)**

3 /15 mai 1891

Ia fiinţă Fundaţia Universitară Carol I. Actul de întemeiere este Scrisoarea Regelui Carol I către Preşedintele Consiliului de Miniştri.

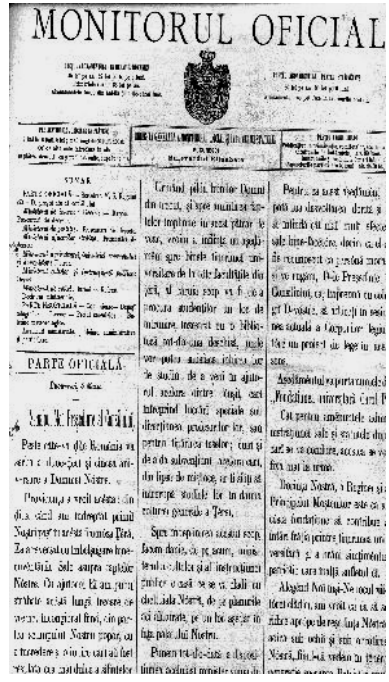
MONITORUL OFICIAL

PARTE OFICIALĂ

(Monitorul Oficial nr. 27 din 5/17 mai 1891, p.585)

Scumpul Meu Preşedinte al Consiliului,

Peste câteva zile România va serba a Douăzecişicincea aniversare a Domniei Noastre.

Providența a vroit aceasta: din ziua când am îndreptat primii Noştri paşi în această frumoasă Țară, ea a revărsat cu îmbelşugare binecuvântările sale asupra faptelor Noastre.Cu ajutorul ei am putut străbate această lungă trecere de vreme, înconjurat fiind, din partea scumpului Nostru popor, cu o încredere şi o iubire, care au fost răsplata cea mai dulce a silințelor Noastre spre propăşirea şi fericirea lui.

Urmând pilda bunilor Domni din trecut şi spre amintirea faptelor împlinite în acest pătrat de veac, vroim a înființa un aşezământ spre binele tinerimii universitare de la toate facultățile din Țară, al cărui scop va fi de a procura studenților un loc de întrunire, înzestrat cu o bibliotecă totdeauna deschisă, unde vor putea satisface iubirea lor de studiu; de a veni în ajutorul acelora dintre dânşii care întreprind lucrări speciale sub direcțiunea profesorilor lor, sau pentru tipărirea tezelor; cum şi de a da subvențiuni acelora cari, din lipsă de mijloace, ar fi siliți să întrerupă studiile lor în dauna culturei generale a Țării.

Spre îndeplinirea acestui scop, facem danie, de pe acum, ministerului Cultelor şi al Instrucțiunei Publice o casă ce se va clădi cu cheltuiala Noastră, după planurile aci alăturate, pe un loc aşezat în fața palatului Nostru.

Punem totodată la dispoziționea aceluiaşi minister suma de 200.000 lei în rentă română 5%.

Pentru ca acest aşezământ să poată lua desvoltarea dorită şi să întindă cât mai mult efectele sale binefăcătoare, dorim ca el să fie recunoscut ca persoană morală şi vă rugăm, D-le Preşedinte al Consiliului ca, împreună cu colegii D-voastre, să aduceți în sesiunea actuală a corpurilor legiuitoare un proiect de lege în acest sens.

Aşezământul va purta numele de „Fundațiunea Universitară Carol I".

Cât pentru amănuntele administrațiunii sale şi statutele după care se va conduce, acestea se vor fixa mai la urmă.

Dorința Noastră, a Reginei şi a Principelui Moştenitor, este ca această fundațiune să contribuie a întări frăția printre tinerimea universitară şi a hrăni simțământul patriotic care înalță sufletul ei.

Alegând Noi Înşine locul viitoarei clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reşedința Noastră, adică sub ochii şi sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța patriei şi unul din sprijinile cele mai temeinice ale Tronului şi Dinastiei Noastre.

Plin de încredere că această a Noastră dorință se va împlini, vă rog, scumpul Meu Preşedinte al Consiliului, să primiți încredințarea sentimentelor Noastre de înaltă stimă.

În Bucureşti, 3 mai 1891

CAROL

mai 1891

Gestul regelui Carol este urmat de o serie de instituții (Societatea de Asigurări Dacia România, Societatea The Bank of Roumania) şi persoane care fac diverse donații Fundației Universitare Carol I.

Eulogie Georgieff, în semn de recunoştință pentru ospitalitatea poporului român care l-a găzduit pe el şi pe frații săi, refugiați din Bulgaria ocupată de turci, şi pentru ajutorul dat de armata română la eliberarea Bulgariei, trimite Regelui o scrisoare prin care oferă Fundației 200.000 lei (rentă 5%). În 1892 mai adaugă suma de 5.000 lei.

Epistolă către M. S. Regele Carol I
Eulogie Georgieff (133, f. 58)

Sire,

Sunt 54 ani, de când mă bucur de ospitalitatea generoasă a României, sub a cărei protecțiune prin muncă şi economie am putut agonisi oarecare avere. România a fost azilul unde s-au adăpostit frații mei refugiați din Bulgaria, atunci când patria mea zăcea în lanțurile sclaviei.

Armata Majestății Voastre, condusă de Marele ei Căpitan, a contribuit în mod puternic la sfărâmarea acestor lanțuri şi la redarea libertății unui popor oprimat.

Aceste fapte îmi impun datoria de a veni şi eu, la rândul meu, să contribui cu slabele-mi puteri la prosperitatea poporului român.

Majestatea Voastră, a dat exemplul şi impulsiunea unor asemenea sentimente, prin crearea „Fundațiunii Universitare Carol I“. Rog pe Majestatea Voastră să-mi permită a aduce şi eu obolul meu la opera măreață, al cărei fondator sunteți, şi în această speranță dăruiesc aşezământului „Fundațiunea Universitară Carol I“ suma de lei 200.000 în titluri de rentă amortizabilă română 5%, pe care o voi depune la Casa de Depuneri şi Consemnațiuni, îndată ce va încuviința Majestatea Voastră, pentru ca venitul acestui capital să servească la îndeplinirea scopului acestei Fundațiuni, împărțindu-se ajutoare la studenții universitari pentru a-şi continua studiile. Fac încă o umilă rugăciune: ca Majestatea Voastră să permită ca aceste ajutoare să poarte numele meu.

Veți binevoi, Sire, să ordonați miniştrilor Majestății Voastre să îndeplinească formalitățile pentru acceptarea acestei donațiuni.

Cu cel mai profund respect, al Majestății Voastre,
prea plecat şi supus servitor
Eulogie Georgieff

Bucureşti, 17/29 mai 1891

Înmormântarea bancherului Eulogie Georgieff în iulie 1897 este descrisă în ziarele epocii fiind menționate coroanele de flori trimise de regina Elisabeta, regele Carol I, prințul Ferdinand al Bulgariei, de Fundația Universitară Carol I și de alte societăți și personalități române și bulgare. După slujba religioasă au ținut discursuri: G. Dem. Teodorescu, directorul Fundației și prefectul de Ruse. „*Generațiunile viitoare* – va spune G. Dem. Teodorescu – *care se vor împărtăși din fructul ostenelilor acestui om de bine, îl vor binecuvânta din toată inima“.*

10/22 mai 1891

Carol I răspunde Corpului profesoral care îi adresase urări cu prilejul sărbătoririi a 25 ani de domnie .
Regele vorbește în spiritul unei recomandări mai vechi, pe care o făcuse încă din 1870 *ca „învățământul să fie îndreptat mai mult către carierele productive și studiile profunde.“* **(56, T.1, p.223)**

„Școala trebuie să fie temelia Statului; condus de această convingere am înființat , în primul an al domniei mele, Școala Normală din București. /.../ Însă știința teoretică singură nu este un reazem îndestulător. Trebuie să îndreptăm generațiile viitoare și pe o cale practică /.../ Universitățile sunt , cu drept cuvânt , fruntașele așezămintelor noastre de cultură /.../ și sper că dânsele vor deveni focare și mai vii care să atragă tinerimea, fără să fie nevoie ca să se depărteze de țară spre a-și isprăvi studiile, căci tocmai în anii de studiu se înrădăcinează mai adânc și mai statornic simțământul patriotismului“. **(56, T.1, p.120-122)**

(Scrin pentru păstrarea bijuteriilor dăruit reginei Elisabeta în 1894, la aniversarea a 25 ani de la căsătoria cu regele Carol I)

„/.../ Și-am revăzut o icoană din foarte depărtata copilărie: Defilarea, în ziua de 10 mai, prin fața regelui Carol I. Eram elev în clasa I sau II liceală (așadar anii 1891 sau 1892). Directorul nostru Zamfir Herescu, cu pălăria în mână, însoțea mica și puțin milităreasca noastră companie... Regele, călare, între generali, voia parcă să corecteze cu mișcările ritmice ale degetului, pașii noștri obosiți și neritmici. În spatele regelui, era statuia ecvestră a lui Mihai Viteazul și cuptorul soarelui de mai... Icoana aceasta mi-a rămas nemuritoare și deasupra contrazicerilor bietei noastre inimi omenești“./.../

Gala Galaction, 1980 (128, Vol.3, p.183)

Amintindu-şi necontenit rolul jucat de universitățile germane, El doreşte ca şi cele două universități ale noastre în primul rând să îndeplinească nevoile vieții noastre politice şi culturale, dând statului personalul necesar diferitelor instituții, dar apoi să fie focare de lumină nu numai pentru Țara noastră, dar şi pentru întregul Orient.

Această înaltă idee şi această nobilă aspirațiune revine în diferite rânduri în cuvântările Sale. O spune pe scurt în 1869: *„Țara noastră va putea deveni un centru de lumină în Orient“*. O dezvoltă în 1889: *„Universitățile noastre nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei mari părți a răsăritului, aruncând raze binefăcătoare departe peste hotare şi atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte țări, care vor simți trebuință a se instrui“*.

Pentru ca asemenea rezultate să fie cu putință, este nevoie de o bună organizare şi de o bună conducere la studii a tinerimii. De aceea Regele a dorit ca fiecare facultate să se completeze, având cursuri îndestulătoare; a dorit să se construiască clădiri „demne de dânsele“, în care *„studenții se vor putea adăpa la izvoarele curate ale ştiinței şi ale patriotismului“;* a dorit în fine ca privirile conducătorilor țării să fie îndreptate asupra studenților.

Studenții trebuie să aibă mijloace de studii şi timp liber pentru studiu. La noi în țară, cu toate părerile contrarii, s-au ridicat adesea din păturile cele mai adânci ale poporului inteligențe care au izbutit să se impună şi dintre ei s-au recrutat chiar cei mai înalți demnitari ai Statului. Regele Carol a privit cu bunăvoință aceasta: a spus-o prin cuvinte şi a întărit-o prin acte.

Astfel, răspunzând unei telegrame de salutare a unui congres studențesc, aminteşte că *„neîncetat grija Sa a fost îndreptată asupra răspândirii instrucțiunii în toate stratele poporului“*.

Astfel, ajunge la ideea de a întemeia o fundațiune universitară. În anul 1891, când se împlineau 25 de ani de la urcarea Sa pe Tron, adresează Preşedintelui Consiliului de Miniştri, acea faimoasă scrisoare prin care dăruieşte o clădire specială şi o sumă de 200.000 lei. În această clădire Regele voieşte a înființa o bibliotecă şi a încuraja lucrările speciale ale studenților, dar în acelaşi timp doreşte să dea *„subvențiuni acelora care din lipsă de mijloace ar fi siliți să întrerupă studiile lor, în dauna culturii generale a țării“*.

E prezent în mintea tuturor cele petrecute în ultimii ani cu această fundațiune: completarea clădirii în aşa fel încât să devină un măreț palat, o podoabă a Capitalei, dotarea ei cu sume şi mai importante şi cu venituri ce ar face cinste şi unei universități dintr-un mare centru apusean.

Cu prilejul inaugurării noii clădiri în ziua de 9 Mai 1914, constată *„râvna cu care tinerimea aleargă la acest liman de studii“* şi justifică astfel hotărârea ce a luat de a mări instituțiunea creată cu treisprezece ani înainte: *„pentru a îndestula nevoia de lumină a acelora care sunt chemați a fi îndrumătorii «României Moderne»“*.

Acestea erau, cu privire la diferitele ramuri ale învățământului, ideile Regelui Carol I. Dar mai presus decât scopul special al fiecăreia, El a aşezat un scop comun al întregului învățământ.

Despre acest scop comun a vorbit în toate ocaziunile, l-a repetat sub diferite forme, a căutat să-l precizeze, să-l detalieze, să-l exemplifice şi niciodată nu socotea că a insistat îndeajuns. Acest scop s-ar putea formula în propoziţiunea: „*instrucţia nu se poate face fără educaţiune";* dar Regele a ţinut să se ştie şi ce fel de educaţiune doreşte.

„Fără principii de religiune şi de *morală nu este adevărată învăţătură",* zice El în 1876.

„Cursurile universitare să pătrundă tinerele generaţiuni de iubire de ştiinţă şi mai ales de iubire de patrie", cere El profesorilor din Iaşi în 1904.

Iar în 1906, când profesorii universitari şi studenţii vin să-l felicite cu prilejul împlinirii celor 40 de ani de Domnie, Regele Carol le zice:

„Pregătiţi-ne bărbaţi cu iubire de ţară, cu sufletul curat şi cu voinţa îndreptată spre muncă conştiincioasă şi folositoare. Nu uitaţi că caracterele mai mult decât talentele hotărăsc soarta popoarelor şi că forţa morală numai le poate apăra de învingere şi nimicire".

Ce încheiere mai frumoasă, mai cuprinzătoare decât aceste cuvinte: „*Numai forţa morală apără popoarele şi hotărăşte soarta lor!"* Ele rezumă, în mod admirabil, tot ce a gândit şi tot ce a spus Marele nostru Rege despre şcoală şi despre şcoala română.

Fie ca întreg corpul nostru învăţătoresc să şi le graveze în minte şi să le aibă drept călăuză în toată activitatea sa!

Carol I şi învăţământul românesc: implicarea şi influenţa unui rege constituţional

Daniela Dumitrescu, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I", 2006

„Vreau să-mi dau toate ostenelele pentru a procura un viitor prosper acestei frumoase ţări, pe care acum o numesc a mea, şi acestor cinci milioane de oameni care mi-au incredinţat bunăstarea lor." **(314, p. 340)** scria, la doar câteva luni de la sosirea în ţară, cel care avea să devină primul rege al României.

Născut într-o veche familie princiară a Prusiei, înrudită cu aproape toate casele regale ale Europei, Karl Eitel Friedrich Zephyrinus Ludwig von Hohenzollern-Sigmaringen a moştenit nu doar noblеţea sângelui, ci şi pe cea a caracterului. Curajos, leal, credincios, cu un acut simţ al datoriei, de o distinsă naturaleţe şi, în contrast cu obiceiurile boierimii româneşti, foarte cumpătat, Carol I era *„de o discretă, dar nesfârşită caritate"..."* **(177, p. 24)**

Pe lângă ctitorirea unor instituţii esenţiale pentru dezvoltarea culturii şi a învăţământului românesc - Fundaţia Universitară ce-i poartă numele, Societatea Regală de Geografie, Şcoala Normală din Bucureşti etc. - , suveranul, perceput ca sever şi reţinut, *"îndulcea multe suferinţe şi susţinea pe mulţi la învăţătură sau alte intreprinderi folositoare. Toate acestea le făcea fără zgomot, ca şi tovarăşa sa de viaţă, Regina Elisabeta".* Dintre numeroasele cazuri, M. Vlădescu îl relatează doar pe cel al profesorului universitar C. Dănăilă: *„Sfătuit de profesorul sau, Petru Poni, să meargă în Germania să studieze chimia industrială, se adresa ministerului. Nefiind burse libere la*

Ministerul Instrucţiunii, Poni s-a adresat Regelui. Astfel studentul ieşan a plecat în Germania. După mai mulţi ani s-a întors doctor în chimia industrială şi a devenit un distins profesor al Facultăţii de Ştiinţe din Bucureşti". **(90, p. 306)** O altă mărturie a caritătii regale a fost I. Rădulescu-Pogoneanu, care, pe când era copil orfan, dar elev eminent într-un oraş de provincie, a fost remarcat de suveranul sosit în vizită la gimnaziul unde învăţa, bucurându-se de interesul şi sprijinul său până la desăvârşirea studiilor universitare.

Documentele şi literatura vremii înregistrează şi alte acte de acest fel, precum donarea unui teren de lângă palatul Cotroceni pentru azilul Elena Doamna (12 noiembrie 1873) şi întemeierea unui orfelinat la Zorleni (1 ianuarie 1898) **(313, p.8)**. În octombrie 1911, la deschiderea anului universitar, *„pentru sprijinul studenţilor lipsiţi de mijloace"* şi pentru *„tipăriri de teze"*, Regele a donat Universităţii din Iaşi 300.000 de lei. **(55, T.2, p.441)**. Insăşi Fundaţia Universitară fusese creată de Carol I pentru a oferi studenţilor din toată ţara, pe lângă accesul gratuit la fondul de carte al bibliotecii sale, sprijin financiar prin burse şi ajutoare.

Aceste câteva dovezi de generozitate, selectate dintre cele atestate prin mărturii şi documente, sunt doar concretizări la scară individuală ale unor convingeri manifestate la nivel statal printr-o benefică şi permanentă implicare în toate problemele importante ale ţării. Deşi domn şi apoi rege constituţional cu vederi liberale, dar conştient de limitele aplicării acestora în societatea românească a vremii, Carol I a influenţat substanţial evoluţia României, fapt recunoscut atât în interior, cât şi pe plan extern. I. I. C. Brătianu, unul dintre oamenii de stat care l-au cunoscut cel mai bine, afirma: *„Personalitatea lui Carol a fost decisivă în marile realizări, căci era un om înţelept, prudent, profund pătruns de misiunea poporului său. El avea sensul demnităţii personale şi a celei a statului, fiind insufleţit de o ambiţie naturală pentru ţară şi el însuşi".* **(86, p. 38)** În *Memoriile* sale, prinţul Bulow, diplomat german la Bucureşti, exprima aceeaşi opinie: *„Regele Carol a fost unul dintre cei mai buni oameni şi unul dintre cei mai înţelepţi suverani pe care i-am întâlnit, şi totuşi în cursul vieţii mele am venit în contact cu mulţi prinţi".* *„Forţa sa rezidă în răbdare, în tenacitate, sentimentul datoriei extinzându-se asupra celor mai mici detalii, şi în concepţia înaltă pe care o avea asupra rolului său de suveran. Nu şi-a făcut niciodată griji în privinţa atacurilor, a suspiciunilor şi a insultelor care l-au urmărit în prima jumătate a domniei sale". „A fost un suveran strict parlamentar, care a exercitat totuşi cea mai mare influenţă asupra mersului afacerilor externe şi interne ale regatului său".***(49, p. 427)** În 1939, I. Rădulescu-Pogoneanu scria despre *"marile realizări în situaţia internaţională a Ţării şi în organizarea ei lăuntrică, la care acţiunea personală a Domnitorului avusese o parte covârşitoare"* **(90, p. 284)**, iar C. Rădulescu-Motru aprecia că *„Numai un om cu funcţiunile psihice fundamentale aşa de puternic şi de armonic dezvoltate şi cu idealul său moral, putea să ridice aşa de repede şi hotărât poporul şi Ţara Românească la însemnătatea ce o căpătase, devenită a 7-a mare putere europeană".***(90, p. 306)**. Iar Frédéric Damé afirma in 1907: *„Influenţa pe care a exercitat-o regele Carol ca organizator şi administrator al noului regat pe care l-a fondat, s-a manifestat în toate domeniile vieţii sociale şi economice a României".* **(78, p. 402)**

Titu Maiorescu, de două ori ministru al instrucțiunii publice în timpul lui Carol I, remarca: *„Însă domn constituțional precum era, el nu putea să impună politica sa ca un autocrat, ci trebuia să caute a o inspira miniştrilor săi“.***(205, p. 91)**

Cu o imagine clară a ceea ce trebuie să fie un stat modern, european, Regele s-a străduit să imprime direcții şi ritmuri de dezvoltare care să aducă România cât mai aproape de nivelul țărilor civilizate ale continentului. De la transporturi şi comunicații, până la învățământul şi cultura românească, nimic nu-i era străin monarhului de origine germană. Pentru a putea urmări şi ghida progresul țării, cu mult înainte de apariția sintagmei *„instruire continuă“,* Carol I studia tratate de economie, citea cărți de istorie (mai ales a românilor), se interesa de ultimele descoperiri ale ştiinței. Discuta frecvent cu miniştrii săi, aleşi dintre cei mai instruiți şi mai capabili politicieni, mulți cu doctorate în străinătate: Titu Maiorescu, I. C. Brătianu, Dimitrie Gusti, Nicolae Golescu, Petru Poni etc. Fiecare ministru avea ziua sa de audiență, săptămânal, într-un program minuțios elaborat şi strict respectat.

În biblioteca sa din Palatul Regal, acorda după-amiaza audiențe particulare, care nu necesitau la înscriere demersuri complicate sau condiții prealabile. Discuta cu plăcere *„mai ales cu artişti care şi-au câştigat un renume; cu militari care s-au distins şi cu mari industriaşi care conduceau întreprinderi importante“.***(78, p. 402)** Susținea comunicări pe teme de istorie la Academie. Participa la şedințele Societății de Geografie, al cărei fondator şi preşedinte de onoare era. Subvenționa publicațiile acestei Societăți. Încuraja şi sprijinea financiar elaborarea şi tipărirea de atlase geografice în limba română şi dicționare enciclopedice.

Citea literatură română, dar se interesa şi de realitatea reflectată în ziare. În 1866, la scurt timp după sosirea în Bucureşti, ceruse să fie abonat la toate ziarele care apăreau pe atunci în Principate. Deşi ar fi putut comunica utilizând doar franceza, Carol I a ținut încă de la inceput să învețe limba poporului pe care urma să-l conducă. Eforturile n-au fost neînsemnate - româna i se părea *„destul de grea“*, după cum îi mărturisea prietenei sale Hortense Cornu în mai 1866. Cu toate acestea, lecțiile zilnice şi-au arătat curând roadele. În 1867, la deschiderea sesiunii parlamentare, principele străin îşi rostea discursul în limba țării. Mai mult, unicei sale fiice, principesa Marioara, născută câțiva ani mai târziu şi botezată, conform Constituției, în religia creştin-ortodoxă, i se adresa numai în română.

Militar prin formație şi înclinații, Carol I acorda învățământului o importanță cel putin egală cu a armatei în asigurarea dezvoltării unui stat modern. La inaugurarea palatului Universității din Iaşi, în noiembrie 1897, Regele insista, cu o viziune surprinzător de actuală, asupra valorii studiilor superioare: *„Nu numai cu numărul soldaților şi cu dezvoltarea vieții economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură. O direcțiune sănătoasă şi națională a înaltelor studii ce se urmăresc în Universități, este dar condițiunea neapărată a adevăratei propăşiri“.***(56, T.3, p. 486)** De altfel, încă din 1867, principele Carol I declara: *„Dau cea mai mare importanță instrucțiunii publice“*, aprobând ulterior alocarea unor fonduri considerabile pentru învățământ: *„Statul român consacră, în comparațiune cu alte state, sume destul de mari instrucțiunii publice; însă oricât de multe ar mai consacra, ele ar fi nimerit întrebuințate, căci sunt cheltuielile cele mai producătoare ce face un stat“.* **(314, p. 427)**

Importanța acordată de către monarh învățământului şi culturii a fost dovedită în cadrul Domeniilor Regale - create în 1884, la propunerea lui I. C. Brătianu, spre a da *„Coroanei mijloacele necesare pentru o reprezentare demnă a statului“: „S-au întemeiat şcoli particulare ale acelor domenii - peste 50 azi (n.n. 1914) - apoi biblioteci, muzee, societăți corale, teatre, în care copiii joacă piese patriotice. Reviste şi broşuri au contribuit să lumineze şi să perfecționeze pe cei adulți, ca şi pe cei tineri, conferințe populare au fost organizate în timpul iernei“.***(202, p. 212)**

Intenția, încununată de succes, a Regelui de a consolida poziția României în Balcani viza şi învățământul superior: *„Universitățile noastre nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor , un focar de lumină al unei părți a Răsăritului, aruncând raze binefăcătoare până departe peste hotare şi atrăgând astfel un număr însemnat de tineri din alte țări. ".* **(56, T.3, p. 44)**

În 1906, din 3425 de studenți înscrişi la Universitatea din Bucureşti, aproape 10% erau străini, originari, în general, din țările învecinate.

În prima perioadă a domniei Regelui Carol I, învățământul românesc a pregătit cu precădere funcționari, învățători, profesori, avocați; dezvoltarea economică ulterioară cerea însă o diversificare a capacității de instruire, mai ales în domenii tehnice. Suveranul sesizează aceste necesități: *„Ştiința teoretică singură nu este un reazem îndestulător. Trebuie să îndreptăm generațiunile viitoare pe o cale practică, mai ales în urma dezvoltării luate de activitatea noastră națională în toate direcțiunile“.* **(56, T.3, p. 87)**

Oricât de avansate şi de clare ar fi fost viziunile Regelui asupra învățământului (ca şi asupra celorlalte domenii), nu s-ar fi putut concretiza fără concursul unor oameni de stat capabili şi bine intenționați. Aceşti *„fruntaşi ai țării“,* pentru care Carol I îşi mărturisea, în testamentul său, *„o adâncă recunoştință şi o vie afecțiune*“, erau politicieni de valoare, specializați, în marea lor majoritate, în Occident, cunoscând standardele spre care țara tindea. Cele mai multe dintre principiile şi legile promovate de ei aduceau stringent necesare îmbunătățiri în organizarea învățământului vremii. Spre exemplu, proiectul de lege al ministrului Gheorghe Chițu, adoptat în 1879, stabilea un set de criterii unic la nivelul țării, pentru selecția cadrelor didactice. Legea asupra învățământului primar din 1896, al cărei proiect fusuese inițiat de Petru Poni, prevedea, printre altele, programe de studiu identice pentru mediul rural şi urban.

Un impact puternic asupra modernizării învățământului românesc l-au avut legile privitoare la instrucția secundară şi superioară (1898), şi cea profesională (1899), promovate de ministrul Spiru Haret. Măsurile aplicate ulterior, pe baza acestor legi, aveau să înscrie învățământul național pe o certă traiectorie ascendentă, spre o calitate comparabilă cu cea din țările civilizate. Un rol benefic l-a avut şi modificarea adusă Legii Haret în 1912, prin proiectul lui C.C. Arion, care sporea autonomia universitară şi prevedea înființarea a numeroase noi catedre.

Contribuții remarcabile, prin reglementările introduse şi proiectele de legi înaintate - care, chiar dacă n-au fost adoptate, au constituit un punct de plecare pentru legi ulterioare - au avut şi alți miniştri ai învățământului, personalități de marcă ale vieții publice, precum Titu Maiorescu, V.A. Urechia, Vasile Conta, P. S. Aurelian, D.A. Sturdza.

Diferitele segmente ale învățământului au cunoscut ritmuri de dezvoltare inegale. Până în 1897, treapta primară a evoluat mai lent, în comparație cu cea secundară, datorită

necesității acute de învățători, profesori, funcționari în administrația publică. Situația inițială fusese deosebit de dificilă. În 1864-1865, cursurile elementare erau frecventate doar de a opta parte dintre copiii de vârsta şcolară. Raportul cadre didactice/elevi era foarte mic: un învățător la 44 de elevi inscrişi, în mediul urban şi 31 de elevi înscrişi, în mediul rural. Se resimțea o lipsă acută de spațiu. Sub ministeriatul lui Spiru Haret, care a durat, cu intermitențe, aproape 11 ani, importanța acordată instruirii elementare, mai ales la sate, sporeşte considerabil. În perioada 1897-1911, se construiesc cca 1000 de şcoli şi se creează peste 1700 de posturi de învățători. Ca urmare a aplicării perseverente a principiului obligativității, numărul elevilor înscrişi se dublează. Tendința de accelerare a dezvoltării învățământului primar continuă, încât in 1914 - anul morții Regelui - erau înscrişi 620.565 elevi, față de 85.237 în 1865, la o creştere a populației de 1,7 ori. Bugetul alocat sporeşte de la 558.200 lei în 1865, la 17.354.321 lei în 1914. **(7, p.101)**

Învățământul secundar beneficiază încă de la începutul domniei lui Carol I de o atenție specială. În iunie 1866, principele dona 12.000 de galbeni pentru înființarea unei şcoli normale, care urma să pregătească învățători pentru mediul rural. Era prima şcoala de acest fel, căreia i se vor adăuga, până în 1914, încă 17. Impulsionat de cerințele economiei româneşti, învățământul profesional cunoaşte o dezvoltare explozivă. Dacă în 1866 existau în întreaga țară doar 3 şcoli profesionale, în 1914 numărul lor sporise la 138. **(7, p.101-102)**

Începuturile învățământului superior românesc au fost, de asemenea, modeste, cu o evoluție accelerată spre sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea. În 1866, se eliberau doar două diplome de licență, ambele la Bucureşti. În anul câştigării Independenței, terminau studiile universitare 60 de licențiați, pentru ca în 1898, anul adoptării Legii Haret, numărul lor să se ridice la 286. Peste numai câțiva ani, îşi vor lua licența de două ori mai mulți studenți - 560 în 1904. Universitatea din Bucureşti a deținut, în toată această perioadă, întâietatea în ceea ce priveşte numărul de licențiați, dar şi de studenți înscrişi. Dacă în anul universitar 1864/1865 frecventau cursurile facultăților bucureştene 123 de studenți, după 30 de ani, numărul lor era de peste 10 ori mai mare, ajungând în 1914/1915 la 3.450, **(21, p. 187)** ceea ce plasa capitala României pe unul dintre primele locuri - după acest criteriu - în Europa. Celor trei facultăți inițiale - Drept, Litere şi Ştiințe - care aveau împreună doar 21 de profesori, li se vor adăuga, în 1869, Facultatea de Medicină şi în 1884, Facultatea de Teologie. Dezvoltarea acestor cinci facultăți a cunoscut o dinamică intensă, atestată de adoptarea, la intervale scurte (1-2 ani), a unor noi regulamente, care prevedeau introducerea unor discipline, mărirea duratei studiilor, organizarea cursurilor de doctorat, creşterea numărului de specializări etc. Profesorii, în marea lor majoritate, studiaseră în Franța (mai puțin în Germania şi Belgia). Mulți dintre ei desfăşurau o intensă activitate publicistică. Cele mai importante reviste ştiințifice şi de cultură ale timpului fuseseră fondate, conduse sau aveau drept colaboratori cadre didactice universitare: *Analele Institutului de Patologie şi de Bacteriologie*, fondată de Victor Babes, *Economia Națională* - director Petre S. Aurelian, *Ideea Europeană* - C. Rădulescu-Motru, *Revista de chirurgie* - Director Thoma Ionescu, *Revista literară şi ştiințifică* - director B.P. Hasdeu, *Revista Generală a Învățământului* - fondator Spiru Haret, colaborator Ermil Pangrati, *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie* - Grigore Tocilescu, *Revista ştiințelor medicale* - I. Cantacuzino etc.

În perioada ulterioară Războiului de Independență, apar şi alte instituții de pregătire superioară. Prin transformarea Şcolii de Poduri, Şosele şi Mine se înființează în 1875 Şcoala Națională de Poduri şi Şosele. În 1880 este creată Şcoala Normală Superioară, care va deveni, în 1898, prin Legea Haret, Seminarul Pedagogic Universitar. Trei ani mai târziu, iau naştere Şcoala Superioară de Agricultură şi cea de Silvicultură, în 1889 - Şcoala Superioară de Război, iar în 1904 - Şcoala Superioară de Arhitectură, care anterior funcționase în cadrul Şcolii de Belle-Arte, creată în timpul domniei lui Al. I. Cuza. La 6 aprilie 1913 este promulgată Legea de înființare a Academiei de Înalte Studii Comerciale şi Industriale. Oferta educațională se diversifică, către sfârşitul domniei îndelungate a lui Carol I, tinzând către complexitatea celei din Occident.

Influența Regelui asupra dezvoltării învățământului a continuat şi după moartea sa, nu doar prin spiritul în care au acționat urmaşii săi la tron, ci şi material, prin fondurile generoase lăsate prin testament diverselor instituții.

Perceput, încă în viață fiind, ca o figură monumentală a istoriei României, Carol I are toată îndreptățirea de a rămâne în memoria colectivă Regele care *„şi-a zidit viața în temelia țării“*. **(242, p. 63)**

(Stradă în Bucureşti la sfârşitul secolului al XIX-lea)

Fundația Univeritară Carol I este recunoscută ca instituție de stat. Ministerul Cultelor şi Instrucțiunii va reprezenta instituția ca persoană morală şi juridică.

Legea nr. 2264 pentru recunoaşterea „Fundațiunii Universitare Carol I“ ca instituție de stat, 9 iulie 1891

(201, p. 2049)

CAROL I,
Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,
La toţi de faţă şi viitori sănătate:
Corpurile legiuitoare au adoptat şi Noi sancţionăm ce urmează:

Art.I. «Fundaţiunea universitară Carol I» se recunoaşte ca instituţiune de Stat.

Art. II. Ea va fi perpetuă sub dependinţa şi administrarea ministrului cultelor şi instrucţiunei publice, conform actului de fundaţiune (epistola din 3 Maiu 1891, a M. S. Regelui către preşedintele consiliului miniştrilor).

Art. III. Ministerul cultelor şi instrucţiunii publice va reprezenta instituţiunea, ca persoană morală, în toate actele juridice care vor privi-o, precum donaţiuni, legături, procese şi altele după legile în fiinţă.

Art. IV. Un regulament de administraţiune publică va determina amănuntele organizării exterioare a fundaţiunii, căreia, sub nici un cuvânt, nu i se va putea schimba menirea, conform cu intenţia Înaltului Fundator.

Această lege s-a votat de Adunarea deputaţilor în şedinţa de la 27 Iunie 1891 şi s-a adoptat cu unanimitate de 69 voturi.

Preşedinte, Colonel G. Rosnovanu.
(L.S.A.D.) Secretar, C.G. Vernescu.

Această lege s-a votat de Senat în şedinţa de la 1 Iulie 1891 şi s-a adoptat cu majoritatea de 36 voturi, contra a 2.

Preşedinte, C. Boerescu.
(L.S.S.) Secretar, Petru Millo.

Promulgăm această lege şi ordonăm ca ea să fie investită cu sigiliul Statului şi publicată prin Monitorul oficial.

Dat în Castelul Peleş, la 9 Iulie 1891.

(L. S. St.) CAROL

Ministrul cultelor şi instrucţiunei publice, Ministrul de justiţie ad interim,
G. Dem. Teodorescu. G. Vernescu.

No. 2.264

27 noiembrie/9 decembrie 1891-4/16 octombrie 1895

Guvernarea cabinetului conservator unificat (participă şi junimiştii), remaniat în 18/20 decembrie 1893. Prim-ministru este acelaşi Lascăr Catargiu, *„ român neaoş, fără declaraţii şi poze teatrale, fără apucături zănatice, dinastic fără târâre /.../ patriot cuminte şi dezinteresat până la a refuza un scaun de domn, cunoscând profund ţara şi lumea ei... “,* cum îl caracteriza I.L. Caragiale. **(194, p.47)**

6/18 martie 1892

Regele Carol I şi Principele Ferdinand iau parte la inaugurarea noului local al Academiei Române. Regele îşi exprimă dorinţa *„cea mai arzătoare“* ca *„în al doilea pătrat de secol al întemeierii sale“* Academia să devină *„cel dintâi institut de cultură al Răsăritului“*.

29 decembrie 1892

Ferdinand se căsătoreşte cu Maria, principesă de Edinbourgh (29 octombrie 1875- 10 iulie 1938), nepoata Reginei Victoria a Marii Britanii.

Din 1892 Gr. Antipa întreprinde o serie de cercetări de hidrologie. El îi prezintă regelui la Peleş un memoriu despre activitatea sa şi rămâne surprins văzând că regele cunoştea în cele mai mici amănunte.

(Principesa Maria şi principele Ferdinand)

15 octombrie 1893

Se naşte Carol, fiul lui Ferdinand şi al Mariei, viitorul rege Carol al- II-lea. După el mai urmează 5 copii : Elisabeta (1884-1946), viitoare regină a Greciei, Maria (1900-1961), viitoare regină a Iugoslaviei, Nicolae (1903-1978), Ileana (1909-1991), şi Mircea (1913-1916).

1893

Regele Carol I îi acordă lui Al. Tzigara-Samurcaş, *motu proprio*, o bursă pentru studii în străinătate. De aceeaşi bursă regală în valoare de 200 lei lunar au mai beneficiat artiştii Oscar Obedeanu, Ştefan Popescu, Jean Steriadi, Otilia Michail-Oteteleşanu.

1894

„Protoiereul Atanasiu, cel decorat de M. Regele cu Steaua României, mi-a povestit o anecdotă foarte caracteristică, cu prilejul tăierii Bulevard[ului], în Bucureşti: - În ultimul timp atacul jurnalelor contra lui Pache ajunsese aşa de rău, urât, că Pache disperat şi dezgustat se dusese la Majestatea Sa să-şi dea demisia. «Iată Majestate, vă rog să-mi primiţi demisia». «Dar te ce, ce ai la d-foastră» - şi aici părintele făcea o mimică foarte expresivă, imitând figura lui Carol. «Uite, Majestate, sunt atacat tare de ziare, mă insultă toţi din toate părţile, m-am desgustat». Regele, care-i plac oameni gospodari şi lucrători «harnici» l-a îmbărbătat: «Uf, tomnule Pache, ce om şi la t-ta? Te iei după flecăriile unor băieţaşi. Copiii numai unde este un pom roditor aruncă băţul, într-un copac fără roade nu». Nu ştiu care a fost rezultatul întrevorbirii, dacă Pache şi-a tras sau nu demisia, dar anecdota îmi place şi caracterizează minunat pe Rege"

Teohari Antonescu (14, p.45)

(Evantai aparţinând principesei Maria, primit cu ocazia balului oferit în cinstea cuplului princiar de primăria capitalei în 1893)

Lascăr Catargiu *(1823-1899)* - om politic
1866 Contribuie la răsturnarea Domnitorului Al. I. Cuza şi este ales membru al Locotenenţei domneşti până la venirea lui Carol de Hohenzollern
1866, 1871-1876, 1889, 1891-1895 Preşedinte al Consiliului de Miniştri în primul guvern alcătuit de Carol I şi în următoarele guverne conservatoare
1889 Formează pentru scurt timp un guvern al bătrânilor conservatori

Ion Kalinderu *(1840-1913)* - administrator al moşiilor regale, dovedeşte pricepere organizatorică. Influent datorită trecerii de care se bucura pe lângă regele Carol. Are preocupări culturale, publică scrieri juridice, economice şi educative. Este membru al Academiei din 1893. Urmaşul lui în funcţia de administrator al domeniilor Coroanei este Barbu Ştirbei.

3 februarie 1895

Se promulgă primul regulament de administrare a Fundațiunii Universitare Carol I. Regulamentul, elaborat de Take Ionescu, are la bază proiectul conceput de delegatul Casei regale, I. Kalinderu şi modificat aproape în întregime de Titu Maiorescu.

Regulament pentru administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I“ /sancționat prin decretul nr. 493/, 3 februarie 1895 (273, p. 8331)

CAROL I,

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,

La toţi de faţă şi viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucţiunii publice sub No. 582;

Văzând şi aprobând jurnalul consiliului Nostru de miniştri No. 5, încheiat în şedinţa sa de la 30 Ianuarie 1895,

Am decretat şi decretăm:

Art. I. Aprobăm alăturatul regulament de administraţiune exterioară a „Fundaţiunei Universitare Carol I“.

Art. II şi cel din urmă. – Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucţiunii publice este însărcinat cu executarea decretului de faţă.

Dat în Bucureşti, la 3 Februarie 1895.

CAROL

Ministrul cultelor şi instrucţiunii publice,
Take Ionescu

No. 493

REGULAMENT
Pentru
Administrarea „Fundaţiunii Universitare Carol I“

Scopul şi organizarea

Art. 1. „Fundaţiunea Universitară Carol I“, înfiinţată în amintirea serbării de 25 de ani de domnie, prin scrisoarea M. S. Regelui, de la 3 Mai 1891, către preşedintele consiliului de miniştri, şi recunoscută ca persoană juridică prin legea de la 9 Iulie 1891, are ca scop:

a) Înfiinţarea şi întreţinerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, de care să se folosească studenţii de la toate facultăţile universitare din ţară;

b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum şi tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective;

c) Acordarea de subvențiuni la studenții merituoşi lipsiți de mijloace.

Art. 2. Sediul fundațiunii este în Bucureşti, în casele dăruite şi înzestrate de M. S. Regele, unde se află şi biblioteca.

Art. 3. Administrarea fundațiunii este încredințată unui director, numit pe trei ani, prin decret regal, după propunerea ministrului instrucțiunii publice, şi asistat de un comitet de 3 membri, compus din:

Rectorul Universității din Bucureşti;

Rectorul Universității din Iaşi;

O persoană desemnată de Augustul fondator.

Însărcinarea membrilor comitetului este onorifică.

Comitetul poate delibera cu doi membri. El va fi prezidat de cel mai în vârstă.

Directorul face parte din comitet.

În caz de paritate de voturi, votul preşedintelui este preponderent.

În caz când nu s-ar putea completa comitetul, directorul fundațiunii va îndeplini atribuțiunile comitetului.

Directorul poate delega, sub a sa răspundere, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp anumit, exercitarea uneia sau mai multor atribuțiuni ale sale unui membru al comitetului sau bibliotecarului.

Bibliotecarul fundațiunii va îndeplini şi funcțiunea de secretar al comitetului.

Art. 4. Încasarea veniturilor, efectuarea plăților, conform bugetului, încheierea contractelor de chirii sau altele, depunerea capitalurilor la casa de depuneri şi consemnațiuni, ridicarea cupoanelor, se va face de director. Acesta va face pentru 9 Mai al fiecărui an, cu aprobarea comitetului şi în numele lui, o dare de seamă asupra stării funcțiunii, care se va publica în Monitorul oficial.

Directorul face comitetului propuneri pentru alcătuirea bugetului şi, în genere, pentru tot ce priveşte mersul fundațiunii.

Art. 5. Comitetul alcătuieşte bugetul anual al fundațiunii, numeşte personalul în marginile bugetului, face regulamentul interior al bibliotecii, hotărăşte ajutoarele şi subvențiunile de acordat, şi aprobă lista cărților de cumpărat pe fiecare an.

Comitetul îşi dă avizul asupra acțiunilor ce s-ar intenta de către sau în contra fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca fundațiunea să îndeplinească scopurile arătate în scrisoarea M. S. Regelui şi ca regulamentele să fie păzite.

Art. 6. Ministrul instrucțiunii publice, cu avizul comitetului, va primi legatele şi donațiunile ce s-ar face fundațiunii. Aceste legate şi donațiuni pot fi primite şi cu destinație numai pentru unul din scopurile fundațiunii.

Ministrul instrucțiunii publice reprezintă fundațiunea în justiție. Apărarea se va face de avocații Statului.

Art. 7. Închirierea averii nemişcătoare a fundațiunii se va face de comitet prin alcătuirea de bună voie sau licitație.

Biblioteca

Art. 8. Biblioteca va fi deschisă, afară de timpul de la 1 Iulie până la 1 Septembrie, în toate zilele de lucru cel puțin 8 ore pe zi, din care neapărat 3 ore seara.

Art. 9. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac de un bibliotecar, asistat de cel puțin doi custozi. Bibliotecarul va trebui să aibă gradul de licențiat sau doctor.

Custozii se vor numi de preferință dintre studenții vreunei facultăți din țară.

Art. 10. Bibliotecarul este, îndeosebi, dator:

a) Să îngrijească, sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărților şi de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească şi să țină în curent cataloagele obişnuite în bibliotecile publice şi, la caz de trebuință, să tipărească succesiv catalogul alfabetic general; să țină asemenea în regulă inventarul tuturor obiectelor bibliotecii;

c) Să propună comitetului la timp lista cărților de cumpărat pe fiecare an şi a revistelor de abonat, având întru acestea în vedere mai ales trebuințele studenților universitari; să comande cărțile şi să facă abonamentele aprobate de comitet; să păstreze corespondența şi chitanțele relative; să îngrijească de legarea cărților;

d) Să fie prezent la bibliotecă cel puțin 5 ore pe zi de lucru, din care 2 în sala de citit, şi să reguleze prezența custozilor;

e) Să țină în regulă prescriptele-verbale şi toată corespondența comitetului;

f) Să prezinte, la 23 aprilie, comitetului, un raport anual asupra stării şi progresului bibliotecii, care să facă parte din darea de seamă prevăzută la art. 4 de mai sus.

Art. 11. Bibliotecarul va locui în edificiul bibliotecii.

Ajutoare şi subvențiuni

Art. 12. Pentru ajutarea studenților, aşa cum e prevăzută la art. 1, lit. b, comitetul va fixa pe fiecare an o sumă, din care jumătate va fi destinată Universității din Bucureşti şi jumătate Universității din Iaşi, încunoştiințând de aceasta, până la 15 Februarie, pe rectorii celor două Universități, cu invitare ca, după deciziunea consiliului special al Universității şi în limitele sumei arătate disponibile, să facă comitetului, până la 20 Martie, propuneri asupra întrebuințării ei.

Art. 13. Pentru subvenționarea studenților, aşa cum e prevăzută la art. 1, lit. c, comitetul va fixa pe fiecare an o sumă şi va păzi aceeaşi regulă ca la art. 12 de mai sus.

Art. 14. Întru amintirea înființării „Fundațiunii Universitare Carol I“, comitetul va ține, în preziua serbării naționale de la 10 Mai al fiecărui an, în sala cea mare a bibliotecii, sub preşedinția ministrului cultelor şi al instrucțiunii publice, o şedință solemnă, în care se va citi raportul anual prevăzut la art. 5, şi se vor distribui ajutoarele prevăzute la art. 12 şi 13. Raportul anual se va înainta M. S. Regelui.

Bugetul

Art. 15. Anul bugetar al „Fundațiunii“ începe la 1 Aprilie.

Art. 16. Între 15 şi 31 Ianuarie al fiecărui an, comitetul va alcătui proiectul de buget, care se va supune, prin ministerul cultelor şi instrucțiunii publice, aprobării M. S. Regelui.

Art. 17. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

a) Întreținerea şi repararea caselor şi a mobilierului, încălzitul şi luminatul;

b) Lefurile personalului şi cheltuielile de cancelarie;
c) Asigurarea caselor, mobilierului şi colecţiunilor.

Restul veniturilor se va destina la scopurile arătate în art. 1, dându-se preferinţă după ordinea în care sunt enumerate acolo.

Orice alocaţiune care n-a fost cheltuită în întregul ei până la sfârşitul anului bugetar (31 Martie) se va trece la capital.

14 februarie 1895

G. Dem. Teodorescu, proaspăt numit în funcţia de director al Fundaţiei Universitare Carol I (9 februarie) preia de la Louis Basset, secretarul particular al Regelui, partea administrată până atunci de Casa regală iar în 15 februarie recipisele vizând averea aşezământului de la Ministerul Instrucţiunii Publice.
G. Dem. Teodorescu va rămâne director până în 1898 când un nou regulament îi desfiinţează postul.

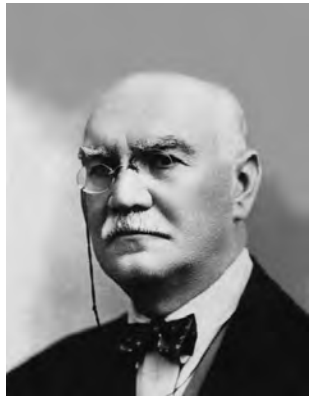

Constantin Rădulescu Motru *(1868-1957)* - profesor universitar
1889-1892 Specializări în psihologie la Paris, Heidelberg, München, Leipzig
1893 Doctorat în filosofie la Leipzig
1895-1899 Primul bibliotecar al Fundaţiei Universitare Carol I
1931-1934 Preşedinte al Secţiunii literare a Academiei Române
1*938-1941* Preşedinte al Academiei Române.
A condus publicaţiile: *Noua Revistă Română* (1900-1902, 1908-1916), *Pedagogia experimentală* (1908), *Ideea Europeană* (1919-1928), *Revista de Filosofie* (1923-1943), *Revista de Psihologie experimentală şi practică* 81931), *Analele de psihologie* (1934-1943), *Jurnal de psihotehnică* (1937-1941)

15 februarie 1895

La recomandarea lui Titu Maiorescu, C. Rădulescu-Motru este numit bibliotecar al Fundaţiei Universitare Carol I unde rămâne până în 1898. Motru va scrie ulterior despre această perioadă.

(Prima clădire a Fundaţiei Universitare Carol I ridicată între 1891 şi 1893 după planurile arhitectului Paul Gottereau)

Că un tânăr, care a dat destule dovezi că a utilizat cu profit cărțile pentru a-şi dobândi titluri înalte universitare, poate în acelaşi timp fi şi un bun bibliotecar, aceasta era o părere împărtăşită mai de toată lumea la noi, înainte de a se fi produs ştiința cea nouă a muncii raționalizate. Cum eu dădusem destule dovezi, că sunt un stăruitor iubitor de carte, nicio îndoială nu mai putea să aibă fostul meu profesor Titu Maiorescu că voi putea fi şi un bun bibliotecar. De aceea la rugăciunea pe care i-a făcut-o Regele Carol I, de a găsi un bun bibliotecar pentru Fundația Universitară Carol I, care urma să se inaugureze în 1894, Titu Maiorescu nu a ezitat un moment să răspundă Regelui, că are persoana aleasă gata: un tânăr, care şi-a trecut de curând doctoratul în Germania şi care îşi petrece ziua, mai toată, în tovărăşia cărții.

Fundația universitară Carol I nu s-a inaugurat însă de îndată, aşa cum fusese proiectat. Primul meu început de carieră n-a fost în ramura bibliotecii, ci … în magistratură. Ministrul de justiție de pe atunci, Al. Marghiloman, auzind că eu posed şi o diplomă de licențiat în drept, pe lângă aceea de doctor în filosofie, s-a gândit, că până la inaugurarea Fundației, n-ar fi rău să fiu judecător de pace în Bucureşti. Pe vremea aceea, nu se cunoştea şomajul; dimpotrivă, oferta de serviciu la Stat, era mai mare decât cererea. Dar după puține luni de la numirea ca judecător de pace (la ocolul II de Galben, București), d. Maiorescu îmi aduse aminte de promisiunea făcută de dânsul Regelui şi îmi recomandă să fiu pregătit în orice moment pentru a trece la Fundație. În adevăr, judecătoria mea n-a ținut decât vreo şase luni, şi prin Iunie 1895 am primit, prin d. I. Kalinderu, administratorul Domeniilor Coroanei, invitația să mă prezint M.S. Regelui Carol I în audiență la castelul Peleş. Numirea mea ca bibliotecar era în principiu fixată. Totuşi Regele ținea să-mi dea câteva sfaturi, în vederea primului contact pe care îl va avea tinerimea universitară cu Fundația. Erau în acea epocă, - aproximativ acum cincizeci de ani în urmă, - în atmofera culturală a țării câțiva nouri de îngrijorare, în aceea ce privea sentimentele cu care tinerimea universitară va primi să participe la inaugurarea instituției înființate din generozitatea Regelui. Auzisem şi eu înainte de audiență, câteva zvonuri; ele mi se păreau însă atât de absurde, încât nu voiam să le dau crezare. Auzisem că studenții universitari vor scoate un manifest, prin care vor refuza donația regală şi că se vor lega cu jurământ să nu calce cu piciorul în bibliotecă. În ziua audienței, de la primele cuvinte, Regele mi-a precizat aceste zvonuri, adăugând: sunt zburdălnicii de ale tinereții, care pot lua un curs neplăcut, dacă sunt primite fără tact. Am înțeles gândul Regelui, de îndată. L-am asigurat că pentru mine Fundația nu este o bibliotecă numai, ci o instituție de educație, în care tinerimea să se deprindă cu respectul pe care îl datorează Suveranului. În tot timpul de o oră, cât a durat audiența, nu a mai fost vorba de bibliotecă, ci de studiile universitare pe care eu le făcusem în străinătate. Regele a luat informații detaliate despre profesorii pe care-i audiasem şi despre ştiința psihologiei în care făcusem studii de specialitate. M-a întrebat , la sfârşit, dacă regret părăsirea carierii ce mi se deschisese în magistratură, şi la răspunsul meu negativ, Regele Carol I îmi mai pune următoarea întrebare, pe care mi-o amitesc aproape cuvânt cu cuvânt, deşi au trecut de atunci atâția ani: judecătorii noştri tineri din provincie, de ce nu au aceeaşi tărie de caracter ca aceia

din Germania? La care eu am răspuns, după o amintire tot aşa de credincioasă, cu cuvintele: Fiindcă, Majestate, judecătorii noştri nu sunt feriţi de tentaţiunile celor din jurul lor, aşa cum sunt feriţi acei din Germania. La noi, cum intră un judecător în funcţiune, de a doua zi încep intervenţiile, dacă nu chiar plocoanele.

Am avut impresia, de cum am ieşit de la audienţă, că M.S. Regele fusese mulţumit de mine. Aceasta mi-a confirmat-o de altminteri, după o oră, d. I. Kalinderu, care a venit să mă vadă la hotel (Windsor de pe atunci). Dar de ce nu mi-a vorbit Regele nimic despre un plan de sistematizare al bibliotecii, şi despre cataloagele ce trebuie utilizate? Această întrebare nu mi-a venit deloc în minte după audienţă. Ea mi-a fost pusă însă de prietenul François Robin, colaborator cu mine la *Convorbiri literare* şi bibliotecarul M.S. Regina Elisabeta, câteva zile în urmă. Cum m-a întâlnit, Robin care ştia de audienţă, m-a întrebat la repezeală: Ei ce catalog preferă Majestatea Sa? Când i-am spus, că nici n-a fost vorbă de cataloage la audienţă, bibliotecarul Reginei Elisabeta a avut o mare decepţiune. *„Ei, atunci are să te facă altceva, nu bibliotecar“*. Robin a avut dreptate. Dar tocmai după trei ani eu m-am convins că avea dreptate.

La două luni, după audienţă, am primit numirea de bibliotecar al Fundaţiunii Universitare Carol I, având ca director general al Fundaţiei pe G. Dem. Teodorescu, profesor la liceul Matei Basarab, şi fost ministru, iar în Consiliul de administraţie pe Titu Maiorescu şi I. Kalinderu.

Inaugurarea s-a făcut în primăvara anului viitor, 1895. Niciun incident la inaugurare din partea studenţilor. Ei s-au mulţumit în cea mai mare parte să privească din stradă. Câţiva au fost însă prezenţi. Unul dintre ei a şi vorbit în numele studenţimii: d. Ilie Bărbulescu, care a fost în urmă profesor de limbile slavice la Universitatea din Iaşi, iar astăzi pensionar.

După inaugurare, biblioteca a fost deschisă studenţilor. Localul, pe care generozitatea Regelui îl punea la dispoziţia studenţilor, era pentru acea vreme socotit atât de luxos, încât puţini din studenţi puteau rezista dorinţei de a-l vizita. De aceea, de a doua zi, vizitarea bibliotecii a început. Dar ca simplă vizitare, nu cu scopul de a face lectură. Studenţii nu voiau să se arate învinşi. Voia le-a fost pe deplin respectată. Personalul bibliotecii se ţinea la dispoziţia lor pentru a le arăta sălile, cataloagele, cărţile dăruite de M. S. Regina Elisabeta, instalaţia de calorifer şi de lumină, mesele şi scaunele confortabile destinate cetitorilor … fără nicio aluzie răutăcioasă la atitudinea luată de studenţime, cu tact, aşa cum ceruse Regele. După o săptămână ghiaţa a fost ruptă. Studenţii se aşezau acum pe locuri şi cereau cărţi, în mare parte dintre acelea pe care biblioteca nu le avea. Aceasta m-a îndemnat să înfiinţez un registru, în care erau trecute cărţile ce urmau să fie comandate. Erau însă aşa de multe cărţile cerute, că bugetul bibliotecii întreit chiar de ar fi fost, nu ar fi putut ajunge. Aceasta m-a obligat, ca în raportul bimensual pe care trebuia să-l fac personal Regelui în primele luni de funcţionare, să aduc la cunoştinţa Majestăţii Sale faptul pentru a avea o soluţie. Soluţia Regelui a fost simplă, dar potrivită. *„Vei face şi d-ta cu studenţii, aceea ce fac eu cu miniştrii mei. Când vine la mine un ministru şi îmi aduce o propunere de ce trebue să facem, eu nu refuz, ci zic: lăsaţi aici; vom vorbi la prima ocazie. Miniştrii care aduc ceva serios, revin asupra propunerii… aşa să faceţi şi d-voastră cu studenţii. Scrieţi în registru toate cărţile care se cer, dar comandaţi numai pe acelea asupra cărora s-a stăruit a doua oară“*. Registrul de comenzi a mers înainte, comenzile reale însă n-au

întrecut bugetul bibliotecii. Mai grav mi s-a părut, în primele săptămâni, faptul ruperii foilor din cărţile date spre citire. Manualele de drept roman, în special manualul Demangeat, care se asemăna cursului pe care îl făcea profesorul N. Crătunescu, după o întrebuinţare de câteva săptămâni numai, era redus la jumătate. Capitole întregi erau rupte. Cu multă jenă a trebuit să raportez faptul. Şi l-am raportat Regelui Carol, înainte de a-l aduce la cunoştinţa Consiliului de administraţie al Fundaţiei, fiindcă o presimţire nelămurită mă făcea să cred că şi de astă dată soluţia Regelui va fi cea potrivită. În adevăr, dacă aş fi adus faptul la cunoştinţa Consiliului, foarte probabil acesta ar fi luat măsuri de rigoare. S-ar fi îndoit numărul supraveghetorilor şi s-ar fi început o anchetă severă pentru descoperirea culpabililor. Regele Carol m-a sfătuit să-mi păstrez liniştea. *„Respectarea lucrului public nu este intrată în obiceiurile noastre. Va veni şi vremea ei. Peste cincizeci de ani va părea drept şi la noi, ca un tânăr să-şi compromită viitorul pentru că a rupt o foaie dintr-o carte. Astăzi însă să facem ca Americanii: fiindcă înlocuirea cărţii rupte costă mai ieftin decât salariul unui supraveghetor special, să cumpărăm o nouă carte în locul celei rupte“*. Aşa am şi făcut.

Trecuseră trei patru luni de la inaugurare, când cu ocazia unui nou raport, sunt întrebat de Regele Carol de ora în care studenţii sunt mai numeroşi în sala de bibliotecă. Crezând că este vorba de o simplă curiozitate statistică, am indicat orele de seară, între 8-10. A doua zi, pe la 9 seara, mă trezesc cu vizita neaşteptată a d-lui I. Kalinderu, administratorul Domeniilor Coroanei, care pe un ton supărat mă întreabă: ce însemnează întunericul în care se află sala de lectură? I-am dat lămurirea, care era şi deplina justificare, că d. Gh. Dem. Teodorescu din motive de economie, a dat ordin personalului de serviciu să nu aprindă decât luminile strict de folos. *„Să se aprindă peste tot, a poruncit d. Kalinderu, căci Regele este peste drum şi vă vede“*. În adevăr, Regele văzuse de mult, că era puţină lumină, dar crezuse că în bibliotecă nu sunt studenţi.

În cele câteva luni care au precedat inaugurarea, Regele Carol I a vizitat în diferite rânduri localul Fundaţiei, uneori singur, uneori însoţit de un membru al familiei regale, sau de câte un oaspe străin. Vizitele sale erau anunţate numai cu câteva minute înainte. Erau mai mult vizite pornite din dragostea pentru local, iar nicidem pentru controlarea lucrărilor noastre pregătitoare. Niciodată n-am fost întrebat cum înţeleg să conduc biblioteca din punct de vedere tehnic. După inaugurare, mă aşteptam ca vizitele regale să înceteze cu totul, sau să se producă la zile mari, anunţate cu mult înainte, din cauză că localul era, de la opt dimineaţa până la zece seara, ocupat de publicul cititor. Aşa s-a şi întâmplat. Totuşi, la vreo şase luni după inaugurare, Regele a mai făcut o vizită fără ceremonie. Însoţit de aghiotantul de serviciu, a intrat în sala cea mare de lectură pe la orele trei după amiază, fără a fi anunţat. Intrarea sa a fost aproape neobservată. Studenţii vreo 15, la număr, şi-au continuat lectura. Numai după ce Regele a vorbit unei d-şoare studente, întrebând-o din ce Facultate face parte, - pe timpul acela, nu erau mai mult de 3-4 studente în toată Universitatea, numai atunci s-a observat prezenţa Regelui şi studenţii s-au sculat în picioare. *„Citiţi mai departe“,* le-a zis Regele, făcând semn să stea jos. După ce a terminat înconjurul sălii, a plecat. Avea figura radioasă de mulţumire. La prima şedinţă, după această vizită, când am fost să-mi fac raportul, strângându-mi mâna, - Regele Carol nu era prea darnic cu strângerile de mână, - mi-a spus*: „Am fost sigur, că totul va merge bine cu d-ta. Acum sunt liniştit“*.

Făcusem vreo doi ani de bibliotecărie, când am început să-mi dau seama că această profesiune nu-mi făcea mare plăcere. A ceti cărțile este una; a servi pe alții ca să cetească pe cărți, este alta. Primul la care mi-am destăinuit decepțiunea a fost Titu Maiorescu, pe care l-am rugat să-mi înlesnească intrarea în profesorat. Dar Titu Maiorescu n-a împărtăşit deloc părerea mea. *„Are să fie foarte mâhnit Regele, îmi zicea dânsul. Rămâi unde eşti, ca să vadă şi majestatea Sa că avem tineri consecvenți. Ai fost judecător, acum eşti bibliotecar, bine apreciat de cine trebuie; câte vrei să schimbi"?*.

Insistența mea de a intra în profesorat mi-a înstrăinat simpatia pe care protectorul meu, T. Maiorescu, mi-o arătase până aci. Apoi moartea fulgerătoare a lui Gh. Dem. Teodorescu, din Iulie 1897 /sic!/ a răcit şi mai mult pentru mine atmosfera de la Fundație. Am cerut voie d-lui I. Kalinderu să nu mai locuiesc în însăşi clădirea Fundației, aşa cum locuisem până aci. I-am vorbit şi dânsului de profesorat.

I. Kalinderu m-a rugat să nu fac nimic, până ce dânsul va pune la curent pe Suveran. Această punere la curent mi-a istorisit-o mai târziu, aşa cum s-a petrecut, el însuşi, I. Kalinderu. D-abia a deschis vorba de intențiile mele, că Regele i-a spus: *„pentru tânărul bibliotecar am vorbit cu d. Haret (care devenise în acest timp ministru de Instrucție publică). Eu cred, că cine scrie cărți de filosofie, este bun de profesor, nu de bibliotecar"*. I. Kalinderu tocmai făcuse, în anul acela, raport la Academia Română pentru premierea primelor mele scrieri filosofice.

M-am dus să văd pe d. ministru Spiru Haret, care mi-a comunicat, că este în căutarea unui loc de profesor pentru mine, - *„spre a fi folositor educației tinerimii universitare"* - aşa cum a cerut M.S. Regele, şi că pentru moment nu vede posibilitatea de a avea acest loc decât la Seminarul pedagogic universitar, ce urma să fie înființat prin noua lege a învățământului universitar. Aceea ce s-a şi realizat la începutul anului 1898.

Astfel a început cariera mea de profesor *„pentru educația tineretului universitar"*. La Biblioteca Fundațiunii unde am fost înlocuit prin d. A. Tzigara-Samurcaş, n-a rămas niciun plan de organizare, după urma mea. Am plecat fără niciun regret.

Când după trei ani mai târziu, ministrul Spiru Haret a prezentat spre semnare decretul prin care am fost numit definitiv, în corpul didactic al Facultății de litere din Bucureşti, M. S. Regele Carol I aducându-şi aminte de studiile mele în laboratoarele de psihologie din străinătate, a recomandat ministrului să-mi dea tot sprijinul pentru înființarea unui laborator.

În anii care s-au mai scurs de aci înainte, în toate audiențele, cu care am fost onorat de M. S. Regele Carol, principalul subiect al întreținerii a fost rolul educației pentru consolidarea viitorului nostru cultural. De acest rol, Regele Carol avea o idee, cu un caracter aproape imperativ. Educația, pentru dânsul, era singurul mijloc prin care un popor poate să ajungă a fi stăpân pe destinul său. Din amintirea, lăsată de aceste audiențe, spicuiesc ca afirmații, credincios păstrate din gura marelui Rege, următoarele:

„Popoarele tinere cred mai mult în dorințele lor decât în realitatea lucrurilor".

„Baza unei bune educații o dă caracterul".

„Logica gândirii a fost şi va rămâne principalul obiect al filosofiei".

„Situația geografică explică destinul popoarelor".

14/26 martie 1895

Inaugurarea Fundației Universitare Carol I. Regele Carol I citeşte actul inaugurării şi rosteşte un discurs patriotic, legând momentul inaugurării de sărbătorirea proclamării regatului.
In lunile precedente inaugurării regele vizitase în repetate rânduri instituția, singur sau însoțit de membri ai familiei regale sau oaspeți străini. Vizitele au continuat şi după inaugurare, arătând grija Suveranului față de Fundația sa.

„Festivitatea a decurs astfel: la orele 11,30 Regele şi Principele Moştenitor au venit pe jos de la Palat la Fundațiune, unde au fost întâmpinați de întreg guvernul, în frunte cu Preşedintele Consiliului, Lascăr Catargiu, şi de Curtea Regală. Sosind şi Regina Elisabeta cu Principesa Maria, Inalții oaspeți au urcat scările monumentale ale clădirii în sunetul imnului Regal. In sala cea mare a Bibliotecii, Mitropolitul Primat, Ghenadie, asistat de IPSS Iosif, Mitropolitul Sucevei şi Moldovei, au săvârşit sfințirea clădirii, după care Regele a rostit discursul său."

Al. Tzigara-Samurcaş, 1933 (333, p.4)

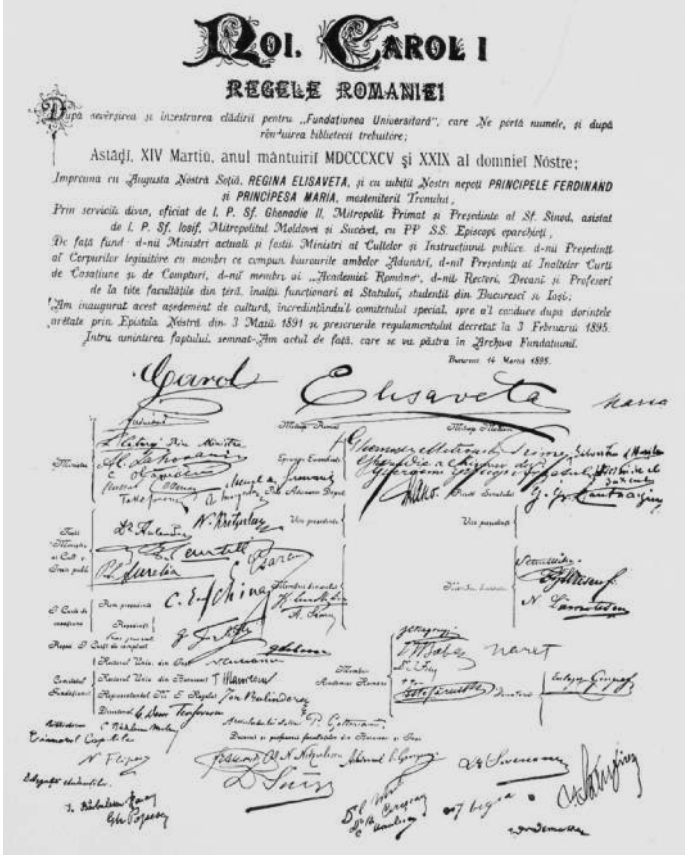
KOI. CAROL I
REGELE ROMANIEI

(Pergamentul inaugurării din 1895 a Fundației Universitare Carol I)

Am ales, pentru deschiderea Fundațiunii Universitare, ziua de 14 Martie, care ne aminteşte aşezarea patriei, pe temelii neclintite, spre a arătă şi mai bine scopul patriotic al acestui aşezământ, întemeiat întru folosul junimii universitare la împlinirea a 25 de ani ai Domniei Mele.

Astăzi, după mai mult de un pătrar de veac de jertfe şi silințe, Statul român a ajuns a răspândi binefacerile luminii în toate straturile poporului. Datorim aceasta nu numai bărbaților politici care au înțeles însemnătatea acestei puternice pârghii a ridicării națiunilor, ci şi Corpului profesoral care şi-a îndeplinit cu râvnă şi stăruință înalta sa chemare.

Dorind a lăsa în urma Mea o mărturie vie a sentimentelor ce Mă însuflețesc către țară şi a arăta totodată necurmatul interes ce am pentru instrucțiune, am închinat tinerelor generații acest lăcaş de studiu, cu falnica menire de a contribui la răspândirea şi înflorirea ştiinței în România.

Numai prin muncă stăruitoare şi ştiință se pot pregăti popoarele de luptele ce le aşteaptă pe tărâmul economic şi social. Toate generațiile, care au săvârşit fapte mari şi folositoare țărilor lor, au fost crescute în această şcoală serioasă şi s-au oțelit la flacăra iubirii de ştiință şi de patrie.

Noi, care voim a lăsa urmaşilor noştri o moştenire neştirbită, câtă să avem de-a pururea înaintea noastră acest țel sfânt al măririi scumpei noastre Românii.

Dintre voi, cei tineri, vor ieşi bărbați cu chemarea şi greaua răspundere de a fi luminătorii şi conducătorii națiunii pe căile necunoscute ale viitorului. Urmați, dar, sfaturile profesorilor voştri, înconjurați-i cu respect şi încredere, întăriți-vă sufletele cu gânduri curate şi simțiri înalte, spre a fi vrednici de misiunea la care puteți fi chemați.

După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, aşa va fi şi România de mâine. Greu, dar, cumpăneşte în grijile noastre îndrumarea tinerimii pe calea muncii conştiincioase, a iubirii de adevăr şi de țară.

Legenda mănăstirii Argeşului ne arată credința răspândită în poporul român că, pentru trainica întemeiere a unui aşezământ, trebuie îngropat în temeliile lui o ființă vie. Pus-am în temelia acestei case a tinerimii universitare via Mea credință în viitorul României.

Facă Cerul ca veacurile ce vor urma să ne dea dreptate cu prisos, şi ca din acest locaş al ştiinței să se răspândească, ca dintr-un focar nestins, caldele raze ale unui patriotism luminat asupra neamului românesc…

În acest gând vă încredințez, d-lor membri ai Comitetului Fundațiunii şi d-le Director, grija acestui aşezământ. Nu Mă îndoiesc că sub înțeleapta d-voastră conducere va da roadele dorite de inima Mea.

Providența, care a ocrotit țara noastră cu atâta îndurare, va revărsa desigur şi asupra acestei Fundațiuni binefacerile ei, îndeplinind astfel rugile ce le-am înălțat, împreună cu Înalt Prea Sfinția Sa Mitropolitul Primat, către A-Tot-Puternicul.

CAROL

„Serbarea inaugurării nu a fost lipsită de unele manifestări, ce nu pot fi trecute sub tăcere într-un istoric veridic al Instituțiunii. Din rostirea reprezentantului studenților se vede că mulțumirile nu sunt adresate în numele întregii studențimi, cum ar fi fost normal; căci o parte dintre studenți, instigați de opoziție contra guvernului conservator, printr-o moțiune din seara de 7 martie «hotărâse a nu participa la inaugurare şi a refuza primirea darului regesc». După ziarele opoziției, motivul pretinsei nemulțumiri a studenților ar fi fost constatarea că «Maiestatea Sa Regele nu le mai acorda o sală de întruniri, ci toată donațiunea se mărginește la înființarea unei biblioteci şi o mică sală de lectură. Cărți de studiu şi săli de lectură - adaugă ziarul - *găsesc însă foarte uşor studenții, fără să mai aibă nevoie de disciplină şi de temenelile pe care trebuie să le facă reprezentanților Regelui de la această instituție».*

Reamintim aceste triste întâmplări, pe care demult autorii lor le-au regretat, spre a feri pe tinerii studenți de a da, pe viitor, prea lesne crezământ ademenirilor politicii pătimaşe, lăsându-se duşi în ispită ca atunci /.../."

Al. Tzigara-Samurcaş, 1933 (333, p. 6-7)

(Fundația Universitară Carol I, vedere spre rotondă, 1900)

17/29 martie 1895

Carol I prezidează a doua şedință solemnă a Academiei Române. Mulțumeşte pentru trimiterea publicațiilor *„... Fundațiunii Mele Universitare; ele vor fi de un mare folos pentru acest nou aşezământ de cultură"* . **(56, T. 3, p. 230)**

Jurnal (1893-1908)
Teohari Antonescu, 16 martie 1895 (14, p. 146-148)

Foarte multe lucruri de spus, căci şi împrejurări sufleteşti m-au făcut mulțumit şi natura extraordinar de frumoasă – un cer senin şi albastru cum se vede rar – mi-au dat numai idei fericite. Am fost de dimineață la gară ca să primesc pe d-l Maiorescu, care a sosit la 8 1/2 fix, nu trecute fix. Eram invitați la dânsul la masă pentru 11 ceasuri. Eu, cum eram satisfăcut sufleteşte, am pornit-o spre Copou în sus. Tot ce ştiu pe drum e că n-am cugetat la nimic, eram vesel dar fără să ştiu de ce. Când m-am întors acasă tocmai dau de articolul meu asupra „imaterializării crescânde în artă" şi negreşit am prefăcut cele trei pagini din urmă. Am plecat pe urmă la Maiorescu şi pe drum întâlnind şi pe d-l Negulescu am intrat împreună la hotel Binder. /…/

Am trecut la masă apoi în restaurant. Aici a vorbit dânsul mai tot timpul despre diverse lucruri din Bucureşti. Serbarea „Instituției Carol I" a fost foarte frumoasă. *„Fiindcă era vorba de studenți că nu vor veni să ia parte la serbare, iar alții da, am oferit sala Universității, unde să discute afacerea. Cei de la* Gazeta poporului *cu*

Sihleanu şi alţii ocupaseră sala şi negreşit că formarea curentului printre studenţi, în sensul cum voiau dânşii, a fost uşor de făcut. S-au luat deciziunile care au voit. Eu am fost atunci la Şcoala Nor[mală] Sup[erioară] şi împreună cu Francudi am chemat pe băieţi în cancelarie jos. Acolo, de faţă cu dânşii, am ţinut un mic speach şi am spus între altele că vor trebui să discute asupra luării sau nu parte la întrunirea serbării; le-am dat să înţeleagă că sunt liberi să ia orice hotărâre şi că ea nu va influenţa întru nimic asupra poziţiunii lor în Şcoală. Ei au luat pe dată decizia să primească instituţia şi natural /au/ ales pe Bărbulescu care să ţie şi un discurs. Băiatul a venit la mine cu o foiţă şi mi-a citit tot; era foarte bine scris şi foarte simţit. Peste două zile mă pomenesc cu dânsul pe la 8 ½ seara la mine că mă roagă să-mi spuie ceva. Îmi aduce două foiţe, una scrisă de el, pe care mi-o citise, şi cealaltă făcută de papa Francudi. «Uite d-le M. ce mă pune să spui, ce să fac?» O citesc şi era făcută în sensul celor de prin Monitoarele Oficiale. Eu am luat lucrarea şi [am] spus lui Bărbulescu să o citească tot p-a lui proprie, «că mai mult îmi place a d-tale decât a d-lui Francudi». Şi fiindcă trebuia să menajez susceptibilitatea, l-am învăţat să zică lui Francudi că am auzit eu de la Palat că ar vrea Regele să audă cuvinte studenţeşti. Când seara m-am întâlnit cu d-l Francudi, îi vorbeam eu tot în sensul acesta, până când decanul nostru: «ia lasă d-le Maiorescu, ce tot spui d-ta de Palat şi Rege, d-tale ţi-a plăcut mai mult cuvântarea lui Bărbulescu decât a mea şi ai făcut toate astea pentru ca să mă menajezi pe mine»“. Ce n-aş fi dat să văd pe Maiorescu prins cu mâţa în sac!

La serbare lucrurile au mers de minune. Lume foarte multă şi foarte aleasă, apoi studenţii ocupaseră toate locurile libere, miniştrii cu doamnele, toată magistratura mai înaltă, compturile, casaţia, armata, aghitanţii regali, Regele, Regina, Mitropolitul etc. În fine, nu mai încăpeau şi pe drum era studenţime şi lume cu miile. A vorbit Regele foarte cald ca întotdeauna şi înalt; mai cu seamă când a ajuns la comparaţia aia frumoasă, au început aplauze care se vedeau f/oarte/ bine că nu erau oficiale, erau pornite din inimă şi sincere. Papa Culianu a răspuns dar după tipicul vechi, foarte rău. Bărbulescu mai cald, mai cu seamă fraza «îţi suntem recunoscători Sire, pentru darul tău», a făcut o impresie foarte vie asupra Regelui. În fine, a fost «un coup dans l'eau» pentru cei ce au lucrat contra serbării“. De Bărbulescu spunea M. că până la o vreme a vorbit f/oarte/ bine şi că a luat hârtia şi s-a uitat înăuntru bine; altminteri rămânea în drum.

(Uniformă de ceremonie în grad de general de artilerie purtată de regele Carol I începând cu anul 1895, compusă din : tunică, pantaloni cu lampaş, chipiu cu egretă şi leduncă)

14/26 septembrie 1895

Se inaugurează Podul Regele Carol I de peste Dunăre, la Cernavodă. Cu acest prilej, *„în faţa uriaşului nostru pod“* pe care îl priveşte ca pe *„ cheia de aur a unui viitor strălucit“,* Regele consfinţeşte că *„de azi înainte nimic nu va mai desparte România din stânga Dunării de Dobrogea, pe care, prin vitejia ostaşilor noştri din războiul de la 1877, am împreunat-o din nou cu patria mamă. Astfel vom putea da acestei provincii şi porturilor ei de pe ţărmul mării toată îngrijirea Noastră, spre a lor dezvoltare şi propăşire.“* **(56, T.3, p. 236)**

„Aruncăm acum o privire mai departe pe mare, pe această nemărginită cale de apă, unde se încrucişează nenumăratele drumuri ale mişcării întregii lumi, care răspândesc bogăţiile asupra naţiunilor . Prin portul de la Constanţa, podul peste Dunăre ne deschide această cale largă, care va spori într-un mod neaşteptat relaţiile noastre comerciale şi va asigura dezvoltarea noastră maritimă.“ **(55, Vol.2, p. 163)**

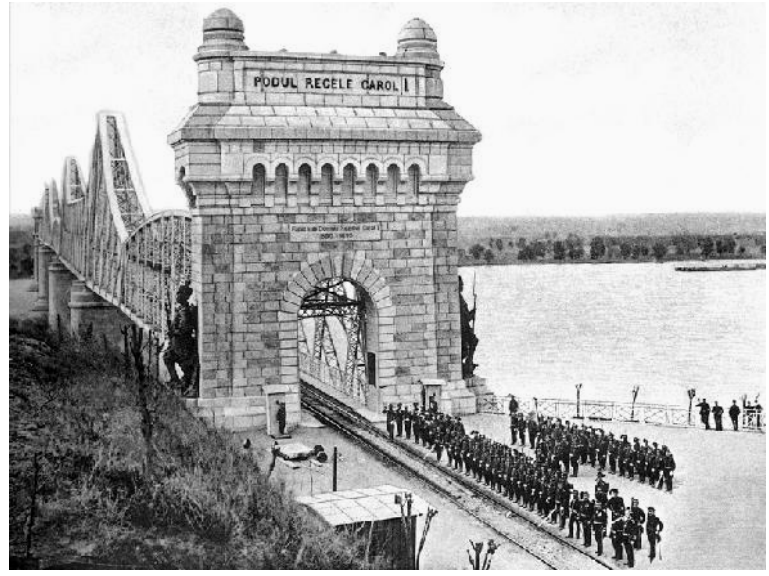

iunie 1896

Carol I, aflând că Al. Tzigara-Samurcaş se pregăteşte să plece în străinătate îşi exprimă dorinţa ca acesta să se intereseze şi de organizarea bibliotecilor.

Suveranul nutrea convingerea că rolul său nu este numai acela de om politic, ci şi de mentor cultural, îndeplinind şi o misiune civilizatoare în ţara unde fusese chemat să domnească. Cu această convingere, hotărăşte să construiasca din propria avere o bibliotecă destinată studenţilor *„de la toate facultăţile din ţară".* Achiziţionează în acest sens casele lui C. Ioanid şi trimite, la 3 mai 1891, o scrisoare preşedintelui Consiliului de Miniştri, cerându-i să propună un proiect de lege în Parlament pentru crearea unui aşezământ care să poarte numele *„Fundaţia Universitară Carol I".* /…/

Inaugurare cu proteste juvenile

Proiectul edificiului este încredinţat arhitectului francez Paul Gottereau, cel care, în 1882, realizase şi proiectul Palatului Regal. Era arhitectul în care regele avea cea mai mare încredere. Clădirea proiectată de Gottereau pe o suprafaţă de 660 m^2, în stil neoclasic, cu ornamentaţie sobră, avea forma unui unghi drept, în centrul unghiului aflându-se rotonda, cea care dă astăzi spre Piaţa Revoluţiei. De o parte a rotondei erau sălile de lectură, iar de cealaltă spaţiile destinate locuinţei directorului şi altor funcţionari, toate unite printr-un culoar. La mijlocul culoarului se afla nişa cu bustul regelui, bust dispărut fără urmă în perioada comunistă. În acea vreme, clădirea Fundaţiei era înconjurată de altele, între care cele ale familiei Lahovary, astfel încât din Palatul Regal se putea zări numai rotonda.

Regele s-a îngrijit îndeaproape de întreaga dotare a imobilului. Rafturile metalice, care şi-au păstrat întreaga funcţionalitate până la incendiul din decembrie 1989, au fost comandate la Casa Kunscherf din Dresda, iar mobilierul, cu piele verde, la Casa T. Held din Londra. Vitraliile, înfăţisând domnitori români, au fost aduse de rege de la Castelul Peleş. Alte vitralii, reprezentând copii ale frescelor de la Biserica domnească de la Curtea de Argeş, au fost dăruite palatului Fundaţiei de arhitectul restaurator francez Lecomte du Noüy, naturalizat la noi.

Clădirea Fundaţiei era terminată la începutul anului 1895. La 14 martie acelaşi an, are loc festivitatea de inaugurare. Alexandru Tzigara Samurcaş - cel care în anul 1933 va publica prima, dar si cea mai temeinică monografie a Fundaţiei - descrie, în aceste cuvinte, momentul inaugural: *„Festivitatea a decurs astfel: la orele 11.30 Regele şi Principele Mostenitor au venit pe jos de la Palat la Fundaţiune, unde au fost întâmpinati de întreg guvernul, în frunte cu Preşedintele Consiliului şi de Curtea Regală. Sosind şi Regina Elisabeta cu Principesa Maria, Înalţii oaspeţi au urcat scările monumentale ale clădirii în sunetul Imnului Regal. În sala cea mare a Bibliotecii, Mitropolitul Primat, Ghenadie, asistat de Î.P.S.S. Iosif, Mitropolitul Sucevei si Moldovei, au săvârşit sfinţirea clădirii, dupa care Regele a rostit discursul său."*

Inaugurarea nu a fost lipsită de evenimente neplăcute. Sub influenţa agitatorilor socialişti şi a opoziţiei liberale, a apărut în presă un curent de opinii menit să-i determine pe studenţi să respingă darul regal şi să nu participe la inaugurarea Fundaţiei. Motivele

erau: 1. *„Maiestatea sa Regele nu le mai acordă o sală de întruniri* /cum se promisese initial — n.n./, *ci toată donațiunea se mărgineşte la înființarea unei biblioteci şi o mică sală de lectură"*; 2. Donația se adresa Ministerului Instrucțiunii, şi nu Universității.

În ziua de 7 martie avusese loc întrunirea studenților contestatari şi se luase decizia de a nu se participa la inaugurare. Regele nu a fost câtuşi de puțin afectat de această atitudine, cunoscând psihologia tinerilor. Iată ce îi spune, în acest sens, lui Rădulescu-Motru, custode al Fundației: *„sunt zburdălnicii de ale tinereții, care pot lua un curs neplăcut dacă sunt privite fără tact"*.

Studenții care au participat la festivitate au fost, se pare, stigmatizați de restul colegilor, dacă e să dăm crezare ziarului *Adevărul*, din 16 martie 1895. În articolul *Studentul Bărbulescu*, se arată că respectivul tânar, care a participat şi a ținut un discurs la inaugurarea Fundației, *„va fi huiduit de întreaga studențime"*. Dar aşa cum se întâmplă adesea cu tinerii, acest gest de frondă a fost un simplu foc de paie, pentru că foarte curând studenții, neputând rezista tentației de a vedea noua clădire, o vizitează mai întâi, uimiți de confortul din interior, apoi devin cititorii fideli ai bibliotecii.

Regulamentul pentru administrarea Fundației - elaborat în comun de ministrul Educației, Take Ionescu, delegatul Casei regale, I. Kalinderu, şi rectorul Universității din Bucureşti, Titu Maiorescu - este aprobat de rege la 3 februarie 1895. În articolul 1 este definit scopul Fundației: a) Înființarea şi întreținerea unei biblioteci cu sălile de lectură, de care să se folosească studenții de la toate facultățile universitare din țară; b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum şi tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective; c) Acordarea de subvențiuni la studenții merituoşi lipsiți de mijloace.

Deşi avea în regulament, aşa cum se vede, şi alte scopuri, biblioteca rămâne partea principală în structura şi activitatea Fundației.

Maiorescu - donator principal

Încă de la început, alături de donația regelui, Fundația Universitară Carol I a beneficiat de numeroase alte donații şi rente de la societăți sau persoane particulare, între care societățile Dacia România şi The Bank of Romania, precum şi de la Eulogie Georgieff şi Michail Jivadinevici, ca particulari, spre a ne opri numai la aceste nume. De-a lungul timpului, alte importante legate au fost făcute în folosul Fundației, cele mai multe provenind de la foştii cititori ai bibliotecii, în semn de recunostință pentru cultura dobândită în această instituție sau pur şi simplu urmând gestul de generozitate al monarhului.

De altfel, regele a căutat să dea Fundației sale cât mai multă autonomie financiară. Deşi instituția avea subvenție regală permanentă, suveranul a dispus ca parterul imobilului să fie prevăzut cu spații care să poată fi închiriate. După mărturisirile lui E. Pangrati, rector al Universității din Bucureşti, regele i-ar fi spus: „*Nu se ştie cum or fi vremile ori cum vor fi împrejurările. Fundațiunea mea trebuie să aibă mijloace proprii, pentru ca să poată trăi pentru binele tineretului şi asigurarea viitorului."* Iată că şi astăzi, la 110 ani de la inaugurarea Fundației, sursa esențială de venit a bibliotecii provine din chiriile percepute pe aceleaşi spații. /…/

Regele iubeşte armonia

Începând cu anul 1900, Al. Tzigara-Samurcaş semnala cu regularitate în rapoartele anuale înaintate regelui necesitatea dezvoltării localului, devenit insuficient, ca urmare a creşterii permanente a numărului de cititori. Regele, devenind conştient de necesitatea dezvoltării Fundației, începe, imediat după 1900, tratative cu proprietarii imobilelor vecine cu biblioteca, în vederea achiziționării acestor clădiri pentru construcție. Respinge oferta Societatii Dacia - actualul Corp Dacia al B.C.U. -, socotind că imobilul respectiv este impropriu pentru Fundație. Decide să cumpere casa lui Gr. Păucescu, aflată pe strada C.A. Rosetti de astăzi, colț cu Calea Victoriei. Tratativele au fost destul de dificile, din cauza repetatelor reveniri ale vânzătorului asupra prețului hotărât între părți. Suveranul nu dorea nici în ruptul capului să achiziționeze un alt teren - unde ar fi putut reconstrui Fundația - prin vânzarea imobilului inițial, cum sugerau unii. El voia ca Fundația să se afle în fața Palatului regal, *„sub ochii şi sub ocrotirea"* sa.

În iulie 1911, pe cei 689 mp ai casei lui Păucescu şi cei 180 mp dăruiți de Primărie, începe extinderea clădirii, proiectată de același arhitect, Paul Gottereau. Execuția a fost încredințată fraților Axerio, cei care lucraseră la palatele regale din Bucureşti şi Sinaia. Sub noua înfățişare, partea veche rămâne ca o aripă a clădirii, corpul principal fiind „axat pe o piață în forma unui arc de cerc, construcția având şi o altă aripă, aproape simetrică, pe strada C.A. Rosetti. Stilul este Louis XVI, cu o mare sobrietate de linii şi fără exagerări de ornamentație. Este clădirea pe care o admirăm şi astăzi.

Regele a dorit mult ca în jurul Fundației să fie construite clădiri care să se armonizeze cu cea a Fundației. Dar - cum remarca E. Pangrati în 1927 -, în ciuda autorității sale morale şi politice, el *„nu a putut să împiedice ca la dreapta şi la stânga fundațiunii să se ridice clădiri cu alte cupole, de proporțiuni şi de simetrii foarte curioase şi puțin frumoase. O adevărată amărăciune cuprinsese sufletul suveranului, constatând că sobrul şi demnul caracter pe care voise să-l dea Fundațiunii lui fusese stricat de inspirațiuni nepotrivite ale clădirilor vecine."*

La 9 mai 1914 are loc inaugurarea noului local. Adunarea solemnă se desfăşoară în aula cu 500 de locuri, ce urma să fie sfințită în aceeaşi zi, în prezența membrilor Curții regale, a Senatului universitar, a guvernului, a membrilor parlamentului, a clerului şi a numeroase personalități politice şi culturale româneşti.

„Văzând dar râvna cu care tinerimea alerga la acest liman de studii - spune regele -, am hotărât lărgirea lui în măsura acestei râvne şi înzestrarea sa cu cele mai moderne cerințe. Sunt fericit că pot astăzi dărui universității noastre acest încăpător lăcaş pentru cultura tinerei generațiuni, hărăzind totodată scumpei noastre capitale o clădire care face cinste celor ce au executat-o şi vrednică de înaltul ei scop." Era ultimul discurs rostit de suveran în public. În același an, el se stingea la Castelul Peleş.

Elogiile făcute monarhiei la inaugurarea clădirii extinse au fost unanime. Traian Lalescu, în *Viitorul,* sub titlul *Fundațiunea Universitară Carol I*, scria: *„Din bătrânul sau palat, M.S. Regele poate să-şi arunce cu satisfacție privirile asupra noii sale opere. Ea reprezintă într-o formă simbolică o imagine a activității sale neobosite în țara noastră, triumful unei perseverențe prevăzătoare care a înțeles să se adapteze împrejurărilor şi să le ridice treptat până la înălțimea conceptelor sale."*

(Palatul C.E.C din Bucureşti la 1902. Construcţia a fost realizată după planurile arhitectului Paul Gottereau în perioada 1896-1900)

(Palatul Poştelor din Bucureşti, 1902)

„În executarea construcţiilor s-a făcut un lux nebun /.../ un lux desfrânat /.../ şi aceasta de toate guvernele, fie liberale, fie conservatoare. Treceţi pe Calea Victoriei, uitaţi-vă la stânga, la Palatul Poştelor, la dreapta , la Palatul Casei de depuneri: ce lux nebun! Ne trebuia oare atâtea cheltuieli pentru ca să adăpostim birourile poştelor şi ale Casei de depuneri?“

E. Costinescu , Discurs la Cameră, decembrie 1899 (47, p. 152)

octombrie 1896

Regele Carol I vizitează Austria şi Germania. Franz Joseph vine la Bucureşti.

31 martie/12 aprilie 1897

Formarea guvernului liberal prezidat de Dimitrie A. Sturdza. Portofoliul Instrucţiunii Publice şi Cultelor este ocupat de Spiru Haret.

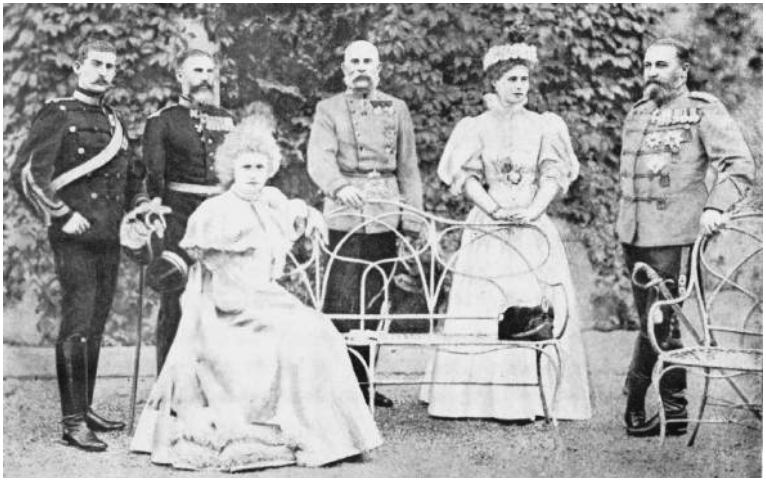

(Carol I cu Franz Joseph , principele Alfred- duce de Coburg Gotha şi familia regală română la Sinaia în 1896)

20 octombrie/1 noiembrie 1897

Cu prilejul inaugurării noului Palat al Universității din Iaşi , are loc la Teatrul Național din Iaşi un concert al Elenei Teodorini în prezența Regelui Carol I şi a Reginei Elisabeta.
O altă reprezentație de gală este dată în onoarea familiei regale la 22 octombrie, cu piesa *Lumea în care ți se urăşte*.

21 octombrie/2 noiembrie 1897

Regele Carol I şi regina Elisabeta asistă la inaugurarea noului Palat al Universității din Iaşi. Mitropolitul face serviciul religios, vorbesc Sp. Haret, ministrul Instrucțiunii, Rectorul N. Culianu şi studentul Leatris.

„ ...studiile înalte , rostește Carol I cu acest prilej, *vor avea aici un locaş demn de dânsele, unde studenții se vor putea adăpa la izvoarele curate ale ştiinței şi ale patriotismului/.../ Nu numai cu numărul soldaților şi cu dezvoltarea vieții economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie , poate cel mai însemnat, este gradul de cultură . O direcțiune sănătoasă şi națională a înaltelor studii, ce se urmăresc în Universități, este dar condițiunea neapărată a adevăratei propăşiri".* **(55, Vol. 2, p. 196)**

1897

Se inaugurează Galeria regală de tablouri vechi din Castelul Peleş. În străinătate apare catalogul Galeriei alcătuit de Leo Bachelin, bibliotecarul regelui Carol I, sub titlul *Tableaux anciens de la Galerie Charles I Roi de Roumanie.* Catalogue raisonné avec 76 héliogravures de M.M. Braun, Clements & Comp., Paris, 1898, 308p. Este vorba de 212 pânze achiziționate de Rege prin intermediul specialistului Bamberger, pe primul loc aflându-se Şcoala spaniolă, cu 9 pânze de El Greco. O nouă revizuire a colecției a fost făcută de Al. Busuioceanu, ajutat de specialişti străini.

23 martie/ 4 aprilie 1898

Spiru Haret împreună cu C. Dimitrescu-Iaşi inițiază legea asupra învățământului secundar şi superior care va suporta modificări în 1912.

18 iulie 1898

Carol I şi D. A. Sturdza vizitează Curtea imperială rusă la Petersburg.

Spiru C. Haret *(1851-1912)* – profesor universitar, om politic
1874 I se acordă pentru trei ani o bursă de studii la Facultatea de Ştiințe din Paris
1878 Doctorat în Ştiințe matematice la Paris.
Membru corespondent al Academiei Române (titular în 1892)
1889 Membru al Partidului Liberal
1897-1910, cu întreruperi, Ministru al Instrucțiunii Publice şi al Cultelor

Wilhelm Kremnitz (Berlin *16/29 mai 1844* – Castelul Peleş *19/31 iul. 1897)*, medicul particular al lui Carol I.
Kremnitz avea experiența medicală a războaielor germane din 1866 şi 1870-1871. Se stabileşte cu soția sa, Mite, în România (1875) şi participă la Războiul de Independență din 1877 unde îşi atrage stima ofițerilor români şi a Regelui. Timp de 18 ani a lucrat la Spitalul Brâncovenesc din Bucureşti.
Este înmormântat *„la locul ales de Regină, pe domeniul regal, la marginea pădurii seculare dinspre Poiana Țapului; acolo s-a ridicat apoi o impozantă cruce de marmură, pe care s-a fixat o placă de bronz gravată cu o poezie a Carmen Sylvei".*
Al. Tzigara-Samurcaş (334, Vol.1, p.72)

5 octombrie 1898

Este modificat regulamentul de administrare a Fundației Universitare Carol I care desființează postul de director, prerogativele revenind Rectorului Universității.

Regulament pentru administrarea "Fundațiunii Universitare Carol I" /sancționat prin decretul nr. 2912/, 5 octombrie 1898

(274, p. 5203-5204)

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu şi voința națională, Rege al României,

La toți de față şi viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucțiunei publice sub No. 63.602 din a.c.;

Văzând şi aprobând jurnalul consiliului de miniştri cu No. 4 din 2 Octombrie a.c.,

Am decretat şi decretăm:

REGULAMENT
PENTRU
ADMINISTRAREA „FUNDAȚIUNII UNIVERSITARE CAROL I"

Scopul şi organizarea

Art. 1. „Fundațiunea Universitară Carol I" – înființată în amintirea serbării de 25 de ani de Domnie, prin scrisoarea M.S. Regelui de la 3 Mai 1891, către preşedintele consiliului de miniştri, şi recunoscută ca persoană juridică prin legea de la 9 Iulie 1891, are de scop:

a) Înființarea şi întreținerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, de care să se folosească studenți de la toate facultățile universitare din țară;

b) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum şi tipărirea tezelor de licență sau doctorat, recomandate de facultățile respective;

c) Acordarea de subvențiuni la studenți merituoşi, lipsiți de mijloace.

Art. 2. Sediul Fundațiunii este în Bucureşti, în casele dăruite şi înzestrate de M. S. Regele, unde se află şi biblioteca.

Art. 3. Administrarea Fundațiunii este încredințată, sub înalta priveghere a rectorului Universității din Bucureşti, unui bibliotecar numit prin decret regal, după propunerea ministrului cultelor şi instrucțiunii publice.

Bibliotecarul poate delega, sub a sa răspundere şi cu aprobarea rectorului, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp anumit, exercitarea uneia sau mai multor atribuțiuni ale sale, unuia din custozi.

Art. 4. Încasarea veniturilor, efectuarea plăților, conform bugetului, depunerea capitalurior la casa de depuneri şi consemnațiuni, ridicarea cupoanelor, se face chiar de către Banca Națională a României.

Bibliotecarul alcătuieşte, cu aprobarea rectorului, bugetul Fundațiunii, şi-l comunică Băncii Naționale a României. Plățile se vor face de către Bancă, după ordonanțe subsemnate de bibliotecar.

Art. 5. Rectorul Universității din Bucureşti numeşte personalul Fundației, afară de bibliotecar, în marginile bugetului, face regulamentul interior al bibliotecii şi aprobă listele de cumpărări de cărți, ce-l prezintă bibliotecarul.

În biblioteca Fundației se va ține un registru, în care cititorii vor înscrie dezideratele lor pentru cumpărări de cărți. De aceste deziderate se va ține cont, pe cât e posibil, în alcătuirea listei de cumpărături pentru bibliotecă.

Rectorul îşi dă avizul asupra acțiunilor ce s-ar intenta de către, sau în contra Fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca Fundațiunea să îndeplinească scopurile arătate în scrisoarea M.S. Regelui şi ca regulamentele să fie păzite.

El face la 9 Mai al fiecărui an o dare de seamă despre starea Fundațiunii, care se va publica în Monitorul Oficial.

Art. 6. Ministrul cultelor şi instrucțiunii publice, cu avizul rectorului Universității din Bucureşti, va primi legatele şi donațiunile ce s-ar face Fundațiunii.

Aceste legate şi donațiuni pot fi primite şi cu destinație numai pentru unul din scopurile Fundațiunii.

Ministrul cultelor şi instrucțiunii publice reprezintă Fundațiunea în justiție. Apărarea se va face de avocații Statului.

Art. 7. Închirierea averii nemişcătoare a Fundațiunii se va face de bibliotecar, cu aprobarea rectorului Universității din Bucureşti, prin alcătuiri de bună voie sau licitație.

Pentru achitarea cheltuielilor, bibliotecarul emite, în limitele bugetului, mandate de plată, care se vor plăti de Banca Națională.

Art. 8. Biblioteca va fi deschisă, afară de timpul de la 1 Iulie până la 15 August, în toate zilele de lucru cel puțin 8 ore pe zi, din care neapărat 3 ore seara.

Art. 9. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac de un bibliotecar, asistat de cel puțin doi custozi. Bibliotecarul va trebui să aibă gradul universitar de licențiat sau doctor.

Custozi se vor numi dintre studenți, absolvenți sau licențiații facultăților din țară. Numărul lor se fixează prin buget, după trebuință.

Art. 10. Bibliotecarul este îndeosebi dator:

a) Să îngrijească, sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărților şi de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească şi să țină în curent cataloagele obişnuite în biblitecile publice, şi, la caz de trebuință, să tipărească succesiv catalogul alfabetic general; să țină asemenea în regulă inventarul tuturor obiectelor bibliotecii;

c) Să propună rectorului Universității din Bucureşti, la timp, lista cărților de cumpărat pe fiecare an, şi a revistelor de abonat, având întru aceasta în vedere mai ales trebuințele studenților universitari, şi ținând seamă de desideratele exprimate conform art. 5; să comande cărțile şi să facă abonamentele aprobate; să păstreze corespondența şi chitanțele relative; să îngrijească de legarea cărților;

d) Să fie prezent la bibliotecă cel puțin cinci ore pe zi de lucru, din care două în sala de citit, şi să regleze prezența custozilor;

e) Să țină în regulă corespondența şi arhiva Fundațiunii;

f) Să prezinte, la 23 Aprilie, rectorului un raport anual asupra stării şi progresului bibliotecii, care să facă parte din darea de seamă prevăzută mai sus, la art. 5, alin. IV.

Ajutoare şi subvenţiuni

Art. 11. Pentru ajutarea studenților aşa cum e prevăzută la art. 1, lit. b, rectorul Universității din Bucureşti va fixa pe fiecare an o sumă, din care jumătate va fi destinată Universității din Bucureşti şi jumătate Universității din Iaşi, încunoştiințând de acesta, până la 10 Februarie, pe rectorul Universității din Iaşi, cu invitare ca până la 10 Martie, după decizia Senatului Universității şi în limitele sumei disponibile arătate, să facă propuneri asupra întrebuințării ei.

Suma destinată Universității din Bucureşti se va întrebuința asemenea după decizia Senatului ei.

Art. 12. Pentru subvenționarea studenților, aşa cum e prevăzută la art. 1, lit. c, rectorul Universității din Bucureşti va fixa pe fiecare an o sumă în bugetul Fundațiunii. Aceste burse se vor da prin concurs trecut înaintea unui juriu format de către fiecare rector, din profesori ai Universității respective, sub preşedința sa.

Numai studenți lipsiți de mijloace vor avea dreptul a se prezenta la aceste concursuri.

Bursierii nu vor mai putea avea alte ocupații, sub pedeapsa pierderii bursei. Ei vor trebui să treacă regulat toate examenele; să facă toate lucrările cerute de regulamentele Universității, la epocile regulamentare.

Bursele se vor acorda pentru timpul legal ce mai rămâne studentului până la terminarea studiilor universitare; în orice caz, durata lor nu va fi mai mare de 5½ ani pentru facultatea de medicină, de 4½ ani pentru facultatea de litere, şi de 3½ ani pentru celelalte. Ele vor putea însă să fie retrase înainte de expirarea acestui termen, de la aceia care nu vor dovedi aplicațiune, sau pentru alte motive.

Art. 13. Întru amintirea înființării „Fundațiunii Universitare Carol I“ se va ține, în preziua serbării naționale de la 10 Mai al fiecărui an, în sala cea mare a bibliotecii, sub preşedința ministrului cultelor şi instrucțiunii publice, o şedință solemnă, în care se va citi raportul anual prevăzut la art. 5, alin. IV, şi se vor anunța bursele prevăzute la art. 11 şi 12. Raportul anual se va înainta M. S. Regelui.

Bugetul

Art. 14. Anul bugetar al „Fundațiunii“ începe la 1 Aprilie.

Între 15 şi 31 Ianuarie al fiecărui an, se va alcătui proiectul de buget, ce rectorul va supune, prin ministerul cultelor şi instrucțiunii publice, aprobării M.S. Regelui.

Art. 15. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

a) Întreținerea şi repararea caselor şi a mobilierului, încălzitul şi luminatul;

b) Lefurile personalului şi cheltuielile de cancelarie;

c) Asigurarea caselor, mobilierului şi colecțiilor.

Restul veniturilor se va destina la scopurile arătate la art. 1, dându-se preferință după ordinea în care sunt enumerate acolo.

Orice alocațiune care nu a fost cheltuită în întregul ei până la sfârşitul anului bugetar (31 Martie) se va trece la capital.

Dispoziție tranzitorie

Art. 16. M.S. Regele, Augustul fondator, prin ministrul cultelor şi instrucțiunii publice, îşi rezervă dreptul de a exercita, în orice mod va crede de cuviință, controlul său asupra funcționării instituției, şi, în caz de trebuință, să ordone măsurile cuvenite.

Art. 17. Regulamentul de față intră în aplicație la 15 Octombrie 1898.

Bugetul actual se va schimba pe acea zi, conform cu noile dispoziții.

Toate regulamentele şi dispozițiile anterioare, care vor fi contrare acestui regulament, sunt şi rămân abrogate.

Art. 18 şi cel din urmă. – Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor şi instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea dispozițiunilor acestui decret.

Dat în Castelul Peleş, la 5 Octombrie 1898.

CAROL

Ministrul cultelor şi instrucțiunii publice,
Sp. Haret

No. 2.912

(Ştampilă mobilă purtând semnătura autografă a regelui Carol I, în relief)

1 ianuarie 1899

Al. Tzigara-Samurcaş este numit în funcţia de bibliotecar al Fundaţiei Universitare Carol I pe baza certificatelor dovedind practica făcută în bibliotecile imperiale din Berlin.
Al. Tzigara-Samurcaş va intocmi an de an Raportul despre mersul Fundaţiei, destinat Regelui şi prezentat de către rectorul Universităţii.

11 / 23 aprilie 1899

Demisia guvernului liberal prezidat de Dimitrie Sturdza. Se formează un guvern conservator pur (junimiştii refuză să participe) în frunte cu Gheorghe Grigore Cantacuzino, noul preşedinte al partidului.

„Preocupat de ce avea să se întâmple în sânul Partidului Conservator şi în general în viaţa politică a acelui moment era, desigur, regele. Scrie Carol către sora sa: «L-am chemat pe Lascăr Catargiu pentru formarea guvernului, dar scrisoarea nu i-a mai putut fi remisă, pentru că în aceeaşi clipă a murit de atac de cord. O adevărată fatalitate în această situaţie grea şi dificilă, cum eu n-am mai trăit vreodată. 14 zile a rămas ţara fără guvern căci nici conservatorii , nici liberalii nu puteau să-mi dea un guvern puternic; la unii liderul era moraliceşte mort, iar la ceilalţi mort de-a binelea.»".

Ion Bulei , 2004 (47, p.74)

„D. A. Sturdza însemna la sfârşitul veacului trecut un om politic a cărui experienţă şi pregătire erau incontestabile.Nu- i mai puţin adevărat însă că adversarii săi au avut suficiente motive pentru a-i critica personalitatea. Le-a oferit el însuşi prin lipsa de stabilitate în concepţii. Toată activitatea politică a lui D.A.Sturdza poartă amprenta unei frapante contradicţii : adept al lui Al.I.Cuza (i-a fost secretar particular şi în 1859 a fost câteva luni şi ministru) şi apoi unul dintre cei care l-au detronat, adversar al lui Carol I, împotriva căruia scrie virulente articole în presa germană în anii 1875-1876, şi, după aceea , unul dintre cei mai supuşi slujitori ai acestuia. Şi nu erau singurele atitudini răsucite ale unei personalităţi contradictorii. Ele se menţin şi după ce ajunge şeful partidului naţional Liberal , în 1892, când gesturile şi cuvintele sale căpătaseră altă pondere şi importanţă. Căci inevitabil deveneau infinit mai angajante. Nu mai vorbea şi acţiona un simplu om politic, ci şeful celui mai puternic partid român al vremii, căruia nu-i era permis (cum spunea B. Delavrancea într-un moment de furie la adresa lui D.A.Sturdza) să uite mâine ceea ce a afirmat azi şi poimâine ceea ce afirma mâine.

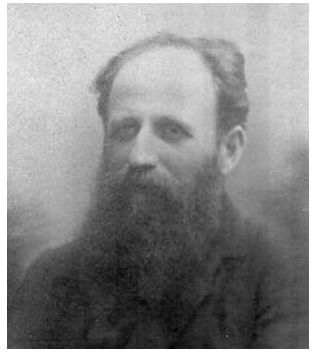

Alexandru Tzigara-Samurcaş *(1872-1952) –* profesor universitar, critic şi istoric de artă, muzeograf
1893-1896 Carol I îi acordă o bursă de 3 ani pentru studii în Germania
1896 Doctorat în filosofie „magna cum laude", specialitatea istoria artei, obţinut la München
1896-1898 Călătorii de studii în Italia şi Franţa, specializare în muzee şi biblioteci la Berlin
1901 Profesor provizoriu la Şcoala de Arte Frumoase (definitivat în 1904)
1 oct. 1906 Este numit director al Muzeului etnografic, de artă naţională, artă decorativă şi artă industrială, cunoscut sub numele de Muzeul de la Şosea
1 apr. 1914 Prin schimbarea regulamentului, capătă denumirea de director al Fundaţiei Universitare Carol I şi va rămâne până la pensionare în dec.1946
3 *nov.1916-14 nov. 1918* Prefect al Poliţiei Capitalei
1924-1937 Conduce revista *Convorbiri literare*
1938 Membru corespondent al Academiei Române

Într-o chestiune esențială, ca cea națională, «steaua fixă şi depărtată» a neamului, cum o numea acelaşi Delavrancea, care ridica generațiile mai tinere «la o viață înaltă şi generoasă», care zguduia toate inimile ; într-o atare chestiune de viață şi de moarte pentru un popor, în anii luptei memorandiştilor transilvăneni, D.A. Sturdza s-a grăbit să făgăduiască mult, mult mai mult decât era în stare. Şi s-o facă sub forma cea mai categorică şi să ceară guvernului L. Catargiu să intervină şi, pentru că guvernul nu-l urma pe această linie, să-l înfiereze de trădător./.../

D.A. Sturdza avea sprijinul Palatului. Carol I admira la şeful liberal competența, marea-i putere de muncă şi, înainte de toate, orientarea sa progermană. Reprezentantul Franței la Bucureşti îi scria lui Delcassé, ministrul său de externe, la 23 martie 1888 : «Regele şi-a dorit de la început să implanteze civilizația germană în Orient şi nici un om politic nu l-a ajutat în aceasta mai mult decât D. A. Sturdza.»"

Ion Bulei, 2004 (47, p.54-55, 58)

6/19 martie 1900

Într-o scrisoare către sora sa, Maria de Flandra, Carol I afirmă: *„Aici lucrurile merg foarte furtunos".*

„...dacă Coroana la noi are un rol firesc, trebuie să recunoaştem că rolul ei este foarte greu, căci ea are să fie singura supapă de siguranță în luptele noastre de partid, căci ei îi este dat să aibă această misiune de a fi veşnic în contact cu opinia publică, să vadă când țara reală nu mai corespunde cu țara legală, are misiunea , sub a ei înaltă răspundere morală, să intervină - desigur cu mare prudență şi cât mai rar - spre a evita catastrofa."

Take Ionescu, 1897 (166, Vol.1, p. 356)

(Statuia lui Carol I din fața castelului Peleş)

9 mai 1900

C. Dimitrescu-Iaşi inaugurează cu prilejul adunărilor anuale festive ale Fundaţiei seria cuvântărilor care evidenţiază însemnătatea bibliotecii şi meritele Regelui Carol I, întemeietorul şi susţinătorul proiectelor instituţiei.

„Încă din 1900, adică în al cincilea an de funcţionare, Fundaţiunea se dovedise insuficientă faţă de numărul mereu crescând al cetitorilor, cari de la 18.418 în 1895-6 ajunse la 52.930 în 1899-900. În raportul din 1900 am semnalat pentru prima dată absoluta nevoie a măririi localului, constatare ce se repetă apoi în fiecare an. /.../ Convingându-se de nevoia de a mări localul primei Sale Fundaţiuni, Regele, eludând oferta de vânzare a localului Societăţii Dacia - România, ca dovedit a fi impropriu cerinţelor bibliotecii, hotărăşte cumpărarea imobilului Gr. Peucescu, limitrof cu Fundaţiunea. Tratativele nu au fost uşoare din cauza repetatelor reveniri ale vânzătorului asupra preţului hotărât între părţi. Propunerea oficială de a se ceda un alt teren mai spaţios pentru o altă Fundaţiune, localul existent putând fi vândut, este refuzată de rege, care, potrivit scrisorii Sale de întemeiere, ţinea ca ctitoria Sa să se înalţe «pe un loc în faţa Palatului Nostru, aproape de reşedinţa Noastră, adică sub ochii şi sub ocrotirea Noastră »".

Al. Tzigara - Samurcaş, 1933 (333, p.16)

(Săli de lectură în clădirea veche a Fundaţiei Universitare Carol I)

7 iulie 1900-13 februarie 1901

Primul guvern (conservator, predominant junimist) condus de Petre P. Carp care deține și Ministerul de Finanțe este format din: Al. Marghiloman (ministru de Externe), Titu Maiorescu (ministru de Justiție), C.C. Arion (ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice), N. Filipescu (ministru al Agriculturii, Industriei, Comerțului și Domeniilor), C. Olănescu (ministru de Interne), generalul Iacob Lahovari (ministru de Război), Ion C. Grădișteanu (ministru al Lucrărilor Publice).

„P. P. Carp, cel mai capabil dintre conservatori, a fost învins la Cameră şi a trebuit să se retragă, doborât printr-o intrigă a tovarăşilor săi de partid. I-am chemat pe liberali. Jocul fals al conservatorilor m-a determinat la acest demers energic căci deja de 14 zile aceştia făceau miniştrilor atâtea greutăţi că mi-au înmânat demisia lor. /…/ Din nou ţara şi eu suntem cei care suferim de pe urma certurilor partidelor. Sunt obişnuit cu luptele şi furtunile politice şi de cele mai multe ori ies victorios din ele, dar pe termen lung devii obosit şi stresat. Sentimentul acesta îl am acum.

(Scrisoare trimisă de Carol I sorei sale, Maria, 15/28 februarie 1901)**(47, p.278)**

(Carol I la sporturile ostăşeşti, Sinaia)

/Nicolae Filipescu/ *„Fusese parlamentar ascultat, adversar temut, ministru capabil, şef de partid iubit şi mai presus de toate, exercitase aproape 30 de ani în viaţa Partidului Conservator o influenţă covârşitoare care adesea părea împinsă până la sacrificiu şi până la fantezie.“*

I. G. Duca (102, Vol.2, p.41)

Petre P. Carp *(1897-1919)* - om politic
Studii de drept şi ştiinţe politice la Bonn
1863-1864 Fondator al Societăţii *Junimea* de la Iaşi alături de Vasile Pogor, Iacob Negruzzi, Th. Rosetti, Titu Maiorescu
1866 Secretar al Locotenenţei domneşti după detronarea lui Al. I. Cuza
1900-1901, 1910-1912 Preşedinte al Consiliului de Miniştri şi Ministru de Finanţe
1907-1912 Conduce Partidul Conservator
Este autorul unor discursuri remarcabile în Parlament, creator de programe politice (Era Nouă) şi de guvernare. În Consiliul de Coroană din 2 august 1914, prezidat de Carol I, a fost singurul politician de partea Regelui, dorind ca România să intre în război alături de Germania.

1901
Biblioteca Centrală a Statului este desfiinţată. Colecţiile trec la Biblioteca Academiei Române.

Nicolae Filipescu *(1862-1916)*-om politic
Licenţiat în drept la Paris
1893-1895 Primar al Capitalei
1910-1913 Ministru de Război şi al Domeniilor

1903-1906

La Adunarea anuală a Fundației din 9 mai 1903, ministrul Instrucțiunii vorbește despre relația dintre minister și bibliotecă.

„Deşi numără doar 40 de ani de existență, universitățile noastre dispun deja de numeroase dotări menite a susține eforturile studenților.
În fruntea acestor aşezăminte vine «Fundația Carol» creată în 1891 de către Majestatea Voastră şi al cărei regulament a fost modificat la 10 octombrie 1898.
Ea pune la dispoziția studenților o bibliotecă admirabilă, într-un local splendid şi cu facilități de lucru excepționale. Fundația acordă, în afară de aceasta, burse şi ajutoare de diferite feluri.
În ceea ce îl priveşte, Ministerul acordă 50 de burse înscrise în buget pentru studenți, de câte 100 de franci lunar fiecare. Aceste burse sunt repartizate între cele două universități.“

Spiru Haret, 1903 (141, p. 366)

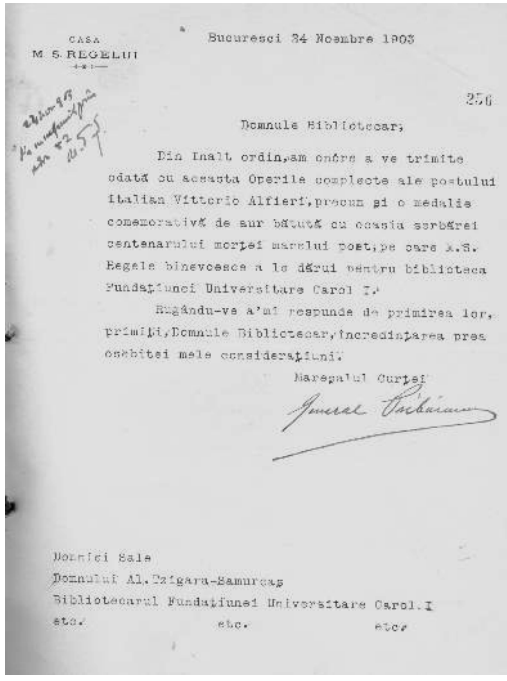

CASA
M. S. REGELUI

Bucuresci 24 Noembre 1903

256

Domnule Bibliotecar,

Din Inalt ordin, am onóre a ve trimite odată cu aceasta Operile complecte ale poetului Italian Vitterio Alfieri, precum şi o medalie comemorativă de aur bătută cu ocasia serbărei centenarului morței marelui poet, pe care M.S. Regele binevoesce a le dărui pentru biblioteca Fundațiunei Universitare Carol I.

Rugându-ve a'mi respunde de primirea lor, primiți, Domnule Bibliotecar, încredințarea prea osebitei mele considerațiuni.

Mareşalul Curței

Domnei Sale
Domnului Al. Tzigara-Samurcaş
Bibliotecarul Fundațiunei Universitare Carol I
etc. etc. etc.

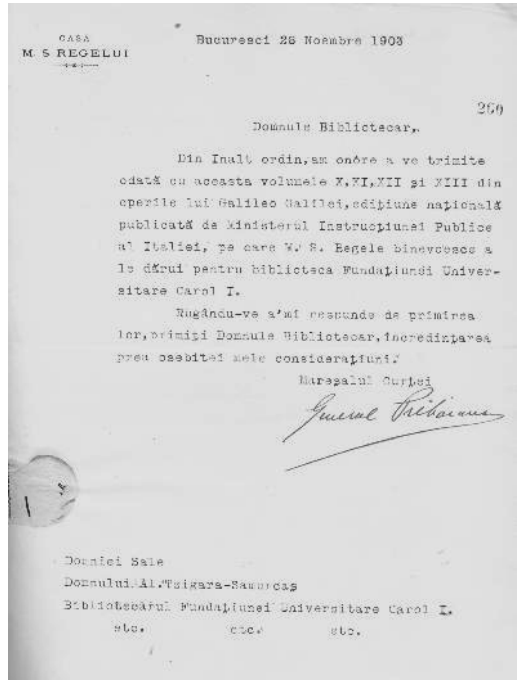

CASA
M. S. REGELUI

Bucuresci 28 Noembre 1903

259

Domnule Biblictecar,

Din Inalt ordin, am onóre a ve trimite odată cu aceasta volumele X, XI, XII şi XIII din operile lui Galileo Galilei, ediţiune națională publicată de Ministerul Instrucțiunei Publice al Italiei, pe care M. S. Regele binevoesce a le dărui pentru biblioteca Fundațiundi Universitare Carol I.

Rugându-ve a'mi respunde de primirea lor, primiți Domnule Bibliotecar, încredințarea prea osebitei mele considerațiuni.

Mareşalul Curței

Domnei Sale
Domnului Al. Tzigara-Samurcaş
Bibliotecarul Fundațiunei Universitare Carol I.
etc. etc. etc.

(Scrisori de donație din partea regelui Carol I către Fundația Universitară, 1903)

Anul 1904 a fost, mai mult ca oricare altul, sub auspiciile Coroanei. În seara de 1 ian. am fost, ca de obicei, invitaţi la balul de la Curte, a cărui prelungire nu era limitată, durând mult după retragerea perechii regale.

Animaţia era mare în sala de mâncare din parter, după miezul-nopţii; icrele proaspete şi şampania erau din abundenţă şi foarte disputate. Pentru privilegiaţii Curţii dintre care făceam parte, directorul Alex. Steriade care orândui asemenea sărbători, menaja mici supeuri aparte, foarte apreciate, mai ales din cauza numărului restrâns al favoriţilor!

O săptămână după bal, în ziua de Bobotează, 6/19 ian., am avut una din cele mai lungi audienţe la rege, aşa de prelungită încât aghiotantul de serviciu s-a mirat de timpul cât am fost reţinut iar cei de acasă începuseră a se îngriji ştiut fiind că, de la audienţă, nu mă puteam duce aiurea deoarece, conform protocolului, tipărit şi pe invitaţie, eram în ţinută de gală. Fiind zi de mare sărbătoare pravoslavnică, regele, respectuos faţă de uzanţele ortodoxiei, neacordând audienţe în asemenea zile, era mai liber. Primit, ca de obicei, în vasta bibliotecă ce servea şi drept sală de Consiliu a miniştrilor ce-i prezida, regele, bine dispus, se informă, ca de obicei, întâi asupra mersului Fundaţiunii sale în serviciul căreia intram acum în al 6-lea an. Exprimând insuficienţa tot mai simţită a sălilor de lectură de numărul crescând al cititorilor şi inconvenientul de a fi nevoiţi să aşezăm cărţile în mai multe rânduri în acelaşi raft, Regele căută să îmi probeze că, şi în biblioteca sa, pentru economie de spaţiu, cărţile erau la fel îngrămădite, fără a se produce inconvenienţele ce-i semnalam şi, în special, dislocarea cărţilor ce nu se mai puteau găsi după indicaţiile din catalog, ci numai de către acela care, într-adins, ascunsese, în alt raft decât cel prevăzut, volumul rezervat pentru uzul lui personal.

Recunoscând întemeierea afirmaţiilor mele, regele mă autoriza să instalez grilajul despărţitor de cărţi şi să interzic ca cititorii să se servească singuri cu cărţile dorite, ca până aci.

Venind vorba de biblioteca din Sigmaringen unde admirasem, sub conducerea directorului Gröbels, fostul institutor al principelui Ferdinand, colecţia de tablouri şi, în special, pânzele lui Cranach, regele trecu în biroul de alături spre a-mi arăta o pânză de acel artist, expusă acolo. Îmi atrase atenţia şi asupra biroului său de la fereastra dinspre biserica Creţulescu la care, în loc de scaun, şedea călare pe şeaua de care se servise în războiul de independenţă; arătându-mi şi unele vechi ceramici, tot de la Sigmaringen, trecurăm în al doilea birou, mai mic, cu un dulap de cărţi care cuprindea, cum singur spunea, a sa „Hand-bibliothek“ adică anuare militare şi diplomatice, enciclopedii etc. De aci mă duse în dormitor spre a-mi arăta basoreliefurile „Ziua şi noaptea“ ale lui Thorwaldsen, sculptate de Stöhr, drept ornamente ale culcuşurilor regale. Multe am învăţat de la rege în acea lungă şi memorabilă audienţă în care, după spusa reginei, făcusem, sub conducerea suveranului, *„le tour du propriétaire“, „der personnlicher Gämecher“* al operelor ce nu erau altfel accesibile. În schimb însă regele, prin abilul fel de interogare, a aflat cele dorite în cele mai bine de două ceasuri şi jumătate cât am fost reţinut. De aci, pe o scară rezervată numai majestăţilor lor, ajunserăm în odaia de lucru a

reginei ocupată cu ilustrațiile pentru biserica Trei Ierarhi din Iaşi (evanghelie proiectată, dar nu terminată); uitându-mă la o fotografie necunoscută a regelui tânăr iar suveranul, observând surprinderea mea, cu învoirea reginei, îmi dărui imaginea sa prinsă într-un cadru de oțel, cu ornamente în *„cloisonné“,* alcătuind unul din princpalele odoare ale amintirilor cu care am fost cinstit de majestățile lor în decursul vremii.

Am mai avut cinstea să-l revăd pe rege în audiențe particulare dar de neuitat este impresia ce ne-a fost lăsat tuturor celor de față ce ne-a făcut-o cu prilejul cuvântării sale din 21 martie 1904, în duminica Floriilor, la Academia Română, redată în placheta *Nicopole 1877.* Plecând de la participarea strămoşului său, Frederic de Hohenzollern, întemeietorul casei sale, alături de Mircea cel Bătrân contra sultanului Baiazid, la cetatea Nicopole de pe Dunăre, regele ajunse la luptele pe care el le-a dus contra aceluiaşi duşman, în 1877, având ca fericit rezultat independența țării sale; emoționat, până la nevruta oprire a graiului a fost regele amintindu-şi, apoi, de ultima sa vizită a câmpului de luptă de la Plevna unde, Mitropolitul de Vrața, arătând câmpul de luptă unde zăceau cei căzuți, iviți înaintea lor: „Sculați-vă, voinicilor, că a venit regele vostru să vă mulțumească pentru jertfele voastre“. A fost o zi măreață pentru Academia Română, ca şi pentru însuşi cuvântătorul şi preşedinte, ca şi pentru norodul entuziast care i-a sorbit cuvintele.

În cadrul acestor amintiri personale nefiind locul pentru un istoric, oricât de rezumat, al glorioasei domnii a primului nostru rege, mă voi mărgini a înşira numai cele văzute şi auzite de mine însumi în legătură cu marele meu protector căruia atâta recunoştință îi datoresc. Prima viziune a regelui am avut-o ca copil de 9 ani, la serbarea încoronării din mai 1881 când nu am putut a-l distinge bine din grupul de generali de care era urmat. Mai bine îmi amintesc de landoul de gală în care defila regina, cu fratele regelui şi cei doi băieți ai acestuia, dintre care unul era viitorul nostru principe, Ferdinand. Din tot acest splendid alai al carelor festive, mi-a rămas amintirea aceluia al cofetarilor din care se împărțeau bomboane la copii. În urmă, la inaugurarea sălii de teatru din terminatul Castel Peleş, cu prilejul unei reprezentări pentru copii, am fost prezentat regelui, bucuros a-mi putea vorbi nemțește, limbă de care s-a servit exclusiv în toate numeroasele audiențe acordate în decursul vremii. La chermeza de la Cotroceni din mai 1888, am defilat în fața suveranului, în pavilionul reginei de la care primisem pungulițe de mătase pline cu bănuți de aramă, sclipitori ca aurul, cu efigia suveranului, anume bătuți de tarapana pentru acea zi.

Pe cât eram de mic, pe atât de mare îmi părea regele care impunea respect şi admirație, cu toată simplicitatea şi bunătatea cu care se adresa copiilor. Dar, cu cât deveneam mai mare, în proporție crescândă mi se înfățişa figura zveltă a monarhului de la care radia o nespusă putere dominatoare.

De la fereastra Universității, ca student, puteam în tihnă să-l admirăm pe regele nostru stând nemişcat pe calul său, în contrast cu alăturatul turmentat grup de bronz al Viteazului Mihai; ridicând un deget la chipiu, regele saluta steagurile fâlfâinde ale mândrei sale armate în defilare şi răspunderea salutului ostăşesc al sabiei sclipitoare a şefilor de regimente ce treceau cu fața spre soare-răsare a şefului lor suprem şi iubit, mai presus de toate. Şi, an de an, aceeaşi înviorătoare serbare a zilei de 10 mai, cu acelaşi neschimbat alai, dar entuziasm mereu crescând se repeta în fața Universității, înțesată de tineretul aşteptând să-i vină rândul să privească în ochii aceluia care, cu părintească

dragoste, primea expresia forței vii pe care el se putea bizui, spre siguranța patriei al cărui făuritor se simțea. Oficialitatea şi poporul erau sub vraja entuziasmului stârnit de mândra armată defilând în haine de sărbătoare sub soarele cald de mai. El singur se purta cu gândul la vitejii ostaşi de odinioară prin bărbăția şi sacrificiul cărora pe câmpiile înzăpezite ale Bulgariei s-a câştigat independența țării. În înălțătoarea atmosferă a zilei de 10 mai el îşi amintea, ca prin vis, de acea zi de groaznic ger din 10 decembrie 1877 când, încărcat de glorie, după ce i se predase Osman Paşa şi de toți recunoscuta izbândă a amatei române, vrând să ajungă la Nicopole, calul său, la tot pasul, se zburlea, ridicându-se în două picioare, ferindu-se să calce pe nenumăratele leşuri ce zăceau sub troienele de zăpadă de-a lungul drumului ce d-abia se mai ghicea. De toate aceste suferințe îndurate şi de greutățile avute ca comandant şef al armatelor ruse şi române el singur îşi mai amintea acum.

Tot ca student mi-a fost hărăzit să-l mai văd pe suveran cu prilejul vizitei sale la muzeu, unde a dat acea spirituală dar usturătoare replică înfierbântatului Tocilescu, după cum am arătat. Despre acelaşi impetuos profesor regele mi-a spus nu fără umor, că aşa tare s-a plâns împotriva mea încât *„er hat geschwitz u. es war kühl in der Stube“*.

Prin numirea la Fundația regală, singura în țară pe atunci şi, prin includerea în protocolul Palatului care, în afară de unele obligațiuni mondene ca prezentarea la festivități şi prezentarea la plecarea şi la sosirea curții, mai prezenta avantajul unor mai dese audiențe de serviciu la suveran, doritor a fi ținut în curent cu tot ce se plănuia în diferitele domenii de activitate.

Din scrisoarea nr. 353 din iulie 1903 extrag următorele despre audiența şi dejunul meu la Peleş: *„am vorbit de copilul ce-l aşteptam, spunând că preferam să fie un băiat iar soția mea aştepta o fetiță, regina fiind de aceeaşi părere.*

La conversația asupra plăcerii educării propriilor săi copii a luat parte şi regele. Apoi, lungă expunere asupra tezaurului de la Pietroasa. Regele, de asemenea, s-a întreținut cu mine o jumătate de oră. Plecând, mi-a dat mâna întreagă, semn de mare grație. Câtă importanță se punea pe gestul măsurat al regelui, dând de la un deget, mâna întreagă, după gradul său de mulțumire, reiese şi din Prima audiență la Regele Carol I, *istorisită de arhiepiscopul R. Netzhammer în* Convorbiri*, martie-aprilie 1932, reproduse şi în* Din viața regelui Carol I*, 1939, p.210. D-abia plecasem şi un lacheu veni şi mă chemă din nou la regină. Vorbirăm două ceasuri şi regina mă însărcină cu publicarea noii sale opere. Am fost reținut şi la muzică şi azi am fost de am fotografiat la Palat“*.

Din altă scrisoare mai veche extrag: *„La 20 iunie 1902, venind la Sinaia să-mi iau ziua bună de la văduva Mite Kremnitz – fără intenție de a mă înscrie la Castel – spre a evita obişnuita invitație la dejun – am întâlnit pe regele pe drumul din pădure spre Poiana Țapului , unde vizitasem mormântul doctorului Kremnitz. Oprit de rege, după câteva cuvinte, el îmi spune să mă anunț aghiotantului de serviciu ca luând parte la dejun. Nefiind pregătit, a trebuit să împrumut redingota violoncelistului Dinicu şi pantalonii lui Dall'orso spre a face față exigențelor ceremonialului Curții. După masă am fost reținut de regină la muzică şi plecând m-a însărcinat cu «grüsse» pentru soția mea“*.

Ca document al acelui timp cred, nu fără interes a da aci, menu-urile dejunurilor de la Castel Peleş, frumos tipărite pe cartoane cu reprezentări diferite ale minunatei situații a Castelului, cu şirul Bucegilor în spate şi, la poale, torentul Peleşului. Iată documentele:

„Déjeuner du 27 juin 1904: Potage à la Reine; Caviar drais et blinis; Escalopes de veau à la jardinière; Mousse de foie-gras à la Weimar; Oison et poulet rotis; Concombres à la crême; Salade; Gateau et glace aux fraises; Pailles au fromage; Dessert". Iar cel din 11 iunie a.c.: *„Potage O'Connor; Caviar frais et blinis; Dindonneau à la financière; Courges à la crême; Fricandeau de veau rôti; Salade; Gateau aux griottes; Strawberry foel; Pailles de fromages; Dessert".*

De regină am fost însărcinat cu editarea şi traducerea descrierii călătoriei ce majestăţile lor, însoţite de principii moştenitori şi de cei doi mai mari prinţi ai acestora, au făcut de-a lungul Dunării în zilele de 10-16 mai 1904.

Lucrarea, foarte bogat ilustrată, a apărut în traducere la Socec care, pentru editorul Weinderling din Regensburg, a tipărit în 1906 şi ediţia germană.

Mare discuţie a fost în privinţa traducerii titlului de care regina era mândră nimerindu-l aşa de frumos prin concentratele duble cuvinte: *Rheintochters Donaufahrt.* În traducere *Călătoria pe Dunăre a fiicei Rhinului* mi se părea însă mult prea lungă şi prolixă. Negăsind o altă tălmăcire, am propus prescurtatul: *Pe Dunăre,* pe care regina binevoi a-l admite, după ce şi suveranul îl aprobase. Traducerea a fost citită reginei în mai multe şedinţe în care eram primit cu soţia, atât la Bucureşti cât şi la Sinaia, unde eram reţinuţi la dejun. Între timp marele mareşal al Curţii, Grigore Philippescu, îmi făcu cunoscut că regele, luând cunoştinţă de inscripţiile oficiale destinate celor două biserici din Iaşi ce, după restaurarea lor, urmau a fi din nou târnosite şi, constatând că nu se menţiona ajutorul personal al suveranului pentru efectuarea catapeteasmei, a stranelor şi odoarelor din cele două biserici, eram însărcinat a împlini lipsurile prin inscripţii adiţionale. Acestea, fiind aprobate de rege şi gravate pe plăci de marmoră, au fost fixate pe partea tâmplei dinspre altar. Textul lor, aproape acelaşi pentru fiecare din cele două biserici, se află reprodus în broşura comemorativă.

Invitat de rege la serbările inaugurării bisericilor din Iaşi de la 2 şi 3 oct., am primit de la Ministerul de Interne biletele de C.F.R. şi W.L. precum şi locuinţa asigurată de Hotel Traian din Iaşi.

După târnosirile oficiale, regele, însoţit de aghiotantul de serviciu, vizită, din nou şi în amănunte, bisericile unde era aşteptat numai de ministrul de interne Vasile Lascăr, de prefectul şi primarul Iaşilor, de arhitectul Lecomte du Noüy şi de subsemnatul. Nemărginită a fost satisfacţia regelui de a fi putut inaugura, după catedrala lui Neagoe de la Curtea de Argeş, şi aceste două minunate monumente reînviate ale Iaşilor. Biserica Sfântul Nicolae Domnesc, ridicată în 1491 de Ştefan cel Mare, reapărea acum în toată splendoarea simplităţii ei, eliberată de adausurile ulterioare ale lui Antonie Ruset Voievod din 1676. Prin îngrijita restaurare de către Lecomte du Noüy, s-a redat acestui templu specific moldovenesc, cu unele reminiscenţe gotice, valoarea originală, accentuată prin policromia exterioară, ce revine apoi şi mai accentuată în bisericile din Bucovina. Interiorul se distinge prin culoarea dominantă albastră pe care se desfăşoară bogatele picturi ale căror nimburi contrastează armonios cu fondul închis azuriu. Tâmpla şi mobilierul sunt de lemn sculptat şi parte aurit, armonizând cu sobrietatea întregului interior.

Cu totul altfel se prezintă biserica Trei Ierarhi a lui Vasile Lupu, din 1639. E unică în felul ei, neavând pereche nu numai în ţara noastră, dar nicăieri aiurea. Planul cunoscut al bisericilor moldoveneşti, cu influenţe bizantine şi gotice şi cupole pe pendentivi se

deosebeşte însă printr-o mai mare bogăţie a ornamentelor împletite ale bolţilor şi turlelor. Cu toate proporţiile sale reduse ca plan, dar prin înălţimea trupului lunguieţ, a eleganţei turnuleţelor sale rectilinie şi, mai ales, prin nespus de bogata ornamentaţie sculpturală, care îmbracă întreg edificiul, fără a lăsa cel mai mic spaţiu gol, Trei Ierahi ocupă un loc unic în conspectul artei generale.

Elementele gotice, evidenţiate prin numeroasele semne lapidare, au un rol decocrativ, atât prin ogivele uşilor şi ferestrelor, cât şi prin contraforţii cei reduşi şi lipsiţi de funcţie organică. Deşi influenţa orientală predomină, cu greu s-ar putea închipui o mai fericită, mai armonioasă contopire a celor două concepţii arhitectonice, aşa de deosebite în timp şi spaţiu, ca în minunata bisericuţă ieşeană. Alături de bogata dar masiva catedrală a lui Neagoe Basarab, ctitoria lui Vasile Lupu, cu a ei sprintenă siluetă, este giuvaierul cel mai strălucit, cel mai ostentativ al artei din România, concurat numai de umilele şi pierdutele în verdeaţă bisericuţe de ţară ce încântă sufletul prin tradiţia necorcită, prin naivitatea pitorescului specific naţional, lipsit de savante înrâuriri străine. Cu regret trebuie să constatăm lipsa de ştiri asupra maestrului făuritor care, din îndemnul priceputului şi însuşi artistului voievod, a combinat, contopindu-le elementele de origini aşa deosebite din care a rezultat armonioasă şi aşa de înflorită bisericuţă cu care ne vom putea făli în decursul vremilor, ca o dovadă a înaintatei culturi moldoveneşti din veacul al XVII-lea. Având în vedere instinctul artistic aşa de răspândit la poporul român, concretizat nu numai prin poeziile populare dar şi prin nenumăratele pitoreşti şi bine proporţionate bisericuţe de la sate, nu este exclus ca autor al Trei Sfetitelor ieşene să fie vreun autor pământean rămas nemenţionat, conform tradiţiei întrerupte numai o jumătate de secol mai târziu când, sub Brâncoveanu, starostele Cernicu Ştirbei şi colaboratorii săi îşi eternizează numele şi portretele în zugrăveala splendidei mănăstiri de la Horezu.

Noile inscripţii ale bisericilor reînviate din îndemnul şi sub domnia regelui, nu pomenea decât numele restauratorului francez André Lecomte du Noüy, pe care atâţi pretinşi cunoscători l-au acuzat de a fi schimbat aspectul clădirilor, pe nedrept însă, după cum se va dovedi cu un alt prilej.

Ca încheiere a acestui an în slujba dinastiei voi adăuga că, drept mulţumire pentru traducerea românească şi editarea în nemţeşte a volumului *Pe Dunăre,* regina îmi dete un prim exemplar al lucrării cu adnotaţia sa: *„Dem treum Ubersitzer meinem besten Dank“,* Elisabeth. însoţindu-l *„Als Weinachtsgeschenk“* de portretul său în email, desprinzându-se pe un frumos fond azuriu înstelat.

Alături de portretul suveranului, dăruit în memorabila audienţă de la Bobotează, cu acest nou dar regal se sfâşeşte anul în care mi-a fost dată favoarea să mă apropii mai mult de auguştii protectori ai artei şi literaturii pământene.

(Carol I mergând la scoaterea crucii din Dâmboviţa de Bobotează)

9 mai 1905

Fundaţia Universitară Carol I sărbătoreşte 10 ani de la inaugurare. Cu acest prilej primeşte de la Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice bustul lui Carol, lucrat în marmură albă de sculptorul V. C. Hegel. Statuia este aşezată în firida centrală a intrării monumentale a bibliotecii.

M. Vlădescu *(1865-1932)* – profesor universitar, om politic
1904-1906 Ministru al Cultelor şi al Instrucţiunii Publice
1920-1923 Rector al Universităţii din Bucureşti
1921-1922 Ministru al Domeniilor

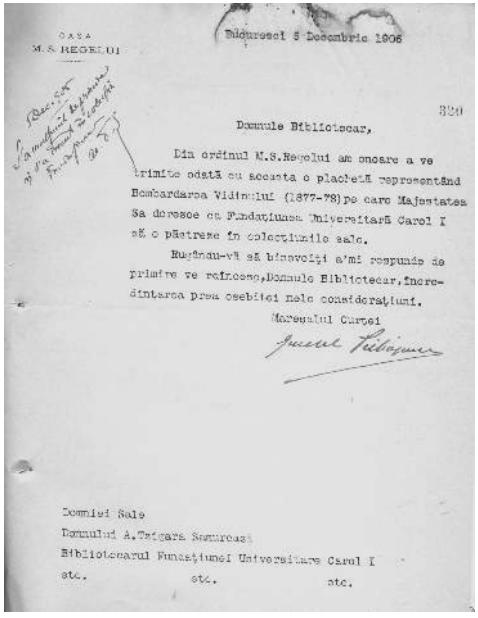

CASA M.S. REGELUI

Bucuresci 5 Decembrie 1906

320

Domnule Bibliotecar,

Din ordinul M.S.Regelui am onoare a vă trimite odată cu aceasta o placheă representând Bombardarea Vidinului (1877-78) pe care Majestatea Sa doreşce ca Fundaţiunea Universitară Carol I să o păstreze în colecţiunile sale.

Rugându-vă să binevoiţi a'mi respunde de primire vă reînoesc, Domnule Bibliotecar, încredinţarea prea osebitei mele consideraţiuni.

Mareşalul Curţei

Domniei Sale
Domnului A.Tzigara Samurcaş
Bibliotecarul Fundaţiunei Universitare Carol I
etc. etc. etc.

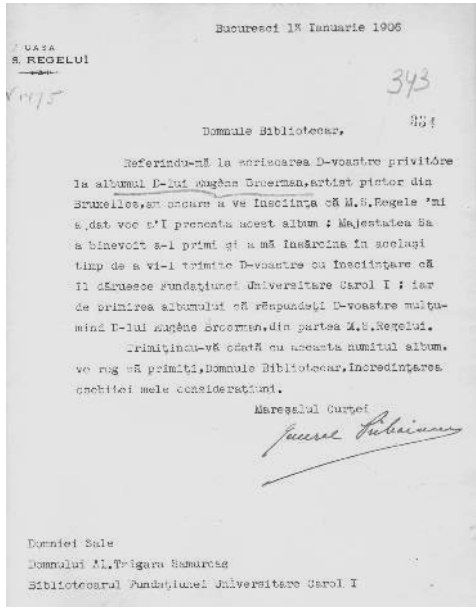

Bucuresci 18 Ianuarie 1906

CASA S. REGELUI

343

Domnule Bibliotecar,

Referindu-mă la scrisoarea D-voastre privitóre la albumul D-lui Augène Grueman, artist pictor din Bruxelles, am onoare a vă înscinţa că M.S.Regele 'mi a dat voe d'I prezenta acest album ; Majestatea Sa a binevoit a-l primi şi a mă însărcina în acelaşi timp de a vi-l trimite D-voastre cu încredinţare că îl dăruesce Fundaţiunei Universitare Carol I ; iar de primirea albumului să răspundeţi D-voastre mulţumind D-lui Augène Grueman, din partea M.S.Regelui.

Trimiţându-vă odată cu aceasta numitul album, vă rog să primiţi, Domnule Bibliotecar, încredinţarea osebitei mele consideraţiuni.

Mareşalul Curţei

Domniei Sale
Domnului Al.Tzigara Samurcaş
Bibliotecarul Fundaţiunei Universitare Carol I

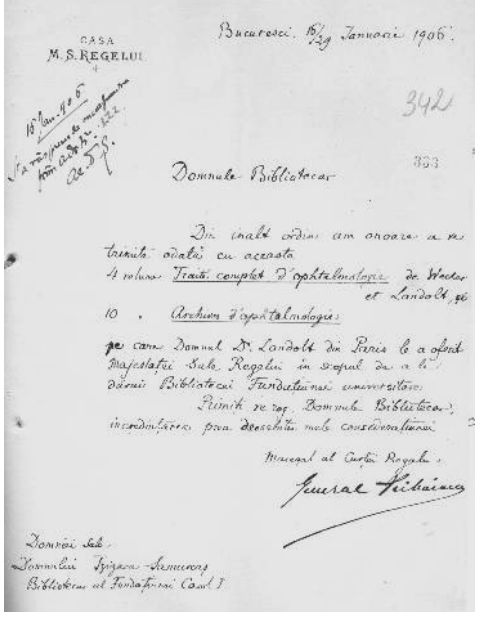

CASA M.S. REGELUI

Bucuresci, 8/21 Ianuarie 1906.

342

Domnule Bibliotecar

Din înalt ordin am onoare a vă trimite odată cu aceasta 4 volume Traité complet d'Ophtalmologie de Wecker et Landolt, şi

10 . Archives d'ophtalmologie

pe care Domnul Dr. Landolt din Paris le a oferit Majestăţei Sale Regelui în ziua de a 6-a Dăruit Bibliotecei Fundaţiunei universitare.

Primiţi vă rog Domnule Bibliotecar, încredinţarea prea deosebitei mele consideraţiuni.

Mareşal al Curţei Regale,

Domniei Sale
Domnului Tzigara-Samurcaş
Bibliotecar al Fundaţiunei Carol I

(Scrisori de donaţie din partea regelui Carol I către Biblioteca Fundaţiei Universitare, 1906

Semnătura olografă a regelui Carol I)

Ieri, la ora 1 d.a. „Fundația Carol“ şi-a sărbătorit a zecea aniversare.

În afară de numeroşi studenți, au luat parte la serbare d-nii M. Vlădescu, ministrul instrucțiunii, dr. Hurmuzescu, secretar general; prof. dr. Măldărescu, Onciu, prof. dr. Minovici, chimist, Danielopol, Coculescu, Episcopul Pimen Georgescu al Dunării de Jos, Tzigara-Samurcaş, dr. Godet, bibliotecarul M.S. Regelui, Ştefănescu-Galați etc.

Festivalul s-a ținut sub preşedinția d-lui M. Vlădescu, ministrul instrucțiunii care, luând cel dintâi cuvântul, a relevat meritele Suveranului în privința dezvoltării culturale a țării.

Apoi d. ministru a predat bibliotecii un bust în marmură al M. S. Regelui Carol, datorit sculptorului Hegel.

D. C. Dimitrescu-Iaşi, rectorul Universității, a relevat cuvintele Suveranului spuse cu prilejul inaugurării universității din Iaşi, că progresul unei țări nu se socoteşte numai după sporirea numărului soldaților şi cu dezvoltarea economică. Un factor de căpetenie e şi gradul de cultură.

Gândul şi simțirea Suveranului reprezintă desigur gândul şi simțirea întregii națiuni – a zis d-sa – şi oricine trece pe lângă acest bust se va simți insuflat de dragostea pentru țară şi muncă pentru mărirea neamului.

D. Tzigara-Samurcaş, bibliotecar, a făcut apoi darea de seamă anuală asupra mersului financiar şi moral al Fundației Carol şi a citit inscripția comemorativă referitoare la aşezarea bustului M. S. Regelui:

Fundațiunea Universitară Carol I

Întemeiată şi înzestrată de către CAROL I, întâiul rege al României

Împlinind 10 ani de existență azi, 9 Mai 1905, în preziua serbării naționale de la 10 Mai cu prilejul obişnuitei solemnități şi a citirii dării de seamă anuale, aşezatu-s-a în firida sălii de intrare a bibliotecii bustul Augustului Fondator, lucrat în marmură de sculptorul O. Hegel şi dăruit de către ministerul cultelor şi instrucțiunii publice, ca prinos de recunoştință față de netăgăduitele şi marile binefaceri izvorâte în acest deceniu pe urma Fundațiunii Universitare, adevărat focar de lumină pentru generațiile tinere.

Ministru al cultelor şi instrucțiunii publice fiind Mihail Vlădescu, rector al universității din Bucureşti şi protector al Fundațiunii C. Dimitrescu-Iaşi, şi bibliotecar al instituției Al. Tzigara-Samurcaş.

După aceea, la orele 2 d.a. d-nii: Vlădescu, Dimitrescu-Iaşi şi Tzigara au fost primiți în audiență de M.S. Regele, căruia I-au prezentat raportul de mersul Fundațiunii.

9 aprilie 1906

Dimitrie Onciul ține la Ateneul Român conferința cu tema : *Alegerea Regelui Carol I al României.*

13 mai 1906

Profesorii din toată țara îl felicită pe regele Carol I cu prilejul împlinirii a 40 ani de domnie. Suveranul le răspunde*: „Nu uitați că, mai mult decât talentele, caracterele hotărăsc soarta popoarelor şi că forța morală, numai, le poate apăra de învingere şi nimicire.“* **(55, Vol. 2, p. 362)**

6/19 iunie 1906

Cu ocazia împlinirii a 40 de ani de la suirea pe tron a lui Carol de Hohenzollern şi a 25 de ani de la întemeierea Regatului României, se deschide „Expoziția generală română“ din Dealul Filaret, devenit de atunci Parcul Carol I.
Planul general aparține arhitectului francez Ed. Redont, iar de organizarea ei se ocupă Ion N.Lahovari (Ministrul Domeniilor) şi Dr. C. Istrati (comisarul Guvernului). Construirea „Palatului Artelor” şi a „Culei” l-au determinat pe dr. C. Istrati să propună ca întregul complex să devină un muzeu *„al trecutului nostru”.*

La jubileu participă şi un mare număr de români din Transilvania şi Bucovina, exprimând voința de unire. N. Iorga consemna : *„Bucureştii din acea vară devenise într-adevăr capitala poporului românesc“.*

Are loc banchetul de la Teatrul Național cu ocazia a 40 de ani de domnie a regelui Carol.

Sunt puse în circulație o serie de timbre jubiliare: „25 ani de la proclamarea Regatului“, „Carol I - 40 ani de domnie“, „Expoziția generală de la 1906“.

Expoziția generală română din București 1906.

AUSTRIA.

Pavilonul Românilor

din

Bucovina.

EX LIBRIS

CERNĂUȚI, 1906.
SOCIETATEA TIPOGRAFICĂ BUCOVINEANĂ.

(Catalogul Pavilionului românilor din Bucovina la Expoziția Națională din 1906)

(Timbre jubiliare,1906)

(Expoziția Națională din Parcul Carol, 1906, carte poştală)

„Cărțile poştale editate cu prilejul Expoziției au avut un caracter comercial, turistic şi de propagandă, cât şi unul simbolic. În 1906 au fost şi un mijloc publicitar de a atrage atenția asupra evenimentului, de a aduce cât mai mulți vizitatori, români şi străini. Editorii şi organizatorii au obținut importante beneficii. Prin cartea poştală evenimentul era imortalizat în zeci de cadre, care se puteau regăsi în casa fiecărui român, alături de portretul lui Carol I. Expoziția a fost o sărbătoare a tuturor românilor şi un prilej de a-l cinsti pe Carol I, 1906 marcând pentru Rege – în opinia lui Alexandru Tzigara-Samurcaş şi a multor contemporani - «punctul culminant al gloriei sale». Prin vederile generale şi prin imaginile cu pavilioanele, Expoziția Jubiliară dăinuia mult mai mult decât prin construcțiile din parc, în majoritatea lor temporare. Monumentalitatea construcțiilor şi nu durabilitatea lor ofereau prin ilustrații imaginea României ideale.

Numărul vizitatorilor - intrări în Expoziție - a fost de 2 milioane. Au venit sute de mii de persoane din Regat, în principal țărani, mici meşteşugari şi elevi şi zeci de mii de români din Austro-Ungaria şi din Peninsula Balcanică. Pentru toți aceştia, achiziționarea de cărți poştale constituia o dovadă a faptului că ei au fost la «sărbătoarea neamului românesc». Păstrarea acestor achziții devenea o amintire vie a participării lor. Pe de altă parte, trimiterea de cărți poştale rudelor, prietenilor, vecinilor, persoanei iubite le putea consolida prestigiul în comunitatea din care făceau parte. Venirea la Bucureşti a fost comparată chiar de către C.I. Istrati, într-o circulară oficială, cu o vizită la Iesuralim. Circulara în cauză se adresa unui public țintă, iar comparația nu era una accidentală. Dacă Ierusalimul era încă un loc sacru, pe care mulți ortodocşi români voiau să-l viziteze cel puțin o dată în viață, la fel trebuia să fie pentru întreaga națiune română şi parcul de la Filaret. Astfel, «cu sufletele înălțate, cu conştiința neamului mai întărită, cu convingerea că ei ca români, prin munca lor pricepută sunt factori esențiali în viața noastră actuală», în special țăranii, cei care constituiau marea majoritate a populației țării, trebuiau să viziteze Expoziția.“

Andrei Florin Şora, 2003 (321, p.132)

Pe un timp admirabil s-a făcut ieri, cu mare solemnitate, inaugurarea Expoziției Naționale ce sintetizează progresele în toate ramurile activității făcute în țara noastră în timpul celor 40 de ani de domnie glorioasă a M. S. Regelui Carol I.

Ziua de ieri a fost o mare şi înălțătoare sărbătoare națională, care va rămâne neştearsă în memoria miilor de români, veniți din toate unghiurile.

De dimineață Capitala țării era în plină sărbătoare. De la orele 7 jum. o animație neobişnuită se observa pe toate străzile şi mii de oameni, în haine de zile mari porneau pe câmpul Filaretului, unde ca din basme a răsărit în câteva luni un întreg oraş românesc, produs al muncii şi inteligenței inginerilor şi arhitecților români.

La orele 9 circulația pe str. 11 Iunie-Filaret era aproape imposibilă. Trăsuri numeroase mergeau şiruri, la pas, ducând la locul de serbare înalți demnitari, reprezentanți ai puterilor străine, oaspeți iluştri şi întreaga elită a societății noastre. De altă parte, prin aceste şiruri de trăsuri, tramvaie încărcate de cetățeni din toate clasele societății, duceau mulțime mare de lume să sărbătorească inaugurarea falnicei expoziții, iar pe jos, grupuri-grupuri, poporul Capitalei se ducea cu acelaşi gând de sărbătoare.

În fața intrării principale a Expoziției, de jur împrejurul Pieței Elisabeta, marele număr de cetățeni care nu puteau pătrunde pe câmpul Expoziției, aştepta sosirea cortegiului regal.

În interiorul Expoziției aspectul era fermecător.

Toate aleile împodobite cu stâlpi înalți plini de drapele tricolore; peste tot verdeață şi flori nenumărate, încadrau bogat albul pavilioanelor oficiale.

Arenele Romane, unde s-a făcut inaugurarea oficială, erau pline de podoabe. Pe stâlpi înalți, pe care erau placarde cu inscripția „Spor“, de jur împrejurul Arenei, fâlfâind mândre drapele tricolore. Scena, bogat aranjată cu decoruri romane, avea un aspect impunător.

La orele 9 jum. un număr de vreo 300 notari, primari şi săteni de frunte din județul Ilfov, toți îmbrăcați în costume naționale s-au aşezat în fața intrării principale dând o impresie plăcută invitaților care se izbeau la prima vedere de pitorescul costum național. Am văzut numeroşi străini, între care şi pe primarul Vienei – dr. Lueger – care au rămas mult impresionați de acest tablou.

În fața Palatului Artelor se aflau gata să execute „Imnul Dinastiei“ corul soc. „Hora“ sub conducerea maestrului neobosit Juarez Movilă. Aci acelaşi tablou românesc: aceleaşi costume naționale îmbrăcând pe corişti.

În fața intrării principale se afla comitetul Expoziției, în frunte cu d. ministru de domenii Ion Lahovary şi cu d. dr. Istrati, comisarul general, căruia i se datoreşte în mare parte succesul expoziției.

La orele 10 fără un sfert bubuituri de tunuri anunțau că cortegiul regal plecase de la Palat.

Cortegiul impunător era astfel format: trăsura d-lui prefect al poliției capitalei, un escadron de jandarmi călări; trăsura Regală à la „Daumonts“, în care se aflau M.M.L.L.

Regele şi Regina; trăsura Princiară trasă de 6 cai, în care se aflau A.A.L.L. R.R. Principele şi Principesa României cu Principele Carol şi Principesa Elisabeta; cortegiul era încheiat de un escadron de jandarmi călări. /…/

De prin casele particulare s-au aruncat buchete de flori asupra trăsurilor Suveranilor şi principilor moştenitori; iar de la şcoala profesională de fete „Principesa Maria“ din calea Rahovei a căzut o adevărată ploaie de flori aruncate de elevele şcolii.

Când cortegiul regal a ajuns în Piața Regina Elisabeta, tunurile de la bateria Calafat au început să bubuie, iar 100 trâmbițaşi sunau din goarne.

Landoul în care se aflau M.S. Regele şi Regina se opreşte în fața intrării şi Suverana, cu un foarfece de aur, înmânat de d. ministru I. Lahovary, taie ghirlanda de flori care oprea intrarea în Expoziție.

Ghirlanda era formată numai de trandafiri înşiruiți pe o panglică tricoloră.

D. dr. Istrati oferă M.S. Reginei şi A.S.R. Principesei Maria câte un frumos buchet de flori.

Ghirlanda fiind tăiată, cortegiul porneşte spre Arenele Romane.

Imediat la intrare în câmpul Expoziției vederea M.S. Regelui se opreşte la încântătorul tablou format de şirul soțiilor notarilor şi primarilor în costumul național.

M.S. Regina exclamă plină de mutumire: *„Ah! Cât e de frumos“* şi adresându-se sătencelor le spune. *„Sunteți frumoase! Foarte frumoase!“*.

De aci cortegiul porneşte spre Arenele romane.

Cele 21 lovituri de tun, trase din bateria Calafat, anunță pornirea cortegiului regal la arene.

În momentul acesta imensul amfiteatru precum şi lojile din colonada etajului de sus erau pline de invitați. Între ei se remarcau studenții bucovineni în uniforme roşii.

Incinta e ocupată de coruri şi de cele 7 muzici comandate de d. maior Mărgăritescu.

Pe estrada cea mare se află d. prim-ministru G. Gr. Cantacuzino, împreună cu d-nii miniştri Take Ionescu, Ionel Grădişteanu, Mihail Vlădescu şi general Manu, membrii corpului diplomatic din Capitală, M. Cantacuzino, primarul Capitalei, D. Lueger, primarul Vienei, împreună cu însoțitorii săi, generalii Pilat, Coandă, Brătianu, Macarovici, Demosten, Robescu, gen. Gheorghiu, gen. Năsturel, Gr. Triandafil, preşedintele Camerei, Kalinderu, administratorul domeniilor Coroanei, C. Dimitrescu-Iaşi, rectorul universității, secretarul general de ministere şi alți înalți demnitari.

Tot pe estradă iau loc Mitropolitul primat, I. P.S.S. Mitropolitul Partenie al Moldovei, toți episcopii împreună cu arhiereii respectivi.

Întregul cler e îmbrăcat în scumpe odăjdii bisericeşti. În partea stângă a estradei iau loc d-na G. Gr. Cantacuzino, împreună cu soțiile d-lor miniştri şi miniştrilor plenipotențiari străini, precum şi alte doamne din înalta societate.

Estrada e acoperită de un superb „velum“ în stil roman care o garantează de arşița soarelui.

Îndată ce cortegiul regal ajunge la intrarea la Arene, compania de onoare, înşirată pe parcurs, dă onorurile militare pe când muzicile intonează imnul regal.

Suveranii descind la scara din dreapta estradei şi sunt primiți de d. prim-ministru G. Gr. Cantacuzino, persoanele oficiale şi membrii corpului diplomatic.

Imediat, într-o altă trăsură, sosesc A.A.L.L. R.R. principii moştenitori împreună cu principele Carol şi prințesa Elisabeta.

Suveranii iau loc pe estradă având, la dreapta şi la stânga, pe principii moştenitori şi pe micii principi.

Strigăte entusiaste de urale izbucnesc din toate părţile pe când cele 7 muzici cântau imnul solemn al jubileului, imn de slavă închinat M.S. Regelui şi compus de d. inspector al muzicilor Mărgăritescu.

Serviciul divin a fost celebrat de I.P.S.S. Mitropolitul primat, înconjurat de înaltul cler. Răspunsurile au fost date de corul de la Mitropolie care apoi, împreună cu cel de la Doamna Bălaşa, a cântat imnul *„Pre tine te lăudăm“*.

D. Ion Lahovary, ministrul de Domenii, a ţinut următoarea cuvântare, care a fost acoperită cu aplauze:

Sire,

În ziua de 10 Mai 1866, când poporul Capitalei, ieşind înaintea prinţului Carol de Hohenzollern cu o nemărginită bucurie, a salutat pe noul său Suveran, România nu ştia despre Alesul său nimic alt decât că era de neam mare şi crescut la nobilele şi severele tradiţiuni ale unei familii ilustre. /.../

Nu trebuie să uităm că de la 1839 până la venirea Majestăţii Voastre, ţara, mulţumită silinţelor patriotice ale celor din urmă Domni pământeni, mulţumită energiei şi vitalităţii naţiunii, ieşise din starea de plâns pe care o descriu călătorii străini din jumătatea întâi a veacului trecut. /.../

Guvernul şi Parlamentul, de acord cu simţământul şi cu dorinţele naţiunii, au crezut că, spre a sărbători jubileul primului nostru Rege, nu era mijloc mai nimerit, decât a organiza prima Expoziţiune Generală Naţională a României şi a arăta astfel ţării şi străinătăţii o icoană fidelă a muncii, a energiei poporului român şi ca un inventar al avuţiei morale, intelectuale şi materiale cu care, în cursul unei lungi şi fecunde domnii, s-a îmbogăţit patrimoniul naţional.

Noi, cei ce am fost însărcinaţi cu aducerea la îndeplinire a acestei mari idei, măsurând timpul scurt ce ne era împărţit, întinderea şi greutatea operei de executat, am avut o mărturisire, un moment de grijă şi de tulburare sufletească.

Dar ne-am adus aminte, Sire, că credinţa şi munţii îi ridică şi-i mută din loc, şi, de aceea, cu credinţă şi cu dragoste ne-am pus pe lucru şi, încă odată s-a dovedit acea vorbă mare a Scripturii.

Am tăiat dealuri, am secat bălţi, am umplut o vale, am săpat un lac mare, şi în mai puţin de un an am scos la lumină parcul şi clădirile Expoziţiei pe care astăzi, cu mulţumirea sufletească a acelora care, cu munca grea, am dus la bun sfârşit o operă anevoioasă, le arătăm Majestăţii Voastre, Naţiunii Române şi Reprezentanţilor Puterilor Străine. /.../

Cubul pământului mişcat şi mutat din loc pentru Arene, pentru modelarea terenului după plan, a fost de 575.000 metri cubi.

Construcţiile provizorii şi defintive ocupă o suprafaţă de aproape 35.000 metri pătraţi.

Totalul zidăriilor definitive trece de 15.000 metri cubi.

Populaţia mare de copaci a fost peste 4.000.

Brazi, copăcei, copaci de pădure mici peste 90.000.

Pentru toate aceste lucrări am avut mai puţin de un an.

Prima săpătură la terasamente s-a început în ziua de 15 iunie 1905 iar prima săpătură pentru fundațiile Palatului Artelor la 16 August 1905.

Această întârziere a fost pricinuită prin faptul că abia la sfârşitul lui Mai am putut termina negocierile pentru cumpărarea terenului din deal în întindere de 11 hectare, pe care urmează a se ridica clădirile principale ale Expoziției.

Pentru Expoziția de la Paris, organizatorii ei au avut patru ani; pentru aceea a Mileniului de la Buda-Pesta trei ani; pentru aceea de la Liège, şase ani. Noi am avut, în realitate, numai 11 luni, din care trei luni de iarnă. Munca era grea, timpul era scurt, dar ne-am adus aminte, noi toți colaboratorii, că lucram pentru o ideie mare, că sărbătoream o dată memorabilă şi că Expoziția avea să se deschidă în bubuitul tunurilor bateriei Carol I de la Calafat.

Între toate clădirile care împodobesc Expoziția Națională este una, Sire, care, pentru noi, este şi cea mai frumoasă şi cea mai prețioasă: este umila casă țărănească, abia ieşită din pământ, care, la Poradim, a adăpostit pe Comandantul suprem al Oastei Române. Din acea căsuță de gard şi de lut a ieşit edificiul măreț al României de sine stătătoare şi al Regatului român; pe aceea, a vom păstra cu grijă şi cu dragoste, pentru noi şi pentru urmaşii noştri." /../

Expoziția Națională
Universul, 10 iunie 1906 (109, p.1)

De la inaugurarea expoziției, toate drumurile care duc la Expoziție au dobândit o deosebită animație.

Îndeosebi strada 11 Iunie e cu totul transformată. Afară de numeroasele îmbunătățiri ce s-au adus acestei străzi în vederea expoziției, mare parte din terenurile virane din acea stradă, odinioară pustii şi acoperite cu buruieni, au fost transformate în parcuri şi grădini, într-un cuvânt, în atâtea locuri de petreceri frumos decorate cu steaguri şi ghirlande şi în care numeroase muzici şi tarafe de lăutari cântă zi şi noapte, distrând pe consumatori şi pe miile de vizitatori ai expoziției care trec pe acolo, pe jos sau în goana trăsurilor, tramvaielor şi automobilelor. /…/

Ocolind marea peluză care înconjoară suportul lângă electrice care se înalță uriaş în mijlocul pieței, trăsurile se opresc în fața porții monumentale a expoziției.

Această poartă, artistic construită, cu cele două turnuri ce se înalță mândre şi cu vulturul victorios şi înaripat, maschează o feerie. /…/

Şi, într-adevăr, e cu neputință ca cineva, intrând pe poartă, să nu se simtă cuprins de o nețărmurită admirație şi să n-aibă involuntar, o exclamație de plăcută surpriză în fața frumuseților ce se desfăşoară înaintea ochilor.

E o adevărată minune acest colț de paradis pe câmpul plin de mlaştine şi părăsit de acum un an.

Aspectul parterului e de o frumusețe indescriptibilă. E un vast câmp de flori, de verdeață în care se amestecă toate culorile dar care păstrează nişte forme geometrice de un gust ales.

Parterul, ornat de mari bazinuri de apă care răspândesc o binefăcătoare răcoare, se întinde pe o mare suprafață şi anume, până în apropiere de piața Traian, de unde începe lacul cel mare.

De departe se zăreşte marele palat al artelor, cu minunata-i colonadă şi care se înalță în fund, ca un falnic altar dominând întreaga expoziție.

În apropiere de acest palat se vede cetatea lui Vlad Țepeş şi Cula, cu arhitectura-i severă şi impozantă. Apoi tot pe înălțimi de jur împrejur se văd: biserica Cuțitu-de-Argint, colonada Arenelor Romane şi alte clădiri, unele terminate, altele în construcție, toate însă aducând partea lor pentru completarea neîntrecutei frumuseți a ansamblului.

Înaintând pe calea Independenței care se întinde de-a lungul aleii principale, vedem Pavilionul Regiei, Pavilionul Primăriei Capitalei, Pavilionul Camerelor de Comerț, Palatul Agricuturii, Palatul Industriei, Palatul Regal, Palatul Minelor şi Carierelor.

Ajungând la lac se vede superbul pavilion al Austro-Ungariei, cu fațada-i împodobită cu o frumoasă frescă.

Apoi, în dreapta şi în stânga, pe drumurile lăturalnice, pe marginea lacului, pe înălțimi, pretutindeni se văd diseminate numeroase pavilioane, palate, fie ale Statului, fie ale particularilor, formând, toate laolaltă un oraş, din *O mie şi una nopți* care se numeşte expoziția Națională.

M.M.L.L. Regele şi Regina au vizitat ieri din nou expoziția Națională.

Suveranii au sosit la expoziție la orele 5 d.a. şi au mers direct la Culă, unde au fost primiți de doamna de onoare Bengescu, de d-na G. Gr. Cantacuzino, de d-nii G. Gr. Cantacuzino, prim-ministru, I. Lahovary, ministrul domeniilor, dr. Istrati, comisarul general, Al. Belu, organizatorul Expoziției din Culă etc. /…/

Pavilionul Culei este o foarte solidă construcție reprezentând tezaurul unde boierii vechi păstrau lucrurile de preț, relicve bisericeşti şi urme de lucrări de artă națională domină întreaga Expoziție; din etajul al 3-lea se vede cea mai splendidă perspectivă a Expoziției.

(Carol I la Expoziție, iunie 1906)

Intrând la culă, M.M.L.L. Regele şi Regina au urcat prima scară la etajul I.

Scara este frumos tapisată cu flori, cu covoare, cu modele vechi româneşti, cu figuri bisericeşti etc.

În etajul I, pe stânga, este aranjat un mic paraclis, cu un altar pe care se află aşezată o evanghelie scumpă. Pe peretele din fața altarului o pictură reprezintă pe Domnitorul Alexandru Ion Cuza oferind cele două coroane, ale Munteniei şi Moldovei, Fecioarei Maria. Pe peretele din stânga se văd chipurile slăvite ale Domnitorilor Munteniei iar, pe cei din dreapta, pe ale Domnitorilor din Moldova, bine executați de pictorul Verona./…/

În altă parte se văd portretele M.M.L.L. Regele şi Regina, zugrăvite în felul cum sunt pe la mănăstiri zugrăvite, portretele ctitorilor şi ale Domnitorilor români.

În alt salon, sunt cele mai scumpe şi mai prețioase relicve bisericeşti. În plafon atârnă candele scumpe de argint.

De o parte e un dulap cu evangheliile vechi îmbrăcate în argint, potire de preț, cruci, o evanghelie a lui Ştefan-cel-Mare, o mitră în aur, tronul regal, copie de pe acela al Sfintei Mitropolii, o veche cârjă de arhiereu de la Căldăruşani etc.

În mijloc este un dulap cu evanghelii lucrate şi pictate de M.S. Regina şi oferite M.S. Reginei şi A.A.L.L. R.R. Principilor Moştenitori.

Pe pereți sunt nenumărate icoane vechi de ale sfinților, unele aproape şterse de vremea îndelungată.

Tot din acest salon se deschide un al treilea, unde se află cultul armean. Este un epitaf, aranjat după ritul armean, altarul, apoi numeroase cărți, haine preoțeşti scumpe, potire, cruci minunate, în sfârşit odăjdii culese de la toate bisericile armene din țară

şi aranjate cu deosebită îngrijire de d. Goilav, senator şi de d. Ferhafl din Focşani. Comunităţile Bucureşti şi Focşani sunt cele mai bine reprezentate.

M. S. Regina nu se îndura a părăsi acest scump tezaur, care reprezintă toată comoara de antichităţi bisericeşti de la noi.

În al treilea etaj: scara, de asemenea, e frumos decorată cu covoare româneşti, cu icoane etc.

Aici se află cădelniţe vechi de aur şi argint, diferite cupe, odăjdii, patrafire dăruite de vechii domni, o cruce în rubine şi briliante a lui Brâncoveanu Constantin, boier vechi şi Domn Creştin, o mitră în aur masiv, cu pietre scumpe de rubin şi smarald, a mitropolitului Cozma, doi serafimi de argint, o cârjă de cristal dăruită de împărăteasa Ecaterina a Rusiei, epitaful lui Mircea-cel-Bătrân etc. toate aşezate cu pricepere şi artă.

Tot aici mai e o uşă a bisericii Cotroceni datând din timpul lui Şerban Cantacuzino.

De la Expoziţie

Universul, 17 iunie 1906 (81, p.1-2)

Ieri a fost multă lume la expoziţie.

Parcul, splendid întreţinut, ca şi drumurile de pe aleea principală, fac o plăcută impresiune ochilor.

Pavilioane rămase în întârziere sunt pe cale de a fi terminate; pretutindeni se desfăşoară o enormă activitate în scopul de a fi toţi expozanţii gata.

Peste câteva zile se vor deschide cazinoul, teatrul de varietăţi şi teatrul cinematograf care vor înmulţi astfel atracţiunile.

Şapte artişti chinezi şi zece indieni, angajaţi pentru expoziţie, au sosit ieri şi s-au preumblat prin expoziţie.

Elevii seminarului musulman au fost de asemenea la expoziţie, vizitând unele pavilioane.

Bordeiul de la Poradim şi cortul militar, în felul celor construite pe câmpul de război, sunt foarte mult vizitate de public.

Waterschute-ul şi toboganul funcţionează în permanenţă. /…/

În vizita făcută ieri la palatul industriei din Expoziţie, Majestăţile Lor s-au oprit în special la admirabilul pavilion al fabricii „Stella“, alcătuit numai din produse ale acestei case, precum din stâlpi de săpun, lumânări etc. aşezate cu mult gust şi deosebită pricepere.

Suveranii au fost primiţi aici de către d. Frederic Hofmeier, fiul d-lui dr. Julius Hofmeier, mare industriaş şi proprietarul firmei „Stella“ şi de d. Al. Genovitz, reprezentantul casei care au dat Majestăţii Lor cuvenitele explicaţiuni.

M. S. Regele s-a arătat ca vechi cunoscător al excelentelor produse ale acestei fabrici, exprimând înalta Sa satisfacţie pentru progresele realizate de această industrie, ale cărei fabricate sunt unanim apreciate în toată ţara şi pot rivaliza cu cele mai renumite produse ale fabricii străine.

27-28 septembrie 1906

Cu prilejul Congresului de conservare a monumentelor de la Braunschweig, Al. Tzigara-Samurcaş ţine două comunicări despre rolul lui Carol I în restaurarea bisericilor din România. În broşură apar sub titlul *Denkmalpflege in Rumänien*: *Sonderabdruck aus den Verhandlungen des VII. Tages für Denkmalpflege in Braunschweig, 27-28 Sep. 1906.* Karlsruhe, 1906.

1 octombrie 1906

Carol I semnează decretul prin care Al. Tzigara-Samurcaş este numit director al *Muzeului de etnografie, de artă naţională, de artă decorativă şi de artă industrială.* După nenumărate transformări (a avut 8 denumiri) Muzeul reînvie în februarie 1990 sub conducerea pictorului Horia Bernea cu denumirea care îl consacră astăzi – Muzeul Ţăranului Român.

17/31 aprilie 1907

Inaugurarea Muzeului s-a făcut pe neaşteptate. Regina Elisabeta, însoţită de principesa Maria, principele Ferdinand şi oaspeţi ai curţii regale – marele duce Albrecht de Mecklemburg cu Elisabeth, au vizitat muzeul. Regina a scris în cartea de aur: *„Din trecutul strămoşesc să renască arta noastră viitoare”.*

(Medalie bătută în 1906, reprezentând premiul şcolar la învăţământul primar)

8 octombrie 1906
Traian Vuia reuşeşte primul zbor cu un aparat conceput de el.

1906
Se crează Institutul geologic graţie şi cercetărilor de geologie şi paleontologie întreprinse de G. Murgoci şi L. Mrazec.

Prof. Dr. I. Cantacuzino înfiinţează împreună cu prof. I. Athanasiu *Societatea Română de Biologie.*

(Pe locul fostei Monetării a Statului se va ridica Muzeul de la Şosea)

Buna relaţie dintre Regele Carol I şi Al. Tzigara-Samurcaş este notorie. În epocă apăruse chiar zvonul unei *„închipuite origini regale”* **(246, p. 358)** a acestuia din urmă, bănuindu-se că viitorul director al Muzeului Naţional era, de fapt, fiul nelegitim al Marelui Rege. În realitate, prima întâlnire dintre cei doi a avut loc când, copil fiind, Al. Tzigara-Samurcaş i-a fost prezentat Suveranului de către medicul personal al acestuia, Wilhelm Kremnitz (soţul celebrei Mite), cu care familia Tzigara se învecina în Bucureşti, pe str. Polonă, din *„suburbia Batişte”*. Toată viaţa cărturarul îi va rămâne recunoscător medicului, care l-a *„condus până la treptele tronului regesc”*.**(334, Vol.1, p. 4)**

De atunci, au avut loc numeroase întâlniri între cei doi, Regele manifestând o caldă prietenie copilului şi, apoi, tânărului Tzigara, a cărui carieră i-a urmărit-o îndeaproape după ce, am putea spune, i-a trasat-o el însuşi. Fiindcă viitoarea carieră ştiinţifică a lui Al. Tzigara-Samurcaş a început odată cu plecarea sa la studii în Germania şi, apoi, în Franţa, cu sprijinul material al Regelui, la sfaturile lui Al. Odobescu. Recunoştinţa tânărului se manifestă şi prin aceea că, la întoarcerea din străinătate, primul drum îl face la Palat unde, într-o audienţă obţinută la 16 mai 1896, îi expune Regelui proiectele sale, neglijând să treacă mai întâi pe la şeful său, Gr. Tocilescu, directorul Muzeului Naţional de Antichităţi (unde Tzigara era „custode preparator”), fapt care va duce la o ruptură definitivă dintre cei doi foşti colaboratori.

La 1 ianuarie 1899, Al. Tzigara primeşte funcţia de bibliotecar la Fundaţia „Carol I”(funcţie de conducere, deoarece postul de director fusese suprimat, şefia instituţiei încredinţându-se bibliotecarului), numire ce a fost fixată tot de Rege. Toate acestea îl vor face pe Al. Tzigara-Samurcaş să-l numească pe Carol I *„marele meu protector căruia atâta recunoştinţă îi datoresc”*. **(334, Vol.1, p. 183)**

La 17 iulie 1906, Al. Tzigara-Samurcaş primeşte adresa oficială din partea Ministerului, prin care i se comunică faptul că, în urma Înaltului Decret Regal nr.2777, a fost numit (cu începere de la 1 octombrie 1906) director al Muzeului etnografic, de artă naţională, artă decorativă şi artă industrială. Era realizarea visului pe care-l avea de când era custode preparator la Muzeul de Antichităţi.

Deşi pătruns de cele mai bune intenţii, beneficiar al unor temeinice studii de specialitate, dintre care muzeografia ocupa un loc important, Al.Tzigara-Samurcaş nu era o personalitate foarte iubită de „inteligenţia” vremii. Temperamentul său, eufemistic spus, impetuos a dat naştere la nesfârşite conflicte cu colegii săi, exprimate prin numeroase procese, provocări la duel sau vituperări prin paginile ziarelor. Este lesne de bănuit că nu era dorit la conducerea muzeului ce se pregătea să ia fiinţă. Fără îndoială că alegerea sa în această funcţie, râvnită probabil de mulţi alţii, s-a făcut mai ales graţie sprijinului, chiar dacă discret, al Regelui Carol I.

Muzeul a fost iniţial instalat pe locul unde a funcţionat fosta „tarapaná” (monetărie) şi unde , mai înainte, fusese palatul excentricului domnitor Nicolae Mavrogheni.

Deşi nu a existat o inaugurare oficială a Muzeului, acesta *„a fost relevat publicului de către Carmen Sylva şi apoi consacrat prin vizita Suveranului ţării care, la 14/27 mai 1907, însoţea pe ruda sa, imperială principele Victor Napoleon”,* va consemna

Al. Tzigara-Samurcaş în ale sale *„Memorii”,* din care voi reda mai multe rânduri referitoare la acest eveniment: „*Explicaţiile pe care Maiestatea Sa le da înaltului oaspete arătau cât de bine îi erau cunoscute chiar cele mai mărunte obiecte ale gospodăriei ţărăneşti, amintindu-şi cu plăcere de numeroasele sale vizite la mânăstirile şi schiturile aşa de pitoreşti, ca şi de bogatele costume naţionale care, după exemplul Reginei, fură admise şi la balurile şi la recepţiile oficiale de la Palat, purtate nu numai de soţiile parlamentarilor ţărani, dar şi de doamnele din societatea bucureşteană. Felicitat am fost de Rege pentru achiziţionarea casei lui Mogoş. /.../ Intrând în interiorul casei lui Mogoş, Regele explică augustului său văr rostul «odăii bune» rezervată oaspeţilor, precum şi vatra fără alt coş, decât podul casei. Impresie a făcut inscripţia pe fruntarul casei: «Făcut Antonie Mogoş 1875». Stenapul porţii e datat din 1878, căci atunci numai s-a isprăvit casa lucrată numai de el, moşneagul de 73 de ani care a refăcut casa în Muzeu, spre marea lui mulţumire. Regele însuşi cunoscător al artei sculpturii a apreciat mult simţul decorativ al lui Mogoş şi a trimis chiar pe Stöhr să vadă lucrarea”*. **(334, Vol.1, p. 247)**

Nu pot să nu subliniez, recitind rândurile de mai sus, faptul că germanul Carol de Hohenzollern-Siegmaringen ajunsese să cunoască atât de bine arta populară românească pe care, fără îndoială o şi aprecia cum se cuvine, încât putea fi „ghid” oaspetelui său într-un muzeu pe care-l vizita prima oară. Dovedea că se ţinuse de cuvânt când promisese, în momentul când a pus piciorul pe pământul viitoarei sale ţări, că va deveni român.

Printre exponatele din Muzeu se găseau şi cele dăruite de Regele însuşi şi despre care va fi vorba în cele ce urmează...

„/.../ Donaţiunea Regelui prezintă, în afară de valoarea artistică, o importanţă şi mai mare din punct de vedere istoric. Cele 75 planşe originale ale pictorului Henric Trenk, executate între 1860-64 sunt documente nepreţuite mai ales pentru arhitectura religioasă, care în ultimele decenii a suferit transformări regretabile. Seria de picturi, acvarele şi desenuri au fost făcute sub direcţia lui Odobescu, singurul cunoscător al artei din ţară.

Planşele au fost dăruite domnitorului Carol I la sosirea Sa în ţară. Scăpate astfel de o împrăştiere sau chiar distrugere sigură, ele reapar astăzi, spre bucuria şi folosinţa obştească. Cele mai importante au şi fost expuse în sălile Muzeului, unde succesiv se vor premeni toate”, va scrie Al.Tzigara-Samurcaş. **(335, p. 38)**

Fără îndoială că, în urma stagiului efectuat în muzeele imperiale din Berlin, directorul noului Muzeu românesc ştia foarte bine că obiectele expuse trebuie cât mai des înlocuite cu cele aflate în depozite pentru ca, pe de o parte, să fie arătate publicului cât mai multe şi, pe de altă parte, exponatele să treacă prin stadiul de conservare-restaurare.

„Printr-o nouă generozitate a Regelui, Muzeul a intrat în posesia colecţiunii complecte de 70 fotografii executate din ordinul Măriei Sale Domnitorului în 1866, de către pictorul fotograf C. Szathmary. Tot acesta este şi autorul «Albumului României», alcătuit din cromolitografii după unele mănăstiri, şi mai ales după costumele ţărăneşti din cele mai caracteristice părţi ale ţării. Şi acest album preţios pentru etnografia românească a fost dăruit Muzeului tot de Maiestatea Sa.

Prin aceste daruri regeşti /.../ s-a concentrat la Muzeu o parte din cele mai importante vederi ale României”. **(335, p. 39)**

Al.Tzigara-Samurcaş nu aşteaptă mult ca să mulţumească Regelui, la 20 aprilie 1907, prin intermediul bibliotecarului regal, aşa cum prevedea protocolul: *„Confirmând primirea «Albumului archeologic şi pitoresc din districtele Argeş şi Vâlcea», pe care M.S. Regele a binevoit a-l dărui Muzeului de etnografie şi artă naţională, mă grăbesc a Vă ruga să binevoiţi a supune M.S. adâncile mulţămiri pentru preţioasa Sa donaţiune, care este cel mai puternic imbold de încurajare pentru această instituţie cu aşa înaltă menire.*

Neprețuitele originale au fost trecute în inventarul Instituțiunei sub numerile 1881-1955 şi vor fi expuse în sălile Muzeului, iar direcțiunea îşi reservă publicațiunea lor în vederea unei cât mai largi răspândiri”. **(„Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol. 3, f.61)**

Iar la 1 mai 1907, din nou, aceluiaşi bibliotecar: *„Mă grăbesc a Vă răspunde de primirea celor 14 cromolitografii şi 70 fotografii executate de Szathmari, precum şi a celor 41 planşe cu desenuri după furci ale D-lui Comşa, înaintate pe lângă adresa D.Voastre din 29 Aprilie.*

Planşele au fost trecute şi în inventarul Muzeului şi vor fi expuse în vitrine spre vedere.

Cu prilejul acestui nou dar cu care M.S. Regele binevoieşte să onoreze Muzeul de Artă naţională, Vă rog să fiţi din nou interpretul adâncilor mulţumiri ce aducem în numele Instituțiunii Augustului protector al Muzeului”. **(„Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol. 3, f.65)**

După care, Al.Tzigara-Samurcaş dă un comunicat de presă, anunţând primirea „darurilor regeşti” în următoarele ziare: La Roumanie, Voinţa naţională, Epoca, Universul şi L’Indépendance roumaine. În felul acesta voia, fără îndoială, să atragă atenţia asupra preţuirii Regelui pentru Muzeu. De asemenea, scrie şi Elizei I.C.Brătianu (soţia fostului prim-ministru, bună prietenă şi mare donatoare a Muzeului):

„/.../ Acest Muzeu (trecând sub direcţiune subsemnatului) a fost îmbogăţit cu o mulţime de obiecte scumpe nouă Românilor, iar persoane de înaltă consideraţie, în fruntea cărora numim pe M.S. Regele, A.S.R. Principesa Maria, au luat sub protecţia lor această instituţie naţională şi i-au făcut donaţiuni preţioase”. **(„Arhiva de aur“ a Muzeului Țăranului Român, Vol.3, f. 76-77)**

În urma unor cercetări pe care le-am efectuat (cu alt prilej) la Arhivele Naţionale, n-am găsit consemnate şi alte donaţii din partea Regelui Carol I. Sunt convins că n-au existat fiindcă, dacă ar fi fost cazul, Al.Tzigara-Samurcaş ar fi scris despre ele în lucrările sale. De fapt, Casa Regală nu a fost prea darnică cu Muzeul de la Şosea, exceptând oferta viitorului rege Carol II de a păstra la Peleş (până va putea fi reconstruită în curtea Muzeului) biserica dezmembrată de la Tiurea, adusă în 1927 şi care astăzi se găseşte la Muzeul satului din Bucureşti. De asemenea, la 30 noiembrie 1928, Regina-Mamă oferă Muzeului *„6 păpuşi în costume poloneze dăruite M.S. Regelui Mihai de către Ex. S. Mareşalul Pilsudsky”*.

Un alt contact al lui Carol I cu Muzeul de artă naţională are loc cu prilejul punerii pietrei fundamentale a localului din Şos. Kiseleff nr.3, cel care adăposteşte astăzi Muzeul Ţăranului Român. Ceremonia întemeierii a avut loc la 17/30 iunie 1912, în prezenţa Casei Regale, a Guvernului, a Înaltului Cler şi a numeroşi reprezentanţi ai culturii din acea vreme. **(251, p. 63)** Cu această ocazie, la temelia noii construcţii, proiectate de

arh. N. Ghica-Budeşti, s-a depus un hrisov pe care scria: *„Noi Carol I, Regele României, dorind a cinsti arta strămoşească cu un adăpost vrednic de însemnătatea sa pentru educarea poporului şi întărirea sentimentului patriotic, astăzi 17/30 Iunie, anul Mântuirei 1912 şi al Domniei Noastre al 46-lea /.../ au pus pe locul fostei Monetării a Statului şi al Palatului Mavrogheni, temelia Muzeului Naţional menit să întrunească colecţiile de artă acum răzleţite, spre a lăsa generaţiilor viitoare o oglindă desăvârşită a întreg tezaurului artistic din cuprinsul pământului românesc, începând cu vârsta preistoriei şi până în zilele noastre /.../"*. În 1936, Al.Tzigara-Samurcaş era mândru că „actul de întemeiere al Muzeului este semnat de cei trei Regi ai României de azi". Dar, deşi au semnat documentul, Regele Carol I şi Regina Elisabeta nu au fost prezenţi la ceremonie, ei aflându-se la Sinaia.

Ca recunoştinţă pentru tot ce făcuse Regele pentru Muzeu, Al.Tzigara-Samurcaş propune ministrului Instrucţiunii publice, încă din 24 noiembrie 1906: *„Întru glorificarea Aceluia care timp de patruzeci de ani a fost Călăuza poporului românesc şi evoluţia sa culturală, noua Instituţie /Muzeul de artă naţională/ ar fi de drept botezată: Muzeul Carol I"*. Aceasta se va întâmpla însă abia după moartea „marelui protector" al lui Al.Tzigara-Samurcaş , când directorul Muzeului revine şi scrie ministrului I.G. Duca, la 12 decembrie 1914: *„/.../ Având în vedere neprețuitele înalte îndemnuri şi necurmate ajutoare, de care arta noastră, sub toate ale ei manifestări, s-a bucurat de partea regretatului nostru Rege Carol I, în decursul lungei şi binecuvântatei Sale domnii, cred că şi DV. Veți aproba ca această denumire, propusă pentru viitorul Muzeu al neamului românesc, nu putea să fie mai nimerită. Va fi o cinste pentru generația noastră şi o mândrie pentru cele viitoare ca instituția artistică, în care se oglindeşte latura artistică a poporului român, să poarte numele falnic al gloriosului Prim-Rege al României, sub care s-au pus temeliile Muzeului şi prin al cărui imbold s-au alcătuit diferitele colecțiuni, menite să adăpostească noul palat /.../"*. **(Arhivele Naționale, Dosar Ministerul Artei, 417/1915, f.4)**

În urma raportului ministrului, Regele Ferdinand semnează decretul nr. 201 din 31 ianuarie 1915, prin care, la articolul I, hotăra: *„Actualul muzeu «Național» în construcție la şosea, va purta pe viitor numele de «Muzeul Carol I»"*. **(Idem, f.2)**

(Casa Mogoş adusă de Tzigara-Samurcaş în Muzeul de la Şosea)

Festivitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I
Adevărul, 11 mai 1908 (112, p.4)

Întru amintirea înființării Fundației universitare Carol I, care a împlinit 13 ani de funcționare, s-a ținut Vineri 9 Mai la orele 1 p.m. o ședință solemnă în marea sală a bibliotecii, sub președinția ministrului instrucțiunii publice.

La această solemnitate au luat parte: episcopul Dunării de jos, d-nii: Ion Kalinderu, profesor I. Bogdan, decanul Facultății de litere, E. Pangrati, decanul Facultății de științe, G. Chiricescu, decanul Facultății de teologie, Badea Cireșeanu, C. Miculescu, preotul econom C. Nazarie, D. Onciul, O. Densusianu, G. Țițeica, P. Eliade, G. Burileanu, I. Toma-Tomescu, prof. agregat diacon dr. Popescu Mălăești, prof. agregat C. Sipsomo, prof. agregat S. Mândrescu, dr. Botescu, ajutor de primar, ad-torul Casei Bisericii, Louis Basset, secretarul regelui, dr. Godet, bibliotecarul regelui.

Solemnitatea s-a deschis cu o cuvântare a d-lui rector al Universității din București.

O zare de liniște – spune d. rector – începe să lumineze atmosfera vieții noastre sociale, atât de întunecată de zguduirile din anul trecut.

Această zare ne îndatorează să ne punem întrebarea și să-i căutăm răspunsul: care e rolul oamenilor culți în întărirea stării bune ce se pregăteşte?

Generațiile ce stau astăzi pe băncile universității, vor fi bărbații de mâine. Lucrul de căpetenie e să nu devină ceea ce se poate numi bărbații pripiți de azi. Chestia posibilității de realizare a acestui fapt, e în strânsă legătură cu chestia de deosebire dintre viața de studii și viața socială. Analizând aceste deosebiri, d. rector constată, că selecțiunea gândirilor frumoase, a sistemelor științifice bine închegate, e în bună parte garantată de felul organizării școlii. În viața socială, aproape contrastant; selecția de gândiri metodice e înăbușită de sistemele cele mai anarhice, cele mai utopice. Obiectivitatea senină e înlocuită cu intoleranța cea mai mare, minoritatea luminată, zdrobită sub jugul majorităților întunecate.

Spre schimbarea acestei stări de lucruri, trebuie să se pregătească tinerimea universitară. Ea trăiește, până la un punct, cu gândul în viața socială, și aceasta o diferențiază de starea de școlar propriu-zisă. Dar, câtă vreme a consacrat un anumit interval de ani, pentru pregătirea pe baza căreia va intra în viața cetățenească, ea trebuie să fie consecventă acestei intenții ce i-a mânat primii pași pe scările universității. Trebuie să refacă în modul cel mai solid diferitele sisteme de gândire, să le trăiască și ea cu adevărat, dându-le în plus gândul cald că le va întrebuința în folosul poporului din care face parte. Deci, pregătire științifică, călăuzită totdeauna de scopuri naționale. Numai întrucât această pregătire se realizează cu adevărat, e îndreptățită tendința acelor tineri de a crea un curent nou; întru atât poate fi îndreptățită speranța, că intoleranța grozavă ce nu vede decât într-o direcție va fi temperată, înlăturată poate, de un spirit de obiectivitate care în nici un caz nu exclude entuziasmul sănătos. Vom fi învățat din multiplele studii, așa de strâns legate, cum ele s-au închegat numai după ce au străbătut căile greșelilor, și atunci sentimentul de respect pentru orice cercetări serioase, va fi adus de noi în frământările vieții sociale.

Spiritul de metodă obiectivă, dobândit prin organizația studiilor ce se completează unele pe altele, întărit prin contactul din ce în ce mai des cu profesorii, în seminarele din ce în ce mai roditoare, sentimentele de solidarizare dezvoltate prin societățile din ce în ce mai bine alcătuite, - iată nişte agenți, nu se poate mai buni, de transformare a vieții sociale.

Şi întrucât la realizarea acestui spirit cercetător, Fundațiunea universitară Carol I, acest focar de reunire a tuturor elementelor ce se adapă din ştiință, are unul din rolurile cele mai active, ultimul cuvânt suntem datori să-l grăim către fondatorul ei.

Trăiască M.S. Regele!

D. bibliotecar al Fundațiunii a dat citire raportului asupra mersului instituției pe anul trecut.

Numărul volumelor care la 1 Mai 1907 erau de 19.778, a sporit în cursul anului, la 20.775. Biblioteca a obținut autorizația de a putea aduce cu împrumut pentru cititorii ei orice lucrări, cărți şi manuscrise aflate în păstrarea bibliotecii imperiale din Strassburg şi bibliotecii curții imperiale din Viena. În afară de cărțile aflate în bibliotecă, s-au mai pus la îndemâna cititorilor 76 reviste străine, câte 1-2 reviste de seamă, în limba franceză şi germană, pentru fiecare specialitate şi 40 reviste româneşti, dintre acelea care apar în țară şi peste hotare.

De la 1 Aprilie 1907 şi până la 1 aprilie 1908, biblioteca a fost frecventată de 65.082 cititori, care au consultat 88.181 cărți şi reviste.

Fundațiunea a continuat a întreține, conform dorinței augustului fondator, 7 bursieri, fiecare cu câte 100 lei lunar, din care 4 la Universitatea din Bucureşti, şi 3 la Universitatea din Iaşi. A servit ajutoare pentru tipăriri de teze şi lucrări speciale, acestea din urmă făcute sub direcțiunea d-lor profesori Onciul şi Pangratti, în sumă de 1.996 lei. A subvenționat cu suma de 1.300 lei 30 de studenți şi studente lipsiți de mijloace, de la diferite facultăți.

Averea Fundațiunii se urcă la suma de 828.408 lei. Veniturile şi cheltuielile ating cifra de 57.933 lei.

Serbarea a fost încheiată prin cuvântarea d-lui Spiru Haret, ministrul cultelor şi instrucțiunii publice, care a recomandat studenților o pregătire serioasă pentru desăvârşirea operei de reformă, începută acum şi care va fi nevoie să fie continuată de generațiile viitoare, spre a da baze sigure statului român.

La orele 2 după amiază, regele a primit în audiență pe d. ministru al instrucțiunii, împreună cu d. rector al Universității din Bucureşti şi d. bibliotecar al Fundațiunii.

D.C. Dimitrescu-Iaşi a prezentat regelui raportul asupra mersului instituției, iar d. Al. Tzigara-Samurcaş un volum legat, cuprinzând tezele absolvenților universităților din Bucureşti şi Iaşi, şi lucrările speciale tipărite în cursul anului, din fondurile Fundațiunii.

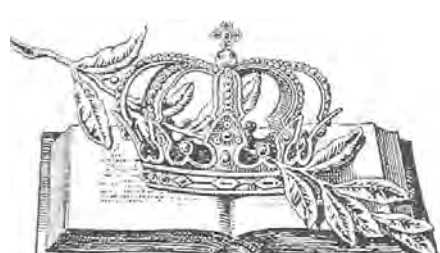

Onorat auditor,

Sărbătorim a 14-a aniversare a „Fundaţiunei universitare Carol I“, în al 70-lea an de vârstă a Majestăţii Sale Regelui, Fondatorul acestui institut.

Primul nostru gând se îndreaptă, firește, spre Augustul Întemeietor.

Sunt în anul acesta mai bine de 60 de ani de la mişcarea de reală deşteptare naţională; este o jumătate de veac de la întemeierea României moderne. Patruzeci şi trei de ani din această jumătate de veac reprezintă domnia M.S. Regelui Carol I. Patruzeci şi trei de ani, Rege şi popor şi-au identificat munca urmărind acelaşi ideal.

Da, onorat auditor – fără îndoială – popoarele se mişcă în desfăşurarea activităţii lor şi se dezvoltă după legi fatale, legi care sunt determinate prin mediu, prin energia de rasă şi prin o serie încă de factori. Dar, după cum voi avea onoarea să insist, nici un moment în desfăşurarea vieţii unui popor nu-şi ia fiinţă, fără un om superior, fără o minte care găseşte formula în care se încheagă întreaga sumă de gândiri şi năzuinţe, întreaga sumă de visuri şi idealuri ale poporului dat, într-un moment dat.

Evident, pământul, cu toate condiţiile lui, pe care un popor îşi desfăşoară viaţa impune anumite condiţii pentru desfăşurarea acestei vieţi.

Evident, energia de rasă, potenţialitatea, ca să zic aşa, a poporului determinat hotărăşte care au să fie rezultatele din înrâurirea mediului şi puterea individualităţii naţionale.

Evident, există o mişcare de endosmosă şi exosmosă, o mişcare de înrâurire de curente, de gândiri şi aspiraţii de la un popor la altul. Şi nu este un popor care să nu fie, mai mult sau mai puţin, la un moment al vieţii lui, influenţat de curentele care îl împrejmuiesc.

Mai mult decât atât, în dezvoltarea vieţii unui popor, relaţiunile internaţionale au un rol însemnat. Sunt popoare care în desfăşurarea vieţii lor au interes să împiedice sau să întârzie, cel puţin, dezvoltarea altor popoare. Pot fi, de asemenea popoare care au interes a ajutora această dezvoltare.

Prin urmare iată atâtea elemente: mediu din afară – pământul cu toate condiţiile lui, - mediu dinlăuntru - energia de rasă, - curent de endosmosă şi exosmosă - înrâurirea de gândire şi de năzuinţe de la un popor la altul; în fine raporturile internaţionale. Toate acestea trebuie laolaltă chibzuite şi cumpănite pentru ca un popor să poată face un pas înainte.

Se zice de obicei: popoarele se mişcă după legi fatale; masa populară are conştiinţa întregii mişcări.

Da şi nu! – În mişcarea unei mase populare există, aş putea zice, o conştiinţă difuză în mii şi mii de capete, şi în fiecare creier, în fiecare mentalitate, conştiinţa se îmbracă cu formele mentalităţii individului respectiv sau, câteodată, cu formele mentalităţii unei grupări de indivizi. Din această stare difuză un popor nu poate să iasă transformându-şi energia potenţială în actualitate decât dacă găseşte formula care să îmbrăţişeze întreaga sumă de aspiraţii şi de gândire, şi cu modul acesta să-i dea căldură şi să i se arate şi modalitatea cu care poate ajunge la realizarea ţintei urmărite.

Ei bine, de această problemă, a studierii energiilor potențiale ale maselor sub diferitele lor manifestări, s-a ocupat şi se ocupă clasele diriguitoare. Dar şi ele vin cu individualismul lor superior.

Mai presus de clasele diriguitoare e nevoie de omul superior, care îmbrățişează în mentalitatea lui întreaga serie de frământări şi aspirațiuni individuale ale unui moment, şi le cuprinde pe toate într-o singură formulă de acțiune, care să mulțumească pe toți şi prin aceasta să sporească intensitatea năzuințelor întregului popor. Şi atunci el poate grupa toate enegiile în juru-i, poate transforma potențialul în actualitate.

România a avut fericirea ca Alesul său pe tron să fie omul superior care a înțeles acest popor, care a priceput energiile lui potențiale şi care a găsit formula înspre care şi după care să îndrumeze paşii poporului român.

Izvorât dintr-o familie ilustră care era sortită să realizeze unitatea Germaniei, venind ca să-şi identifice munca cu viața poporului român, Majestatea Sa şi-a conceput imediat idealul şi a căutat, întregul timp de până astăzi, să urmărească cu tenacitate acea țintă, pregătind poporul român aşa încât să fie în stare ca în diferitele momente ale vieții naționale să se manifeste cu tot ceea ce el poate – să actualizeze comorile de energie potențială şi astfel să poată fi mai încrezător în sine pentru munca din viitor.

Venea M.S. ca tânăr principe în această țară într-un moment care era cu totul aproape de redeşteptarea națională. Ori nu se produc, cum ziceam câteva minute mai înainte, astfel de epoci decât când sunt oameni care pot închega în mentalitatea lor formulele de aspirații ale întregului neam. Întâmplarea făcea ca pentru acea perioadă numărul Românilor de întâia mână, fruntaşii intelectuali ai Românilor, să fie atât de numeroşi încât să fie prea mulți pentru scena îngustă a vieții poporului român – de aici se explică, în parte, sfâşierile reciproce.

Mai mult decât atât. Tânărul principe venea într-o țară unde tradiția răsturnării de domni era înrădăcinată – şi venea în urma unei recente răsturnări de domnie. Ce a ştiut să facă Suveranul? A ştiut să echilibreze acele energii care erau menite să se sfâşie reciproc, pentru ca să le îndrepte către ținta comună, care să fie mărirea neamului românesc. A ştiut să se impună țării, de la mare până la mic, aşa încât într-o țară deprinsă cu răsturnări de domni să aibă acea domnie de 43 de ani pe care Dumnezeu să i-o prelungească cât mai mult.

Cel întâi gând al M.S., venit în țară, a fost să dezvolte baza solidă pe care se poate aşterne viitorul acestui popor: desfundarea bogățiilor țării, ridicarea nivelului cultural şi organizarea unei armate. Să ai pricepere, să ai mijloace şi să ai putere – acesta a fost credo Suveranului nostru.

Şi când a venit momentul războiului dintre Rusia şi Turcia, tânărul Principe, în fruntea tinerei lui armate a putut să treacă granița şi să câştige laurii de glorie pe câmpul de luptă. Din aceşti lauri de glorie s-a făurit independența țării; din aceşti lauri de glorie câştigați pe câmpiile Bulgariei s-a proclamat Regatul, s-a făurit coroana de oțel.

Dar este un moment principal, mai însemnat decât toate acestea.

Din acel moment poporul român a câştigat încredere în sine şi în propriile lui puteri.

Bărbăția, putința de sacrificii, conştiinciozitatea în urmărirea unui țel, desfăşurate pe câmpiile de luptă, au arătat fiecărui Român că este în stare acest popor să meargă înainte. Şi mai mult decât atât: din acel moment s-a cimentat legătura strânsă dintre Principe,

imediat devenit Rege, şi poporul român. Regele a câştigat deplina încredere a ţării şi ţara a câştigat deplina încredere a Regelui – încredere care a rămas nezdruncinată până azi.

Acest însemnat moment pshiologic al vieţii noastre naţionale a fost hotărâtor pentru toată mişcarea produsă de atunci până acum şi care se va produce de aci înainte.

Dar, onorat auditor, este încă un moment recent al vieţii noastre contemporane pe care istoria îl va înregistra cu litere de aur. Sunt acum doi ani, ţara întreagă se găsea într-o clipă de mare primejdie, prin faptul că imensa majoritate a populaţiei – muncitorimea agricolă – se răsculase, cerând o mai largă îndreptăţire la viaţă. Şi când toată lumea zăpăcită în faţa primejdiei stătea să vadă care ar fi ieşirea, a trebuit să vină Suveranul să autorizeze pe noul guvern de a da acel manifest prin care se făgăduia îndreptăţirea la viaţă cerută de muncitorii agricoli, şi anume cu puncte precise.

Evident, onorat auditor, nu e locul aici să discut cât, în doi ani de zile, s-a realizat din acest program desfăşurat în numele Majestăţii Sale; ce s-a nimerit şi ce nu s-a nimerit. Am însă dreptul să zic un lucru: ce s-a făcut bine va rămâne şi ce mai trebuie de făcut se va face. Şi se va face pentru două motive: pentru că este o nevoie a ţării şi pentru că Suveranul a zis – pentru că este identică voinţa Suveranului cu aspiraţia ţării.

Onorat auditor, întrunindu-ne aici, în anul când Suveranul ţării a sărbătorit împlinirea a 70 de ani de vârstă şi pătrunşi de admiraţie şi iubire pentru Suveran, precum şi deplin încrezători în viitorul neamului românesc, să urăm M. Sale viaţă îndelungată, pentru ca să poată conduce mai departe destinele acestui popor, cu aceeaşi înţelepciune şi bărbăţie, cu acelaşi spor de vigoare continuă de care a dat dovadă o viaţă întreagă.

Mai mult încă, să urăm ca Dinastia română, întemeiată de Augustul nostru Suveran, să poată trăi peste veacuri, pentru ca să îndrumeze paşii poporului român spre acea zare îndepărtată în care se întrevăd întrupate visurile îndreptăţite de viitoare mărire a întregului neam românesc.

(Rotonda din prima clădire a Fundaţiei Universitare Carol I)

13 martie 1910

N.D.Cocea editează *Facla* care devine una din cele mai temute gazete antimonarhice şi republicane.

29 decembrie 1910/11 ianuarie 1911-28 martie /10 aprilie 1912

Ion I. C. Brătianu demisionează. Este chemat P. P. Carp care formează un nou guvern (în care el devine pentru a doua oară prim-ministru şi ministru de Finanțe): Al. Marghiloman (ministru de Interne), Titu Maiorescu (ministru de Externe), Mihail Cantacuzino (ministru de Justiție), C.C. Arion (ministru al Cultelor şi Instrucțiunii Publice), N. Filipescu (ministru de Război), Barbu Delavrancea (ministru al Lucrărilor Publice), Ion Lahovari (ministru al Agriculturii şi Domeniilor), D. Nenițescu (ministru al Industriilor şi Comerțului).

„Cât va trăi deci, nu se va face cuvenita dreptate operei sale, abia istoria, care judecă fără emotivitatea prezentului, va pune în adevărata lumină serviciile lui şi va aduce toată recunoştința sa acestui mare om de stat. Adesea m-a revoltat nedreptatea Românilor față de Brătianu, cum e cu putință ca un popor să se arate atât de ingrat față de un om căruia îi datoreşte aşa mult? Totuşi parcă este logic să fie astfel, căci rolul lui Brătianu rămâne atât de mare şi de luminos în istoria dezvoltării românismului, încât parcă ar fi fost prea mult ca el să cunoască şi gloria de azi şi cea de mâine. Ingratitudinea de azi este prețul nemuririi de mâine şi când ne gândim bine, este un preț unic.“

I. G. Duca (102, Vol.1, p.181-182)

„Regele Carol nu avea simpatie pentru Carp, din cauză că acesta, deşi monarhist convins, era bățos, păstra față de Suveran atitudini independente şi nu se pleca la sărutări de mâini - precum îl obişnuise Dimitrie Sturdza şi cum făcea chiar şi Alexandru Lahovary, fruntaşul conservator - nici la alte linguşitorii. Regele nu-l agrea. /.../ Foarte nobil caracter, dar foarte nepotrivit pentru un om de guvern /.../“

C. Bacalbaşa, 1936 (23, p. 9)

„Regele Carol I nu se ducea aproape niciodată la teatru, chiar la reprezentațiile celor mai mari actori francezi, spunând că nu-i place felul lor de a juca. Dar la Ermete Novelli, ca o mare excepție, îi plăcea să se ducă.“

C. Bacalbaşa, 1936 (23, p.40)

Ion I. C. Brătianu *(1864-1927)* – om politic
1909 Preşedinte al Partidului Liberal
1909-1911, 1014-1918, 1918-1919, 1922-1926, 1927
Preşedinte al Consiliului de Miniştri

1910
Promulgarea Legii teatrelor a lui Spiru Haret. Tot el introduce „Timbrul teatral“ la sugestia artistului ieşean P.S. Alexandrescu care văzuse acest timbru aplicat în Rusia. În stagiunea 1910-1911 se introduc reprezentațiile de zi (matineu).

Aurel Vlaicu construieşte primul avion românesc echipat cu un motor gnomme de 50 CV care putea să zboare cu viteza de 100 km pe oră.

„În lunga domnie a regelui Carol I (10 mai 1866-27 septembrie 1914) s-au perindat în cabinetele ministeriale nu mai puțin de 140 de miniştri, adică, de fapt, întreg personalul politic al României din acea vreme. Cu două singure excepții. Una, din voința constantă a titularului, Eugeniu Carada, şeful Ocultei liberale, sfetnicul economic şi financiar al lui Ion C. Brătianu şi întemeietorul – din postul umil de director – al Băncii Naționale a României (1880), nu a acceptat niciodată de la Ion C. Brătianu un portofoliu ministerial, pentru a nu fi silit, el, republicanul mazzinian şi mason, să depună jurământul de credință în fața unui rege. Şi totuşi, elasticitatea intelectuală a regelui Carol I era atât de mare încât, departe de a se formaliza din pricina acestei atitudini atât de bărbăteşti, şi de intransigente, - atitudine care, în continuare, îl făcea pe Eugeniu Carada să refuze funcția de Guvernator al Băncii Naționale – funcție care implica, de asemenea, depunerea jurământului de credință la Palatul regal – şi să se mulțumească, până la moarte (1910) să conducă toată activitatea Băncii din postul mediocru de director – a priceput numaidecât marile însuşiri ale lui Carada. Şi, de câteori un preşedinte de consiliu îi înfățişa spre aprobare un proiect de lege sau un regulament, regele întreba, invariabil: «Avez-vous pris aussi l'avis de Mr. Carada?». Condiție devenită sine qua non pentru depunerea parafei regale.

Iar în ziua înmormântării lui Eugeniu Carada, o indicație subtilă a orientat cortegiul funebru pe sub ferestrele palatului regal. Şi la o fereastră a palatului, membrii cortegiului funebru şi toți trecătorii au putut desluşi cu uşurință silueta regală, în mare ținută, dând cel dintâi şi cel din urmă salut sicriului omului pe care nu avusese prilejul să-l vadă niciodată /.../".

Dan A. Lăzăresczu, 1991 (196, p.3)

(Ordinul Carol I instituit în 1909)

(Ex-libris-uri utilizate în Biblioteca Fundației)

Înalt Prea Sfinte,
Domnule Ministru,
Onorată adunare,

După tradiția introdusă, deschidem solemnitatea de astăzi, în al XV-lea an al ființării acestei instituțiuni, cu o mică cuvântare.

Se întâmplă faptul că pe lângă cei 15 ani de existență a acestui institut, se împlinesc 12 ani de funcționare a mea ca Rector al Universității şi ca Protector, prin îngăduirea Suveranului, al acestei instituțiuni.

Voi căuta, în cuvântarea mea, să ating două puncte: unul, - rolul pe care îl are Universitatea, principial, în mişcarea de viață a unui popor; - şi alături de acest punct voi zice câteva vorbe despre modestul rol care mi-a fost dat să-l îndeplinesc în timpul celor 12 ani de funcționare.

Astăzi, onorat auditor, este lămurit, nu mai trăiesc popoarele şi nu mai pot nădăjdui la viitor decât cu o singură condiție: să se găsească la înălțimea culturii timpului. Prin cultură pricepe să prețuiască adevăratele izvoare de puteri, şi morale şi materiale, ale unei țări; prin cultură se deprinde a şti să stoarcă din aceste puteri tot ceeace trebuie pentru preamărirea unui popor în viitor.

În această mişcare culturală factorii cari lucrează sunt foarte mulți; dar la vârful piramidei, în fruntea acestor factori, stă, în înțelesul modern, Universitatea.

Ce este o Universitate?

Singur titlul, etimologiceşte, vă lămureşte că este vorba de strângerea laolaltă a tuturor cunoştințelor unui moment dat, a tuturor elementelor de cultură.

Mi-aduc aminte că citeam în tinerețe o dare de seamă despre călătoria unui francez prin Germania, pe la jumătatea veacului al XIX-lea. În trecerea lui prin Berlin, Matter spune, între altele, că se găsesc la Berlin treizeci până la patruzeci de oameni, „*cari, luați laolaltă, ştiu tot ce se ştie în lume şi tot ce s-a ştiut vreodată"*.

Cred că pot aplica această formulă a lui Matter, cercând să rezum într-o frază înțelesul adevărat al unei Universități.

Dar o Universitate nu este numai o catagrafiare, o înregistrare de cunoştințe, de la un moment dat, ea este o forță vie care pune în mişcare viața culturală, cultura însăşi.

Prin urmare, principial, rolul Universității nu este numai să stăpânească rangul cultural la care mentalitatea s-a ridicat într-un moment determinat, dar să țină în toate aceste elemente - vie - posibilitatea pentru a duce cultura mai departe, primo, şi al doilea, a stoarce din acestea tot ce trebuie stors pentru binele poporului la care ființează.

Există o datorie a tuturor celor ce alcătuesc o Universitate, profesori şi studenți laolaltă, generații ce se strecoară unele după altele. Şi într-o parte şi într-alta există datoria de continuitate, voi să zic de păstrare a bunelor tradiții, accentuez: a bunelor şi există în acelaş timp a doua datorie: de a căuta continuu să se folosească de momentele care îngăduie putința de a trece mai departe, posibilitatea progresului.

Ambele trebuiesc împăcate.

Şi atunci, întrebarea este: care este signatura care distinge activitatea universitară de întreg restul celorlalte activităţi? Signatura activităţii universitare, am zis-o şi cu alte ocaziunii, stă în metodă. A studia nevoile reale ale vieţii şi din punct de vedere social, şi din punct de vedere al culturii generale, şi din punctul de vedere al desfăşurării vieţii naţionale, a le vedea care sunt şi a căuta apoi, după metodele ştiinţei, care sunt soluţiile ce trebuiesc şi pot fi date, după puterile de care dispune ţara într-un moment determinat: Iată signatura care distinge în mod caracteristic activitatea unei Universităţi de restul activităţilor vieţii omeneşti. În alte direcţii ale vieţii poate fi şi empirism, încercări îndrăzneţe; dincoace trebuie acea combinare de care am vorbit; păstrarea bunelor tradiţii, păstrarea a ceeace este bun câştigat, combinarea succeselor dobândite şi în acelaş timp avântarea spre succese viitoare.

Dar, atunci vine a doua întrebare: în ce condiţiuni îşi poate îndeplini o Universitate rostul acesta în viaţa socială?

Sunt numai două condiţii principale: libertatea de muncă, şi al doilea mijloacele de a lucra: dotaţia.

Fără aceste două, o Universitate nu poate trăi decât cu numele; poate să fie catagrafiare de cunoştinţe, mai mulţi reprezentanţi pot să dea chiar rezultatele muncii lor, comunicându-le altora, - şi, cu toate acestea, nu sunt încă acea forţă vie şi reală care trebuie să puie în mişcare întreaga viaţă naţională, căci acesta este adevăratul rost al unei Universităţi.

Domnii mei, mi-aduc aminte de primul meu discurs de la 1884 în Parlament. Făceam observaţia, că cu închirierea unei case şi cumpărarea unei mese şi câtorva scaune şi numirea unui profesor, încă nu s-a deschis o şcoală.

Voiam, sub această formă scurtă, să dau critica lipsei de dotaţie a şcolilor; unul din punctele esenţiale ale discursului meu de atunci era tocmai: lipsa de dotaţie şcolară; case închiriate la întâmplare, inapte pentru servicii; lipsă de mobilier; despre aparate didactice, nici vorbă.

Mi-aduc aminte, domnii mei, pentru că a fost fericit acest moment în care am ridicat chestiunea, guvernul lui Ion Brătianu de pe atunci a luat act. Puţin după aceea a venit la ministerul instrucţiei d-l Sturdza, şi atunci s-au votat acele atâtea milioane pentru construcţii şi dotarea şcolilor; de atunci a început perioada de construcţii şi de înzestrare a şcolilor cu material didactic.

Din aceasta a rezultat construirea Universităţii din Iaşi, a rezultat construcţiunea câtorva institute de aci, ca acel de bacteriologie, facultatea de medicină şi deasupra tuturor a rezultat actul Înaltului Protector al învăţământului superior, actul înfiinţării acestei Fundaţiuni.

Am spus-o în totdeauna, onorat auditor, acest institut universitar este adevărata mână dreaptă în pregătirea studenţimii; ajutorul lor la munca pe care trebuie să o desfăşoare, cu materialul ce se pune aci, la dispoziţie, adăpostul pentru studiu ce se dă aci, este unul din factorii principali care înlesnesc munca tinerimii universitare.

La 1898 s-a votat legea învăţământului secundar şi superior, sub imperiul căreia suntem încă.

Am avut fericirea să fiu în Parlament şi să contribui cu modestele mele cunoştinţe şi cu înrâurirea ce puteam avea asupra majorităţii şi chiar a minorităţii din Parlamentul de atunci, pentru ca să înlesnesc votarea acestei legi a învăţământului. Mai mult decât atât.

Mi-a căzut tot mie sarcina ca să iau situaţiunea de Rector al Universităţii din Bucureşti şi timp de 12 ani să contribui la a înlesni aplicarea acestei legi a învăţământului superior.

Evidentă este întrebarea: ce se cuprinde esenţial pentru învăţământul superior în această lege?

Erau, d-nii mei, trei puncte esenţiale: era o fracţiune de autonomie*;* aceasta în raport cu libertatea de care vorbeam că trebuie asigurată unei Universităţi pentru ca să-şi poată desfăşura activitatea în condiţii prielnice. Fracţiunea de autonomie garantată prin acea lege era atât în desfăşurarea activităţii, întrucât priveşte dezvoltarea şi organizarea lecţiilor, cât şi în ce priveşte recrutarea corpului didactic. Era în acelaşi timp inaugurarea de lucrări practice prin crearea de seminarii, conferinţe etc. care urmau să fie organizate şi înzestrate mai târziu - fiind numai prevăzute în lege.

S-a făcut mult în această privinţă; trebuie să adaug, însă, că rămâne încă mult mai mult de făcut. Aş putea zice: că s-a făcut mult în raport cu ceeace a fost; dar încă puţin în raport cu ceeace mai trebuie.

Dar o observaţie am dreptul să fac.

Când am intrat, acum 12 ani, în conducerea administraţiei Universităţii din Bucureşti, mulţi din colegii de pe atunci nu erau convinşi de punctele esenţiale ale legii din 1898, în ceea ce priveşte mersul învăţământului superior. A trebuit să înregistrez, după 12 ani, cu deplină satisfacţie, faptul - că colegii mei erau mai calzi, după 12 ani, în apărarea fracţiunii de autonomie prevăzută în lege, - mai calzi chiar decât mine.

Acest fapt este dovada că faptul bun în sine şi-a produs rodul imediat în convingerea celor care lucrează.

Acest rod imediat este o garanţie pentru viitor, garanţie în sensul că nu numai d-voastră, studenţii, vă schimbaţi de la un an la altul, dar şi corpul didactic, prin legile fatale ale naturii, se reînoieşte, - şi tocmai de aceea vorbeam la început de păstrarea bunelor tradiţii, combinată cu ideea de progres. Ceea ce experienţa a dovedit că duce la bune rezultate şi înlesneşte îndrumarea spre viitor trebuie păstrat, ca o garanţie a soliditătii progreselor viitoare. Tinerimea trebuie să se păzească – în neastâmpărul năzuinţelor de progres continuu – de ispita de a sacrifica totul în favoarea unei încercări noi.

Domnii mei, este cert că în toată această mişcare a învăţământului superior din ţara românească se datoreşte o parte foarte mare Suveranului acestei ţări. În genere, suveranii germani, istoriceşte, au dat dovadă că au înţeles întotdeauna rostul Universităţii prin protecţiunea directă care le-au acordat-o. Suveranul României, originar de acolo, Român prin excelenţă, prin întreaga Lui activitate, n-a lăsat nici o ocazie pentru ca să nu dovedească deplina Lui solicitudine şi să nu întindă înalta Lui protecţiune asupra Universităţii. Cum ziceam, institutul în mijlocul căruia suntem este una din dovezile vii de grija ce M.S. Regele poartă învăţământului superior.

Când constatam că s-a făcut ceva în învăţământul superior, ziceam: că s-a făcut mult în raport cu ceea ce a fost, dar observam în acelaşi timp, că ceea ce s-a făcut este puţin în raport cu ceea ce mai trebuie; căci Universitatea are încă lipsuri imens de mari şi ca local, şi ca dotaţie, şi ca situaţie materială.

Atunci nu ne rămâne decât să ne îndreptăm privirile spre viitor; şi le îndrept mai întâiu către Înaltul Protector al învăţământului superior, dorindu-I prelungirea vieţii, pentru ca să poată să-şi desăvârşească tot mai mult opera pentru care a lucrat o viaţă întreagă; în al doilea rând, mă uit la tinerii mei colegi, profesori şi tinerime universitară.

Ceeace ce noi am putut face, am făcut; şi câte picături de putere de muncă ne vor mai rămâne, vom continua de a face; dar opera întreagă, pentru mai departe, cade în mâna generaţiilor tinere de profesori, cade pe mâna generaţiilor tinere ce sunt azi pe băncile Universităţii. Este o legătură strânsă – şi este o fericire ca în ţara românească este aşa – între Universitate şi tot restul învăţământului.

Aci se prepară învăţământul secundar; în combinare cu el se prepară celelalte ramuri ale învăţământului elementar de la sate.

Prin urmare, direcţia, fie de jos în sus, fie de sus în jos, ca să poată merge pe linia continuităţii, trebuieşte o lucrare armonică a tuturor factorilor învăţământului, toţi trebuie să lucreze spre aceeaşi ţintă, Universitatea. Aceeaşi metodă ştiinţifică cu care am început, convingere în unitatea de plan şi metodă riguroasă, rezemată pe studierea de fapte şi posibilitatea de realizare, să călăuzească generaţiile tinere pentru viitor.

Închei, urând, în numele învăţământului înalt al ţării, viaţă lungă M.S. Regelui, spre fericirea acestei ţări, urez viaţă lungă, lungă în decurs de veacuri, Dinastiei Române, dorindu-i să fie însufleţită de aceleaşi porniri pe care le-a accentuat prin practica Domniei Sale, timp de aproape jumătate de veac, M.S. Regele.

Trăiască Maiestatea Sa Regele! Trăiască Dinastia Românească!

De la Fundaţiunea Universitară Carol I

***Universul,* 11 mai 1910 (83, p.1)**

Ieri, la orele 10 şi jum. dim., s-a făcut a 15-a dare de seamă anuală a activităţii Fundaţiei.

Cu acest prilej d. Dimitrescu-Iaşi, rectorul Universităţii din Bucureşti, în sala cea mare a Fundaţiei şi în faţa unui public format din profesori universitari şi studenţi, a ţinut o scurtă dar prea frumoasă cuvântare.

D-sa, după ce defineşte cuvântul „Universitate“ spunând că el exprimă suma cunoştinţelor pe care le posedă creierul omenesc la un moment dat, reprezentat printr-un corp profesoral organizat, arată că scopul universităţii este de a îndruma viaţa unui popor, fasonându-i şi îmbogăţindu-i mintea cu cunoştinţe ştiinţifice.

Face apoi istoricul universităţii noastre din Bucureşti, arată cât de modest i-a fost începutul, cât de mult a prosperat şi de care îmbunătăţiri simte ea nevoie astăzi spre a putea merge înainte cu folos.

O universitate spre a prospera, continuă d-sa, are nevoie de două lucruri: libertate, autonomie şi de mijloace. Şi cea dintâi şi cele din urmă, până acum nu sunt realizate decât într-o mică măsură, de aceea gândul tuturor trebuie să fie de a mări autonomia universitară, de a crea localuri proprii pentru universitate, de a forma biblioteci şi a mări retribuţiile personalului didactic.

Rolul universităţii este de a păstra bunele tradiţii în învăţământ şi în ştiinţă cumpăna justă între ce se ştie la un moment dat şi mijloacele de întrebuinţat spre a se dobândi cunoştinţe noi, fie modificând, fie răsturnând rezultatele deja dobândite.

D. rector termină mulțumind M.S. Regelui pentru Înalta protecție ce a acordat învățământului şi pentru marele ajutor ce I-a dat înființând Fundațiunea universitară, care îşi serbează astăzi a 15-a aniversare.

Ultimele cuvinte ale oratorului au fost acoperite de strigăte de „Trăiască M. S. Regele Carol I şi dinastia regală".

D. Sp. Haret, ministrul instrucțiunii publice, răspunde d-lui rector.

Apoi d. Tzigara-Samurcaş, bibliotecarul fundației, citeşte darea de seamă din care se constată următoarele:

În timpul anului expirat Fundația a dobândit 786 cărți şi 213 reviste, astfel că numărul total al cărților şi revistelor ce biblioteca posedă astăzi, este de 23.013 volume.

Suma totală a cititorilor pe anul trecut este de 49.674 dintre care majoritatea studenți. Cărțile consultate au fost în număr de 61.994 volume.

Veniturile fundației provenite din produsul capitalului, al imobilului, închiriat şi al rentelor se ridică la suma de 57.386,74 lei.

Cheltuielile cauzate de întreținerea localului, plata personalului, cumpărarea de cărți, cheltuieli de cancelarie şi ajutorarea studenților se ridică la suma de 56.751,25 lei.

Raportul despre mersul Fundației a fost înaintat apoi M. S. Regelui de către d. rector C.Dimitrescu-Iaşi. /…/

/Discurs la Adunarea anuală a Fundației Universitare Carol I/ Spiru Haret, 9 mai 1910 (259, p. XI-XVII)

Vorbirea d-lui Rector de anul acesta, ca şi în toți anii, de câte ori am avut onoarea să asist la serbarea aniversării „Fundațiunii Carol", este plină de miez şi de învățăminte; şi nu mă îndoiesc că tinerimea care l-a ascultat anul acesta va şti să tragă foloase din spusele d-sale, cum au ştiut şi acei care au precedat-o pe băncile Universității.

Instituția Universității este cea mai supremă instituție de cultură a unei țări şi rostul ei în viața națională are o însemnătate aşa de mare, încât greu poate să încapă în marginile unei definiții.

D-l Rector s-a silit adineaori să schițeze în mod concis, dar fără îndoială că asupra acestui subiect ar fi foarte mult de zis, ceea ce nu în limitele câtorva minute de vorbire s-ar putea face.

La noi, cu deosebire, Universitatea, chiar din ziua când a fost constituită, în mod foarte imperfect, de vreme ce nici azi nu şi-a ajuns perfecția, a avut o înrâurire covârşitoare asupra dezvoltării Statului. Pe băncile Universității, aşa pline de neajunsuri cum erau, fără profesori destui, fără instalație, fără nimic, totuşi pe aceste bănci ale Universității s-a aşezat, pot zice, temelia cea mai trainică a Statului nostru.

Nu este nimeni mai în vârstă între d-voastră, dar cine ar deschide cărțile şi publicațiile din alte vremuri şi ar face comparație între ceea ce era rostul acestei țări acum 50, 60 de ani, înainte de înființarea Universității şi ceea ce este astăzi, ar vedea ce mare distanță

s-a străbătut până azi, şi dacă ar putea face alegerea părţii de acţiune pe care a avut-o Universitatea în această transformare, ar putea vedea că partea aceasta a fost covârşitoare.

La prima vedere, într-o ochire, greu este să facă cineva despărţirea aceasta. Chiar profesorii universitari, care ar cerca să facă alegerea, poate că ar fi puşi într-o situaţie foarte grea. Noi, profesorii, de multe ori suntem plecaţi a judeca cu oarecare personalitate unele lucruri care, cu toate acestea, văzute cu mai multă obiectivitate, nu se prezintă tot aşa. Când ar lua cineva, de exemplu, să compare numărul studenţilor unei Universităţi cu numărul acelor care termină în realitate şi constată că acest din urmă este prea mic faţă de cel dintâi, ar fi plecat să spună că Universitatea nu dă tot ce ar putea să dea.

Părerea mea însă este că orişicine a avut măcar cât de scurt timp ocazia să stea în contact cu viaţa universitară, deja a devenit un element mai activ şi mai preţios pentru viaţa publică. Nu este nevoia ca cineva să aibă buzunarele pline de diplome ca să fie om util. Dar nu numai atât; s-a văzut de multe ori că oamenii fără diplome multe, dar care s-au format prin sine însişi şi au profitat de cultură pentru ca să se formeze, au fost elemente tot atât de preţioase pentru ridicarea ţării la locul ce-i se cuvine.

În ceea ce priveşte Universitatea, fără îndoială că este încă foarte mult de făcut, fără ca pentru aceasta să cred că ceea ce s-a făcut până acum este puţin sau rău sau de proastă calitate.

Fiecare timp dă ceea ce poate să dea şi după împrejurările lui. Şi eu nu preţuiesc de loc mai prejos productele Universităţii de acum 40 de ani decât pe cele de azi, precum pe cele de azi nu le-aş preţui mai prejos decât pe cele ce se vor da după alţi 40 de ani.

Niciodată nu este nimic desăvârşit pe lume. Lucrul acesta se poate spune în ramurile învăţământului mai mult decât ori unde. Nu este perfectă Universitatea, fără îndoială. Multe lipsuri are, şi pe acelea pe care le-a spus d-l Rector şi altele pe care nu le-a spus; dar nu se poate zice că instituţia Universităţii a stat pe loc.

Dacă ne-am duce cu mintea în oricare din ţările cele mai înaintate, unde se cheltuieşte mult şi se pune la dispoziţie şi personal distins, şi tot felul de mijloace pentru ca învăţământul universitar să fie ridicat cât mai sus, şi dacă am întreba pe universitarii de acolo ce părere au, sunt sigur că toţi ar spune că mai este ceva de făcut sau chiar că este mult de făcut pentru ca Universitatea lor să fie ajunsă acolo unde ar trebui.

De curând am avut ocazia să am cunoştinţă de un început de mişcare, chiar în culta Germanie, în ce priveşte Universităţile ei. Se făcea comparaţie cu ceea ce se face în America pentru Universităţi, şi se găsea că în Germania este încă foarte mult de făcut.

Este sigur că pentru oricine judeca cu sânge rece şi imparţialitate între cele două regimuri: american şi german, ezitarea nu este posibilă, şi că oricare din noi, dacă am avea putinţă de a realiza ceeace am dori, am prefera să realizăm pe cel german decât pe cel american.

La noi, fără îndoială, că-mi dau seama că este mult de făcut, dar trebuie să nu uitaţi că şi pentru ca să se facă mult - puţinul ce s-a făcut, a trebuit mulţi ani, multă stăruinţă şi multă bunăvoinţă. Nu se poate pune la îndoială bunăvoinţa nimănui din cei ce ne-au precedat, pentru ca să împingă învăţământul în genere şi Universitatea în special, cât se poate mai departe pe căile progresului.

Unul a făcut mai mult dacă a putut, altul a făcut mai puţin, dar şi acel puţin a fost bun; să ne aducem aminte de cuvintele lui Cristos, care preţuia obolul văduvei mai mult decât talantul bogatului. Dacă unii prin predecesorii noştri, în împrejurări grele, n-au

putut să aducă decât mici servicii învățământului, acele mici servicii trebuie prețuite tot așa sus ca și celelalte.

În timpurile din urmă mișcarea, orișice s-ar zice, a mers accelerându-se spre îmbunătățiri. Constatăm că în interval de 10, 12 ani s-a clădit Universitatea din Iași și s-a făcut întreaga dotație a Universităților, după cum și d-l Rector a constatat. Poate că s-ar fi putut face mai mult, dacă în ceea ce privește Universitatea din București nu ar fi fost împrejurări grele, care au pus stavilă multă dorinței și putinței de îmbunătățire. Cel mai mare neajuns, o recunosc, este lipsa de local , și acest mare neajuns nu se poate învinge numai prin bunăvoință continuă; trebuie la un moment dat să dispuie cineva de un capital mare, pe care să-l poată pune la dispoziție. Dacă la Iași nu s-ar fi putut dispune deodată de 5 milioane pentru a se face clădirea, cea mai mare parte din ce s-a lucrat acolo în acești din urmă ani ar fi lipsit, și anume lucrări de cea mai mare însemnătate pe tărâmul științific.

Trag nădejde și chiar sunt sigur că ceea ce s-a întâmplat pentru Iași se va întâmpla și pentru București. De două, trei ori am fost chiar pe punctul de a pune mâna pe realizarea acestui ideal, de a pune și Universitatea din București în situația celei de la Iași.

Un pas mare s-a făcut deja prin clădirea facultății de medicină care a simplificat problema; ceea ce a rămas de făcut, nu am nici o îndoială că într-o zi sau alta se va îndeplini. Dar toate acestea privesc mai mult partea materială a lucrului, adică partea de ordinea cea mai secundară, ca să nu zic cea mai inferioară, și care este în afară de putințele d-voastre celor ce mă ascultați. Partea cea mai însemnată a lucrului, de esență mai înaltă, este starea culturală și starea morală a Universității.

În această privință este greu să nu recunoaștem că s-au făcut pași înainte.

Mi-aduc aminte că am fost pe băncile Universității, pe care le ocupați D-voastră astăzi, acum 40 de ani; și mi-aduc aminte cum stăteam noi pe atunci, și din punctul de vedere al corpului profesoral, și din punctul de vedere al corpului studențesc.

La facultatea de științe nu aveam decât trei colegi în clasa mea și în clasa care mă preceda era unul singur; și cu toate că facultatea de științe cuprindea pe atunci două specialități, acei puțini studenți se socoteau obligați să le urmăm pe amândouă, pentru a nu pune pe profesorii noștri în situația de a rămâne fără auditor. Iată ce era pe atunci corpul studențesc.

Cât pentru corpul profesoral, voi zice că la facultatea de științe aveam un singur profesor pentru cele patru principale cursuri de matematice de pe vremuri. Astăzi materia aceea este împărțită între șase sau șapte profesori.

Ar rămânea de vorbit despre alte lucruri, care mai greu s-ar putea defini; ar trebui poate să vorbim despre chestia spiritului de corp atât între profesori cât și între studenți, comparați cu cei din trecut. Unele lucruri poate nu ar comporta comparație, pe câtă vreme în alte timpuri nici nu putea fi vorba de spirit de corp într-un corp care nu există.

Dar, în ceea ce privește modul cum aceste lucruri se înțeleg astăzi, nu este decât o recomandare de făcut. Niciodată să nu se judece lucrurile din punctul de vedere restrâns al persoanelor de azi și al împrejurărilor de astăzi. Universitatea nu este un lucru trecător, nu este un lucru care există azi și mâine va putea dispărea. Precum în trecut rădăcinile Universității merg cu mult mai departe de momentul când au fost constituite ambele Universități în mod oficial, cu mult înainte de anii 1860 și 1863; tot asemenea azi trebuie să privim lucrurile Universități nu numai în vederea momentului de față, ci în vederea

viitorului care este rezervat Universității şi țării însăşi, pe care Universitățile sunt chemate să o deservească.

Un lucru trebuie să aibă în vedere oamenii culți: să nu judece numai cu capul lor lucrurile care le trec pe sub ochi; totdeauna să fie dispuşi a ține seamă de toate părerile care se emit, şi să stea la îndoială înainte de a pronunța o judecată. Iată ce se aşteaptă cu deosebire de la corpul universitar, profesori şi studenți. Aşa este natura omenească, ca fiecare dintre noi, chiar cel mai stăpân pe sine, să aibă momente când vederea cea mai clară, asupra oricăror lucruri, să fie întunecată de unele împrejurări momentane, pe care mai târziu judecata la rece le va vedea sub altă față.

D-voastră ca oameni deja culți, şi mai ales ca oameni care, culți fiind, veți fi chemați mâine a participa la viața Statului, să nu pierdeți dn vedere lucrul acesta şi să nu vă grăbiți de a judeca nici oamenii, nici lucrurile, înainte de a vă trece prima pornire, fie de entuziasm, fie de supărare.

Nicăieri mai mult decât în viața publică nu trebuie cineva să uite zicătoarea: Fereşte-te de prima pornire, pentru că aceea este cea rea.

Sunt fericit că pot să vorbesc şi astăzi, pentru a multa oară, în acest local, unde se adăposteşte una din instituțiile cele mai frumoase, dacă nu chiar cea mai frumoasă instituție culturală din țara noastră, care nu are pereche în multe alte țări mai înaintate decât noi şi care se datoreşte Acelui Suveran care, în lunga Sa Domnie de aproape jumătate de veac, a ştiut să întrupeze în persoana Sa toate aspirațiile mari şi frumoase ale neamului românesc.

Închei cuvântarea mea, ca şi d-l Rector, strigând din toată convingerea şi rugându-vă să vă asociați la strigătul nostru: Trăiască M.S. Regele! Trăiască Dinastia Sa!

(Sala profesorilor din Biblioteca Fundației)

22 mai 1911

Se inaugurează în prezența regelui Palatul Camerei de Comerț.

„Din punct de vedere economic, România de la 1914 diferea esențial de România anului 1866, ca şi de cea de la 1878. Un «reper» cuprinzător, care confirmă această apreciere, este cel privind avuția națională (conform statisticii, aceasta cuprinde bunurile acumulate, produse de activitatea umană şi cele naturale supuse valorificării), care a evoluat astfel în perioada menționată".

Gheorghe Iacob , 1998 (151, p. 55-57)

milioane lei

Sectoare	1860-1864	1880-1884	1900-1904	1912-1914	1912-14/ 1860-64
Agricultura, silvicultura, stocul de hrană şi sămânță	1.848,0	3.681,9	6.585,0	10.522,9	569%
Clădirile, locuințele şi bunurile de consum durabile	235,4	388,6	1.471,9	2.386,8	1.014%
Transporturile şi comunicațiile	20,6	525,2	1.417,0	2.543,4	12.347%
Industria	60,9	68,9	415,2	1.171,2	1.923%
Comerțul	192,0	582,4	659,8	1.075,3	560%
Sectorul edilitar	xxx	xxx	xxx	xxx	xxx
Stocul de metal monetar	37,0	85,3	177,0	381,0	1.030%
Activ brut	2.393,9	5.382,3	10.725,9	18.331,0	766%
Obligațiile financiare externe	50,1	547,0	1.577,3	3.065,6	6.119%
Activ net	2.343,8	4.785,3	3.148,6	15.265,4	651%

26 mai 1911

Se încheie actul de cumpărare a imobilului Gr. Păucescu *(„casele cu tot locul lor, situate în Bucureşti, culoarea galben, piața Regele Carol, colț cu C. A Rosetti, fost Clemența nr. 2*"), limitrof cu Fundația Universitară Carol I. Acest loc (689mp), completat cu terenul (180 mp) dăruit de Primărie în urma sistematizării Palatului Regal, este destinat extinderii bibliotecii, ce se va finaliza în mai 1914.

Regele Carol I lua parte la toate propunerile de mărire a Fundației pe care le făcea arhitectul P. Gottereau.

(Casa ministrului Gr. Păucescu, demolată în 1911)

27 septembrie/10 octombrie 1911

La aniversarea a 50 de ani de la întemeierea Universității din Iaşi, Carol I ține o cuvântare în sala Teatrului Național. *„ Universitatea,* spune el*, este dar cheia de boltă a clădirii statului, menită a întinde câmpul cunoştinţelor folositoare, ale adevărului şi ale frumosului, şi-ca un focar puternic- a lumina minţile şi a încălzi inimile spre a le îndruma pe căile rodnice şi moralizatoare ale muncii aprige, închinându-le binelui obştesc.“* **(55, Vol.2, p. 439)**

29 septembrie/12 octombrie 1911

Cu ocazia deschiderii cursurilor la Universitatea din Iaşi, Carol I donează senatului universitar 300.000 lei pentru tipărirea de teze şi pentru sprijinul studenților săraci. Universitatea, consideră regele, trebuie să urmărească *„o muncă sârguitoare închinată binelui şi adevărului; păstrarea neştirbită a credinţei strămoşeşti şi ridicarea Patriei prin forțele morale şi intelectuale“.* **(55, Vol. 2, p. 441)**

septembrie-decembrie 1911

Carol I îi comandă lui Jean Lecomte du Noüy bustul arhitectului restaurator André Lecomte du Noüy, Al. Tzigara-Samurcaş fiind cel care poartă corespondență cu artistul şi supune Regelui diferitele schițe făcute de acesta, ultima datând din 22 noiembrie*: „Bustul în bronz a fost expus în sala de onoare alături de ceilalți donatori ai instituției”.*

Al. Tzigara-Samurcaş (334, Vol.2, p.17)

3/16 decembrie 1911

Într-un răspuns adresat Adunării Deputaților, Carol I consideră dezvoltarea culturii *„ca o necesitate socială de o însemnătate covârşitoare; iar aşezămintele menite a o răspândi, ca mijloacele cele mai sigure de a înmulți numărul bunilor cetățeni, însufleţiți de un patriotism cald şi conştienți de datoriile lor“.* **(55, Vol. 2, p. 445)**

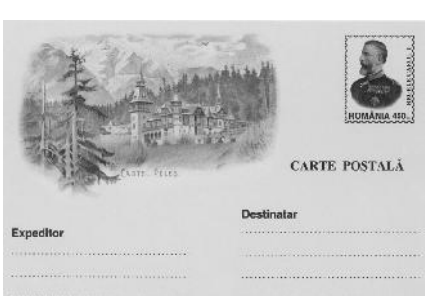

„În 1912 eram Ministru ad-interim la Instrucţiunea Publică, când s-au început lucrările la mărirea localului şi atunci am avut ocaziunea să vorbesc adeseori şi îndelung cu Regele Carol, la care am observat marea atenţiune pe care o acorda Fundaţiunii /.../. Vroia ca aici, în Piaţa Palatului Regal, să se creeze un ansamblu de monumente cu caracter unitar, care să nu depăşească nici aspectul nici înălţimea clădirii Fundaţiunii şi a Palatului Regal, exprimându-şi dorinţa chiar, ca şi celelalte clădiri ce s-ar ridica în Piaţa Palatului să fie concepute într-un stil şi proporţii în concordanţă cu stilul şi înălţimea Fundaţiunii. Dar cu toată autoritatea Lui morală excepţională, cu toate că fusese Regele întemeietor, /.../ nu a putut să împiedice ca la dreapta şi la stânga Fundaţiunii să se ridice clădiri cu alte cupole de proporţiuni şi de simetrii foarte curioase şi puţin frumoase. O adevărată amărăciune cuprinsese sufletul Suveranului constatând că sobrul şi demnul caracter pe care voise să-l dea Fundaţiunii Lui, fusese stricat de inspiraţiuni nepotrivite ale clădirilor vecine."

E. Pangrati, 9 mai 1927 (307, f.21)

Ermil Pangrati *(1864-1931)* - arhitect, profesor de geometrie la Universitatea din Iaşi, om politic
1904 Director al Şcolii Superioare de Arhitectură din Bucureşti
1905-1910 Decan al Facultăţii de Ştiinţe din Bucureşti
mar.-oct.1912 Ministru al Lucrărilor Publice
1929-1930 Rector al Universităţii din Bucureşti
Prin Testamentul din 18 iunie 1922, E. Pangrati îşi lasă întreaga bibliotecă Fundaţiei Carol I.

martie 1912

Criza şefiei din partidul conservator . P.P. Carp îşi dă demisia. Regele dorise să reîntregească partidul conservator, formând un cabinet în care să intre şi Take Ionescu şi partizanii săi. Titu Maiorescu a fost însărcinat să comunice Regelui că guvernul nu admite colaborarea. Se va forma guvernul Maiorescu-Take Ionescu. Cabinetul prezidat de Maiorescu (şi ministru de externe) va funcţiona între 28 martie 1912 şi 31 decembrie 1913.

„Se va vorbi de pledoariile lui /Take Ionescu/ *scurte şi strălucite, de claritatea latină a spiritului său juridic, de darul său minunat de a prinde, chiar nepregătit, punctele slabe ale argumentaţiei adverse şi de a le răsturna prin dibăcia cuvântului său meşteşugit, de arta sa neîntrecută de a dezarma adversarul, de a convinge judecătorul, de a fascina auditorul."*

I. G. Duca (104, p.87)

„De jur-împrejur, în fracuri şi aferaţi, toţi directorii liceelor din Capitală în frunte cu al nostru, Sabba Ştefănescu, care de câteva luni de zile luase locul lui N. Herescu, demisionat.
În fine, muzica militară aşezată jos, la parterul Ateneului, începu deodată să intoneze imnul regal. Să fie însuşi regele? Dar mi s-a răspuns fără întârziere că acest imn, la anumite prilejuri, se cânta şi la miniştri!
După puţin apăru Take Ionescu, prin uşa din fund a scenei. Era şi dânsul în frac, frumos şi tânăr – cam de 35 de ani.

Take Ionescu *(1858-1922)* – avocat, publicist, om politic
Studii şi doctorat „magna cum laude" în drept la Paris
1884 Deputat liberal
1891 Deputat conservator
1891-1920, cu întreruperi, Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, de Finanţe, de Interne
1908 Fondator al Partidului Conservator Democrat
1921-1922 Prim-ministru pentru o lună
Preşedinte al Comitetului Naţional Român la Conferinţa de Pace de la Paris

Au început preliminariile: discursul-referat al lui Sabba Ştefănescu, vorbind în numele tuturor şcolilor secundare din Bucureşti. Nouă, elevilor de la Sf. Sava ne- a plăcut foarte mult discursul directorului nostru, care nu s-a mărginit să înşire cifre asupra progreselor şcolii secundare, dar a exprimat şi o serie de dorinţe, bine argumentate, rugând pe ministru să ţie seama de ele. Discursul lui Sabba Ştefănescu a fost călduros aplaudat de sală, şi aprobat de colegii directori, prezenţi şi dânşii pe scena Ateneului, aşteptând fiecare pe premianţii şcolii respective.

Dar iată că începe să vorbească ministrul Take Ionescu. Impresia pe care am avut-o a fost de-a dreptul extraordinară. Fără o foaie de hârtie, vorbind liber şi improvizând răspunsuri pe care nu putea să le prevadă. Pentru întâia oară, ascultând replicile decisive, care au dărâmat, jucându-se, eşafodajul laborios al directorului de la Sf. Sava, pentru întâia oară am înţeles – trăindu-l aievea – ce înseamnă o elocinţă, un adevărat talent de vorbitor.

Am plecat vrăjit şi parcă cel mai mare beneficiu al zilei a fost această impresie de artă, desprinsă din cascada luminoasă a cuvintelor, mai mult decât pachetul de cărţi valoroase pe care l-am primit ca răsplată pentru rangul meu în ierarhia elevilor clasei".

Ion Petrovici, 1966 (244, p.108)

„Admiraţia mea pentru Titu Maiorescu a fost unul dintre cele mai puternice şi constante sentimente , din timpul studiilor mele universitare. Lecţiile filozofice ale acestui ilustru profesor erau ore de fascinaţie şi înălţare. O frază atât de limpede şi de cadenţată, o voce atât de gradată şi de muzicală îţi dădeau impresia că te afli la un fel de «concert», la un recitativ plin de farmec şi de vrajă. De altfel, la cursurile lui – cu intrare gratuită – era o îmbulzeală nemaipomenită, încât lumea care alergase să-l asculte părea cât pe aci că o să suspende obiectul pentru care era venită. În adevăr, erau zile în care Maiorescu nu putea să intre în sală, aşa era de compactă mulţimea publicului în picioare, îngrămădit între uşă şi catedră, încât intrarea era efectiv baricadată şi unii auditori trebuiau să iasă pe coridor, pentru a lăsa loc magistrului să pătrundă înăuntru şi să ajungă, luptându-se cu valul, până la catedră.

Înainte de a mă înscrie la Universitate, şi a avea prilejul să ascult eu însumi pe acest mare profesor – instalându-mă cu vreo două ore mai devreme în sala cea mai mare a facultăţii, unde urma să vorbească – nu aveam o idee tocmai precisă despre talentul său de orator.

Numele care circulau mai des în public, drept culmi ale oratoriei româneşti, erau Take Ionescu şi Barbu Delavrancea.

Pe acesta din urmă Maiorescu însuşi îl denumise de câteva ori «cel mai mare orator pe care îl are suflarea românească».
Abia într-un târziu am citit un studiu plin de miez al lui Anghel Demetrescu, în Literatură şi artă română*, în care Maiorescu, zugrăvit în muzicalitatea lui oratorică, era denumit «fruntaşul tribunei româneşti».*
Să nu uit că însuşi Caragiale, în împrejurările în care îl întâlneam mai des, venind vorba despre oratorie – artă pe care părea s-o preţuiască, citindu-mi cu admiraţie pe Bossuet – la întrebarea mea pe cine preferă dintre toţi oratorii noştri, dânsul mi-a răspuns:

- Cel mai mult îmi plăcea Alexandru Lahovary.
- Dar acum, după moartea lui?
- Acum, în frunte îl pun pe Maiorescu.

După începerea cursurilor, care a urmat curând după această convorbire, am luat personal cunoştinţă de elocinţa, în felul ei unică, a profesorului meu; dădeam fuga să-l ascult şi la Senat (pe atunci tot în localul Universităţii), unde, păstrând aceeaşi solemnă majestate, avea şi o notă polemică, cu meştere mânuiri de floretă, care împungeau exact acolo unde trebuia. Take Ioescu, pe atunci ministru, era îndeobşte delegat să-i răspundă, şi începea cam astfel:
«Când te atacă d-l Maiorescu e foarte greu să-l combaţi, chiar dacă simţi că ai dreptate, fiindcă logica argumentării sale este impecabilă. Singurul mijloc de a-i surprinde o eroare e să-i analizezi premisele. Aici am putut să descopăr că d-sa dacă nu pleacă de la o idee falsă, porneşte totuşi de la o semiinexactitate. Atunci poţi să-i dărâmi construcţia, dar nu mai puţin d-sa rămâne cel mai periculos dintre oratori».
La Universitate ţinea două cursuri, unul de Logică şi altul de Istoria filosofiei. La primul asista tot lume foarte multă, dar puteai să respiri mai uşor. La celălalt însă, unde defila galeria istorică a marilor gânditori, aglomeraţia asistenţei era cu adevărat colosală, aşa precum am arătat. Fireşte, prezentarea gânditorilor nu te dispensa să-i citeşti în original, şi atunci descopereai adesea aspecte ce nu apăreau la curs, acolo unde Maiorescu se ostenea să le clarifice ideile esenţiale – lucru excelent pentru un prim contact cu dânşii – şi totodată îşi arăta preferinţele, lăsându-ne însă liber în aprecierea noastră. Chiar dacă mai târziu am găsit şi unele lacune în acest curs magistral, totuşi n-am uitat până astăzi ce imagini vii şi reliefate – deşi pe alocuri necomplete – ne dădea magistrul nostru despre concepţiile filosofilor pe care ni-i prezenta la rând. /.../"
„Arta oratorică a lui Maiorescu a fost principalul izvor de admiraţie pentru personalitatea sa – dar nu singurul. Se mai adăuga şi efectul stilului său de prozator, limpede, cizelat şi cu o cadenţă specială, stilul în care îşi exprima criticile literare,

prudente la laudă, nemiloase în latura negativă, aşezate în genere pe un strat de gândire filosofică.
Mărturisesc că până la înscrierea în Universitate nu citisem, din criticile lui Maiorescu, decât vreo câteva. Acum m-am hotărât să le iau la rând şi în dimineţile libere, la biblioteca Fundaţiei Universitare, am străbătut cu începpul şi cu o plăcere crescândă cele trei volumaşe, căutând să cuprind exact în minte săpăturile lor în adânc şi amuzându-mă de împunsăturile de lance, cu care îşi sfredelea adversarii, păstrând şi aici statornica lui eleganţă.
După ce am terminat lectura integrală şi am trecut la lecturi de filosofie pură – mai ales din autori străini – mergeam aproape regulat, cu un sfert de oră mai înainte de închiderea sălii de citit şi luam din raft, pentru destindere, volumul lui Maiorescu în care se găsea Beţia de cuvinte *şi continuarea într-un al doilea articol, tot aşa de reuşit, savurând arta polemică în atac şi în contraatac."*

Ion Petrovici, 1966 (244, p.168-171)

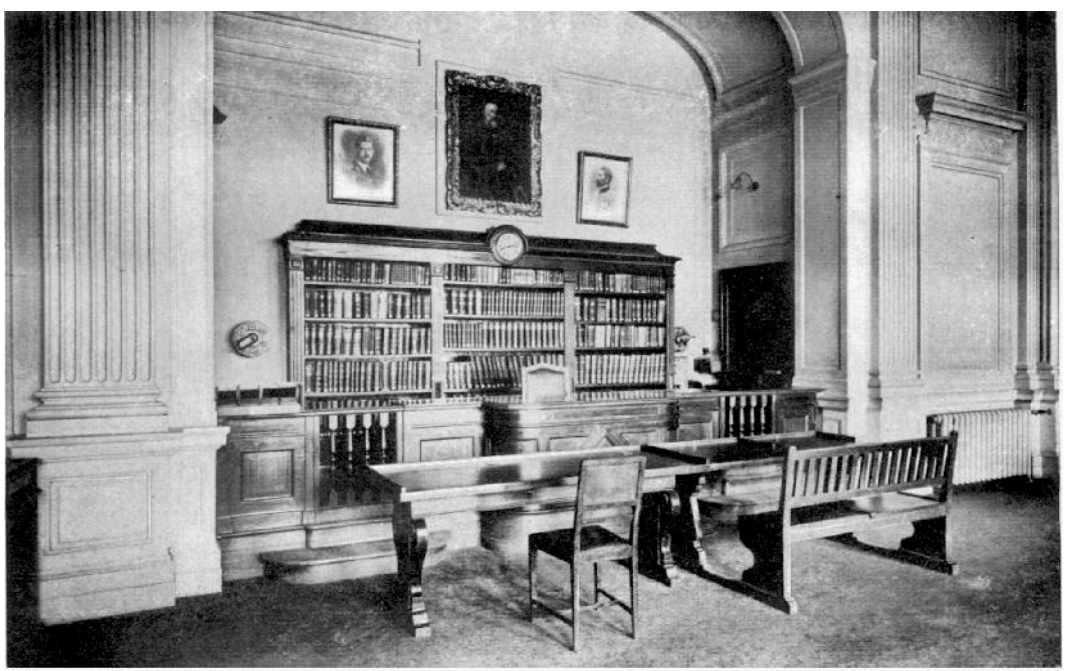

(Sala mare de lectură din Fundaţie. Pupitrul custozilor)

/Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcţionare a Fundaţiei Universitare Carol I/
I. Bogdan, 10 mai 1912 (39, p.1495)

Domnule ministru,
Domnilor studenţi,

Serbăm astăzi a şaptesprezecea aniversare a întemeierii acestei instituţii, pe care iubirea de cultură a Majestăţii Sale Regelui a pus-o cu atâta dărnicie la dispoziţia studenţimii noastre universitare, şi pe care în curând o vom vedea mărită, spre deosebita satisfacţie a celor ce în tot mai mare număr caută să-şi potolească setea de ştiinţă şi de cultură în sălile Fundaţiunii Universitare Carol I.

Serbăm în acelaşi timp şi a patruzeci şi şasea aniversare a venirii Maiestăţii Sale în fruntea ţării noastre, ale cărei destine le-a condus cu atâta glorie de la 1866 şi până astăzi. Aceşti patruzeci şi şase de ani de domnie ai Maiestăţii Sale, au însemnat pentru populaţiunea României un lung interval de prosperitate continuă, o neîntreruptă propăşire pe toate terenurile vieţii naţionale.

Făcând această constatare, fără de voie ne duce gândul la o altă domnie, cea mai lungă până acum şi cea mai glorioasă din trecutul ţărilor noastre, la domnia lui Ştefan-cel-Mare al Moldovei. Deşi depărtate între sine cu patru veacuri, există totuşi o mare asemănare între aceste două lungi domnii: ele prezintă două epoci de puternică expresiune a vieţii româneşti, epoci care se caracterizează printr-o însemnată creştere a puterii militare, printr-o bună stare materială – efect natural al stabilităţii în domnie – şi printr-o afirmare a energiei naţionale în toate direcţiile şi pe toate terenurile.

Dar cu toată neîntrecuta sa vitejie în războaiele cu străinii şi cu toată înţelepciunea în ocârmuirea dinlăuntru a ţării – fără această rară înţelepciune, o ocârmuire atât de lungă ar fi fost cu neputinţă în vremurile nestatornice din veacul XV, cum ar fi fost cu neputinţă în zilele lui Carol I, - cu toate aceste înalte însuşiri, Ştefan-cel-Mare domni în pragul bătrâneţii, peste o ţară ştirbită şi închinată unui puternic vecin, pe când Maiestatea Sa Regele Carol I, stăpâneşte la adânci bătrâneţe două ţări unite într-una singură neatârnată şi stimată de vecini.

Acesta este fructul neobositelor silinţi, al neslăbitului devotament şi al îndelungei, deşi mult încercatei răbdări cu care Regele nostru a urmărit ţinta ce şi-a pus-o înainte, când a primit în mâinile sale soarta poporului nostru: aceea de a-l duce din supunere la neatârnare, din sărăcie la bogăţii, din întuneric la lumină.

Din două ţări în care domnii se schimbau la trei sau şapte ani, sau la câteva luni, din două ţări în care clasa boierească stăpânitoare, rapace şi turbulentă, după ce-şi pierduse însemnătatea sa militară devenise un izvor veşnic de revoluţii interne şi de intervenţii străine, dintr-o ţară în care clasa ţărănească producătoare, începuse a pierde iubirea pentru pământul strămoşesc, pe care îl lucră mai mult în profitul altora decât al său – din astfel de două ţări am ajuns să avem astăzi, prin munca entuziastă şi plină de credinţă a generaţiunii care a precedat domnia Regelui Carol şi prin munca statornică şi consecventă a Maiestăţii Sale şi a vrednicilor săi colaboratori, un singur Stat bine organizat, ale cărui

temelii nu se mai pot zdruncina nici prin luptele înverşunate dintre partide, nici prin amestecul străinilor în treburile noastre.

Astăzi suntem stăpâni pe soarta noastră, avem un Rege care ne stă pildă dreaptă pentru virtuţile cetăţeneşti, avem instituţii la adăpostul cărora toţi fiii patriei pot să trăiască şi să devină folositori acesteia. Să urmăm pildei celei bune şi încrezători în viitorul Ţării şi al Dinastiei, să cultivăm în noi înşine şi în urmaşii noştrii iubirea şi devotamentul fără margini pentru aceste două puteri care sunt una singură: Ţara şi Dinastia.

Mai mult decât toţi ceilalţi fii ai patriei, trebuie să ne închinăm acestui ideal noi profesorimea şi studenţimea universitară, care avem prilejul a ni-l împrospăta şi a ni-l creşte mereu, prin studiul trecutului şi prin dragostea ce acest studiu deşteaptă pentru prezentul şi viitorul nostru.

De aceea noi toţi, câţi suntem aici, spre a serba aniversarea unei instituţii de cultură, creată de Regele nostru, aducându-ne aminte de binefacerile ce s-au revărsat printr-Însul asupra ţării, să strigăm într-un singur glas: Trăiască Regele nostru! El şi cu augusta sa dinastie, indisolubil unită. Trăiască şi Ţara noastră!

/Cuvântare la aniversarea a 17 ani de funcţionare a Fundaţiei Universitare Carol I/
C.C.Arion , 10 mai 1912 (17, p.1496)

Înalt Prea Sfinte,
Domnule rector,
Domnilor profesori,
Iubiţi studenţi şi studente,

Sărbătoarea Fundaţiunii Universitare „Carol I“ este sărbătoarea Universităţii, este o sărbătoare studenţească, este sărbătoarea viitorului. Dânsa înseamnă legătura indisolubilă între prezentul de astăzi şi viitorul de mâine; dânsa, este semnul dragostei pe care tinerimea universitară trebuie să o închine Tronului Ţării. Sărbătoarea de astăzi dobândeşte o însemnătate mai mare prin noile sacrificii pe care M.S. Regele, prea iubitul nostru Rege, le face pentru Universitate, pentru studenţime.

A fost dat Regelui Carol să scrie cu vârful sabiei Sale pagina cea mai glorioasă din istoria neamului românesc – şi aveaţi dreptate, d-le rector, bazele fundamentale ale Statului românesc sunt cu desăvârşire întemeiate şi întemeiate pentru vecie.

Dar pe aceste baze întemeiate cu sânge, cu foc, cu sabie, se clădeşte edificiul civilizaţiunii române şi acest edificiu se clădeşte cu lucrarea minţii şi cu bătăile inimii.

Regele nostru a ştiut să clădească bazele României noastre, ştie să întemeieze şi edificiul civilizaţiei. Pentru aceasta în sălile acestea frumoase, luminoase, înconjuraţi de cărţi, în care s-a condensat geniul cugetării şi gândirii omeneşti, voi tinerii vă făuriţi viitorul. Viitorul este o taină, taina viitorului nu se poate pătrunde decât numai cu lumina ştiinţei; taina viitorului nu se poate desface decât numai cu iubirea patriei.

Ştiinţei şi patriei să ridicaţi în inimile d-voastre un altar în faţa căruia totdeauna să fiţi îngenunchiaţi. Să aveţi năzuinţe mari şi frumoase de viitor, să aveţi o direcţiune înaltă şi frumoasă în viaţă, căci numai aşa vă veţi asigura prin muncă viitorul, numai aşa vă veţi întări pe voi şi veţi înălţa patria noastră.

Astfel numai veţi fi demni de dragostea pe care Regele vostru v-o arată.

Să strigăm dar, cu toţii, ca şi altădată: Trăiască Carol I, Întemeietorul.

25 mai/7 iunie 1912

Regele ține un discurs și prezidează ședința Academiei Române.

Regele Carol I la Academie în mărturii fotografice
Emanuel Bădescu, Biblioteca Academiei Române, 2006

Interesat fiind de activitatea culturală a membrilor Familiei Regale de-a lungul timpului, am descoperit în fondurile Cabinetului de Stampe al Bibliotecii Academiei câteva fotografii care atestă prezenţa la anumite şedinţe ale plenului Academiei a celui care a direcţionat spre Occident existenţa românească: Regele Carol I. Pe lângă fotografiile originale, două la număr, ce se disting printr-o tentă de sepia deosebit de elegantă şi care au antetul cunoscutului fotograf Isidor Weiss, patronul atelierului de pe strada Bărăţiei 51 cu firma „La Americanu” **(278, p. 111)**, am depistat şi două fotografii în alb-negru, altele decât cele prezentate, în mod cert fotocopii, verdict impus de calitatea detaliilor şi de unele pete de pe originale imortalizate de copiere. O remarcă: toate datează de la începutul secolului trecut, mai precis din anul 1912. Este, fără îndoială, o nedreptate făcută lui Carol I, preşedinte de onoare al Academiei încă de la 27 mai 1879, deci la o lună şi jumătate de la transformarea Societăţii Academice Române în „institutul naţional” numit Academia Română. Domnitorul şi, ulterior, regele României a participat – cu unele excepţii – în fiecare an la şedinţele acestuia, însă nu avem decât mărturii scrise, aflate în Arhiva Academiei sau menţionate în Anale şi în Cuvântările M.S.Regelui către Academie, cum vom vedea mai departe. Absenţa fotografiilor miră, cel puţin pentru simplul motiv că printre „nemuritori” erau şi fotografi amatori, precum Vasile A. Urechia şi Bogdan Petriceicu Hasdeu. Pe de altă parte, nu am găsit nici o decizie de interzicere a fotografiatului în incinta celui mai înalt for ştiinţific al ţării. Probabil că nimeni nu s-a gândit la acest aspect. Oricum, iniţiativa trebuia să vină din interior şi să fie aprobată de membrii Academiei, conform regulamentului de funcţionare. Personal nu pot decât să regret absenţa unui document iconografic al şedinţelor din 2 aprilie 1884 şi 2 martie 1885, când s-a lansat munca la redactarea Dicţionarului Limbii Române, excepţionalul Etymologicum Magnum Romaniae şi s-a evaluat costul publicării lui.

Este binecunoscut faptul că patronul lucrării a fost Regele Carol I, cum apare, de altfel, şi în titlul tomului I, publicat în 1886: *Dicţionarul limbii istorice şi poporane a românilor, lucrat după dorinţa şi cu cheltuiala M.S. Regelui Carol I, sub auspiciile Academiei Române.* În legătură cu începerea lucrului la redactarea dicţionarului din motivele arhicunoscute, Suveranul a făcut în şedinţa Academiei din 18 martie 1894 următoarea observaţie, în fapt o somaţie poleită cu vorbe delicate: *„Toţi dorim să ne bucurăm într-un timp nu prea depărtat de această lucrare însemnată şi, mai ales noi, care am trecut pragul unei jumătăţi de secol din viaţa noastră”*. **(55, Vol. 2, p. 137)** Din nefericire, nici o fotografie nu ne face martori peste timp ai unei şedinţe care anunţa furtuna stârnită în sesiunea din 27-29 martie 1897, când s-a propus renunţarea la serviciile savantului. Primele fotografii cunoscute până în prezent luate în incinta Academiei îi aparţin lui V.A. Urechia şi datează din 1899. Sunt amicale, deci fără intenţia de a imortaliza o şedinţă sau lucrul în cadrul Secţiei Istorice şi, în plus, dau impresia de instantaneu, caz în care nu se mai poate pune problema unei aprobări şi din partea noastră a unei speculaţii.

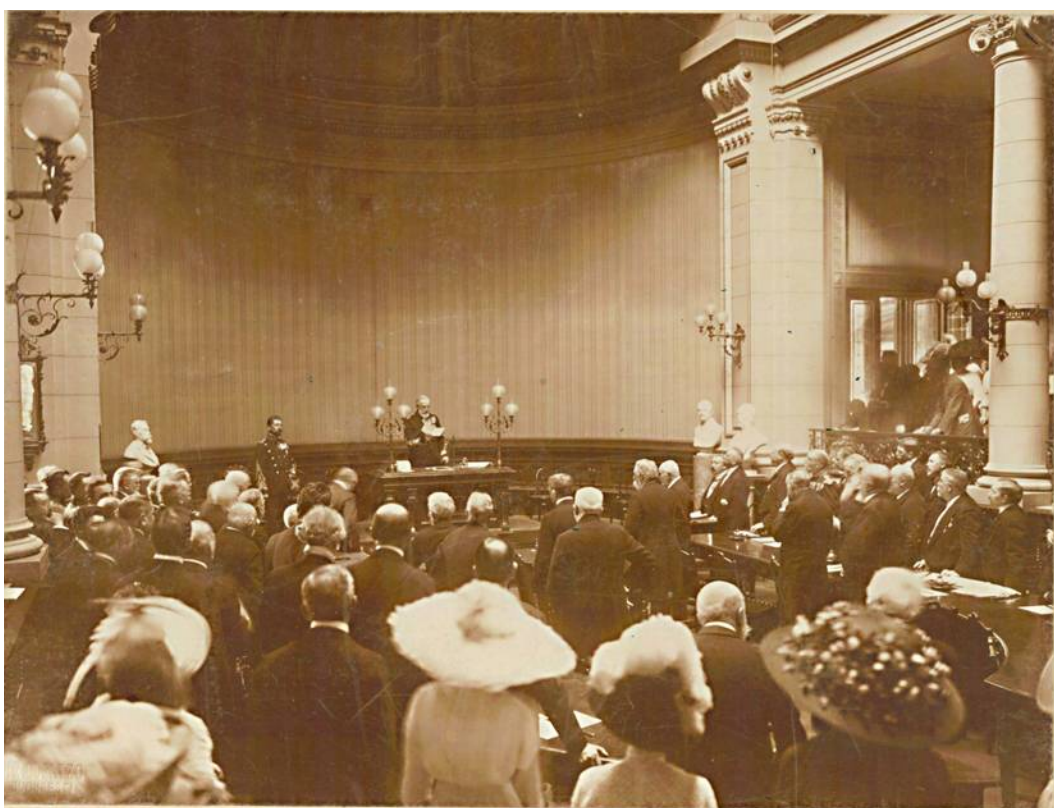

După această expunere succintă a participării lui Carol I la câteva şedinţe ale Academiei în calitate de preşedinte de onoare şi de protector, să vedem în ce împrejurări au fost executate şi ce ne spun fotografiile care fac obiectul expunerii noastre. Fotografia lui Weiss este datată de mână cu tuş negru: „29 maiu 1912”. Consultând publicaţiile Academiei, respectiv Analele şi Discursurile de recepţie, am reuşit să dezleg uşor

misterul imaginii şi datei care o precizează. Este vorba de şedinţa solemnă din 29 mai /11 iunie 1912 la care, alături de rege, a mai fost prezent şi principele Ferdinand, prezenţă discretă, dar relevată de fotografia lui Weiss. Prezidată de Suveran, această sesiune a prilejuit expunerea discursului de recepţie al generalului Grigore Crăiniceanu şi a răspunsului lui Ştefan Hepites. Se pare că prezenţa regelui a fost determinată de titlul discursului de recepţie - *Despre istoria Armatei Române* - incitant pentru un om de arme şi de faptul că era superiorul în grad al generalului. Înclin spre această presupunere bazat pe situaţiile anterioare, când, uneori, regele, după ce îşi anunţa participarea la o şedinţă solemnă, revenea asupra intenţiei cu scuzele de rigoare. De data aceasta a fost prezent. Nu a avut ce regreta: sinteza generalului Crăiniceanu era impecabilă. Cronologia formării, evoluţiei, gloriei şi decăderii, respectiv a renaşterii armatei strămoşeşti cu începere din 1830, a fost punctată cu observaţii cauzale pertinente, valabile şi astăzi. Impresionează în plus obiectivitatea autorului. Referindu-se la situaţia din prezent a regimentelor de dorobanţi, care se acoperiseră de glorie în războiul pentru Neatârnare, generalul nu s-a sfiit să remarce autocritic: *„În adevăr, prin legea din 1908, modificată în parte de mine însumi în 1910, legendarii dorobanţi sunt acum executaţi definitiv şi desfiinţaţi; toate regimentele sunt transformate complet în regimente permanente, fără ca cadrele ofiţereşti şi inferioare să poată fi sporite şi fără ca trupele permanente să aibă cazarme şi câmpuri de tragere la ţintă. La această execuţiune am luat şi eu parte, ca fiind cap de stat major general în 1908, dar m-am sprijinit pe alte motive decât pe vinovăţia sistemului teritorial”*. **(73, p. 25)** Foarte interesante sunt cuvintele de încheiere a discursului, care propun un plan politic pentru viitor: *„Încă o sforţare ca aceea de la 1866 până astăzi. Încă un război glorios ca acela al Regelui Carol I la 1877. Încă un mare general, precum vedem deja în iubitul nostru Principe moştenitor. Atunci opera măreaţă a Regelui celui Mare va fi desăvârşită, iar idealul ţării va fi atins”*. **(73, p. 39)** Admirator al militarismului german, singurul capabil să se opună cu succes imperialismului ţarist, generalul era sincer cu Suveranul şi cu Principele moştenitor, nicidecum un linguşitor. Cel puţin în Carol I vedea pe germanul care îşi propusese şi reuşise să smulgă la 1877 România din ghearele otomanilor şi ale ruşilor şi să o aducă în sânul naţiunilor europene, unde se va bucura de ocrotirea majestoasei Germanii. Sub sceptrul acestor germani urma să se realizeze împlinirea teritorială, România Mare. Iată sensul cuvintelor din finalul discursului generalului Crăiniceanu.

Într-un anume sens sesiunea aceea a fost una de excepţie. S-au spus cuvinte mari, Regele Carol I şi Principele moştenitor au onorat-o cu prezenţa lor şi s-au făcut aprecieri cutezătoare vizând viitorul naţiunii române. În ceea ce îl priveşte pe Carol I, aceasta a fost ultima lui prezenţă în aula Academiei, printre membrii Academiei. Anul următor preşedenţia şedinţei solemne din 22 mai 1913 a revenit Alteţei Sale Regale Principelui Ferdinand, care a debutat în acest rol, delegat fiind de Suveran. Demn de reţinut este că principele era însoţit de fiul şi moştenitorul său la tron, prinţul Carol. Schimbul de ştafetă este evident. însă fotografiile lui Weiss şi fotocopiile amintite au imortalizat doar sesiunea istorică din 29 mai 1912.

*(*Pagina alăturată:*Carol I la Academie, 29 mai 1912)*

17 iunie 1912

Duminică dimineața s-a pus piatra de temelie a Muzeului Național, pe locul fostei monetării a statului, de față fiind regele Carol I şi regina Elisabeta, Principele Ferdinand şi Principesa Maria, Th. Rosetti, preşedinte de Consiliu ad interim, C. C. Arion, ministrul Cultelor ad interim. Serviciul religios a fost oficiat de IPSS Mitropolitul Primat Conon.
Actul comemorativ, semnat de Carol şi Elisabeta, s-a zidit în fundamentul clădirii şi un alt act va fi în arhiva Muzeului. Rostesc cuvântări Al. Tzigara-Samurcaş şi C.C. Arion.
În discursul său Tzigara vorbeşte şi despre amplasarea statuii Regelui Carol I în sala de onoare a Muzeului de Artă Națională .

C. C. Arion *(1855-1923)* - profesor universitar, om politic
1878 Doctor în drept la Paris
1883 Profesor de drept comercial la Universitatea din Bucureşti
1900-1901 , *1910-1912* Ministru al Cultelor şi Instrucțiunii Publice, de Externe
1907-Părăseşte Partidul Liberal şi intră în Partidul Conservator

iulie 1912

Regele Carol I îl decorează pe Al. Tzigara-Samurcaş cu medalia „*Bene Merenti cl I"*.

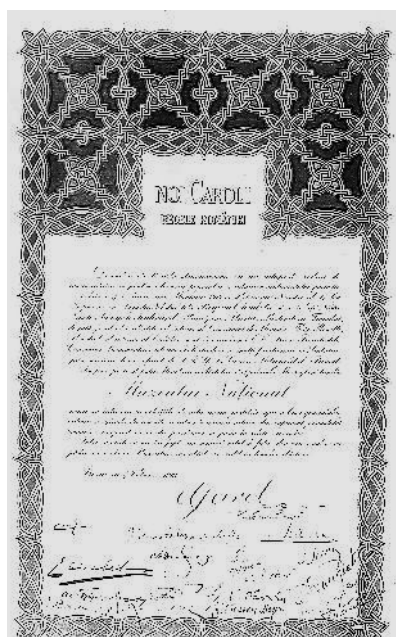

(Actul de întemeiere a Muzeului de la Şosea, 1912)

26 septembrie/9 octombrie 1912

Începe primul război balcanic între bulgari, sârbi, greci, muntenegreni, pe de o parte şi turci pe de altă parte. Guvernul bulgar cere României să nu-i refuze neutralitatea sa binevoitoare în greaua sarcină pe care şi-a asumat-o. Maiorescu, primul ministru, răspunde :

„În limitele tratatului de la Berlin, neutralitatea României era firească, dar dacă se vor produce schimbări teritoriale în Balcani, România va avea să-şi spună cuvântul."

(Regele Carol I cu principele Ferdinand şi principesa Maria în campania din Bulgaria, 1913)

30 martie /12 aprilie 1913

„Sire,

De 38 de ani, sub înaltul şi rodnicul patronaj al Majestăţii Voastre, am putut continua fără răgaz lucrarea artistică pe care Majestatea Voastră mi-a făcut deosebita onoare de a-mi încredinţa şi în legătură cu care am avut bucuria adâncă de a-mi vedea eforturile încununate de succes.

În decursul acestor mulţi ani, studiile şi documentele necesare executării lucrărilor noastre s-au acumulat puţin câte puţin, constituind astfel la ora actuală nişte arhive al căror înţeles n-a scăpat Majestăţii Voastre. Ar fi fără îndoială regretabil să vedem aceste documente dispersate fără vreun folos pentru cineva atunci când adunate laolaltă ele ar reprezenta o pagină din istoria ţării.

În aceste condiţii, pătruns de recunoştinţa cea mai respectuoasă şi cea mai profundă, îndrăznesc să adresez Majestăţii Voastre umila rugăminte de a binevoi să primească donaţia tuturor pieselor care compun arhivele agenţiei noastre – planuri, desene, studii, proiecte, machete, detalii, modele etc. ele urmând a fi expuse, potrivit hotărârii Majestăţii Voastre, la Fundaţia Carol I de îndată ce nu vor mai fi utile lucrărilor în curs de execuţie, la fel cum s-a procedat potrivit cu ordinele Majestăţii Voastre, cu o parte dintre documentele devenite disponibile.

Al Majestăţii Voastre foarte respectuos, cel mai umil şi mai suspus servitor."

A. Lecomte du Noüy, 30 martie/12 aprilie1913 (199, f. 5)
/Traducere din lb. franceză de Şerban Şubă/

(Carol I la Peleş, pe terasa de Nord, 1910)

Emil-André Lecomte du Noüy (Paris, *7 sep. 1844 – 11/24 nov. 1914*), arhitectul care şi-a consacrat întreaga viaţă restaurării bisericilor şi monumentelor din România în timpul lui Carol I

Elev al lui Viollet-le-Duc, cel mai renumit restaurator al vremii, şi recomandat de către acesta lui Titu Maiorescu pentru a termina lucrările la Biserica episcopală din Curtea de Argeş, Lecomte vine în România în 1875. Printre lucrările executate se numără Catedrala din Curtea de Argeş (finalizată în 1886), biserica Trei Ierarhi din Iaşi, biserica Sf. Dumitru din Craiova, biserica familiei Ştirbey din Craiova, capela familiei Brătianu de la Florica. Contestat în mai multe rânduri pentru metoda folosită, Lecomte părăseşte ţara şi moare la scurt timp (în 12 martie 1913 Iorga ceruse chiar înlăturarea arhitectului). Prin grija Reginei Elisabeta rămăşiţele pământeşti ale arhitectului sunt transportate la Curtea de Argeş, în axa altarului Catedralei.

Apreciind însemnătatea operei artistului restaurator, Carol I a hotărât să înființeze un muzeu în una din sălile bibliotecii: *„S-a stabilit ca toate documentele artistice relative la restaurările făcute de arhitectul Lecomte să fie depuse la Fundație. Majoritatea acestor documente au şi fost aduse la Fundația Carol şi au fost aşezate într-o sală specială, urmând ca după facerea catalogului să fie puse la dispoziția cercetătorilor”.*

Al. Tzigara-Samurcaş , 18 nov. 1914 (338, f. 733)

(Mănăstirea Curtea de Argeş, 1900)

Aniversarea Fundației Carol
Universul, 11 mai 1913 (9, p.1)

Întru amintirea înființării „Fundației Universitare Carol I“ care a împlinit 18 ani de funcționare s-a ținut ieri, Joi 9 Mai, la ora 11 dim., o şedință solemnă în marea sală a bibliotecii, sub preşedinția d-lui ministru al instrucțiunii publice.

La această şedință festivă au luat parte:

I.P.S.S. Mitropolitul Moldovei; D. prof. dr. C. Stere, rectorul Universității din Iaşi; dl. prof. Dragomir Demetrescu cu doamna; d. prof. dr. D. Cornoiu; d. prof. dr. Ioan Toma Tomescu; d. prof. Ovid Densusianu; d. Louis Basset, secretarul M. S. Regelui; d. prof. G. Țițeica; d. prof. N. Dobrescu; d. prof. P. V. Haneş; d. prof. Cădere; d. G. T. Kirileanu, bibliotecarul M. S. Regelui, şi un mare număr de studenți şi studente.

D. C. Dissescu, ministrul instrucțiunii, deschizând şedința a dat cuvântul d-lui rector al Universității din Bucureşti care a rostit o scurtă cuvântare, spunând:

La această serbare aniversară, odată cu darea de seamă anuală am datoria de a arăta celor tineri scopul Fundației Universitare.

În mintea Augustului Suveran a fost ideea de a creea un simbol care să dureze veşnic pentru neamul românesc. Sub titlul de „Fundațiunea Universitară“ trebuie să se vadă întotdeauna „Luminează-te şi vei fi“. Acesta a fost simbolul cu care Augustul Fondator a creat fundația Carol. Prin această fundație se vede dorința M. S. Regelui de a arăta Românilor calea către idealul lor.

În adevăr, lumina şi cultura răspândite în clasele de jos făuresc conştiința națională; în clasele de sus dau dreptul unui popor să se gândească cât mai departe. Tot prin cultură un neam simte nevoia de a se uni şi se uneşte cu ajutorul ei. Grație culturii o țară mică, dar mare la inimă, cum e țara noastră, poate lua parte la mişcarea ştiințifică, literară şi artistică a lumii întregi.

Continuând pe drumul culturii ce au făcut generaţile trecute, Românii vor continua a fi superiori ţărilor balcanice oricât de mult s-ar mări ele în teritorii; în mijlocul lor noi vom fi primii graţie acestei culturi.

Cucerirea acestui loc de întâietate este scopul Fundaţiei.

Dar această înaltă Instituţie mai are o menire. Ridicată în faţa Palatului M.S. Regelui, palat care este simbolul forţei, ce va sta ca simbol al forţei intelectuale.

Iată de ce, sfârşeşte d-sa, trebuie să aducem mulţumirile noastre Augustului Suveran pentru acest locaş al cărui simbol este: „Luminează-te şi vei fi!“.

D. profesor Al. Tzigara-Samurcaş, bibliotecarul instituţiei, a citit raportul către M.S. Regele despre mersul instituţiei pe anul 1912-1913 din care extragem următoarele date:

Colecţiile Fundaţiei s-au sporit cu 1.510 volume având astăzi 27.777 volume puse la dispoziţia lectorilor.

Printre mulţii donatori care au îmbogăţit colecţia bibliotecii se află în primul rând: M. S. Regele care a binevoit a dărui 5 volume; M. S. Regina a binevoit a dărui 43 volume din ediţiile de lux ale operelor sale; d. profesor Dragomir Demetrescu a dăruit 77 volume, în mare parte incunabule şi 12 manuscripte din secolul XIV-lea; d. prof. Emil Grigorovitza a dăruit o colecţie de 611 volume şi broşuri. De asemenea Fundaţia a primit preţioasa colecţie a planurilor şi studiilor d-lui Lecomte du Noüy care au servit la restaurarea monumentelor din ţară, făcută sub patronajul M. S. Regelui precum şi o bună parte din biblioteca defunctului Alex. Djuvara.

Din cauza lipsei de spaţiu, provenită prin mărirea şi prefacerea localului, cea mai mare parte din aceste colecţii n-au putut fi inventariate şi catalogate; ele nu sunt cuprinse în numărul volumelor puse la dispoziţia lectorilor, după cum de asemenea nu sunt cuprinse în acel număr nici cărţile nelegate din rezervele bibliotecii.

În vederea măririi şi prefacerii clădirii biblioteca n-a putut fi deschisă decât în Ianuarie a.c., şi numai cu o singură sală. Totuşi numărul lectorilor a fost de 24.262, care au consultat 30.081 volume.

Fundaţia a avut 7 bursieri – 4 la Universitatea din Bucureşti şi 3 la cea din Iaşi. În viitor la Universitatea din Bucureşti vor mai fi două burse: una pentru studiul teologiei şi alta pentru studiul filologiei romanice din fondul pus la dispoziţia instituţiei de către d. prof. Dragomir Demetrescu.

Instituţia M. S. Regelui a mai acordat următoarele ajutoare studenţilor universitari: 2.500 lei pentru tipărirea mai multor teze şi lucrări speciale la ambele universităţi şi 1.100 lei diferite ajutoare acordate mai multor studenţi pentru uşurarea greutăţilor învăţământului.

Bugetul fundaţiei pe anul în curs s-a sporit cu 8.000 lei la capitalul prevăzut pentru cumpărări de cărţi (în total fiind 20.000); iar capitalul pentru ajutorarea studenţilor a fost urcat la 16.300 lei faţă de 11.900 cât fusese în anul trecut.

Festivitatea s-a terminat cu cuvântarea d-lui ministru al instrucţiunii care a spus:

Este învederat că puterea şi propăşirea unei naţiuni este rezultanta a două forţe: cultura intelectuală şi forţa sa militară. Suveranul nostru preocupat de înălţarea poporului în fruntea căruia se găseşte, s-a îngrijit totdeauna şi mai cu seamă de ele şi a căutat să pună şcoala şi puterea armată pe temelii trainice. Scopul şcolii este descoperirea şi răspândirea adevărului, atât în cunoaşterea lui teoretică precum şi în aplicaţiunile sale practice. Activitatea şcolii, ori cât ar fi de intensă, este neîndestulătoare pentru acest

îndoit scop. Profesorul nu poate spune totul şi chiar când ar spune totul, rămâne aplicaţiunea care se pune pe seama discipolului. De aici rostul bibliotecilor, destinate de a asigura discipolului asimilarea şi întinderea cunoştinţelor transmise de profesor. De altfel, cunoştinţa se dezvoltă mai mult prin activitatea personală, prin meditaţiunea singuratică şi ori ce instituţiune, care ca această fundaţie, are scopul de a înlesni munca fecundă, munca personală, este adevărata întemeiere a şcolii. Suveranul nostru a simţit lipsa acestei instituţii şi generozitatea cu care s-a grăbit să umple acest gol, îl face vrednic de admiraţia ce o purtăm faptelor sale şi de recunoştinţa ce i-o păstrăm. D. ministru termină aducând elogii d-lui prof. Drag. Demetrescu care a înzestrat cu donaţiunea unei colecţii biblioteca instituţiei şi remarcând că fapta sa ar trebui imitată de cât mai mulţi.

După sfârşirea solemnităţii, la ora 12 jum. M. S. Regele a binevoit a primi în audienţă pe d. ministru al instrucţiunii publice, dimpreună cu d. prorector al Universităţii şi d. bibliotecar al fundaţiunii.

D. prof. dr. Toma Ionescu a prezentat M. S. Regelui raportul asupra mersului instituţiei, iar d. Al. Tzigara-Samurcaş un volum legat, cuprinzând tezele şi lucrările speciale ale Universităţii din Bucureşti şi Iaşi, tipărite de fundaţie.

M. S. Regele a binevoit să exprime înalta-I satisfacţiune pentru mersul fundaţiei şi să încuviinţeze publicarea raportului.

16 iunie 1913

Declanşarea celui de-al doilea război balcanic. Pe 27 iunie România declară război Bulgariei. Prin Pacea de la Bucureşti (28 iulie/10 august) sudul Dobrogei (Cadrilaterul) revine României.

Războiul Româno-bulgar - Guerre Roumain-Bulgar - Rumänisch-Bulgarischer Krieg.
M. S. Regele României trecând în revistă trupele la intrarea lor în Bulgaria.
S. M. Le Roi de Roumanie passant en revue les troupes a leurs entrée en Bulgarie.
S. M. der König von Rumänien besichtigt die Truppen bei ihrem Einmarsch in Bulgarien.
3 Julie 1913.

(Regele Carol I trecând în revistă trupele la intrarea în Bulgaria, 3 iulie 1913)

Elisabeta, regina României
(1843-1916)
1881-1916 A publicat poezii şi povestiri sub pseudonimul Carmen Sylva : *Les pensés d' une reigne* (1882), *Handzeichnungen* (1884), *Poveştile Peleşului* (1890), *Pe Dunăre* (1904), *În luncă* (1905), *Valuri alinate* (1906), *Oeuvres choisies* (1908) etc.

(Regina Elisabeta la azilul de orbi de la Vatra Luminoasă)

iunie 1913

Regina Elisabeta vizitează Fundaţia Universitară Carol I. Îşi exprimă dorinţa de a se organiza în localul Fundaţiei un spital pentru răniţii aduşi de pe front.

„Mai înainte încă, Principesa se deosebea cu toate semenele ei din Europa prin o neobişnuită îndeletnicire în ale literaturii şi ale artelor frumoase. /.../ Dar în starea în care ne aflam noi încă, activitatea literară era preţuită într-un cerc foarte restrâns. Mai apropiată de ţară fusese o altă cugetare a Principesei, şi aceasta se şi răspândise pe alocurea în popor: îngrijirea de a face să se păstreze frumosul port naţional al ţărăncilor române, care începea să dispară, stăruinţa de a-l introduce la Curte şi de a obliga damele române şi străine să se împodobească la certe ocazii cu el. Şi gustul şi mica industrie casnică şi întărirea simţământului etnic au câştigat prin buna iniţiativă. Dar ceea ce în adevăr a pătruns în simţirea maselor celor mari şi le-a cucerit inima, a fost acţiunea personală a Doamnei întru căutarea răniţilor aduşi de pe câmpul de război. Cea mai grea sarcină umanitară se impusese deodată unei ţări până atunci aşa de puţin pregătită. /.../ Atunci Elisabeta Doamna, cu excepţionala sa putere de muncă, a organizat alături cea mai întinsă reţea de suplinire pe de o parte folosindu-se de relaţiile ce avea la Curţile din Berlin şi din Dresda, ne-a adus de acolo medici militari şi surori de caritate, pe de alta a ştiut să deştepte în femeile române o activitate fără seamăn întru alinarea suferinţelor.“

Titu Maiorescu (204, Vol.2, p.83-84)

Ion G. Duca *(1879-1933)* – om politic
1902 Doctorat în Drept şi Ştiinţe politice la Sorbona
1907 intră în Parlament ca deputat de Vâlcea
1914-1927 Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice, al Domeniilor, de Externe, de Interne
1924 Activitate în cadrul Ligii Naţiunilor
1930 Şef al Partidului Liberal
1933 Prim-ministru, pentru scurt timp

De la început țin să fie lămurit că scopul acestei conferințe nu este nici să vă înfățișeze un rezumat al domniei şi al personalității Regelui Carol şi nici măcar să vă prezinte un tablou complet al raporturilor Regelui Carol I cu miniştrii săi, fiindcă dacă am avut privilegiul să fi fost ministrul bătrânului Suveran, soarta a voit să nu fiu ministrul său decât în timp de zece luni, de la începutul lui Ianuarie 1914 şi până în ziua încetării sale din viață. Cred totuşi că, în aceste câteva luni, l-am apropiat îndeajuns şi mai ales în nişte momente atât de însemnate şi de dramatice, încât cele ce voi avea onoarea să vă povestesc în această seară, vor putea constitui o modestă contribuție la fixarea personalității Regelui Carol I şi mai cu seamă la schițarea ultimelor luni ale lungii sale domnii.

Conferința mea fiind redusă la aceste proporții, trebuie să vă spun că raporturile mele cu Regele Carol nu datau de la intrarea mea în minister. Relațiunile foarte strânse, pe care părinții mei le-au avut cu Regele Carol şi cu Regina Elisabeta, făceau ca Regele Carol să mă fi cunoscut de când eram copil mic. Mai mult, după moartea prematură a tatălui meu, Regele Carol m-a onorat cu o deosebită atenție, pentru care îi voi păstra pururi o adâncă recunoştință. Aceste relații se răciseră însă în anii care au precedat intrarea mea în guvernul din 1914, şi aceasta pentru mai multe motive. Întâi, pentru că Regelui Carol îi displăcea faptul că mă consacrasem carierei politice; în al doilea rând, pentru că el dezaproba hotărârea cu care, de la intrarea mea în parlament – în Mai 1907 – apărasem reformele democratice ale partidului Național Liberal, reforme care i se păreau încă pe atunci primejdioase, şi în sfârşit pentru că bătrânul Rege nu se putea împăca cu articolele de politică externă, pe care le scriam în ziarul „Universul“ - articole în care combăteam fără înconjur politica imperialistă şi reacționară a Germaniei lui Wilhelm II şi vorbeam necontenit de anacronismul austro-ungar - articole pentru care, fie zis în treacăt, am fost în mai multe rânduri dojenit şi de şefii partidului meu, de Dumitru Sturdza şi de Ion I.C. Brătianu. Aşa fiind, vă închipuiți că eram foarte curios să văd cum Regele Carol mă va întâmpina ca tânăr ministru de 34 de ani.

Primul contact a avut loc cu prilejul prezentării jurământului. Şi aici, dați-mi voie să nu vă povestesc, ci să vă citesc după memoriile mele, cum s-au petrecut lucrurile. Cred că pentru generațiile viitoare va fi interesant să cunoască cu deamănuntul, cum se desfăşura această scenă, sub domnia Regelui Carol şi va fi şi mai interesant pentru ele, să ştie cum a fost întâmpinat de Suveran, guvernul care trebuia să înfăptuiască marile reforme democratice, votul obştesc şi exproprierea şi să prezideze la întregirea neamului. Iată pasajul:

„Seara la ora 6 am prestat legiuitul jurământ. Miniştrii erau introduşi în bibliotecă şi aşezați unul lângă altul după ordinea vechimii lor, cu fața spre Calea Victoriei. Pe masa din mijloc crucea şi Evanghelia, alături, în odăjdii, preotul de la bisericuța Bradului. Tăcere mormântală. După câteva clipe de aşteptare, apare Regele Carol, venind din cabinetul său de lucru, care era lângă sala bibliotecii. Nu-l mai văzusem din vara anului 1913, de pe malul Dunării, din fața Corăbiei, unde vesel, primea defilarea

trupelor, care în nesfârşite urale, treceau fără rezistenţă pe pământul Bulgariei. Fusese câteva săptămâni bolnav de gripă. Era vădit slăbit şi îmbătrânit. Voia însă să pară sănătos. Se ţinea drept în uniforma lui prea largă, şi păşea apăsat după moda caracteristică ofiţerilor prusaci. Fără o vorbă şi fără altă formalitate ne făcu semn să jurăm. După ordinea în care eram înşiraţi, am citit deci unul după altul, cu mâna pe cruce, formula jurământului şi am iscălit-o. Aveam impresia că suntem o companie militară. Atunci mi-am dat şi mai bine seama cum acest Principe german, introdusese în toate, formulele militarismului german, de care toată fiinţa lui era atât de adânc pătrunsă.

Jurământul, odată depus, şi frontul nostru ministerial reconstituit, Regele a luat în sfârşit cuvântul. Discursul său corect în formă, era însă în fond plin de mici răutăţi şi trăda nemulţumirea lui lăuntrică de a fi fost silit să se despartă de un sfetnic atât de supus ca Maiorescu, pentru a da puterea unui guvern care venea să îndeplinească reformele împotriva cărora luptase atâta vreme. Ne recomandă cumpătarea în înfăptuirea lor, nevoia ca ele să iasă din înţelegerea tuturor. Brătianu i-a răspuns prin câteva cuvinte vagi, asigurându-l că vom lucra în spiritul cerut de el şi având aerul să nu fi priceput evidentele lui ironii. Am tot uitat să-l întreb în urmă pe Brătianu dacă i-a răspuns aşa de indiferent şi de neutru din socoteală, sau fiindcă era atât de obişnuit cu acest fel de a vorbi al bătrânului Suveran, încât limbajul care nouă, celor intraţi pentru prima oară în guvern, ni se părea cu desăvârşire straniu, i se părea lui cu totul normal.

Cu Brătianu Regele a mai schimbat câteva cuvinte banale, pe un ton de voită, dar nespontană amabilitate şi pe urmă a trecut la noi. Porumbaru venea cel dintâi. Înţelesul cuvintelor pe care i le-a spus s-ar putea rezuma cam în următoarea formulă: curios că după Maiorescu tocmai d-ta să iei externele şi mă întreb dacă vei fi în stare să conduci un atare departament. Sărmanul Porumbaru, jenat şi timorat din fire, îngăimă câteva cuvinte şi Regele, cu un surâs dispreţuitor, se despărţi de el, întinzând mâna lui Costinescu. Faţă de Emil Costinescu, care a fost întotdeauna un fel de favorit şi de om de încredere al lui, a fost aproape amabil. Pe Morţun l-a gratificat cu un compliment cu două înţelesuri, la care Morţun a crezut mai prudent să nu răspundă şi a trecut la Alecu Constantinescu, faţă de care a fost pur şi simplu crud. I-a vorbit de pescăriile Statului, de nevoia de a menaja funcţionarii cinstiţi şi capabili. Era o aluzie la un conflict pe care în precedentul său ministeriat, Constantinescu îl avusese cu dr. Antipa, un vechi protejat al Palatului fiindcă îşi făcuse studiile în Germania. Constantinescu nu s-a intimidat însă şi a răspuns înţepat că nimeni nu e indispensabil, că el îşi cunoaşte bine funcţionarii, că ştie care sunt cei de care se poate folosi şi cei de ale căror servicii se poate lipsi. Văzând că conversaţia devenea neplăcută, Regele atacă pe Alexandru Radovici, căruia a vrut să-i dea să înţeleagă că nu crede că e competent la Industrie tocmai el, om de legi. Aceeaşi reflexie, îmbrăcată bineînţeles în formule de aparentă politeţe, o adresă şi d-rului Angelescu, un medic la Lucrările Publice. Pe Antonescu nu-mi mai aduc aminte cu ce graţiozitate l-a onorat, destul că nu l-a cruţat nici pe el. Ajuns la mine, care ca cel mai tânăr eram cel din urmă, se mulţumi numai să constate cât de mult a îmbătrânit dacă are azi ca miniştri oameni care s-au născut pe când el domnea de mulţi ani şi pe care îi cunoscuse ca mici copii. M-am întrebat pe dată dacă datoram această cruţare simţământului Regelui că atacul se prelungise îndeajuns, sau legăturilor lui cu familia mea, legături care într-adevăr fuseseră foarte bune. În orice caz, ca şi cum ar fi vrut să

mai arunce puțin balsam pe rănile pricinuite de săgețile lui, el s-a îndreptat către un raft al bibliotecii, unde în nişte cutii frumoase erau înşirate ca o companie de onoare 9 cruci «Avântul Țării» şi ni le-a înmânat fiecăruia cu un cuvânt, de astă dată amabil.

Apoi s-a înclinat, urându-ne muncă spornică. Ne-am înclinat la rândul nostru în tăcere şi am ieşit unul după altul, milităreşte. Pe scară, Radovici s-a apropiat de mine şi m-a întrebat râzând dacă tradiția cere ca toate ministerele să fie, la prestarea jurământului, întâmpinate cu atâta bunăvoință. I-am răspuns că nu ştiu, dar că, în orice caz, nici eu nu voi uita aşa de curând această regală primire. Plecând, un grup de partizani şi de curioşi ne-a aclamat în fața palatului. Nici ei, nici noi nu ne dădeam seama că acele aclamațiuni se aduceau ultimului guvern al Regelui Carol I".

Dar, n-aş vrea să vă închipuiți că raporturile noastre cu Regele Carol I au fost întotdeauna ca în ziua prestării jurământului. Dimpotrivă, de câte ori am mers pe urmă să lucrez cu el, a fost întotdeauna foarte curtenitor, foarte binevoitor şi, adaug, foarte interesant./../

Pentru a completa cadrul, voi adăuga că aceste audiențe aveau loc în odaia de lucru a Regelui. Înainte vreme Regele Carol I îşi primea de cele mai multe ori miniştrii în picioare, la un pupitru aşezat lângă fereastra din colț a palatului regal, spre strada Sft. Ionică. În timpul ministeriatului meu, Regele fiind bătrân, te primea la biroul lui şi te punea să stai jos pe un scaun, pregătit alături de masa lui de lucru.

La prima mea audiență am vrut să expun Suveranului programul meu de activitate ministerială. Un program mult mai redus decât programul obişnuit al miniştrilor, pentru că eu am crezut întotdeauna că una din nenorocirile țării noastre este mania de legiferare a celor ce se perindă vremelnic pe banca ministerială. Totuşi, o legitimă ardoare de neofit mă însufleția cu atât mai mult cu cât veneam la departamentul instrucțiunii publice, după un om ca Spiru Haret şi aveam ambiția şi misiunea să continui marea sa operă culturală şi şcolară. De la început Regele Carol m-a oprit însă cu următoarele cuvinte: *„Am să vă rog, domnule ministru, ca să-mi faceți această expunere, care mă va interesa, în şedința viitoare. Astăzi vreau să vă întrețin eu despre două chestiuni, care mă interesează de aproape şi pe care țin să le încredințez în chip deosebit atenției dv.".*

Care erau aceste două chestiuni?

Regele Carol orânduise sub precedenta guvernare să se cumpere la Ierusalim un loc pentru a se clădi acolo o biserică românească, considerând cu drept cuvânt, ca o chestiune de prestigiu pentru România să aibă şi ea colțul ei în oraşul sfânt.

A doua chestiune mult mai complicată, mult mai grea, era chestia mănăstirilor româneşti de la muntele Athos. Într-adevăr, ştiți că, deşi cea mai mare parte din mănăstirile muntelui Athos au fost clădite, sau în orice caz reclădite şi înzestrate de către Domnitorii noştri munteni şi moldoveni, suntem singura țară ortodoxă care nu are până azi în muntele Athos mănăstirea ei. Bineînțeles, cea mai mare parte a mânăstirilor aparțin Grecilor dar şi celelalte țări ortodoxe au reuşit să aibă mănăstirea lor. Astfel Ruşii au Sf. Pantelimon, o ctitorie moldovenească a lui Callimachi-Vodă, Sârbii, chiar Bulgarii se pot mândri cu mănăstirile lor. Numai noi suntem osândiți să ne mulțumim cu câteva schituri dependinte de lavrele greceşti.

După războiul balcanic, Regele Carol ținea ca această inadmisibilă inegalitate să înceteze. Vorbise personal cu d-l Venizelos, când acesta venise pentru încheierea păcii de

la Bucureşti, şi obţinuse de la el, asigurarea în numele guvernului grecesc, că nedreptatea se va repara.

În momentul în care luam conducerea departamentului cultelor şi instrucţiei, guvernul grecesc ridicase diferite obiecţiuni de ordin juridic şi înfăptuirea făgăduielii d-lui Venizelos întâmpina întârzieri şi greutăţi.

Aşa fiind, în această primă audienţă pe de o parte Regele mi-a cerut să iau toate măsurile cuvenite pentru ca să se înceapă cât mai neîntârziat clădirea bisericii din Ierusalim, să studiez cu Ghica Budeşti planurile întocmite, să cer lui Costinescu creditele trebuincioase şi să-l ţin personal în curent cu mersul tuturor lucrărilor, dorinţa Regelui fiind să poată, înainte de sfârşitul Domniei lui să meargă la Ierusalim ca să inaugureze chiar el această biserică.

Pe de altă parte Regele mi-a cerut să-i refer asupra regimului mânăstirilor de la Sf. Munte, ca să poată vedea ce temeinicie au obiecţiunile guvernului grecesc şi ce măsuri s-ar putea propune pentru înlăturarea dificultăţilor ivite.

Cu o vădită ironie în ochi şi în glas bătrânul Suveran m-a întrebat dacă cunoşteam bine această chestiune. Nu mi-am pierdut însă cumpătul şi pe un ton plin de modestie, i-am răspuns că dacă el, cu vasta sa experienţă n-o cunoaşte, să-mi fie îngăduit să nu o cunosc nici eu. Ne-am despărţit rămânând înţeleşi că la viitoarea audienţă îi voi prezenta un memoriu amănunţit asupra constituţiei republicii mânăstireşti de la muntele Athos, lucrare pe care m-am grăbit a o întocmi în zilele următoare cu ajutorul părintelui Pişculescu Galaction, vechiul meu prieten şi coleg de şcoală.

În a doua audienţă am explicat în sfârşit Regelui intenţiile mele la ministerul ce-mi fusese încredinţat. Mi-a făcut puţine obiecţii, m-a ascultat cu atenţie, deşi cu o amabilitate indulgentă şi cam dispreţuitoare. Era şi firesc să fie astfel. În patruzeci şi opt de ani de domnie câte planuri ministeriale nu auzise şi cât de puţin rămăsese ceva trainic şi folositor de pe urma lor. Ar fi fost anormal ca expunerea mea să nu fi provocat un filosofic surâs pe buzele lui îmbătrânite.

În audienţele care au urmat, am lucrat cu Regele Carol în cele mai plăcute condiţiuni. Întâi îi supuneam spre iscălire decretele şi pe urmă discutam despre tot felul de chestiuni privitoare la departamentul meu şi la politica internă şi externă în genere.

La iscălirea decretelor era foarte larg. Rareori punea vreo întrebare sau făcea vreo obiecţie. Iar pe mine mă pasiona să urmăresc mişcările mâinii sale când îşi punea iscălitura pe un decret ministerial. Era un contrast atât de izbitor între personalitatea complexă şi plină de măreţie a bătrânului Suveran şi între scrisul simplu, caligrafic, aproape de copil, cu care încet şi greoi iscălea „Carol".

Cât priveşte discuţiile care urmau, ele erau pentru mine pe cât de interesante pe atât de instructive. Cu o solicitudine părintească, Regele îmi vorbea de problemele de la ordinea zilei, îmi dădea sfaturi, evoca amintiri din lunga lui domnie, povestea despre oamenii cu care lucrase în trecut. Întinsele sale cunoştinţe şi bogata sa experienţă dădea îndeosebi conversaţiei un farmec deosebit.

Un lucru m-a surprins însă. Regele, care era atât de bine informat despre toţi şi despre toate, îmi punea mereu întrebări şi-mi cerea lămuriri despre chestii pe care ar fi trebuit să le cunoască şi părea totuşi a le ignora cu desăvârşire.

Bineînţeles mă grăbeam să dau răspunsurile solicitate. Colegii mai în vârstă au risipit repede nedumerirea mea. Ei mi-au destăinuit că acesta este un vechi obicei al Regelui

Carol: se prefăcea că nu ştia anume chestiuni pentru a afla părerea interlocutorului său, pentru a confrunta spusele lui cu informaţiile dobândite de la alţii, - o mică şi inofensivă slăbiciune.

Astfel a continuat deci colaborarea mea ministerială cu bătrânul Suveran până la vacanţa Paştelui. La vacanţa Paştelui ea a fost întreruptă şi pot spune chiar că de atunci şi până la moartea lui, aproape n-am mai lucrat cu dânsul. Într-adevăr, după Paşte el a plecat într-o prelungită călătorie pe Dunăre. Apoi s-a întors în Bucureşti, numai pentru câteva zile şi a plecat la Sinaia, ca să-şi ia reşedinţa de vară, rugându-ne să nu ne mai prezentăm la el, decât dacă avem de rezolvat o chestiune foarte importantă, fiindcă vrea să profite de vacanţă pentru a se odihni.

Cu toate acestea, în răstimpul dintre Paşte şi plecarea la Sinaia, am avut prilejul să mă apropii de două ori de Regele Carol, la 8 şi la 9 Mai.

La 8 Mai în fiecare an, se întrunea la Fundaţia Carol Societatea de Geografie. Era cea mai plicticoasă şedinţă la care putea fi dat unui om să asiste. Trebuia toată răbdarea şi toată cunoscuta conştiinciozitate a Regelui pentru a-ţi păstra impasibilitatea. Ca ministru al instrucţiunii publice, intra în atribuţiunile mele să întovărăşesc pe Suveran la această ceremonie. Regele a venit, ca de obicei, exact la ora indicată, mi-a întins un deget la sosire şi acelaşi deget la plecare, încolo m-a ignorat cu desăvârşire.

A doua zi a avut loc la Fundaţie sărbătorirea aniversării înfiinţării acestui aşezământ universitar. Pe estradă, Regele, Principele Moştenitor şi tot guvernul. Ca ministru al instrucţiunii publice tot eu trebuia să rostesc discursul festiv.

M-am străduit să ţin o cuvântare cât mai îngrijită şi deşi eram intimidat de un auditoriu atât de august, am avut impresia în urma aplauzelor ce au salutat ultimele mele fraze, că nu mă arătasem mai prejos de sarcina mea.

Regele Carol însă, nici nu s-a uitat la mine. După terminarea şedinţei a fost foarte amabil cu toată lumea, mie nu mi-a adresat nici un cuvânt. Am plecat oarecum dezamăgit şi convins că discursul meu îi displăcuse. Spre mirarea mea, după câteva ceasuri mi s-a comunicat că Regele apreciase foarte mult forma şi fondul scurtei mele cuvântări şi că pentru a-mi exprima înalta sa satisfacţiune, a dispus proprio-moto decorarea mea. Într-adevăr a doua zi, în dimineaţa zilei de 10 Mai, mi s-a adus de la Palat comanderia „Coroana României“. Ce departe suntem de acele vremuri. Atunci comanderia se dădea unui ministru, pe când astăzi un şef de gară nu se mai mulţumeşte cu o atare distincţiune.

(Ordinul Coroana României instituit în 1881 de Carol I. Faţă şi revers)

13 martie 1914

Se aprobă un nou regulament al Fundației Universitare Carol I care reînființează postul de director. Al. Tzigara-Samurcaş va deține această funcție din 1 aprilie 1914 până la pensionarea sa, în 7 decembrie 1946.

Regulamentul instituției de stat Fundațiunea Universitară Carol I /sancționat prin decretul nr.1080/, 13 martie 1914 (276, p. 5-8)

I. Scopul şi organizarea

Art.1. Fundațiunea Universitară Carol I este înființată de M.S. Regele, în amintirea serbării de 25 de ani de Domnie, prin scrisoarea Maiestății Sale de la 3 Mai 1891 către preşedintele consiliului de miniştri şi considerabil mărită prin adaosul din 1914.

Art.2. Fundațiunea Universitară Carol I este recunoscută ca instituțiune de Stat prin legea promulgată prin Înaltul Decret regal No. 2.264 din 9 Iulie 1891.

Art.3. Ea are de scop:

a) Înființarea şi întreținerea unei biblioteci, cu sălile ei de lectură, spre folosința studențimii universitare din țară şi a unui amfiteatru pentru conferințe, cursuri şi şedințe ocazionale;

b) Acordarea de burse lunare şi de subvențiuni studenților universitari merituoşi lipsiți de mijloace;

c) Ajutorarea studenților care, sub conducerea unui profesor universitar, întreprind lucrări speciale, precum şi tipărirea tezelor de licență sau doctorat recomandate de facultățile respective.

Art.4. Sediul Fundațiunii este în Bucureşti în palatul dăruit şi înzestrat de M.S. Regele.

Art.5. Direcțiunea şi administrațiunea Fundațiunii este încredințată, sub înalta priveghere a Rectorului Universității din Bucureşti, unui Director, numit prin Decret regal, după propunerea ministrului cultelor şi instrucțiunii.

Art.6. Rectorul Universității din Bucureşti are privegherea onorifică a fundațiunii.

El are, în general, datoria de a veghea ca Fundațiunea să corespundă intențiunilor exprimate în scrisoarea M.S. Regelui şi ca regulamentele să fie păzite.

Într-acest scop el prezintă M.S. Regelui, la 9 Mai al fiecărui an, darea de seamă a directorului instituției despre starea Fundațiunii, care se va publica în *Monitorul Oficial* şi în broşură.

Rectorul numeşte şi prezidă comisiile examinatoare ale candidaților la bursele Fundațiunii şi hotărăşte asupra prelungirilor de acordat bursierilor înscrişi la cursurile de doctorat.

El stabileşte ajutoarele de acordat pentru tipărirea tezelor şi lucrărilor speciale recomandate de Senatul universitar.

Îşi dă avizul pe baza referatului directorului, asupra acceptării legatelor şi donaţiunilor ce s-ar face Fundaţiunii, precum şi asupra acţiunilor ce s-ar intenta de către, sau în contra Fundaţiunii în afară de cazurile prevăzute în acest regulament.

Art.7. Ministerul cultelor şi instrucţiunii reprezintă Fundaţiunea în justiţie. Apărarea se face de advocaţii Statului.

Toate legatele şi donaţiunile care s-ar face Fundaţiunii se vor primi prin intermediul ministerului cultelor şi instrucţiunii, administrarea lor fiind în sarcina direcţiunii Fundaţiunii.

Aceste legate şi donaţiuni pot fi primite şi cu destinaţie numai pentru unul din scopurile Fundaţiunii.

Art.8. Averea mobilă a Fundaţiunii se află, în depozit liber, la Banca Naţională a României, unde se vor depune, în aceleaşi condiţiuni, orice legate sau donaţiuni viitoare.

Încasarea veniturilor, ridicarea cupoanelor, preschimbarea efectelor, efectuarea plăţilor, în ţară şi în străinătate, se fac chiar de către Banca Naţională a României, pe baza ordonanţelor sau adreselor Directorului, singur împuternicit a semna în numele Fundaţiunii.

Art.9. Directorul Fundaţiunii, numit conform art.5, are conducerea efectivă şi răspunderea administraţiei Fundaţiunii, semnând şi intervenind în numele ei. El aplică regulamentul de faţă astfel ca scopul pentru care a fost înfiinţată instituţiunea să fie îndeplinit.

Administrează averea Fundaţiunii potrivit prevederilor art.8; închiriază averea nemişcătoare prin încheieri de bună voie sau licitaţie.

Alcătuieşte, cu aprobarea Rectorului, bugetul Fundaţiunii, îl supune prin ministerul cultelor şi instrucţiunii, Augustei aprobări a M.S. Regelui şi îl comunică apoi Băncii Naţionale a României.

Dispune încasarea veniturilor şi a rentelor prin Banca Naţională a României; ordonanţează, pentru achitarea cheltuielilor, mandate de plată în limitele bugetului, păstrând chitanţele originale ale sumelor achitate.

Îngrijeşte de întreţinerea precum şi de buna şi regulata funcţionare a instituţiunii, fiind secundat de un bibliotecar, mai mulţi custozi şi ajutoarele lor.

Regulamentează funcţionarea interioară a bibliotecii, a amfiteatrului şi a întregii instituţiuni.

Numeşte personalul în limitele bugetului şi veghează la îndeplinirea întocmai a îndatoririlor impuse fiecăruia.

Îngrijeşte de ajutorarea şi subvenţionarea la timp a studenţilor universitari, în limitele sumelor prevăzute în buget, ordonanţând plata burselor şi ajutoarelor de la ambele Universităţi.

Observă aplicarea legilor sancţionate prin decretele regale No. 1.021 din 19 Martie 1904 şi No. 1.987 din 4 Iunie 1907 cerând direct darea în judecată a contravenienţilor şi executarea hotărârilor dobândite, potrivit dispoziţiunilor speciale din acele legi.

Prezintă Rectorului Universităţii din Bucureşti un raport anual asupra stării şi progresului instituţiunii care să facă parte din darea de seamă prevăzută la art.6.

Veghează la îndeplinirea dispoziţiilor regulamentului Casei de pensiuni.

Are sub a sa supraveghere colecţiile de medalii, planşe, documente şi alte obiecte de artă ale instituţiunii.

Directorul poate, sub a sa răspundere, să delege cu executarea uneia sau mai multor atribuţiuni ale sale, pentru toată durata mandatului său, sau pentru un timp determinat, pe bibliotecar sau pe unul din custozi, însărcinându-l cu secretariatul.

II. Biblioteca

Art.10. Biblioteca Fundaţiunii cuprinde cărţi româneşti şi străine necesare studiilor universitare.

Biblioteca, având ca scop a se ţine în curent cu publicaţiile de interes universitar, iar nu de a alcătui un depozit al tuturor publicaţiunilor româneşti, va pune la dispoziţia cititorilor, din exemplarele primite pe baza legilor promulgate prin decretele regale No.1.021 din 19 Martie 1904 şi No. 1.987 din 4 Iunie 1907, numai scrierile de interes literar şi ştiinţific.

Biblioteca va cuprinde o secţie a manuscriselor şi stampelor, precum şi o colecţie de medalii.

Art.11. Sălile de lectură ale bibliotecii vor fi deschise în toate zilele de lucru, cel puţin 9 ore, din care neapărat 3 seara, până la ora 10; ea va fi închisă în timpul de la 1 Iulie la 1 Septembrie şi în toate sărbătorile legale, religioase şi naţionale cuprinse în regulamentul Universităţii.

Art.12. Frecventarea şi folosirea bibliotecii Fundaţiunei este permisă, în primul rând, studenţilor universitari şi ai şcolilor superioare speciale din ţară.

Profesorii universitari au acces liber în bibliotecă.

Persoanelor particulare li se va permite frecventarea bibliotecii, în măsura locurilor disponibile, în sălile de lectură, pe baza aprobării direcţiunii a cererilor adresate în acest scop.

Toţi frecventatorii sunt ţinuţi a îngriji de buna păstrare a cărţilor, a cataloagelor şi a mobilierului şi a se conforma prescripţiunilor din regulamentul de funcţionare interioară a bibliotecii.

Art.13. Lucrările privitoare la bibliotecă se fac, sub conducerea Directorului, de un bibliotecar asistat de mai mulţi custozi şi ajutoarele lor.

Bibliotecarul va trebui să aibă titlul universitar de licenţiat sau doctor.

Custozii se vor numi dintre absolvenţii sau licenţiaţii facultăţilor din ţară. Numărul lor şi al ajutoarelor se fixează prin buget, după trebuinţă.

Art.14. Bibliotecarul este îndeosebi dator:

a) Să îngrijească sub a sa răspundere, de buna păstrare a cărţilor şi manuscriselor în depozitele speciale, precum şi de ordinea în sălile de lectură;

b) Să întocmească şi să ţină în curent cataloagele, precum şi inventarul tuturor obiectelor din depozite şi din sălile de lectură;

c) Să propună Directorului, la timp, lista cărţilor de cumpărat pe fiecare an şi a revistelor de abonat, având, pentru aceasta, în vedere mai ales trebuinţele studenţilor universitari şi ţinând seamă de dezideratele exprimate de profesori şi studenţi în condica de deziderate păstrată în bibliotecă; să îngrijească de legatul cărţilor;

d) Să supravegheze primirea regulată a exemplarelor legale, conform legilor speciale supunând Directorului abaterile pentru urmărirea contravenienților.

III. Burse şi subvenţiuni

Art.15. Pentru ajutorarea şi subvenționarea studenților, potrivit Înaltei dorințe a Augustului Fondator, se va înscrie în fiecare an, în bugetul Fundației o sumă, în limita fondurilor disponibile, destinată pentru bursele pe care le serveşte Fundația la cele 2 Universități din țară, pentru acordarea de ajutoare studenților merituoşi dar lipsiți de mijloace şi pentru tipărirea tezelor şi lucrărilor speciale.

Art.16. Bursele Fundației se vor acorda prin concurs, trecut înaintea unui juriu, format de către fiecare din Rectori, din profesorii Universității respective sub preşedinția lor.

Concurenții vor trebui să îndeplinească următoarele condițiuni:

1) Să fie români;

2) Să fie studenți regulat înscrişi la facultatea la care este bursa vacantă;

3) Să fie lipsiți de mijloace şi să dovedească, cu acte în regulă, această lipsă, atât a lor cât şi a părinților sau a tutorilor legali.

Bursele se acordă pentru timpul legal ce mai rămâne studentului până la terminarea studiilor universitare, conform regulamentului facultăților respective, fără a depăşi 5 ani şi jumătate pentru facultatea de medicină, 4 ani şi jumătate pentru facultatea de litere şi 3 ani şi jumătate pentru celelalte.

Ele vor putea însă să fie retrase, înainte de expirarea acestui termen, studenților care nu vor dovedi aplicațiune sau pentru alte motive.

Odată cu trecerea examenului de licență sau de doctorat, pentru facultatea de medicină, bursa încetează. Acordarea mai departe a bursei pentru doctorat se hotărăşte de către Rector.

Bursierii nu vor mai putea avea alte ocupațiuni; ei vor trebui să treacă regulat la epocile regulamentare toate examenele cu distincțiune şi să participe la toate lucrările cerute de regulamentele Universității, sub pedeapsa pierderii bursei, în caz de neobservarea acestor prescripțiuni.

La finele fiecărui an şcolar ei vor înainta Direcțiunii Fundațiunei un certificat al Decanatului facultății respective asupra regulatei frecventări a cursurilor şi a rezultatului examenelor, cu notele obținute.

Art.17. Cererile de ajutorare pentru tipăriri de teze şi lucrări speciale se înaintează spre aprobarea lor principală, pe baza referatelor speciale ale profesorilor respectivi, Senatului universitar. Rectorul comunică hotărârea Direcțiunei Fundațiunei. Sumele se hotărâsc numai de Rectorul Universității, în înțelegere cu Directorul Fundațiunei, potrivit prevederilor bugetare.

Studenții a căror teze şi lucrări sunt imprimate cu ajutorul Fundațiunei sunt obligați:

1) A imprima pe coperta lucrării mențiunea: „imprimat cu ajutorul Fundațiunei universitare Carol I“.

2) A depune la Fundațiune 20 exemplare din fiecare lucrare pentru colecția Fundației şi pentru schimbul cu bibliotecile din străinătate.

Art.18. Subvenţiunile din sumele anume prevăzute în buget se acordă studenţilor Universităţii din Bucureşti pe baza unei cereri însoţite de certificarea unui profesor universitar a lipsei de mijloace şi a sârguinţei la studiu a petiţionarului.

Când cererile ar fi prea numeroase faţă de prevederile bugetare, Direcţiunea va acorda preferinţe pe baza referinţelor petiţionarilor de la decanatele facultăţilor respective.

Art.19. La începutul fiecărui an bugetar, Directorul Fundaţiunei comunică Rectorului Universităţii din Iaşi sumele prevăzute pentru burse şi ajutoare de teze acelei Universităţi.

Bursele şi ajutoarele pentru tipăriri de teze şi lucrări speciale se vor acorda şi la Universitatea din Iaşi, conform dispoziţiunilor art.16 şi 17 din acest regulament.

Hotărârile luate de către rectorul Universităţii din Iaşi se vor comunica Direcţiunii Fundaţiunii, care va ordona plăţile în marginile sumelor anume prevăzute în buget.

În luna Martie a fiecărui an Rectorul Universităţii din Iaşi va înainta Fundaţiunei situaţia bursierilor acelei Universităţi şi a ajutoarelor acordate spre a se publica în raportul către M.S. Regele.

IV. Bugetul

Art.20. Anul bugetar al Fundaţiunii începe la 1 Aprilie.

Art.21. Bugetul se alcătuieşte de Directorul Fundaţiunei, cu aprobarea Rectorului Universităţii din Bucureşti, ţinându-se seamă de nevoile instituţiunei. El se supune, prin ministerul cultelor şi instrucţiunei, aprobării M.S. Regelui.

Art. 22. În bugetul cheltuielilor se vor înscrie obligatoriu:

a) Întreţinerea, repararea clădirei şi a mobilierului precum şi asigurarea lor şi a colecţiunilor, încălzitul şi luminatul;

b) Fondurile pentru cumpărări de cărţi, abonamente la reviste, legarea cărţilor, întreţinerea cataloagelor, tipărirea buletinelor şi cheltuielile de cancelarie;

c) Sumele pentru burse, ajutoare de tipăriri de teze şi lucrări speciale şi subvenţiuni;

d) Lefurile personalului şi uniformele oamenilor de serviciu;

e) O sumă pentru fondul pensiunilor.

În fiecare buget se va prevedea un fond disponibil de circa 10.000 lei pentru nevoi neprevăzute sau acoperirea vreunei întârzieri în încasarea veniturilor.

Orice alocaţiune bugetară care nu a fost cheltuită în întregul ei până la sfârşitul anului bugetar, 31 Martie, se va trece la capital.

Art.23. Întru amintirea înfiinţării Fundaţiunei universitare Carol I se va ţine în fiecare an, în preziua serbării naţionale de la 10 Mai, în amfiteatrul palatului Fundaţiunei, sub preşedinţia ministrului cultelor şi instrucţiunii, o şedinţă festivă în care se va face darea de seamă anuală asupra mersului instituţiunei. Raportul se va prezenta M.S. Regelui, împreună cu lucrările şi tezele imprimate în decursul anului.

Art.24. M.S. Regele, Augustul fondator, Îşi rezervă dreptul de a exercita, în orice mod va crede de cuviinţă, controlul său asupra funcţionării instituţiunei şi, în caz de trebuinţă, să ordone măsurile cuvenite.

Art.25 şi cel din urmă. Regulamentul de faţă intră în aplicare la 1 Aprilie 1914.

Toate regulamentele şi dispoziţiunile anterioare care vor fi contrarii acestui regulament sunt şi rămân abrogate.

„După cercetarea actelor petiţionarilor pentru dovedirea calităţii de cetăţean român, a lipsei de mijloace, atât a candidaţilor cât şi a părinţilor lor, precum şi a certificatelor de studii, se procede la ţinerea concursului care va consta dintr-o probă scrisă fixată de comisiune şi o probă orală. Dacă comisiunea examinatoare va avea suficiente indicii pentru clasificarea candidaţilor numai din prima probă se va putea dispensa de cea de a doua. În cazul când concurenţii înscrişi sunt din ani diferiţi, comisiunea va hotărî normele de examinare, admiţând examene deosebite pentru candidaţii fiecărui an, sau alegând o temă care să poată fi tratată de toţi candidaţii înscrişi. Convocările membrilor comisiunii se fac de către Preşedinte.

Procesele verbale încheiate de comisiune precum şi clasificarea candidaţilor, însoţite de toate actele concursului se vor înainta D-lui Rector al Universităţii din Bucureşti, la Fundaţiunea Carol, care, potrivit regulamentului, ca preşedinte de drept al comisiunilor va confirma pe candidatul reuşit ca bursier al Fundaţiunii.“

Normele ţinerii concursurilor pentru bursele Fundaţiunei Universitare Carol I, 1914 (229, f. 412)

S-au tipărit cu ajutorul Fundației Universitare Carol I, de la inaugurarea ei în 1895 până în 1931, 232 teze din diferite specialităţi, 27 lucrări ştiinţifice, susţinute în seminarii de mari profesori, precum: D. Onciul, L. Mrazec, S. Mehedinţi, O. Densusianu. S-au bucurat de ajutoare băneşti 518 studenţi iar de burse pe mai mulţi ani, până la terminarea studiilor, 99 studenţi.

„Este, însă, altă figură, pentru care conştiinţa m-ar fi mustrat adânc dacă n-aş fi pomenit-o în această zi solemnă, e măreaţa figură a Regelui Carol I. Preţuitor ca nimeni altul a ceea ce reprezintă Justiţia pentru un Stat, adânc înţelegător al valorii Dreptului, înfiinţase o bursă la Fundaţia Carol I pentru Facultatea de Drept din Bucureşti, singura bursă pe acea vreme. În urma unui concurs – destul de sever – am dobândit-o şi graţie ei sunt jurist. Fără acea bursă aş fi învăţat orice din domeniul Literelor la care mă înscrisesem, sau al Ştiinţelor la care eram gata să mă înscriu, aş fi ajuns poate un specialist, dar n-aş fi învăţat Dreptul. Astfel am apucat pe calea care m-a adus aci.

Îmi îndeplinesc cea mai pioasă datorie şi mă închin cu adâncă smerenie înaintea spiritului Marelui Rege, care din lumea drepţilor priveşte, poate cu mulţumire, la băiatul plecat de la ţară, bursierul său, ajuns astăzi cel mai înalt judecător al Ţării.

Andrei Rădulescu (333, p. 115, foaie anexată de Al. Tzigara-Samurcaş)

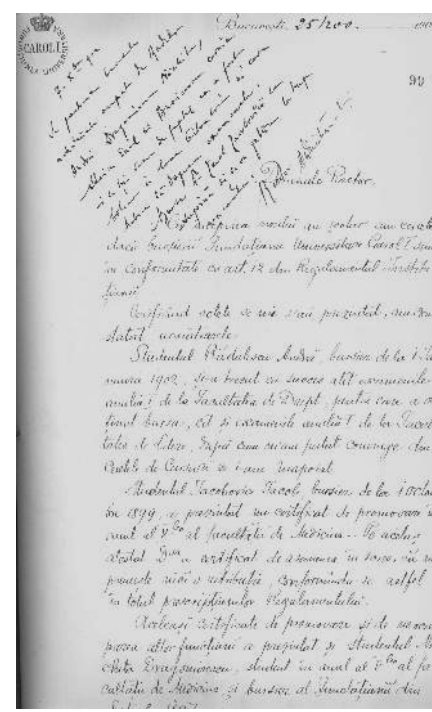

(Corespondenţă între conducerea Bibliotecii şi rectorul Universităţii privitoare la situaţia şcolară a bursierilor Fundaţiei, noiembrie 1902)

8/20 aprilie 1914

Regele însoțit de aghiotantul său și de prințul Barbu Știrbey, administratorul Domeniilor regale, vizitează Fundația condus de Gottereau și de Al. Tzigara-Samurcaș. Se interesează de noile instalații pneumatice pentru remiterea cărților din depozite în săli, de rafturile metalice, de mesele de lectură modificate după cele din Berlin, de ceasurile, vitraliile și lămpile provenind de la Peleș. Regele semnează în Cartea de onoare.

9 mai 1914

Inaugurarea noii clădiri a Fundației Universitare Carol I. Regele hotărăște să fixexe această celebrare și printr-o medalie a sa. Realizarea, distribuirea exemplarelor din argint și bronz, cât și întregul program al inaugurării au fost alcătuite sub ordinele directe ale Suveranului.
Cu acest prilej Carol I distinge, *motu proprio,* pe arhitectul Gottereau și pe directorul Alexandru Tzigara-Samurcaș cu medalia „Bărbăție și credință cl. I".

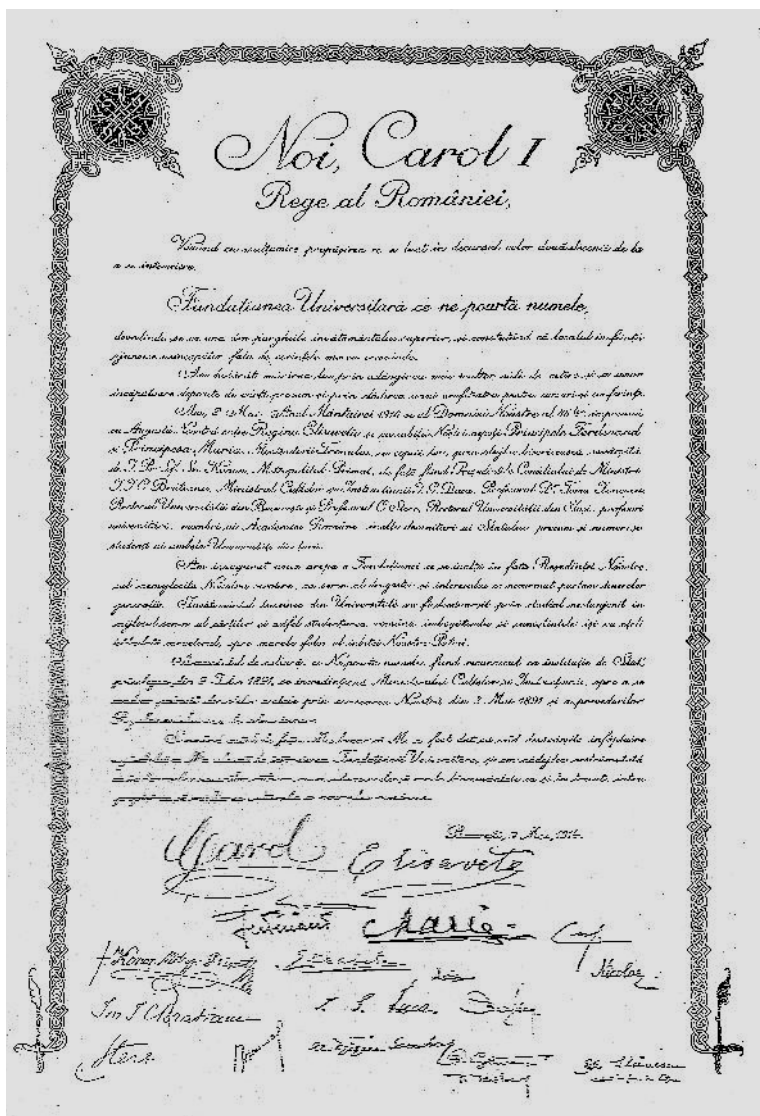

Noi, Carol I

Rege al României,

(Actul inaugurării noii clădiri a Bibliotecii Fundației Universitare Carol I, 9 mai 1914)

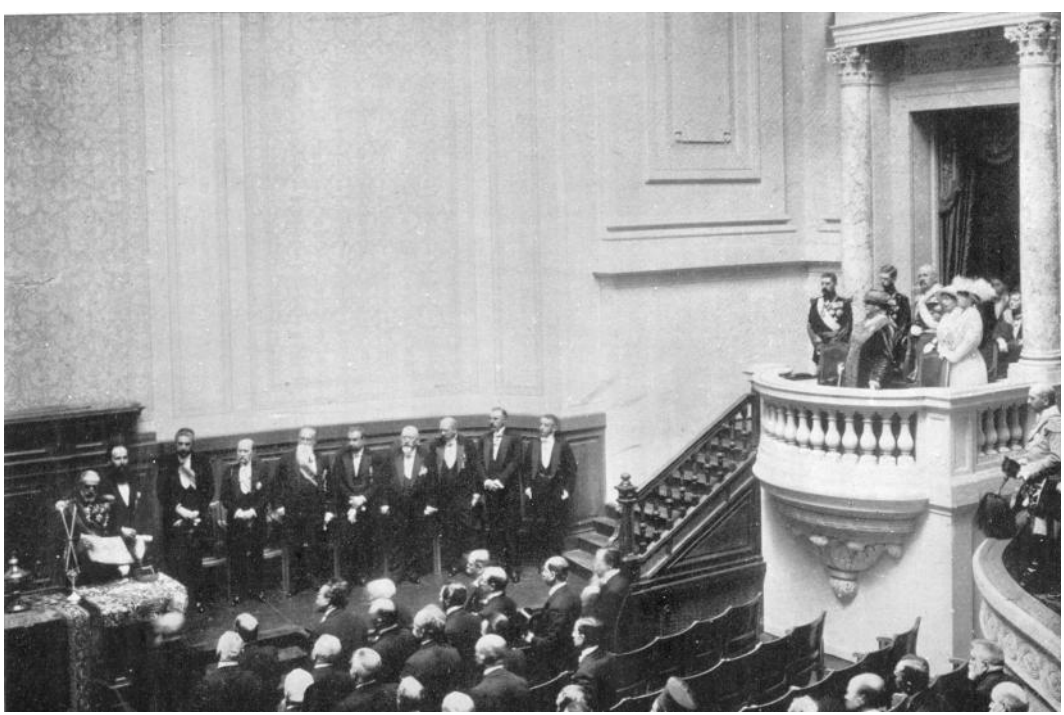

(Noua clădire a Fundației Universitare Carol I înainte de inaugurare, 1914
Regele Carol I ținând discursul inaugural în Aula Bibliotecii, 9 mai 1914)

/Discursul regelui cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I/
9 mai 1914 (333, p. 21-22)

Se apropie un pătrar de veac de când am hotărât înființarea acestui aşezământ, pentru înlesnirea la învățătură a tinerimii universitare.

Cu părintească dragoste am urmărit, an după an, mersul acestei fundațiuni de cultură şi am avut marea mângâiere să constat, că ea răspundea unei nevoi aşa de adânc simțite, încât abia după câțiva ani de la deschiderea ei, s-a văzut că este prea mică pentru numărul studenților doritori să se folosească de mijloacele de învățătură ce li se pusese la îndemână.

Văzând dar râvna cu care tinerimea alerga la acest liman de studii, am hotărât lărgirea lui în măsura acestei râvne şi înzestrarea sa potrivit cu cele mai moderne cerințe.

Sunt fericit că pot astăzi dărui universității noastre acest încăpător locaş pentru cultura tinerelor generații, hărăzind totodată scumpei noastre Capitale o clădire care face cinste celor ce au executat-o şi vrednică de înaltul ei scop.

Iubiți studenți,

Față de aceste bogate mijloace de cultură ce vi se oferă, gândiți-vă la greutățile fără număr cu care aveau să se lupte până în veacul trecut, dascălii şi învățătorii noştri de odinioară, spre a ne aduna comoara de cultură națională moştenită de la dânşii şi pe care sunteți chemați a o cerceta cu scumpătate şi a o spori cu dragoste.

Este de ajuns să vă amintiți acele dureroase cuvinte pe care Miron Costin – al cărui nume străluceşte în fața acestei clădiri – ni le-a lăsat în prologul cronicei sale:

„Sosiră asupra noastră cumplite vremuri, de nu stăm de scrisori – la care trebuieşte gând slobod şi fără valuri, - ci de grijă şi suspinuri.

Puternicul Dumnezeu să ne dăruiască după aceste cumplite vremi a anilor noştri, cândva, şi mai slobode veacuri întru care, pe lângă alte treburi să fie vreme şi cu cititul cărților a face iscusită zăbavă; că nu este altă şi mai frumoasă şi mai de folos în toată viața omului zăbavă, de cât cititul cărților".

Atotputernicul s-a îndurat a asculta ruga marelui nostru istoric şi ne-a dăruit timpuri mai bune în care sufletul românesc şi-a luat zborul cu încredere în toate direcțiile culturale.

Şi nu mă îndoiesc că acest nou şi falnic locaş menit a îndestula în chip larg, nevoia de lumină a acelora care sunt chemați, a fi îndrumătorii României de mâine, va fi un puternic imbold de a trage cât mai multe foloase pentru pregătirea lor la misiunea ce-i aşteaptă.

Nu uitați însă niciodată că ştiința trebuie însoțită cu cultura inimii, cu iubire de țară şi cu demnitatea vieții, pentru ca roadele ei să fie binecuvântate şi cu adevărat folositoare binelui obştesc şi Patriei.

Din toată inima rog pe bunul Dumnezeu să ocrotească în veci de veci acest aşezământ închinat culturii naționale, spre întărirea şi înălțarea scumpei noastre Românii.

CAROL

/Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I/
I.G. Duca, 9 mai 1914 (333, p. 23-24)

Sire, Doamnă, Altețe Regale,

Bogată este domnia Maiestății Voastre în fapte mari. Printre cele binecuvântate va rămâne desigur şi hotărârea pe care ați luat-o, Sire, acum 23 ani, de a înzestra țara cu un aşezământ care să dea tinerimii universitare putința să se adape la izvoarele cele mai curate şi cele mai vestite ale culturii universitare.

Mărind şi desăvârşind astăzi acest folositor aşezământ, Maiestatea Voastră ne va îngădui să Îi aducem prinosul adâncii şi nețărmuritei noastre recunoştințe şi s-o încredințăm totodată că ne vom strădui pururea să păstrăm Fundațiunii Universitare Carol I caracterul pe care Maiestatea Voastră a înțeles să i-l dea, când i-a orânduit întemeierea.

Din contactul cu tot ceea ce spiritul omenesc a produs mai de seamă, Maiestatea Voastră a vrut ca tinerele generații să-şi sporească cunoştințele şi să-şi împodobească mintea, dar în acelaşi timp să-şi dobândească o concepție mai înaltă a vieții, să intre în lupta pentru existență, călăuzite nu de grijile materiale, care moleşesc caracterele, ci însuflețite de puterea idealismului, care singură oțeleşte energiile şi mână popoarele la propăşire şi la glorie.

În amfiteatrul şi bibliotecile acestei mărețe clădiri, datorite dărniciei Maiestății Voastre, tinerimea universitară va putea să dezvolte toate însuşirile literare, ştiințifice şi artistice cu care poporul românesc este cu atâta prisosință înzestrat şi să se pregătească în linişte spre a ne chezăşui în lumea civilizată un loc de cinste prin strălucirea noastră culturală. Iar în atmosfera senină şi înviorătoare ce trebuie să domnească în acest locaş, aceeaşi tinerime se va deprinde să prețuiască binefacerile educațiunii.

Cultura rămâne fără roade dacă nu urmăreşte formarea caracterelor, pe când ea preface popoarele atunci când ştie să le insufle simțământul datoriei şi dragostea de țară.

Şi astfel la lumina nobilelor preocupări ce au călăuzit pe Primul Rege al României neatârnate, când a pus temeliile acestui loc de învățătură şi de sufletească reculegere, se vor forma generații crescute în tradiții sănătoase, care vor putea în urmă să ducă mai departe opera de ridicare națională la care de aproape o jumătate de veac Maiestatea Voastră lucrează cu atâta stăruință şi cu atâta pricepere.

Primind din Augustele Voastre mâini, Sire, această întregită Fundațiune, care va slăvi până în vremuri depărtate numele şi faptele Maiestății Voastre, zic din tot sufletul meu:

Să trăiți Sire!

Să trăiască Maiestatea Sa Regina!

Să trăiască Altețele Lor Regale!

/Discurs cu prilejul inaugurării noului local al Fundației Universitare Carol I/
Al. Slăvescu, 9 mai 1914 (333, p. 24-25)

Maiestate,

Sărbătoarea de astăzi, oricât ar fi ea închinată culturii, este mai înainte de toate o sărbătoare studențească.

Pentru noi, studenții, înțelepciunea şi dărnicia Maiestății Voastre a întemeiat acest aşezământ de cultură, devenit acum elementul natural al vieții noastre universitare, forța vie a întregii noastre activități. Tinerimea universitară de la toate facultățile din țară îşi face o datorie sfântă aducându-Vă cu acest rar prilej în mod direct omagiul respectuos al adâncii sale recunoştințe. Cele trei scopuri ce s-au avut în vedere la întemeierea acestei fundațiuni s-au dovedit pe deplin satisfăcute. Înființarea şi întreținerea unei biblioteci cu sălile ei de lectură, în curent cu tot ce apare nou în domeniul intelectualității şi în strânsă legătură cu studiile universitare, a fost cheia întregii noastre pregătiri ştiințifice. Universitatea, desigur, îşi are în această privință rolul său de frunte.

Influența pe care o exercită Universitatea, căci ea este în neîncetată legătură şi cu viața culturală a națiunii şi progresul Statului, e uriaşă. E nevăzută însă, căci e sustrasă voinței indivizilor. Maiestatea Voastră ați exprimat într-o frază de o plasticitate antică tot adevărul:

„Universitatea e cheia de boltă a clădirii Statului, menită a întinde câmpul cunoştințelor folositoare ale adevărului şi frumosului, ca un factor puternic ce luminează mințile şi încălzeşte inimile, pentru a le îndruma pe căile rodnice şi moralizatoare ale muncii aprige şi a le închina binelui obştesc".

În Universitate noi studenții, învățăm ştiința şi ne pătrundem de metodele severe ale ei. În ea primim ideile de cultură şi îndrumarea la studiu. Tot în ea ne deprindem a munci.

Munca chibzuită, sarcină zilnică, datoria ce şi-a impus cineva de a înainta pas cu pas – pe fiecare zi – lucrarea sa. Studențimea s-a pătruns astăzi de acest adevăr pe care îl vede aşa strălucit ilustrat în Augusta persoană a Maiestății Voastre. Noi ştim azi adevăratul înțeles al vieții, fiecare din noi nu apare în viață decât pentru a da contingentul său de muncă şi a dispărea; viața e o mişcare neîntreruptă, pe care o primeşti şi o transmiți şi care nu e la urma urmelor decât muncă pentru marea operă finală în adâncimea veacurilor.

În Universitate, în fine, ne formăm o specialitate, lucru aşa neînțeles pentru idealul de cultură al Antichității.

Dar numai atât trebuie unui tânăr însetat de a cunoaşte totul? Desigur nu. Acea sete nobilă de a şti nu se poate potoli decât în Bibliotecă. Aci se satisface curiozitatea inteligentă de care vorbeşte divinul Platon şi care te conduce la înțelepciune prin iubire, aci se păstrează valoarea proprie a personalității, aci domneşte libertatea, nu acea dezordonată, ci libertatea creatoare, organizată, fecundă în visuri generoase din care ies realități binefăcătoare. Viața e scurtă; pentru a-i da o nobilă proporție trebuie s-o prelungeşti în trecut prin studiu, în viitor prin vis. Aci în Bibliotecă am învățat a trăi

cu drag în tovărăşia celor morţi şi cine nu se simte prins în mreaja amintirii lucrurilor dispărute? Desigur, Maiestate, ne-aţi hărăzit cele mai frumoase clipe ale anilor noştri tineri. Studenţimea aduce lacrimi de recunoştinţă şi iubire la picioarele Tronului Maiestăţii Voastre.

Al 2-lea şi al 3-lea scop al acestei Fundaţiuni a fost ajutorarea materială a studenţilor, fie pentru publicarea de lucrări meritorii, fie pentru întreţinerea zilnică a vieţii. Noi, studenţii, pe punctul de a părăsi Universitatea, căci ne-am împărtăşit din aceste ajutoare, putem mai bine ca oricine să ne dăm seama de ce de neprețuit folos au fost. Cu ele ne-am desăvârşit studiile.

Când Maiestatea Voastră a avut luminatul gând de a înălța această Fundaţiune, în scrisoarea adresată Primului-ministru ziceaţi:

„Dorința Noastră, a Reginei şi a Principelui Moştenitor este ca această Fundaţiune să contribuie a întări frăția printre studenţimea universitară“.

Cuvintele acestea săpate în piatră, în vechea sală a Bibliotecii – le-am săpat şi noi în inimi – şi de atunci de câte ori am trecut pragul acestei case, ne-am simţit ca fraţi şi binecuvântăm ceasul când Maiestatea Voastră ne-a strâns sub acoperişul căminului comun. Desigur, Maiestate, am fost mai norocoşi ca vechii noştri înaintaşi. Când am început a înțelege rostul vieţii, n-am avut decât să ridicăm ochii şi inima către Maiestatea Voastră. Aveaţi sub mâna ocrotitoare toate aceste binefaceri ale libertăţii, prosperităţii şi ordinei, care ne veniseră pe de-a gata ca darurile veşnicei naturi. Din acel moment înțelesesem şi am săditîn sufletele noastre o iubire sinceră şi o necondiţionată jertfire pentru Tron. Aţi făcut prin înțelepciune să ni se iubească patria printre popoare, să ne fie temută printre duşmani. Ei ştiu ce uriaşă forță reprezintă cel dintâi cetăţean al ţării. Numai cine îşi dă seama de munca statornică, înalta inteligență şi geniul organizator cu care aţi cârmuit Statul, poate înțelege cuvintele lui Goethe: puterea liniştită e mare. Entuziasmul domneşte în această casă şi dragoste şi generozitate. Astăzi noi, studenţii, înălţăm inimile, înălţăm privirea către mărirea Regescului Maiestăţii Voastre Tron. Ochiul străluceşte încă blând şi maiestos; gura Maiestăţii Voastre grăieşte cuvinte răspicate care din inimă pornesc, în inimi merg; mâna ţine încă tare sceptrul domniei. Noi studenţii ţinem să arătăm astăzi un lucru destul de cunoscut: Maiestăţii Voastre îi datorăm România de azi; în regatul astfel constituit putem cu toată nădejdea aşeza mântuirea întregii noastre culturi. Dacă în aprinderea nobilă a războiului, unde omul disprețuieşte moartea, căci o ţine în mână, e uşor de făcut datoria, nu mai puţin în viaţa obişnuită de toate zilele, cu neschimbatele bucurii şi dureri nu vom uita că şi aci datorăm o viaţă Maiestăţii Voastre. Nimic nu va amărî iubirea şi adânca credință față de Maiestatea Voastră şi Dinastie. De acum poate bate la uşă ziua primejdiei. Individul se va pierde, dar întregul, patria, va învinge. În curând ne vom risipi în toate unghiurile ţării, vom intra în diferitele cercuri de activitate ale carierelor noastre; singurul nostru fir călăuzitor în noua viaţă este: „*Cu Dumnezeu pentru Rege şi Ţară“*. Şi acum, într-o rugă fierbinte pornită din inimile noastre tinere şi curate, chemăm ocrotirea divină asupra Maiestăţii Voastre, victoriosul nostru Rege, cu fruntea împodobită de laurii încă verzi ai biruinței; de trei ori ocrotirea divină asupra Maiestăţii Voastre ca Rege al păcii, al cărui Tron e săditîn inimile poporului său; chemăm ocrotirea divină asupra părintelui Patriei.

Trăiască Maiestatea Sa Regele Carol I, Întemeietorul acestui locaş.

Inaugurarea palatului transformat şi înnoit al bibliotecii „Fundațiunea Universitară Carol I“ a fost prilej pentru o frumoasă şi nobilă sărbătoare. Munca tăcută şi modestă, cheltuită în căutarea cugetărilor vii din şiruri de slove moarte, a avut clipele ei de mândră strălucire când pusă sub protecția personală a Regelui, a strâns în juru-i pe toți cei deprinşi cu altfel de străluciri şi liniştita bibliotecă, unde intră de obicei tineri slăbuți, cu sacoul ros în coate, a primit vizita fracurilor lucitoare de decorații şi prea frumos ajustate ale oficialității.

Opera Regelui e, cu toate aparențele ei adesea umile, dintre operele cele mai însemnate ale vremurilor noastre, pentru că, neştiută şi tăcută, pregăteşte schimbările mari din vremile ce vor veni; biblioteca e laboratorul în care se adună ca elemente toate gândurile încredințate hârtiei până astăzi şi toate visurile de viitor, şi de unde pleacă, înfiripate în convingeri energice, active, forțele personale ce vor conduce România de mâine; înclinați pe masa de lectură, singuri, izolați în torentul actualității, tinerii cititori de astăzi îşi proiectează sufletul în trecut şi-l readuc de acolo strălucitor de toate luminile, stinse pentru muritorii de rând, dar veşnic vii şi active pentru cei ce nu trăiesc numai viața săracă a clipelor de acum; mulți dintre acei cititori vor fi trecători fără urmă, pentru care sămânța „cuvântului“ va fi căzut în drum; unii se vor mulțumi să păstreze cu credință talentul pe care l-au primit; vor fi câțiva însă cei ce vor găsi sinteze noi, reprezentativii epocii neînfăptuite încă, semănătorii de idei de la care vor porni curentele care să răstoarne „operele mari“ de astăzi între ruinele trecutului.

Pentru ca aceştia să fie cât mai deplini în dezvoltarea lor, cât mai limpezi pentru ei înşişi şi pentru alții, cât mai binefăcători prin lărgimea lor de vederi, nici o jertfă nu e prea mare şi orice jertfă e un dar nebănuit de prețios făcut generațiilor cărora le transmitem datoria vieții.

În această lumină, gestul real al Fondatorului apare în toată însemnătatea sa e o nobilă expresie a cultului ideilor, cu atât mai remarcabilă cu cât se înfăptuieşte într-o țară unde domină pretutindeni punctul de vedere practic şi în care ideile generoase, plecând foarte de sus, trebuie să facă şi educația socială a tuturora; e o dojană şi un exemplu.

Când i s-a adus la cunoştință împăratului Napoleon cel Mare că în Prusia învinsă se răspândesc idei „subversive“ de redeşteptare națională, genialul ofițer de artilerie a răspuns cu fraza lapidară:

- Nu există idei care să poată rezista tunurilor.

Şi totuşi, peste câțiva ani numai, acele idei au sfărâmat tunurile franceze şi la Lipsca şi la Waterloo, şi tot ele au înfăptuit în curs de un secol uriaşa putere, cu atâtea aspecte, a Germaniei de astăzi.

„Marele Căpitan“, deşi a încercat puterea tunurilor pe câmpul de luptă, păstrează nobila încredere în puterea neînfrântă a ideilor şi îi înalță un altar nepieritor. Marile sale gesturi, prin care înțelepciunea sa a deşteltenit tot ce era energie incultă în România renăscută, vor rămâne cândva să umple numai o filă strălucită din Cartea Țării, căci au

răspuns unor necesităţi istorice care, ca toate contingenţele istorice, vor trece făcând loc altor necesităţi; „Fundaţiunea“ însă va rămâne veşnic vie şi veşnic activă, pentru că răspunde unei necesităţi eterne a sufletului omenesc: proiectarea lui în trecut pentru a se lumina prin experienţele milenare încredinţate scrisului şi cooperarea lui neîntreruptă cu toţi cei ce creează adevărul şi frumosul în timpul nostru. Prin ea întâiul nostru Rege şi-a turnat în sufletul românesc un monument mai trainic decât orice bronz, etern.

Inaugurarea Fundaţiei Carol I
Simion Mehedinţi, 1914 (153, p.273-275)

Pe la începutul veacului trecut, un colon german străbătea America boreală cu un sac de seminţe de măr. Timp de 30 ani, el a înaintat încet de la răsărit spre apus, colindând ţinuturile şi semănând pomul, care lipsise până atunci în lumea nouă. Pionierului i-a rămas numele de John Appleseed – adică semănătorul de meri. Cu puţin mai înainte, Vancouver, împrăştiase de asemenea în insulele Pacificului mulţime de plante şi animale de soi.

Mare operă în istoria planetei! Ea va fi pomenită cu laudă, chiar după ce multe din evenimentele politice ale vremii vor fi cu desăvârşire uitate.

Cu atâtea mai însemnată e fapta celor ce seamănă idei în sufletul unui popor. Ei îşi adună averi pe care, după cuvântul bibliei „rugina nu le rugineşte şi nici moliile nu le mănâncă“.

Un astfel de semănător a fost regele Carol, întemeind fundaţia care-i poartă numele. A făcut operă de pionier în sensul cel mai deplin al cuvântului.

De unde i-a venit acest gând primului rege al Românilor?

Cine a trăit cât de puţin în Berlin, ştie de unde i-a putut veni. Peste drum de palatul imperial – muzeul*;* la stânga, peste Sprea – Arsenalul Trofeelor*;* alături – Universitatea*;* faţă în faţă – Opera…toate königlich, creaţii regeşti, datorite adică iniţiativei şi dărniciei Suveranilor Prusiei. Înţelegi îndată vorba lui Chateaubriand: *„Austria e un stat, pe care l-au făcut vremurile; Prusia e făcută de un om“*; - atâta numai, că ar fi trebuit să zică: de câţiva oameni, începând cu marele elector şi sfârşind cu Wilhelm I.

Pricepem deci mândria Suveranului, de a fi clădit peste drum de vechea sa locuinţă, frumosul palat al Fundaţiei. Străinii care vor sosi în Bucureşti, îl vor lua drept palatul regal – şi nu se vor înşela. Căci acolo va fi şi va trăi în veci o parte din personalitatea regelui Carol.

O întrebare ar fi acum următoarea: Şi-a împlinit până azi fundaţia menirea sa?

Cu ocazia inaugurării noului palat, s-au spus destule fapte celor ce nu cunosc mai de aproape această instituţie. Ne abţinem acum de la o judecată mai amănunţită asupra operei regelui. A lăuda pe un Suveran în viaţă e tot atât de greu, ca şi a-l critica după moarte. Sarcina aceasta e bine să rămână pe seama viitorului.

Aici vom releva numai un singur lucru. Serbarea din zilele trecute ne-a dovedit în ce priveşte spiritul studenţimii, un real progres.

Unde eram acum douăzeci de ani, când regele a dăruit universității biblioteca fundației, şi unde suntem acum!

Un membru al înaltei magistraturi mi-a ajutat de curând să reconstituiesc scena din ajunul lui 10 Mai anul 1891: adunarea studenților la universitatea sa ia „atitudine“ față de darul Suveranului. Şedința se deschisese în sala Nr. IV, sub preşedinția unui medicinist (simpatic dealtfel) care începuse aşa:

D-lor, prin hotărârea ce ați luat, ați înaintat democrația cu 30 de ani…

Era adică înțeles de la sine, că studenții nu puteau primi darul suspect al regelui, şi în orice caz nu se simțeau datori să-i mulțumească, luând parte la serbările jubileului regal. Magistratul mai sus pomenit îşi aduce aminte de un student care se ridicase în picioare pe bancă, să îndemne la refuzarea donației regale, cu gesturi şi cuvinte pe care bună-cuviința ne împiedică să le mai reproducem.

Au trebuit cei ce simțeau însemnătatea fundației pentru generațiile următoare să trimită o delegație improvizată, pentru a mulțumi donatorului; iar cei trimişi la palat au avut prudența să însărcineze cu alocuțiunea pe cel mai puțin cunoscut, dintre ei spre a dovedi că niciun gând de vanitate personală nu se ascundea sub acea manifestare de omagiu către Suveran.

Se înțelege, nu ne gândim a învinovăți generația universitară de atunci. Ea era, cum era. Dacă tot tineretul universitar ar fi luat parte la dezbaterea aceea, majoritatea a fi fost de bună seamă de partea rațiunii şi a bunei-cuviințe. Se întâmplă însă că în anume împrejurări, câte o farfara buimăceşte prin abundența vorbei chiar şi pe oamenii cu bun simț…

Din fericire, astfel de specimene au dispărut din viața noastră universitară, sau dacă sunt, ele numai ies la suprafață. Dimpotrivă, prețuind deplin binefacerile instituției de cultură întemeiată de rege, tineretul universitar de azi a fost la înălțimea datoriei şi ca însuflețire, şi ca simț de ordine. De sub cupola „Fundației“, aplauzele cădeau ca o ploaie grea, iar bătrânul Suveran, cu sufletul înduioşat, a putut vedea că binele covârşeşte totdeauna răul: că s-a împlinit vorba lui Miron Costin: „biruit-au gândul“.

Iată de ce, în zilele acestea de tulburare, serbarea culturală de la Fundație a fost un moment de reală înseninare, unind în acelaşi gând de speranță pe toți, de la bătrânul rege care întinerise şi până la cel mai tânăr student.

Pentru cei ce-şi aduc aminte de trecut, purtarea studenților e deci un semn de netăgăduit progres.

Ar mai rămânea să vedem, dacă şi generația matură (în care intră, firește, şi studenții de acum douăzeci şi ceva de ani), au ținut pasul cu nevoile țării noastre în ceea ce privește progresul sufletesc.

Dar pagina s-a isprăvit şi trebuie să întoarcem foaia. **/Semnează: Soveja/**

Clădirea nouă şi elegantă care a răsărit ca din pământ în faţa Palatului Regal, va fi inaugurată astăzi dimineaţă ora 11 a.m., în strictă sărbătoare academică, de către M. S. Regele înconjurat de corpul profesoral universitar.

M. S. Regele se poate mândri cu aşezământul universitar pe care-l dăruieşte ţării, sub forma definitivă de azi. Aripa unde se adăpostea până acum biblioteca Fundaţiuni a fost admirabil întregită într-o impozantă clădire unitară de către talentatul arhitect Gottereau. /…/

Câteva state statistice

Biblioteca a început cu 3.400 volume şi 20.000 cititori; ea are astăzi 28.000 volume şi 25.000 cititori.

Bugetul iniţial a fost de 50.000 lei, din care se cheltuiau 10.000 lei pentru cumpărarea de cărţi, 10.000 lei pentru burse şi ajutoare, iar restul de 30.000 lei cu personalul şi întreţinerea institutului.

Bugetul actual este de 100.000 lei, din care se cheltuieşte: 23.000 lei pentru cumpărare de cărţi, 16.000 lei pentru burse, 46.000 lei pentru personal şi întreţinere, iar restul de lei 27.000 se capitalizează.

Costul întregii clădiri se ridică la suma de 1 milion şi jumătate, iar terenul, instalaţiile şi mobilierul încă 1 milion şi jumătate aşa încât întregul local al Fundaţiunii a costat astăzi pe Suveranul nostru suma de 3 milioane.

Averea producătoare de venituri s-a dublat: 1 milion în efecte publice şi 1 milion în avere imobiliară.

Noua clădire

/…/ Fiecare sală este prevăzută cu mobilier modern de pupitre care ar trebui văzut şi de oamenii noştri politici, ca să vadă cum înţelege M.S. Regele să facă educaţia studenţilor.

Toate volumele se găsesc în etajele superioare unde rezidă biblioteca propriu-zisă. Un serviciu modern de ascensoare permite urcarea şi coborârea volumelor, predate studenţilor de către custozi şi asistenţi.

Catalogul va fi complet refăcut şi se va adopta sistemul zecimal al Institutului Internaţional din Bruxelles.

Numărul orelor de citire va fi mărit la 10 ore pe zi, dintre care 3 ore seara.

Din bătrânul său palat, M.S. Regele poate să-şi arunce cu satisfacţie privirile asupra noii sale opere. Ea reprezintă, într-o formă simbolică, o imagine a activităţii sale neobosite din ţara noastră, triumful unei perseverenţe prevăzătoare care a înţeles să se adaptaze împrejurărilor şi să le ridice treptat până la înălţimea concepţiunilor sale. În apropierea nunţii sale de aur cu coroana românească, bătrânul nostru rege militar, încărcat de veneraţia întregii lumi şi de gloria a două acţiuni războinice izbândite, revine cu

nestrămutare la al doilea factor fundamental, care, după concepția Hohenzollernilor, hotărăşte de soarta popoarelor: la şcoală.

Românimea îşi ridică astăzi, cu un adânc sentiment de admirație, privirile sale către această măreață activitate unitară depusă pentru propăşirea şi întărirea neamului românesc.

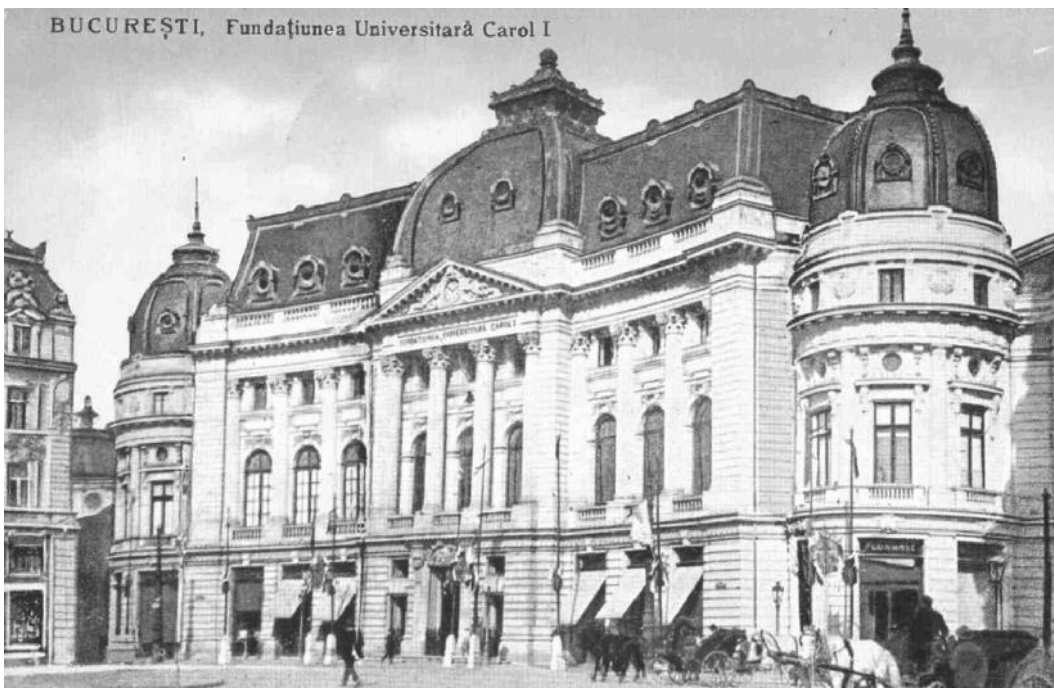

Palatul Fundației Carol I care se inaugurează azi cu mare solemnitate în prezența suveranilor
***Universul*, 10 mai 1914 (236, p. 1)**

Fundațiunea Universitară Carol I a fost întemeiată de M.S. Regele cu prilejul serbării aniversării Sale de 25 de ani de domnie. Actul de întemeiere, constând în scrisoarea din 3 Mai 1891 adresată de M.S. Regele preşedintelui său de consiliu Lascăr Catargiu /sic/, este săpat în marmură în sala cea mare de citire a vechiului local al Fundațiunii. Dintr-însul extragem următoarele pasaje, în care se arată scopul mărinimos al donațiunii Majestății Sale. /…/

Noul Palat al Fundațiuniii s-a ridicat conform dorinței M.S. Regelui în fața palatului regal şi a fost inaugurat la 14 Martie 1895. El a fost condus la început de directorul G. Dem. Teodorescu şi un consiliu de administrație, compus din rectorii celor două universități din țară şi un delegat al Majestății Sale, bibliotecar fiind d. C. Rădulescu-Motru.

De la început instituția s-a dovedit ca foarte folositoare studenţimii universitare, care era lipsită de bibliotecă până aci. În curând localurile ce se păreau prea vaste s-au arătat a fi insuficiente faţă de cererile mereu crescânde. Publicul apreciind valoarea reală a Fundaţiunii Majestăţii Sale, a contribuit la sporirea mijloacelor ei de acţiune, şi astfel avem de înregistrat donaţiunea de 200.000 lei a doamnei dr. Elena N. Turnescu, precum şi o altă donaţiune în aceeaşi valoare a d-lui Evloghie Georghief.

Pe de altă parte societatea de asigurare Dacia-România şi Bank of Romania Limited s-au grăbit să pună la dispoziţia Fundaţiei rente anuale de 1.000 şi 1.500 lei.

Numeroşi alţi particulari au făcut daruri Fundaţiei biblioteci întregi sau numeroase volume, sporind mereu numărul cărţilor Fundaţiei. Tuturor acestor generoşi donatori, cărora cu acest prilej li se aduc aci mulţumiri, vor fi consemnaţi în publicaţia festivă asupra activităţii Fundaţiei, ce va apărea în curând.

M.S. Regele, care necurmat S-a ocupat de aproape de progresele Instituţiei Sale, încă din 1899, a modificat primul regulament, suprimând postul de director şi consiliul său. Bibliotecarul singur a condus Fundaţia până la reorganizarea decretată prin regulamentul nou, acum pus în aplicare, când s-a reinstituit postul de director, căruia îi incumbă întreaga administrare şi conducerea Fundaţiei.

Apreciind mărirea localului, M.S. Regele a cumpărat locul din faţa palatului, şi astfel a putut să mărească prima Sa întemeiere, dând studenţimii universitare vastul şi splendidul palat, ce se înalţă astăzi în faţa reşedinţei regale, fiind totodată una din podoabele arhitectonice ale capitalei României.

Clădirea, atât cea veche cât şi cea nouă, se datoreşte arhitectului P. Gottereau, care a reuşit, într-un mod aşa de nimerit, să contopească vechea clădire cu cea nouă, obţinând efecte arhitectonice atât de frumoase. Ambele clădiri propriu-zise se urcă la o valoare de 1.000.000 şi jumătate lei. Adăugând la această sumă valoarea terenurilor, donaţiunea M. Sale, precum şi numeroasele instalaţii, conform cerinţelor celor mai moderne şi mobilierul sălilor de lectură şi amfiteatrului, valoarea totală a întregii Fundaţii se pregăteşte la peste 3.000.000 lei.

Fundaţiunea M.S. Regelui este cu siguranţă unul din monumentele de cultură cele mai frumoase şi trainice, pe care M. S. le-a închinat poporului său.

Pe lângă biblioteca ce serveşte studenţilor universitari, Fundaţiunea actuală mai posedă şi vastul amfiteatru, unul din cele mai bine amenajate din Capitală, care va servi pentru conferinţa şi şedinţe festive.

Numărul mereu crescând al frecventatorilor Fundaţiunii dă cea mai bună dovadă a necesităţii, căreia instituţia corespunde. Şi desigur că toţi aceia, care s-au folosit de binefacerile Fundaţiei şi de ajutoarele ei vor binecuvânta pe Augustul ei fondator.

În afară de bibliotecă, Fundaţiunea mai serveşte în fiecare an numeroase burse studenţilor săraci, atât la universitatea Bucureşti cât şi la cea din Iaşi şi tipăreşte pe ale sale speze tezele cele mai meritorii.

D-l profesor Dragomir Demetrescu, dându-şi seama de aceste folositoare ajutoare, a instituit, dar Fundaţiei, o rentă anuală de 2.400 lei, din care se acordă două burse anuale studenţilor universităţii. Exemplul d-sale merită să fie semnalat, putând servi de pildă acelora care ar dori să vie în mod eficace în ajutorul studenţimii noastre.

Inaugurând acum noul palat, M. S. Regele are fericirea să-şi vadă îndeplinită măreaţa operă.

Ultima medalie a regelui Carol I
Al. Tzigara-Samurcaş, 1915 (341, p.101-103)

Glorioasa şi binecuvântata domnie a Regelui Carol I se va făli, în decursul veacurilor următoare, a fi însemnat în istoria României şi începutul unei epoci de renaştere a artei şi culturii româneşti. Fără a aminti aci dezvoltarea diferitelor specialităţi ale artei naţionale, vom adăuga numai că chiar una din ramurile ei cele mai îndepărtate, şi anume arta medaliei, a fost de asemenea foarte mult cultivată în acest răstimp de aproape o jumătate de veac.

Se pare că s-au bătut nu mai puţin de 400 medalii cu efigia defunctului Rege. Căci nu a fost eveniment mai important, inaugurare de instituţie sau lucrare publică de interes general, fără ca să fi fost comemorate prin medalii, care alcătuiesc astăzi atâtea documente în bronz ale principalelor momente din istoria bogată în fapte mari a primului nostru rege.

Prin interesul deosebit ce Regele Carol lua la executarea cât mai îngrijită a acestor medalii, se învederează influenţa artistică, pe care persoana Regelui a imprimat-o şi în această direcţie a artei plastice. Vrând să-i dea o îndrumare cât mai naţională, Regele Carol, profitând de întoarcerea în ţară a gravorului Gabriel Popescu, trimis de Dânsul ca bursier în străinătate, a ţinut de îndată să-i dea ocazia de a-şi manifesta talentul şi cunoştinţele dobândite în şcolile şi atelierele unde se perfecţionase. Talentatului gravor român datorăm splendidul portret al regescului său protector precum şi două plachete bătute cu ocazia inaugurării bisericilor Sf. Nicolae şi Trei Ierarhi din Iaşi.

Tot în zilele Domniei Regelui Carol I, ca o dovadă a răspândirii unei mai serioase aprecieri a ramurii numismatice, s-a înfiinţat prima societate numismatică română, căreia îi datorăm între altele şi punerea în circulaţie a mai multor medalii, reprezentând pe principalii Voievozi din trecutul neamului românesc.

Din seria medaliilor bătute sub domnia primului nostru Rege, ultima adusă la cunoştinţa Lui este medalia Fundaţiunii Universitare Carol I. Ea comemorează inaugurarea de la 9 Mai 1914, prezidată de însuşi Regele Carol, a aripii noi a palatului Fundaţiunii Sale universitare. Dintre numeroasele şi bogatele donaţiuni şi întemeieri, datorite Primului Rege al României, Fundaţiunea universitară va rămâne, atât ca valoare materială cât şi mai ales ca însemnătate culturală una dintre cele mai importante.

După cum glăsuieşte actul de întemeiere al acestei instituţiuni, Regele a înfiinţat-o *„spre binele tinerimii universitare de la toate Facultăţile din ţară, în scop de a întări frăţia între studenţi şi a hrăni simţământul patriotic, care înalţă sufletul ei“*. Alegând însuşi locul acestei Fundaţiuni în faţa reşedinţei Sale, Regele accentua în actul de donaţiune că voieşte s-o aibă *„sub ochii şi sub ocrotirea Sa, văzând în tânăra generaţie speranţa patriei şi unul din sprijinile cele mai temeinice ale tronului şi Dinastiei“*. Această deosebită atenţie pentru Fundaţiunea întemeiată în 1891, Regele Carol a dovedit-o prin mărirea şi noua sa înzestrare care o ridică la rangul uneia din cele mai însemnate instituţiuni de cultură din ţară. Comemorarea acestei desăvârşiri a Fundaţiunii Sale, Regele a ţinut s-o fixeze prin medalia aci reprodusă. Numeroasele schiţe, corectate după însuşi îndemnurile Regelui, dovedesc cu câtă pricepere şi deosebită atenţie

Suveranul urmărea desăvârşirea medaliei. Primele schiţe, datorite gravorului român, pe atunci din nefericire suferind, nefiind satisfăcătoare, a fost însărcinat cu executarea medaliei artistul Hans Schwegerle din München, care la expoziţia internaţioală din capitala Bavariei, în 1912, fusese distins cu medalia de aur pentru meritoasele sale lucrări în această specialitate.

(Fotografie a regelui Carol I realizată special pentru medalia din 1914)

După cum se vede din alăturatele reproduceri, medalia reprezintă pe avers pe Regele Carol I, în jumătate figură, cu braţul drept rezemat pe o Bibliotecă, iar în stânga ţinând actul de întemeiere. Spre deosebire de celelalte medalii oficiale, Regele este astfel reprezentat pentru a accentua strânsa legătură ce există între Dânsul şi a Sa Fundaţiune. Aceasta este reprezentată pe reversul medaliei; sub imaginea clădirii, se văd armele ţării şi data întemeierii, în 1891, şi aceea a măririi şi noii dotări a Fundaţiunii din 1914, iar sus legenda „Fundaţiunea Universitară Carol I".

Remarcabil de bine tratată este figura Regelui, care, deşi în proporţii aşa de reduse, redă admirabil asemănarea profilului nobil şi a ochiului ager, care caracterizau pe Marele nostru Suveran. Braţul drept, rezimat pe raftul de cărţi, imortalizează de asemeni un gest familiar al Regelui Carol, dându-ne totodată reprezentarea mâinii Sale blânde şi binefăcătoare, care până aci nu fusese încă eternizată pe alte medalii. Mult regretatul

nostru Suveran a avut încă prilejul, în Septembrie 1914, să vadă primul exemplar al acestei medalii, exprimându-Şi satisfacţia în privinţa executării ei artistice.

Prin felul tratării largi a efigiei şi a reliefului, mai puţin migălos şi accentuat ca la portretele anterioare, această medalie capătă o valoare artistică mult superioară. În locul medaliilor oficiale de până aci, apare pentru prima oară o lucrare cu caracter personal şi amintind tehnica adevăratelor medalii din renaşterea italiană, a căror tradiţie frumoasă a fost reluată de maeştrii francezi ca Roty şi Chaplain, după care este inspirat şi sculptorul german. Conturul este de asemenea rotunjit conform modelelor clasice, înlocuindu-se astfel zimţii tăioşi ca la monede.

În afară de câteva modele în format de 120 cm. turnate în bronz, s-au bătut din această medalie alte exemplare, în formatul reproducerii aci alăturate de 7 cm., unele de argint pentru donatorii cu sume mai importante, iar altele în bronz pentru ceilalţi donatori ai Fundaţiunii.

Cu această medalie, aprobată de însuşi marele Rege Carol, şi comemorând cea mai scumpă a Lui Fundaţiune, se încheie seria bogată a medaliilor lungii Sale Domnii. Prin această particularitate, adăugată la meritele artistice şi de perfectă asemănare, frumoasa medalie a Fundaţiunei câştigă un interes deosebit. Ea va fi desigur cea mai scumpă amintire pentru toţi aceia care, prin sprijinul dat instituţiei regeşti şi-au asigurat posesiunea acestei medalii.

Dar nu numai în bronz este fixată imaginea generosului întemeietor al Fundaţiunii universitare; ea va rămâne veşnic vie în memoria numeroaselor generaţii de studenţi care s-au folosit de marile binefaceri ale instituţiei. Şi figura măreaţă a Rgelui Carol I se va impune şi mai departe tinerimii studioase, care, în decursul veacurilor viitoare, va binecuvânta memoria scumpă a Întemeietorului Regatului României.

Din iniţiativa şi mai ales prin stăruinţa M.S. Regelui Carol II s-a inaugurat, la 9 Mai 1939, statuia ecvestră a Regelui Carol I, opera desăvârşită şi impunătoare a sculptorului I. Mestrovici, menţionată mai sus.

Faţă de splendida refacere a Palatului Regal şi a măririi Pieţei Carol I, urmează ca şi Fundaţia primului nostru Rege să fie transformată, potrivit spiritului măreţ al vremii noi, după planurile aprobate de Augustul Iniţiator al reînnoirii Capitalei Regatului Său.

Fundaţia Carol

Marie G. Bogdan, 1929 (40, p. 38-40)

Un scurt istoric cerut de o prietenă din provincie mi-a procurat ocazia de a vizita „Fundaţia Carol“, vast edificiu clădit în faţa palatului regal pe cheltuiala şi din averea personală a Regelui Carol. După moarte, cea mai mare parte a frumoasei sale colecţii de cărţi ar urma să fie trecută în acest nou palat care a fost construit şi hărăzit de rege studenţilor. Cele mai multe dintre aceste cărţi sunt voluminoase şi frumos legate şi au drept autori toate celebrităţile ştiinţei, literaturii şi jurisprudenţei care au scris în limbile franceză, română şi germană.

Amenajarea interioară a edificiului nu lasă nimic de dorit. O scară monumentală conduce, pe două laturi, în acelaşi timp, la primul etaj, situat deasupra unor mari magazine ale căror venituri apreciabile ajută întrucâtva această instituţie. Un lung şi larg coridor cu dale în mozaic alb şi negru conduce la stânga către încăperile rezervate direcţiei, iar la dreapta către diferite săli de lectură special amenajate pentru studenţi. Bănci de lemn lăcuit cu spătare având dispuse în faţa lor pupitre menite să servească la două persoane în acelaşi timp şi care se multiplică, simetric, în mijlocul unor întinse săli. Un birou impozant care serveşte supravegherea, menţinerea ordinii şi a liniştii în sălile de lectură. Cărţile cerute, toate numerotate, sunt aduse de doi slujbaşi costumaţi în livrea care se succed prin rotaţie, sunt manieraţi, merg în vârful picioarelor şi îşi cunosc bine îndatoririle.

În ciuda zgomotului permanent produs ziua şi noaptea de trăsuri şi de automobile pe Calea Victoriei, principala arteră a Bucureştiului, grosimea zidurilor, întinderea pieţei şi lărgimea trotuarelor din partea locului, fac ca acest vacarm să fie aproape imperceptibil. Palatul Regal, care este situat în faţă arată cu mult mai modest decât cel al studenţilor chiar dacă are un număr mai mare de încăperi, el nefiind decât o clădire renovată care a servit cândva de reşedinţă Prinţului Cuza. E adevărat că interiorul palatului se învredniceşte a dezminţi această modestie aparentă, de îndată ce-i treci pragul. Ceea ce m-a frapat cel mai mult de-a lungul celor câteva ore petrecute în două zile consecutive în această imensă bibliotecă este liniştea absolută care domneşte aici, care nu este nicăieri altundeva respectată la noi, nici la teatru, nici la concerte, nici chiar la conferinţe sau în biserici; o linişte cu atât mai meritorie cu cât este impusă tineretului care o respectă. O victorie a educaţiei asupra obişnuinţelor locale. Două frumoase săli consacrate bibliotecii înseşi, ale căror ziduri sunt mascate de sus şi până jos de mii de volume aranjate cu ordine şi metodă în despărţituri din stejar şi sticlă, înconjurând circular întreaga încăpere; vitralii de tip medieval la ferestrele înalte, filtrează lumina zilei. Seara, nişte magnifice lămpi electrice din bronz şi aramă răspândesc o strălucire luminoasă şi blândă în acelaşi timp. Plafoane ornamentate artistic şi traversate de grinzi aparente în stejar sculptat impun ansamblului sălilor un caracter grandios şi confortabil.

Fotolii englezeşti în piele, mese ovale sau rotunde de o trăinicie încercată, ferestre monumentale pe măsura înălţimii încăperilor conferă acestui edificiu aspectul a ceea ce el reprezintă: un cadou regesc făcut de un rege de o mare inteligenţă care a ştiut să strângă o parte din naţiune în jurul unor idei mai largi şi a unor ocupaţii mai elevate decât cele ale eternei politici, adesea atât de nefastă şi de distrugătoare de la război încoace.

Un personal de serviciu restrâns dar stilat; puţini funcţionari superiori. Totul a fost prevăzut de generosul donator pentru a evita cheltuielile inutile ce pot fi dăunătoare studenţilor şi cititorilor diminuându-le relativul lux şi bunăstarea reconfortantă. Sufletul se destinde în această atmosferă de pace şi de reculegere care te transportă graţie lecturii spre locuri elevate în care dai uitării timp de câteva ceasuri, vicisitudinile actuale şi convulsiile ce le traversează omenires în general, România şi Rusia în particular. Căci vai! Suntem guvernaţi şi noi de puterile periculoase şi deprimante ale ignoranţei, lăcomiei şi invidiei. Cinste Regelui Carol, cel bun şi prevăzător care a voit ca până şi după moartea sa să conducă spiritele spre muncă, ştiinţă şi progres.

/Traducere din lb. franceză de Şerban Şubă/

(Scara principală de intrare în Fundație. În firida centrală se observă bustul în marmură albă al Regelui Carol I)

(Familia regală cu profesorii examinatori la bacalaureatul lui Carol II, 2 iunie 1912)

mai 1914

Suveranul primeşte vizita ţarului Nicolae al Rusiei la Constanţa.

(Regele Carol I cu ducele Vladimir al Rusiei în 1914)

14-27 iunie 1914

La cererea Reginei Elisabeta, care dorea înălţarea unei biserici la Ierusalim pentru sărbătorirea în 1916 a împlinirii celor 50 de ani de domnie a regelui Carol I, Al. Tzigara-Samurcaş se îmbarcă pe vaporul *Împăratul Traian* spre Constantinopol.
Pentru îndeplinirea misiunii la Constantinopol, Regina Elisabeta îi dăruieşte un *„splendid coran ce-i fusese oferit de unul din miniştrii turci acreditaţi la noi”*.

Al. Tzigara-Samurcaş (334, Vol.2, p.91)

15 /28 iunie 1914

Atentatul de la Sarajevo. Asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, prinţul moştenitor al Austro-Ungariei şi a soţiei sale de către Gavrilo Prinzip, naţionalist sârb.

15 /28 iulie 1914

Austro-Ungaria declară război Serbiei. La 19 iulie, odată cu declaraţia de război a Germaniei către Rusia, sistemul general de alianţe care lega marile puteri duce la declanşarea primului război mondial. România înclină din ce în ce mai mult spre Antanta.

(Regele Carol I şi regina Elisabeta)

18 /31 iulie 1914

Mesaj al împăratului Germaniei, Wilhelm al II-lea către regele Carol I, prin care cerea României să-şi îndeplinească obligaţiile faţă de Puterile Centrale.

21 iulie/3 august 1914

Consiliul de Coroană întrunit la Sinaia (pe lângă membrii guvernului, au participat şi o serie de oameni politici din opoziţie) decide neutralitatea armată a României.
Regele Carol I, deşi fidel înţelegerilor cu Puterile Centrale (tratatul semnat la 1883 şi reînnoit de guvernele Catargiu, Sturdza şi Maiorescu), se supune acestei hotărâri.

27 septembrie/10 octombrie 1914

Regele Carol I trece în eternitate la Castelul Peleş.

„Unchiul muri năpraznic în noaptea dintre 9 şi 10 octombrie 1914; muri cu totul neaşteptat în patul său. /.../
/.../ Am fost adesea întrebată mai târziu asupra celor ce simţeam când s-a întâmplat acest eveniment, şi totdeauna am răspuns cu adâncă sinceritate că a fost una din emoţiile cele mai zguduitoare şi covârşitoare din viaţa mea./.../
Da, astfel simţeam în acea clipă, iar când îngenuncheai la patul de moarte al bătrânului rege şi privii pentru ultima oară faţa lui abia mai palidă de cum fusese în ultimele săptămâni, atât de neschimbată şi totuşi atât de liniştită, atât de nobilă şi desprinsă de toate în noua lui odihnă bine meritată, simţii că trebuie cu buze mute să mă leg prin jurământ în faţa marii lui tăceri:
«Nu te teme unchiule, îţi vom duce vitejeşte opera mai departe. Mâna ta a fost grea, adesea mi-a apăsat tinereţea, însă erai drept şi nepărtinitor cât te lumina gândul. Nu voi uita învăţăturile tale, deşi cu greu le-am ascultat şi cu greu le-am urmat; şi acum îngenuncheată lângă tine, deşi eşti astăzi mut şi nu mai poţi să-mi porunceşti, simt că totuşi ai o solie pentru mine, nepoata ta care odinioară te-a tulburat atât.
Da, unchiule, voi încerca să fiu cum ai fost tu, credincioasă până la moarte, să-ţi iubesc ţara cum ai iubit-o tu atâţia ani îndelungaţi; cu voia Domnului îţi vom duce înainte opera fără a ne teme»“.

Maria, regina României (212, p. 368-370)

28 septembrie/11 octombrie 1914

Principele moştenitor Ferdinand, nepotul şi succesorul lui Carol I, depune jurământul în calitate de Rege al României. El promite că va *fi „un bun român“* ceea ce însemna că nu se va opune intrării în război împotriva Austro-Ungariei şi Prusiei.

29 septembrie/12 octombrie 1914

Oficierea sljujbei religioase la Castelul Peleş (de către starostele Mănăstirii Sinaia şi clerul local) şi aducerea în Capitală a rămăşiţelor pământeşti ale Regelui. La 2/15 octombrie este transportat cu trenul mortuar şi depus în cripta de la Curtea de Argeş, restaurată în timpul domniei sale.

MONITORUL OFICIAL

PARTE OFICIALA

PREŞEDINŢA CONSILIULUI DE MINIŞTRI

PROGRAMUL

Aducerii în Capitală a rămăşiţelor pământeşti ale

MAIESTĂŢII SALE REGELUI CAROL I

In ziua de 29 Septemvrie 1914

Un serviciu religios se va oficia la ora 10 ½ a. m., la Castelul Peleş de către superiorul Mănăstirii Sinaia, înconjurat de clerul local.

La ora 11.20, sicriul regal, ridicat de ofiţerii batalionului 2 de vânători, se va aşeză pe un afet de tun, ucerit la Plevna şi tras de 6 cai.

(Regina Maria şi regele Ferdinand

Monitorul Oficial nr. 147 , 29 sep./12 oct. 1814)

TESTAMENTUL MEU
SCRIS ŞI ISCĂLIT DE PROPRIA MEA MÂNĂ LA 14/26 FEBRUARIE 1899
ÎN
CAPITALA MEA BUCUREŞTI

Scris de mine în luna Februarie 1899 pentru a fi publicat în „Monitor" după moartea mea, cu rugămintea ca ultima mea voință şi dorință să fie urmate tocmai cum le-am descris aci de propria mea mână fiind încă voinic şi sănătos.

Având aproape 60 ani, privesc ca o datorie, ca să mă hotărăsc a lua cele din urmă dispoziții. Alcătuind acest testament, mă gândesc înainte de toate la iubitul meu popor, pentru care inima mea a bătut neîncetat şi care a avut deplină încredere în mine. Viața mea era aşa strâns legată de această de D-zeu binecuvântată Țară, că doresc să îi las, şi după moartea mea, dovezi vădite de adâncă simpatie şi de viul interes, pe care le-am avut pentru dânsa. Zi şi noapte m-am gândit la fericirea României, care a ajuns să ocupe acuma o poziție vrednică între statele europene; m-am silit ca simțământul religios să fie ridicat şi dezvoltat în toate straturile societății şi ca fiecare să împlinească datoria sa, având ca țintă numai interesele Statului.

Cu toate greutățile pe care le-am întâlnit, cu toate bănuielile care s-au ridicat, mai ales la începutul domniei mele, în contra mea, expunându-mă la atacurile cele mai violente, am păşit, fără frică şi fără şovăire, înainte pe calea dreaptă, având nemărginită încredere în Dumnezeu şi în bunul simț al credinciosului meu popor. Înconjurat şi sprijinit de fruntaşii țării, pentru care am avut întotdeauna o adâncă recunoştință şi o vie afecțiune, am reuşit să ridic, la gurile Dunării şi pe Marea Neagră, un Stat înzestrat cu o bună armată şi cu toate mijloacele spre a putea menține frumoasa sa poziție şi realiza odată înaltele sale aspirațiuni.

Succesorul meu la tron primeşte o moştenire de care el va fi mândru şi pe care el o va cârmui, am toată speranța, în spiritul meu, călăuzit fiind de deviza:

„Tot pentru Țară,
Nimic pentru mine"

Mulțumesc din suflet tuturor care au lucrat cu mine şi care m-au servit cu credință, iert acelora care au scris şi au vorbit în contra mea, căutând a mă calomnia sau a arunca îndoieli asupra bunelor mele intențiuni. Trimițând tuturor o ultimă salutare plină de dragoste, rog ca şi generațiile viitoare să-şi amintească, din când în când, de acela care s-a închinat cu tot sufletul iubitului său popor, în mijlocul căruia el s-a găsit aşa de fericit. Pronia cerească a voit ca să sfârşesc bogata mea viață: am trăit şi mor cu deviza mea, care străluceşte în armele României.

„Nihil sine Deo!"

Doresc a fi îmbrăcat în uniforma de general (mică ținută, cum am purtat-o în toate zilele), cu decorațiile de război şi numai Steaua României şi Crucea de Hohenzollern pe piept. Am rămas credincios religiunii mele, însă am avut şi o deosebită dragoste pentru biserica răsăriteană, în care scumpa mea fiică Maria era botezată. Binecuvântarea corpului meu se va face de un preot catolic, însă doresc ca clerul amânduror bisericilor să facă rugăciuni la sicriul meu, care trebuie să fie foarte simplu. Corpul meu va fi expus în sala Tronului, înconjurat de flori şi de verdeață. Rog foarte mult să nu fie cununi, afară de câteva de flori naturale, şi aceasta numai când înmormântarea mea va fi în lunile florilor; altminteri, vor fi numai ramuri de brad. Coroana de oțel, făurită dintr-un tun luat pe câmpul de luptă şi stropit cu sângele vitejilor meu ostaşi, tebuie să fie depusă lângă mine, purtată până la cel din urmă lăcaş al meu şi readusă atunci la palat. Sicriul meu, închis, va fi pus pe afetul unui tun biruit (dacă se poate) la Plevna şi tras de 6 cai din grajdurile mele, fără văluri negre.

Toate steagurile care au fâlfâit pe câmpiile de bătaie vor fi purtate înaintea şi în urma sicriului meu, ca semn că scumpa mea armată a jurat credință steagului său şi şefului său suprem, care, prin voința lui Dumnezeu, nu mai este în mijlocul credincioşilor săi ostaşi. Tunurile vor bubui din toate forturile din Bucureşti, Focşani şi Galați, ridicate de mine ca un scut puternic al vetrei strămoşeşti în timpuri de grele încercări de care Cerul să păzească Țara.

Trimit armatei mele, pe care am îngrijit-o cu dragoste şi căreia i-am închinat toată inima, cea din urmă salutare, rugând-o a-mi păstra o amintire caldă.

Doresc ca corpul meu să fie îngropat lângă biserica Curții de Argeş, reclădită de mine, şi care poate deveni mormântul dinastiei române, însă când Capitala Regatului va cere ca cenuşele mele să rămână în mijlocul iubiților meu bucureşteni, atunci înmormântarea la Curtea de Argeş va fi provizorie, până ce se va clădi un mausoleu pe o înălțime împrejurul oraşului, unde se poate deschide un bulevard (mă gândesc la înălțimea înainte de biserica Cărămidari, unde se găseşte astăzi un pavilion al Institutului Geografic Militar).

Recomand pe Regina Elisabeta poporului meu, sigur fiind că toți românii vor înconjura cu dragoste şi credință pe preaiubita mea soție. Am hotărât ca Regina Elisabeta să se folosească, cât ea va trăi, de toate veniturile moşiilor mele: Broşteni, Sinaia-Predeal şi Mănăstirea, care dau împreună o sumă de patru sute de mii lei cel puțin; în cazul că veniturile vor scădea sub suma aci indicată, atunci succesorul meu va completa ce lipseşte. Sper că apartamentele din Palatul Regal de la Bucureşti, ocupate astăzi de Regina, vor rămâne la dispoziția Sa. Castelul Peleş îl hotărăsc ca reşedință de vară pentru mult iubita mea soție. Întreținerea acestei reşedințe este în sarcina succesorului meu, căruia las în moştenire Castelul împreună cu întreaga moşie „Sinaia-Predeal", cu toate clădirile şi stabilimentele. Moşia mea Broşteni, din județul Suceava, revine asemenea viitorului Rege al României din Casa de Hohenzollern. Moşia mea Mănăstirea, din județul Ilfov, va deveni proprietatea strănepotului şi finului meu, Principele Carol al României, din ziua majorității /sic!/ sale; din veniturile acestei moşii însă nu se poate dispune înainte de moartea Reginei Elisabeta. Moşia mea Slobozia-Zorleni, din județul Tutova, cumpărată din moştenirea mea părintească, am destinat-o, printr-un act deosebit, iubitului meu nepot, Principele Carol de Hohenzollern; Orfelinatul agricol „Ferdinand" va rămâne neatins pe moşie şi întreținut de viitorul Rege al României.

Casele şi terenurile mele împrejurul Palatului Capitalei trec în posesiunea viitorului Rege al României.

Galeria mea de tablouri, tocmai cum este descrisă în catalogul ilustrat al bibliotecarului meu Bachelin, va rămâne pentru totdeauna şi de-a întregul în Țară, ca proprietate a Coroanei României.

Succesorul meu (Principele Ferdinand al României) va plăti din economiile mele un milion de lei ca dar din partea mea Reginei Elisabeta, care poate dispune de această sumă cum Ea va voi. Dăruiesc, asemenea, şase sute mii de lei nepoatei mele, Principesei Maria a României, rugând totodată ca viitoarea Regină să combată luxul, care aduce, prin cheltuieli nemăsurate, atâtea nenorociri în familii.

Hotărăsc ca zestre pentru strănepoata mea, Princpesa Elisabeta a României, opt sute de mii lei: această sumă va fi depusă în fondurile Statului român la Casa de Depuneri din Bucureşti şi nu poate fi atinsă (nici chiar dobânzile) până la căsătoria sau la vârsta de 21 ani a tinerei Principese.

Prin o bună gospodărire şi o severă rânduială în cheltuieli, fără a micşora numeroasele ajutoare, cerute din toate părțile, averea mea a crescut dn an în an; veniturile Domeniului Coroanei au contribuit, mai ales, la această creştere, mulțumită unei administrații foarte bune şi prevăzătoare a dlui Kalinderu, care s-a închinat, cu un devotament nemărginit, la această instituție, devenită aşa de folositoare pentru Țara întreagă; asemenea, credinciosul meu secretar L. Basset a condus trebile mele cu atâta circumspecție, că pot dispune astăzi de sume însemnate în folosul scumpei mele Românii şi pentru binefaceri.

Am hotărât dar o sumă de douăsprezece milioane lei pentru diferite aşezăminte, noi fundațiuni şi ajutoare, în fondurile Statului şi publice, în acțiuni sau bani; această sumă va fi distribuită precum urmează:

1) Academiei Române, şase sute mii de lei, ca capital pentru publicațiuni;

2) Fundațiunii mele universitare pentru sporirea capitalului, şase sute mii de lei;

3) Orfelinatul „Ferdinand", din Zorleni, lângă Bârlad, pentru sporirea capitalului, cinci sute de mii lei;

4) Pentru întemeierea unui internat de fete de ofițeri din armata mea, ca un institut de educație cu un învățământ practic (ca Augusta-Stift la Charlottenburg), la Craiova, două milioane de lei;

5) Pentru întemeierea unei şcoli industriale la Bucureşti (organizarea sa aproape ca aceea de la München), trei milioane de lei..

Suma de cinci milioane (pentru Nr.4 şi 5) va fi depusă în fondurile Statului la Casa de Depuneri, dobânzile vor fi întrebuințate numai la sporirea capitalului până la deschiderea acestor două aşezăminte; 1/3 din capital este pentru clădire, 2/3 pentru întreținerea lor. Dobânda banilor în timpul clădirii va fi plătită de succesorul meu şi terenurile pe care se vor ridica aceste două institute, rog foarte mult a le da fără plată.

6) Societății de binefacere „Elisabeta" pentru sporirea capitalului, patru sute mii de lei;

7) Societății Geografice, fondată de mine, trei sute mii de lei capital;

8) Surorilor de caritate, fondate de Regina Elisabeta, trei sute mii de lei capital;

9) Pentru întemeierea unui fond spre a veni în ajutor ofițerilor care sunt în strâmtoare, un milion lei capital, depus în rentă română la Casa de Depuneri; se pot da ofițerilor din armata mea din capital împrumuturi până la 5.000 lei, cu patru la sută, însă această sumă trebuie să fie înapoiată treptat după 4 sau 5 ani;

10) Pentru întemeierea unui fond, ca ajutor pentru studenții săraci, cinci sute mii lei capital depus în fonduri de Stat la Casa de Depuneri; în fiecare an dobânzile acestui capital vor fi împărțite între 50 studenți săraci;

11) Pentru burse în străinătate spre a pregăti pe tineri pentru şcoala industrială ca profesori, cinci sute mii lei ca capital;

12) Pentru biserica națională, şase sute mii lei ca capital, dobânzile vor fi întrebuințate ca ajutor pentru biserici sărace în reparație sau începute şi care nu pot fi isprăvite din cauza lipsei de mijloace;

13) Pentru cantinele şcolare, capital trei sute mii lei;

14) Pentru distribuirea la diferite societăți de binefacere şi de încurajare, recunoscute ca persoane juridice, cinci sute mii lei;

15) Pentru sporirea capitalului „Casei de ajutor", înființată de mine, în amintirea a 25-a aniversare a căsătoriei mele, 1894, pentru muncitorii rurali în anii de secetă, patru sute mii lei;

16) Pentru biserica catolică din România, patru sute mii lei;

17) Pentru biserica protestantă din Bucureşti, una sută mii lei.

Distribuirea acestor douăsprezece milioane va fi începută numai la un an după moartea mea, astfel ca toate dobânzile aceste sume (aproape cinci sute mii lei) să rămână disponibile.

Hotărăsc ca aceşti bani să fie întrebuințați în modul următor:

Întregul personal superior şi inferior al curții regale, al casei şi administrației mele va primi lefile, cum sunt prevăzute pentru dânsul la bugetul meu, încă un an întreg după moartea Mea, adică 12 luni, suma acestor lefuri se urcă aproape la 240.000 lei, restul va fi distribuit astfel, ca pomană pentru săraci:

La Bucureşti, cincizeci mii lei – la Iaşi, treizeci mii lei – La Craiova, douăzeci mii lei – la Galați, zece mii lei – la Brăila, zece mii lei – la Ploieşti, zece mii lei – la Botoşani, zece mii lei – la Bârlad, zece mii lei – la Focşani, opt mii lei – la Piteşti, opt mii lei – pentru fiecare din celelalte orașe, capitale de județ, cinci mii lei.

Dacă milostivirea lui D-zeu Îmi va dărui încă câțiva ani, am dorința a prevede, în codicil, alte legate în folosul Țării, stăruiesc însă ca acest testament, scris de propria mea mână, care conține tot ce doresc astăzi în anul 1899, să fie urmat şi executat întocmai cum l-am alcătuit.

Înălțând rugăciuni fierbinți către A-Tot-Puternicul ca să ocrotească de-a pururea România şi să răspândească toate harurile asupra scumpului meu popor, mă închin cu smerenie înaintea voinței lui D-zeu şi iscălesc cea din urmă hotărâre a mea: în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, Amin.

Făcut în Bucureşti, *CAROL*

la 14/26 Februarie 1899

Am scris şi iscălit de propria mea mână acest testament, pe două coale, formând opt pagini legate cu un fir roşu şi am pus sigiliul meu.

CODICIL LA TESTAMENTUL MEU
DIN
14/26 FEBRUARIE 1899
SCRIS ŞI ISCĂLIT DE PROPRIA MEA MÂNĂ, ÎN DECEMBRIE 1911

Hotărăsc încă că din averea mea să fie depus un capital de un milion lei în bani sau în renta Statului (cu minimim 4 la sută) pentru strănepotul meu, Principele Nicolae al României, care se va bucura de dobânda acestui capital din ziua majorității /sic!/ sale.

Asemenea, strănepoatele mele Principesele Maria şi Ileana a României vor primi fiecare cinci sute mii lei în bani sau în rentă de Stat (cu minimum 4 la sută) a căror dobândă va fi plătită din ziua majorității /sic!/ lor sau când ele se vor căsători.

Strănepoții mei, Principele Moştenitor şi fratele Său Principele Francisc Iosif de Hohenzollern vor primi fiecare ca dar suma de trei sute mii lei.

Asemenea, toate rudele mele (cumnate, nepoate, strănepoate, strănepoți) vor primi fiecare un dar, care trebuie să aibă cel puțin un preț de opt sute până la o mie lei.

Doresc ca toate persoanele, care m-au servit în timpul Domniei mele, ca miniştri, adjutanți regali, funcționari ai Casei regale şi princiare, dame de onoare etc., să primească fiecare un dar, consistând în un obiect de artă, un tablou, o miniatură, un ac, un ceasornic, un inel etc. Cele din urmă obiecte vor fi luate din cutiile Mele, care conțin bijuterii destinate ca daruri.

Fondul de trei sute mii lei, care l-am destinat în anul acesta pentru Universitatea de la Iaşi, va fi sporit încă cu un capital de trei sute mii lei şi întrebuințat pentru un cămin studențesc. În caz că nu s-a cumpărat o casă pentru studenți, atunci o sută mii lei va fi luată pentru îndeplinirea acestui scop. Dobânda de la două sute mii lei va fi pentru întreținerea acestei case.

Colecțiunea mea de arme din Castelul Peleş va rămâne în întregul său acolo ca proprietate a Coroanei României. Această colecțiune are un catalog detaliat.

Moşia mea „Umkirch", situată în Marele Ducat de Baden, va primi un capital, ca fond, de trei sute mii lei, care să dea un venit de cel puțin douăsprezece mii lei pe an. Acest venit este destinat jumătate pentru binefaceri în folosul satului şi jumătate pentru îmbunătățirea acestei moşii şi a clădirilor sale. Se poate lua o sumă de optzeci mii lei pentru aducerea apei în castel şi în sat, suma aceasta va fi amortizată, luând de fiecare jumătate trei mii de lei pe an, adică de binefacere şi de îmbunătățirea Castelului (şase mii lei).

Acest fond care va purta numele meu, va fi administrat de un comitet compus de administratorul moşiei, de preot şi de primar. El va hotărî întrebuințarea venitului acestui capital.

Dacă iubita mea Soție, Regina Elisabeta, este în viață, ea va primi o sumă de două milioane lei spre a dispune, cum va crede de aceşti bani (poate că ea va dori a întrebuința din această sumă o sută de mii lei pentru îmbunătățirea casei sale „Segenhaus", lângă Neu-Wied). Asemenea ea va dori să facă legate şi donațiuni la diferite fundațiuni înființate de Regină.

Strănepoata mea Principesa Elisabeta a României va primi încă două sute mii lei capital, astfel zestrea, pe care am prevăzut-o în testamentul meu din 14/26 Februarie 1899, pentru Principesă, va fi de un milion lei. Venitul acestui capital trebuie să fie cel puțin patru și jumătate la sută.

Iubita mea nepoată Principesa Maria a României va primi șase sute mii lei, sumă de care ea poate dispune cum va crede.

Toată averea mea în bani, acțiuni, obligații, fonduri de Stat, după plata legatelor, va rămâne iubitului meu nepot, Principele Ferdinand al României, sumă care, doresc, să fie păstrată ca capital.

Domnul Basset, secretarul meu, va primi o pensiune de o mie lei pe lună, care va fi plătită chiar dacă el va urma serviciul său lângă moștenitorul meu. Ca un semn al mulțumirii mele pentru serviciile sale, el va primi un legat de o sută mii lei, dacă el va fi încă în viață. Văduva lui va primi o pensie de șase mii lei pe an.

Fiii doctorului Kremnitz vor primi fiecare patru zeci mii lei ca dar și vor da din această sumă patru mii lei mamei lor, a cărei pensiune de douăsprezece mii lei, dată până acum, va fi plătită până la moartea sa.

Scris și iscălit de propria mea mână.

București, *CAROL*
14/27 Decembrie

Suntem şi acum nedumiriți, nelămuriți, la atâtea zile după înmormântarea lui! Impresiunea unui gol stăpâneşte continuu în sufletele noastre. Un stejar, care, de veacuri, străjuia pe o înălțime, ținând dârz în vifore candelabrul brațelor lui, dăruind, în arşită, umbra lui secerătorilor şi păsărilor cerului, lasă, când îl doboară moartea, acelaşi gol în zare, acelaşi gol în inima celor rămaşi fără umbră şi fără cuiburi. Cronica este şi rămâne neputincioasă să spună vreun cuvânt cuprinzător asupra marelui rege adormit. Vor trece ani, vor trece zeci de ani şi figura lui, obținând perspectiva cuvenită se va înălța, din ce în ce mai sus, în recunoştința poporului român şi în admirația istoriei. Noi, care trăim în opera lui, noi, care suntem opera lui, ne simțim aşezați rău ca să pricepem, în totalitatea ei, această operă şi să vorbim despre ea, cu justețea de impresie a celor ce vor face istorie peste o jumătate de veac. Noi contemporanii vom admira pe omul care a trăit cu noi până ieri şi al cărui suflet, acum când a trecut de porțile timpului, ni se pare de o măreție completă şi profund educativă.

Dacă ar fi să aşezăm pe marele nostru rege în amfiteatrul regilor şi împăraților încununați de istorie, l-am aşeza în secțiunea lui Marcu Aureliu, adică între filosofii conducători de oameni. Regele Carol a fost un înțelept, în primul loc. Toată viața lui – care a fost pentru noi mirare şi enigmă – apare ca dezvăluirea unei construcții sufleteşti de o precizie şi de o permanență de necrezut. Regele Carol a avut, față de noi, un singur defect: a fost prea dintr-o bucată şi prea de caracter, adică prea unul şi acelaşi cu el însuşi. Această rară permanență sufletească, pentru noi supuşii lui, care suntem nişte cugete atât de compozite şi de fluide, a pus la mijloc o barieră nevăzută dar invincibilă. Acest om extraordinar ni se părea prea departe de noi, fiindcă era prea cuminte şi prea socotit în tot ceea ce făcea. Atâta constanță, atâta tradiție în viața lui de toate zilele, atâta economie în vorbă, atâta măsură şi abilitate în actele lui politice şi mai presus de toate atâta virtute şi înfrânare personală în umbra camerelor palatului: aiureau, întorceau mintea pe dos, dădeau fiorii grijei şi ai vinovăției în spinările noastre, devotate frivolității şi desfătării. Era un fel de aer rece, un fel de impresie nimicitoare care se lăsa peste noi, din înălțimile palatului, aşa cum cred că se lasă din munții îmbrăcați în platoşa zăpezilor eterne, peste cei ce privesc în sus, de la poalele lor. Virtuțile acestui suveran reverberau, orbitoare şi glaciale, peste noi supuşii lui! Între el şi noi erau prea multe nepotriviri!… Ce face Vodă?

Vodă nu vorbeşte decât foarte puțin şi totdeauna cu miez; Vodă nu asvârle banii pe ferestre; Vodă nu stă la masă mai mult decât o jumătate de oră; Vodă nu bea; lui Vodă nu-i plac lăutarii; Vodă trăieşte în palat ca un megaloschimnic, în chilia lui!

Iată pentru ce acest om, care a fost unul dintre cei mai mari binefăcători ai neamului românesc, care a fost încă unul din marii ctitori ai catedralei românismului, a trăit, deasupra noastră, în acea atmosferă de izolare şi de răceală în care trăiesc idolii şi sihaştrii. El a fost iubit de noi mult mai puțin decât a meritat. Dar ce putem să facem! Era prea înțelept, prea virtuos, prea fără vină, pentru noi!

Astăzi, când nu-l mai vedem, îl iubim mult mai mult. Astăzi înțelegem că acest rege călugăr a trebuit, de multe ori, să suspine, din adâncul inimii, când în nopțile lui, de fecundă veghere, auzea, străbătând până la el, vedea, prin ferestrele palatului, chefurile

noastre nocturne, automobilele noastre pline de curtezane, prodigalităţile noastre de minori vicioşi. Astăzi înţelegem că acest om era cuminte, sobru, treaz, prevăzător, pentru un popor întreg – copil bolnav şi izinit, smuls din ghiarele acestei mame vitrege care fu istoria noastră, până acum 60 de ani.

El doarme azi somnul cel de lungă vreme, între alţi adormiţi ai neamului nostru. În pământul românesc, plin de florile amintirii, mai toate dureroase, odihneşte astăzi Carol Vodă! Şi dacă mai poate fi şi în moarte o mângâiere, ne mângâie ideea că cenuşa lui Carol Vodă s-a înfrăţit, până la Amin, cu pământul în care dorm voievozii şi părinţii noştri şi în care, cu voia Domnului, vom dormi cu cinste şi netulburaţi, şi noi şi multe generaţii de strănepoţi. Atâta numai să dea Dumnezeu ca Vodă Carol să simtă, într-o zi, în somnul lui, că hotarul ţării nu-i mai strânge căpătâiul atât de aproape, ci s-a mutat departe, acolo unde vin fireştile hotare ale aşezărilor străbune!

noiembrie 1914

N. Iorga solicită amfiteatrul Fundaţiei Universitare Carol I pentru cursul său *Politica externă a României sub regele Carol I.*

12 decembrie 1914

Al. Tzigara-Samurcaş se adresează ministrului I.G. Duca cu solicitarea ca Muzeul etnografic de la Şosea să poarte numele Regelui Carol I *„sub care s-au pus temeliile Muzeului şi prin al cărui imbold s-au alcătuit diferitele colecţiuni…”.*
La 31 ianuarie 1915 regele Ferdinand semnează decretul prin care *„Actualul muzeu «Naţional» în construcţie la Şosea, va purta pe viitor, numele de «Muzeul Carol I»”.*

februarie 1915

Respectând dorinţa lui Carol I regele Ferdinand aprobă ca pe viitor adunările generale ale Societăţii Regale Române de Geografie şi conferinţele ei să se ţină în amfiteatrul Fundaţiei Universitare Carol I.

aprilie 1915

Se oficiază slujba de pomenire a regele Carol I (parastasul de un an).

9/22 iulie 1915

Într-o scrisoare adresată lui Al. Tzigara-Samurcaş Regina Elisabeta doreşte ca *„la trecerea sa din viaţă” s*ă i se încredinţeze acestuia *„toate manuscrisele spre liberă dispoziţie”.*

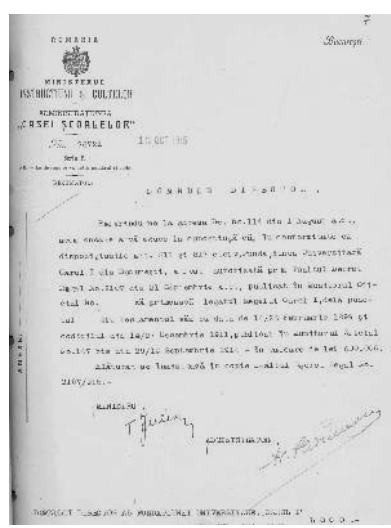

(Scrisoarea prin care Fundaţia este împuternicită să primească legatul regelui Carol I)

Deşi înregistrată la Tribunal, prin traducerea din germană a Ministerului Afacerilor Străine, această dispoziţie nu a putut fi adusă întocmai la îndeplinire datorită intervenţiei unor persoane.
După moartea regelui Carol I, regina Elisabeta *„mai era înconjurată de doctorul Mamulea, care o îngrijea şi o sfătuia cu înţelepciune şi devotament, de interesantul profesor Tzigara-Samurcaş cu care purta discuţii despre operele ei literare cu înţelegere şi simpatie şi de Nindi Romalo secretarul ei particular /.../"*.

Maria, regina României, 1991 (212, p.45)

21 septembrie 1915

Fundaţia este autorizată să primească legatul Regelui Carol I. Va intra efectiv în posesia lui la 25 noiembrie 1915.

decembrie 1915

De Crăciun regina Elisabeta îi oferă lui Al. Tzigara-Samurcaş *Biblia* lui Luther din 1541, două volume cu foaia de titlu de Lucas Cranach, cu dedicaţia. *„Recunoscătoare amintire a ceasurilor bogate în gândiri în care se lumina singurătatea şi se odihnea inima obosită"*.

(Al. Tzigara-Samurcaş (334, Vol.2, p. 118)

În ajunul Anului Nou, Tzigara mai primeşte şi inelul şi ceasul Regelui Carol I care îşi exprimase *„speranţa că la mine vor fi mai bine păstrate şi venerate"*.

Al. Tzigara-Samurcaş (334, Vol.2, p. 118)

S.T.R. îşi încheie activitatea prin publicarea volumului XII (1914) în care apare descrierea făcută de Carol I pământului românesc, sub titlul: *Din carnetul de turist al Regelui Carol I.* În broşură apare la Bucureşti, Tip. G. Ionescu, în 1915.
Textul este tradus de Al. Tzigara-Samurcaş din memoriile Regelui, publicate de Mite Kremnitz, iar ilustraţiile sunt după acuarelele lui Preziosi, din colecţiile regale.

18 februarie/3 martie 1916

Se stinge din viaţă regina Elisabeta. Este înmormântată alături de Carol I şi de principesa Maria la Curtea de Argeş.

Testamentul său prevede suma de 100.000 lei pentru secretara sa, Edith Hopkirk, cu menţiunea ca după moartea acesteia (va surveni în 1924) veniturile legatului să treacă în posesia Fundaţiei Universitare Carol I.

(Ferdinand, Carol II şi Nicolae la funeraliile reginei Elisabeta

Cortegiul funerar al reginei)

9 martie 1916

Are loc şedinţa solemnă la Fundaţie, în prezenţa regelui Ferdinand.
Directorul instituţiei arată că prin testamentul său, regina Elisabeta a donat Fundaţiei 10.000 lei pentru instituirea unei burse care urma să se acorde, alternativ *„pentru obstetrică şi boale de copii”*, la doi ani, unei românce, doctor în medicină de la Facultatea din Bucureşti.

octombrie 1917

Se oficiază la Curtea de Argeş parastasul Regelui Carol I.

octombrie 1918

Are loc parastasul Regelui Carol I la biserica Domniţa Bălaşa din Bucureşti.

2 mai 1922

Fundaţia primeşte statuia în bronz a lui Carol I spre a fi aşezată în sala de lectură a bibliotecii.

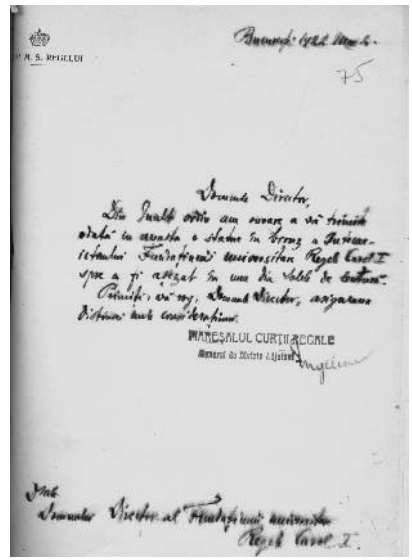
MAREŞALUL CURŢII REGALE

(Scrisoarea Casei regale prin care Fundaţiei Universitare îi este dăruită statuia în bronz a Regelui Carol , 2 mai 1922I

20 decembrie 1925

Societatea română de geografie serbează 50 de ani de existenţă. Cu acest prilej s-a bătut o medalie jubiliară, operă a sculptorului Anton Weinberger, originar din Reşiţa, pe aversul căreia se găsesc pentru prima dată reunite efigiile celor doi regi (Carol I şi Ferdinand), iar reversul prezintă harta în relief a României.

Carol I. O caracterizare. Conferinţă ţinută la Fundaţia Carol N. Iorga, 1932 (171)

Onorat auditoriu,

Eu am cunoscut pe regele Carol, l-am cunoscut din câteva audienţe, l-am cunoscut foarte târziu. I-am fost foarte recunoscător pentru acele audienţe venite în anii din urmă ai vieţii sale. Ştiu însă că, la început, regele Carol, ceea ce era natural la vârsta sa, nu era cu totul în curent cu ceea ce se petrecea în generaţia mai nouă. Şi, răsfoind, acum în urmă, corespondenţa diplomatică austriacă, tipărită întreagă în 1929 şi 1930, până atunci total necunoscută nouă, am văzut şi un pasagiu care este întrucâtva dezagreabil pentru mine, dar priveşte o întreagă generaţie şi arată numai că în momentul acela se produsese o rupere de contact între Regele şi aspiraţiile unei noi generaţii. /…/

Dar, fără îndoială că nici cel judecat aşa la 1908, nici omul care s-a bucurat pe urmă de oarecare preţuire a Suveranului nu ar fi avut dreptul să vorbească astăzi despre un mare Suveran, despre, în adevăr, unul din fondatorii României, ci ar fi trebuit să se adreseze cineva la persoanele care au avut marea cinste de a lucra cu regele Carol I.

Dar eu nu m-am mărginit în studiile mele istorice la perioada cea mai depărtată a istoriei Românilor, care atrage pe erudiţii - erudiţii sunt în stare să se lupte ani întregi ca să rectifice o dată de lună sau de zi sau cine ştie ce amănunt în cariera unui dregător -, ci pe mine m-a interesat şi istoria contemporană.

Cândva, când puteam să fiu de un oarecare serviciu nu ştiu cărui guvern, am avut curajul de a cere să lucrez în Arhivele Ministerului de Afaceri Străine asupra Domniei regelui Carol. Nu ştiu bine dacă în momentul acela regele Carol trăia: mi se pare că nu mai trăia; era simţitor înainte de război. Şi am căpătat dreptul de a lucra acolo. Am văzut corespondenţa diplomatică a Domniei lui Carol I, corespondenţă care se găseşte acum, dacă se mai găseşte, la Moscova sau în cine ştie ce pivniţă uitată din Petrograd, fiindcă a fost încredinţată unei puteri neutre, care nici ea nu a mai avut legături diplomatice cu noua Rusie, aşa că nu ştim nimic despre soarta întregii noastre corespondenţe diplomatice. Mi-am luat note foarte multe şi am scris pe baza acestor note *Politica externă a Regelui Carol până la 1882*, prin urmare partea cea mai interesantă din activitatea României, în ceea ce priveşte legăturile cu Statele străine. Şi totodată am dat, rău tipărită, - atunci se inventase maşina de cules, care este nu numai o nenorocire românească, dar o nenorocire universală -, *Corespondenţa diplomatică românească sub Regele Carol I*, până dincolo de anul 1890, documente chiar care-mi permiseseră să încerc a scrie politica externă a regelui Carol.

Dar toate acestea sunt numai încercări şi începuturi. Sunt linii trase şi câteva fapte esenţiale puse ici şi colo.

Trebuie să mai spun, la începutul acestei conferinţe, cu adâncă părere de rău, nu numai pentru mine, dar pentru toţi istoriografii români – chiar pentru cine ar fi putut să scrie istoria acestei Domnii -, trebuie să spun că, pentru a avea o bună istorie a întregii Domnii a lui Carol I, trebuie să aşteptăm să se ocupe de acest subiect un American. Fiindcă în momentul acesta Americanii fac pentru Europeni ceea ce Europenii nu fac ei înşişi. Cea mai bună carte cu privire la Unirea Principatelor şi la Domnia lui Cuza-Vodă este a unui American, care a văzut toată corespondenţa diplomatică inedită din Europa: o imensă carte de vreo şase sute de pagini, înaintea căreia trebuie să se încline oricine. Şi nu este singur el care s-a ocupat de istoria ţării noastre în această epocă: s-a mai ocupat şi câte un Francez de istoria noastră contemporană: d. Paul Henry şi, pe lângă el, acela care acum câţiva ani făcea conferinţe, cu privire la Franţa, la Universitatea din Bucureşti, d. -Émery. Aşa încât istoria noastră contemporană, pe care n-am scris-o noi, fiind ocupaţi cu o mulţime de chestiuni, foarte estetice şi foarte oneste, în rândul cărora se aşază politica, natural, istoria noastră contemporană au scris-o străinii. Au scris-o foarte bine, dar fără suflet, fără căldură; firește, nu se poate cere nimănui să pună tot sufletul său în tratarea unui subiect care priveşte o ţară depărtată şi o naţie deosebită. Una este, când zici: Kogălniceanu, şi simţi pe Kogălniceanu – sau chiar în cazul răposatului Dimitrie Sturdza, ceea ce reprezintă altceva -, şi alta este când pomeneşti numele lui Kogălniceanu sau numele celuilalt, fără să fi cunoscut omul, fără să ştii în ce mod a trăit; cazi în vid.

Cărțile sunt foarte folositoare, chiar când nu sunt însuflețite, dar cărțile însuflețite sunt cele de care avem nevoie.

Iată explicațiile cu care m-am simțit dator la început. /…/

Şi, aici, de la început, se găseşte cineva înaintea unei opinii, pe care şi regele Carol, dar, mai mult poate, persoanele care l-au înconjurat, au căutat s-o răspândească, opinie care, după părerea mea, cu tot respectul care se cuvine aceluia care a făcut atâta şi care nu mai este în mijlocul nostru, nu mi se pare cu totul întemeiată.

S-a căutat, neapărat, să se ridice prestigiul regelui Carol, dar încă mai sus s-ar fi ridicat prestigiul regelui Carol dacă partea lui în întemeierea României noi ar fi fost stabilită pe alte baze. Cred că nu de la regele Carol a pornit această judecată, fiindcă ea este în legătură cu o altă părere, foarte răspândită printre Români, din motive de inconştiență, din motive de interes, dar, în primul rând, din motive de dispreț față de noi înşine, căci suntem poporul care dispune de o mai mare măsură de dispreț pentru sine însuşi dintre toate popoarele care există pe lume. Şi anume se tot spunea: înainte de Carol I - „două țărişoare".

Îmi aduc aminte cât mă jignea totdeauna, la toate ocaziile solemne mai ales, în timpul Domniei regelui Carol, această expresie de *„două țărişoare vasale, supuse Turcilor, plătind tribut Suveranului"*. Erau străini care credeau că situația Serbiei şi a Bulgariei față de Imperiul Otoman era aceeaşi ca situația României, pe când cele două jumătăți din România dinainte de 1854 au fost stăpâne acasă la dânsele. Una din rasele cele mai nobile, o politică de mare inteligență, un sacrificiu de sânge pentru care toată lumea trebuie să ne fie recunoscătoare, o dezvoltare literară şi artistică reprezentând una din acele prețioase sinteze, cum o spunea foarte frumos tânărul nostru rege acum câteva zile, pătruns şi el de adevărul acestei judecăți; da, una din cele mai prețioase sinteze din întreaga istorie a literaturii şi artei, - acestea au fost țările noastre. Prin urmare, nu „bietele Principate vasale", care au aşteptat anumite date fatidice, 1821: Tudor Vladimirescu, 1848: ceva agitații de tineret aici la Bucureşti şi o republică de trei luni de zile şi, după aceea, 1859: Unirea principatelor. Principatele erau unite în sufletul poporului românesc de secole, şi aceea a fost numai o formă, o consacrare a unei unități adânci, fundamentale, reale. Urmează 1866: imediat se vorbeşte de anumite scandaluri de la Curtea lui Cuza-Vodă. După aceea a venit Februarie 1866, momentul salvării. Nu se uită niciodată să se arate în ce stare se găsea Palatul. Se spune că noul prinț, în momentul când a fost dus către uşa de intrare, s-a înspăimântat şi a întrebat unde este Palatul? I s-a spus: *„Acesta este Palatul"*. Dar Palatul acesta mic are o origine, care trebuie să-i merite respectul tuturor. Este casa lui Dinicu Golescu, care, în acele timpuri de modestie, când a fost întrebat de ce face o casă aşa de mare, fiindcă era prea mare pentru familia lui, a răspuns: *„Eu clădesc pentru viitor"*.

Întreaga legendă a Domniei lui Carol I a fost clădită pe aceste baze, iar oameni ca Dimitrie Sturdza au făcut tot ceea ce le-a fost cu putință pentru ca această părere să se întemeieze. Îmi aduc aminte revolta care s-a produs în mijlocul acestor oameni atunci când a apărut „Istoria Românilor", în limba germană, pe care am tipărit-o în marea colecție a lui Lamprecht şi în care Domnia lui Cuza-Vodă şi a lui Carol I erau puse în acelaşi capitol. Mi se spunea: *„Dar se poate un lucru ca acesta?"*. A fost vorba chiar de un fel de dezaprobare oficială. Mai mai să-mi confişte cartea. Cum se poate aşa ceva: Domnia lui Cuza-Vodă şi Domnia lui Carol I împreună? Şi cu toate acestea Domnia lui

Cuza-Vodă şi Domnia lui Carol I sunt legate strâns împreună. Sunt legate împreună prin colaboraţia reală, pe care întregul popor românesc a dat-o amânduror Domniilor, colaboraţie fără de care toate marile însuşiri de îndrăzneală ale celui dintâi, de bună cumpănă, dar şi de curaj în momentul hotărâtor, ale celui de-al doilea, nu ar fi produs nimic. Cu o naţie de nimic, nimeni nu poate să facă o operă istorică. O naţie nu poate fi niciodată creată printr-o iniţiativă particulară, chiar a oamenilor celor mai bine înzestraţi. Orice are valoare pentru moment sau este capabil de dezvoltare pentru viitor vine dintr-o naţie muncitoare, dintr-o naţie cuminte, dintr-o naţie credincioasă şi devotată, şi dintr-un Suveran care înţelege de la început mijloacele acestei societăţi. Iată, Ferdinand al Bulgariei avea obiceiul să răspundă aşa: „Miniştrii mei sunt nişte imbecili“, sau „ministrul meu de Război face numai intrigi“. Cu toate acestea, în ocaziile publice avea obiceiul să declare că tot ce s-a făcut în Bulgaria se datoreşte calităţilor poporului bulgar. Actualul suveran al Bulgarilor nu scapă o ocazie să spună acest lucru.

Pentru memoria lui Carol I este cu mult mai important să fi condus mişcarea sănătoasă a unui întreg popor către organizarea internă în Statul cel mic şi către desăvârşire prin unirea naţională decât că s-ar fi coborât în mijlocul unor sălbatici, pe care i-ar fi ţinut cu o mână de fier până la sfârşitul vieţii sale.

Să-mi daţi voie şi acum, ca şi oricând, şi pe vremea când regele Carol trăia şi aveam onoarea să vorbesc cu dânsul, să enunţ această părere. Şi daţi-mi voie să amintesc de un lucru – de la şaizeci de ani înainte cineva are dreptul la amintiri; nu prea multe, dar are voie să le introducă din când în când. Se inaugura statuia lui Cuza-Vodă. După multă luptă. Statuia aceasta trebuia să fie aşezată mai în dos. Dar dorinţa tineretului de atunci era să fie în mijlocul Capitalei de odinioară a Moldovei. Lipseau vreo douăzeci şi cinci mii de lei aur. Statul, pentru anumite motive, nu-i dădea. I-am cules eu, cu câte zece bani şi douăzeci de bani, de la ţărani. Şi atunci statuia s-a aşezat acolo unde dorise tineretul din acel moment. Iar pe urmă au venit discursurile. Eu eram delegat al Universităţii din Bucureşti şi, evident, mi s-a făcut lecţia, de la început, că trebuie să spun aşa încât să-i placă regelui Carol. Eu însă am vorbit cum credeam că am datoria de a vorbi, şi am încheiat cam aşa: *„Eu doresc, când vremurile se vor schimba, să se poată vorbi de Majestatea Voastră aşa cum se vorbeşte de Acesta“*. Şi îmi pare foarte bine că azi pot vorbi aşa cum atunci vorbeam de acela. Iar, în momentul când se răspândea lumea, regele Carol a venit lângă mine şi mi-a spus: *„Mi-a plăcut cum ai vorbit dumneata“*. Eram tânăr şi exprimam părerile mele într-o formă în care nu le-aş mai exprima astăzi. *„În orice caz, nu este limbajul acela*“ – cred că am spus cuvântul de «linguşire» - *„cu care se înconjoară Suveranul“*. Atunci s-a uitat la mine, la profesorul tânăr, şi a spus cuvintele pe care nu le voi uita niciodată: *„Crezi d-ta că mi-au plăcut vreodată aceste linguşiri?“*. Şi în faţa lui era o nesfârşită scârbă de toţi acei care se făcuseră vinovaţi de dânsa.

Cel dintâi lucru pe care trebuie să-l aibă cineva în vedere este: cine era viitorul Carol I atunci când se găsea în ţara lui la vatra lui, în societatea în care s-a născut şi a petrecut cei dintâi ani, până la douăzeci şi şapte de ani. Fiindcă numai la douăzeci şi şapte de ani a venit în mijlocul nostru; nu a venit ca un om foarte tânăr, ci ca un om format. Acesta a fost norocul nostru că el a venit în momentul care păstra tot entuziasmul tinereţii, dar începea să aibă cumpăna necesară unui Suveran.

Se începe de obicei cu debarcarea lui la Turnu-Severin. Dar cine a debarcat la Turnu-Severin în primăvara anului 1866? „Un prinţ german“. Nu este de ajuns să spui

„un prinț german“. Nu un prinț german de la Berlin; aceasta este deosebirea cea mare. Berlinul reprezenta un mediu lipsit de poezie, de romantism. Ci ne venise un prinț german de la Rin, din regiunea aceasta de mare omenie, de mare amabiltate, de un amestec de rase care este deosebit de amestecul de rase de la Berlin. Aici a venit deci un Renan, om de acea rasă amestecată, în care era şi sângele a două familii franceze. Pe de o parte, Beauharnais, prin bunica lui, Marea Ducesă de Baden, Ştefania, care a trăit în mare parte la Paris şi care a fost considerată de Napoleon al III-lea ca o bună sfătuitoare în toate împrejurările. Cu dânsa vorbea Napoleon în ce priveşte legăturile cu prinții germani, cu formațiunile politice germane de la Rin. A şi murit în Franța, şi a fost un doliu mare la Curtea rudei ei franceze. Iosefina de Baden, fiica ei şi mama Regelui Carol, avea pe jumătate trupul şi pe trei sferturi educația franceză. Din partea tatălui era o bunică franceză, sora lui Murat, Ioachim Murat, regele Neapolului, cel mai straşnic călăreț din armata lui Napoleon I şi de acolo venea o anume influență care se simțea şi în fizicul regelui Carol: ochi albaştri, mişcări vii, în care se deosebea foarte bine această parte din ascendenții lui paterni şi materni.

Dar în toată această familie, în care bunicul fusese un om aspru, în care tatăl era un liberal şi un naționalist german ca după 1848, deşi foarte militar, şi fusese cândva un prinț domnitor, iar pe urmă, când viitorul rege al României era copil, trecuse la Statul german acest mic Principat de Hohenzollern-Sigmaringen, era şi amintirea napoleoniană.

Un prinț de Hohenzollern a întovărăşit armatele lui Napoleon în Spania, şi se cunoaşte din anumite corespondențe cât de fierbinte ținea să fie aşezat în apropierea lui Napoleon I, cât de mult a dorit Legiunea de Onoare, cât de mult a căutat o căsătorie franceză. Dar este încă un lucru, pe care puțini îl ştiu. Însuşi viitorul nostru Suveran a fost la Curtea lui Napoleon al III-lea, precum a fost în Italia, precum, legat fiind prin căsătoria fratelui său Leopold şi prin căsătoria unei surori, măritată la Lisabona, cu dinastia stăpânitoare în Portugalia, a fost şi în Peninsula Iberică: deci mai în toate țările latine. La Curtea lui Napoleon al III-lea a fost vorba de o căsătorie, tot în familia aceasta Murat, cu Anne Murat: i s-a cerut însă tânărului prinț german să părăsească Germania pentru a se aşeza în Franța şi el a refuzat să lase o carieră militară începută sub tânărul vultur german pentru a lua serviciu sub gloriosul vultur al Imperiului francez. A fost nemângâiat o bucată de vreme. În timpul campaniei din Danemarca a armatei prusiene, în care tânărul prinț a mers pentru a uita iubirea de la Paris, el a scris un carnet în care, cu toată rezerva, se simte durerea pentru un sentiment contrariat.

Iată lucruri care trebuie ştiute. Dar pe lângă acestea trebuie să se mai ştie încă un lucru: Regele Ferdinand a făcut studii universitare complete şi a păstrat amintirea foarte credincioasă a profesorilor pe care i-a avut. Când am scris cartea mea despre regele Ferdinand, mi-am îngăduit să întreb pe răposatul nostru Suveran care i-au fost profesorii şi ce sentimente a avut pentru dânşii, şi în cartea mea am însemnat aceste legături. Dar viitorul rege Carol I nu a urmat o Universitate în întregime. A mers la Dresda, unde a făcut ceea ce numim noi liceul, pe urmă s-a întors la Rin. Acolo, a fost pe la Universitatea din Bonn, dar atât.

El a avut totdeauna – şi cine l-a cunoscut o ştie – un sentimentalism dureros strâns în inimă, refoulé, şi se simțea silința pe care o făcea ca acest sentimentalism să nu apară. Arta, literatura, muzica erau puțin în afară de cercul obişnuit al preocupărilor lui, dar, desigur, avea o inimă capabilă să simtă frumusețea întrupată într-o operă literară sau

într-o operă artistică, pentru care a şi întemeiat frumoasa galerie de tablouri, una din cele mai bogate din colecţiile princiare ale timpului.

Dar, îndată după aceasta, el a intrat în armată şi spiritul de care a fost însufleţit a fost acela care domina în armata prusiană de la 1860. Eu am cunoscut pe un coleg de-al lui, von Plessen, din regimentul de gardă, şi el mi-a vorbit de atitudinea de mândrie pe care o avea tânărul prinţ, care jignea pe unii din camarazii lui, şi ei glumeau pe socoteala acestei atitudini. Pe Carol I îl chema cu mai multe nume, cum este obiceiul în familiile princiare, Carol, Eitel, Zefirin, şi deci în regiment îi ziceau „Karl der Eitle", „Carol Cel Fudul". Atitudinea aceasta se explică însă şi prin faptul că era stăpânit de prevestirea unei misiuni.

Ca să înţeleagă cineva lucrul acesta, trebuie să se gândească la faptul că de la 1848 înainte oameni dintre care unii au jucat un rol, alţii au suferit toată tragedia acelora care se cred chemaţi să joace un rol şi nu l-au putut juca au fost stăpâniţi de o asemenea idee a misiunii. Ideea aceasta înseamnă foarte mult la un om. El se pregăteşte atunci în fiecare moment pentru misiunea lui. Odată ce crede că are un astfel de rost, îşi examinează conştiinţa în fiecare seară: se judecă, se osândeşte, făgăduieşte să se îndrepte; el are picioarele pe pământ, dar este al stelei de sus, către care sunt îndreptaţi ochii săi totdeauna.

Viaţa aşa de restrânsă, viaţa cu avântul închis şi chinuit a regelui Carol I, în modestul palat din Bucureşti sau în retragerea din Sinaia, se explică numai astfel.

Pe lângă aceasta, el primise anumite îndreptăţiri. În cartea lui Lindenberg le-am găsit. Iată ce-i recomanda tatăl său, când fiul nici nu se putea gândi la rolul de şef de Stat pe care era să-l joace. Să fie, în materie de religie, religios, dar fără ostentaţie: *„forma moartă să nu treacă peste esenţa intimă"*. Noi, neştiind cum să-l măgulim, l-am înconjurat de forme moarte; cu toate acestea, în fundul sufletului lui, el nu a putut să uite sfatul pe care i-l dăduse părintele, *„Nimic din prejudecăţile oarbe";* ceea ce înseamnă datoria de a expune lucrurile aşa ca şi cum despre dânsele nu ar fi auzit şi nu ar fi citit nimic înainte. Să fie ofiţer şi cavaler. Şi, înainte de toate, *„să păstreze o bărbătească independenţă, o convingere fermă şi să se gândească la păstrarea propriei sale individualităţi"*. I s-a recomandat să facă o politică de francheţă şi a ajuns într-o societate deseori lipsită de orice francheţă. Să judece pe oameni, nu după naşterea lor, ci după ceea ce pot da ţării, ceea ce nu înseamnă că nu trebuie cineva să respecte naşterea, dar prejudecata de clasă i s-a recomandat de la început s-o evite. /…/

El s-a găsit înaintea unei societăţi pe care a voit s-o servească, în colaborare cu care a lucrat şi pe care a ajuns, la sfârşit, s-o domine, - dar nu din vina lui, pentru că el nu dorea s-o domine.

În învăţătura pe care o primise acasă nu era nimic despotic, dar, fără îndoială, că o societate se cere guvernată. Când se guvernează prin ea însăşi, Suveranul are mai mult a face cu cei capabili de a se guverna, dar Suveranul trebuie să dea mai mult când societatea se guvernează prea puţin prin ea însăşi. Şi, când curentele se anulează, atunci rămâne numai voinţa Suveranului, ca factorul permanent, răspunzător înaintea tuturor şi înaintea tuturor veacurilor pentru tot ceea ce se face sub Domnia lui.

A venit la 1866 între oameni foarte inteligenţi, aparţinând unei clase de sus care nu mai avea legături adânci cu poporul; o clasă de sus la nivelul european, dar care ştia foarte puţin din ceea ce însemnează comorile poporului românesc; oameni crescuţi

în străinătate, cititori de literatură străină, vizitatori pasionați ai locurilor străine, care nu ştiau taina naţiei şi taina ţării lor. A venit într-o societate de sus căreia îi datorăm foarte mult, care însă nu avea acea admirabilă solidaritate în momentele mari care singură putea face să existe o politică tradițională românească.

De o parte, o boierime moldovenească, superioară celei din Muntenia, dar foarte risipitoare, aproape ruinată. De alta, o boierime munteană obişnuit de origine ceva mai mică, cu câteva familii deasupra; foarte vioaie, dar prea puțin deprinsă cu disciplina. Era o burghezie de nimica toată, care s-a dezvoltat mai târziu, în lunga guvernare a lui Ion Brătianu. Şi erau țăranii, care votau la colegiul al IV-lea şi cărora li se dădea şcoala rurală pentru ca să învețe capitalele tuturor Statelor din Germania şi o mulțime de alte lucruri foarte strălucitoare, dar absolut inutile.

Aceasta era situația societății româneşti.

Legături cu străinătatea, niciuna. Admirație pentru Franța, aşa de naturală; recunoştință față de Napoleon al III-lea; neînțelegere completă față de lumea germanică; zid de fier către Rusia, dispreț nemotivat pentru toată lumea de dincolo de Dunăre. Să nu se uite că în momentul acela Serbia ieşise abia de sub stăpânirea marelui Prinț Mihail, care întemeiase o armată puternică şi care a voit, sincer şi cald, o alianță în condițiile cele mai favorabile pentru interesele noastre, cu tot respectul pentru mândria noastră națională. Noi, nu voiam să ştim de nimeni. Origine romană, cultură franceză, cei dintâi oameni din Răsărit, - acestea erau ideile care stăpâneau societatea românească.

Nu a întâlnit partide politice formate. Partidele politice s-au format pe vremea lui. Erau multe feluri de boierie. În cea moldovenească, de un fel era conservatismul lui Lascăr Catargiu, de admirabil instinct, şi de alt fel conservatismul dogmatic al lui Manolachi Kostaki, format la şcoala germană; Kogălniceanu ca o mare individualitate – cea mai mare. În Muntenia, conservatorii aproape nu existau ca partid: era o lume care se strângea în jurul a doi sau trei oameni care pierduseră tronul şi dintre care unul, Barbu Ştirbei, a fost foarte loial față de prințul cel nou, şi tot aşa fiul său, Gheorghe, care atâta timp i-a fost reprezentantul priceput şi devotat la Constantinopol. Alt grup era în jurul fostului Domn Bibescu, care nu mai era în țară. Într-un moment chiar s-a ivit candidatura colonelului Nicolae Bibescu împotriva prințului străin; a fost sprijinit la Paris, apoi părăsit de aceia care ventilaseră în jurul lui Napoleon al III-lea această ambiție. Liberalii munteni reprezentau lumea revoluționară de la 1848. Fuseseră ținuți la o parte în tot timpul Domniei lui Cuza-Vodă. Ne închipuim situația de spirit a unui partid care are astfel de amintiri şi care a suferit astfel de jigniri. Li se zicea „roşii“ şi li se atribuiau intenții republicane, care nu erau adevărate, dar lumea le-a crezut, şi le-a crezut o bucată de vreme şi Carol I.

El a încercat să-i strângă pe toți împreună. Dar aceasta este absolut imposibil când este vorba de grupări de clientelă. Nu poți să găseşti dozajul exact în care fiecare clientelă are să intre într-o astfel de guvernare. Ministerul de concentrare a ținut două luni: uneori astfel de formațiuni se discută două luni, ca să se vadă că sunt imposibile. Şi, după aceasta, fiindcă acest prinț tânăr ştia că orice politică se sprijină pe o realitate şi vedea că există în noua țară o singură organizație, care era a „roşilor“ de atunci, a liberalilor, el le-a încredințat puterea. Doi ani de zile de Minister liberal. /…/

1933

Apare sub semnătura lui Al. Tzigara-Samurcaş *Fundaţiunea Universitară Carol I. 1891-1931*, cea mai valoroasă monografie dedicată ctitoriei regale. Proiectată să apară în 1931, la împlinirea a 40 de ani de la Scrisoarea lui Carol I de întemeiere a Fundaţiei, cartea va fi tipărită cu întârziere, datorită *„unei anume atmosfere oficiale neprielnice“*. Considerând-o cu modestie *„o dare de seamă generală“,* Al. Tzigara-Samurcaş oferă, într-o structură coerentă, o bogată informaţie de ordin istoric, cultural, bibliologic, de management, convins fiind că şi-a făcut deplin datoria şi a răspuns cu tot sufletul încrederii pe care Suveranii României i-au acordat-o.

Cuprins: Prefaţa, p. V-VI; Introducere: Importanţa cărţii şi a bibliotecii, p. VII-IX; A. ISTORICUL INSTITUŢIEI: Actul de întemeiere. Legea Fundaţiunii, p. 1-3; Organizarea instituţiei, p. 3-4; Inaugurarea Fundaţiunii, p. 4-7; Începutul funcţionării. Grija regelui pentru noua Sa Instituţie. Schimbarea Regulamentului, p. 7-11; Împlinirea înaltelor meniri ale Fundaţiunii, p. 11-13; Omagiu adus Întemeietorului Fundaţiunii, p. 13-15; Nevoia măririi localului, după zece ani de funcţionare, p. 15-16; Noul Regulament al Instituţiei, p. 16-21; Inaugurarea din 1914, p. 21-26; Doliul Instituţiei: Comemorarea regelui Carol I şi a reginei Elisaveta, p. 26-32; Solicitudinea regelui Carol pentru a Sa Fundaţiune, p. 32-35; Sub ocupaţie, p. 35-37; Greutăţi financiare, p. 37-39; Comemorarea regelui Ferdinand, p. 39-43; Noua nevoie a măririi localului, p. 43-44; Realizări sub M.S. regele Carol II, p. 44-45; Dovezi ale binefacerilor Fundaţiunii Regale, p. 45-49; B. PALATUL FUNDAŢIUNII: Planul general al clădirii, p. 49-50; Sălile de lectură şi depozitul de cărţi, p. 50-53; Amfiteatrul, p. 53-54; Misiunea Amfiteatrului, p. 54-58; Proslăvirea regelui Carol I, în Amfiteatru, p. 58; C. FUNCŢIONAREA BIBLIOTECII: Normele proprii de organizare, p. 59-60; Prima instalare a Bibliotecii, p. 60-61; Îmbogăţirea Bibliotecii prin donaţiuni, p. 61-62; Sporirea Bibliotecii prin achiziţiuni, p. 62-64; Schimbul de cărţi cu străinătatea, p. 64-61; Selecţionarea şi încorporarea exemplarelor legale, p. 65-67; Greaua funcţionare a serviciului imprimatelor legale, p. 67-68; Publicaţiile periodice, p. 68-69; Inventarierea cărţilor, p. 69-70; Legarea volumelor, p. 70-72; Aşezarea cărţilor în depozit, p. 72-73; Controlul cărţilor din depozit, p. 73-74; Catalogarea şi normele ei, p. 74-75; Catalogul alfabetic, p. 75; Catalogul sistematic sau pe materii, p. 75-77; Adaptarea catalogului decimal la nevoile Bibliotecii, p. 78-79; Sala şi cazierele cataloagelor, p. 79-80; Frecventarea Bibliotecii, p. 80-83; Serviciul în sălile de lectură, p. 84-85;

Cărți rare, manuscrise şi colecții prețioase, p. 85-86; Împrumuturi, pierderi, distrugeri, p. 86-87; Ajutoare pentru tipărirea tezelor. Burse şi subvenții, p. 87-88; D. AVEREA FUNDAȚIUNII: Fondurile inițiale şi adăogirile ulterioare, p. 89; Donațiuni şi legate regale, p. 89-60; Donațiuni particulare, p. 90-93; Subvenții, p. 93-94; Excedente bugetare, p. 94-95; Averea actuală a Fundațiunii, p. 95-96; Fondul de rezervă, ajutor şi pensii, p. 96-97; Situația actuală a fondului de rezervă, ajutor şi pensii, p. 97-98; Gestiunea financiară a Instituțiunii, p. 98-100; Scutiri în favoarea Instituțiunii, p. 100; E. ADMINISTRAREA FUNDAȚIUNII: Conducerea Instituției în spiritul Întemeietorului, p. 101-103; Personalul Fundațiunii, p. 103-105; Normele alegerii şi funcționării personalului, p.105-106; Priviri retrospective şi perspective viitoare. Noua lege a Fundațiunilor Regale, p. 106-108; Ajutoare pentru lucrări speciale, p. 109-110; Premii de încurajare din „Seminarul de istoria veche a Românilor", p. 110; Ajutoare pentru tipărirea tezelor, p. 110-114; Burse, p. 114-115; Ajutoare pentru studii, p. 116-117; F. ANEXE: Raportul directorului Fundațiunii pe 1932, p. 119-130; Discursul D-lui Prof. Dr. N. Gheorghiu, rectorul Universității din Bucureşti, p. 131-132; Darea de seamă asupra dezvoltării Instituției de directorul Al. Tzigara-Samurcaş, p. 132-136; Discursul D-lui C. Al. Viforeanu, Procuror General pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, p.136-137; Cuvântarea D-lui Ion V. Georgescu, student al Facultăților de Teologie, Filosofie şi Litere, actual bursier al Fundațiunii Carol I, p. 137-138; Cuvântarea D-lui Prof. D. Gusti, ministrul Instrucțiunii, Cultelor şi Artelor, p. 138-140; Cuvântarea M.S. regelui Carol II, p. 140-142; Rezumatul francez al volumului, p.143-151; Voci din Presă, p.152-160; Expoziția de cărți şi înființarea secțiunii bibliofile, p.161-164.

Seria litera
Nr. 27282

9 Mai 1939

MINISTERUL REGAL AL AFACERILOR STRĂINE
CANCELARIA ORDINELOR

BREVET
PENTRU
„MEDALIA CENTENARULUI REGELUI CAROL I"

MEDALIA CENTENARULUI REGELUI CAROL I s'a conferit D. Iolot Ioneau
Bucuresci 8 Mai 1939 Vice Reg. 19 Artilerie

I s'a eliberat acest Brevet, conform Decretului Regal Nr. 1915 din 5 Mai 1939, publicat în «Monitorul Oficial» Nr. 106 din 9 Mai 1939.

MINISTRUL AFACERILOR STRĂINE
CANCELAR AL ORDINELOR

Grigore Gafencu

Prezentul Brevet s'a încredințat titularului de Comandantul Regimentului 19 Artilerie
COLONEL

aprilie 1939

Se împlineşte un veac de la naşterea Regelui Carol I. Academia Română celebrează acest eveniment în 26 mai printr-o şedinţă festivă.

„ *Medalia, marcând centenarul naşterii sale, are diametrul de 35 mm şi grosimea de 2,5 mm, fiind turnată în bronz ca şi coroana regală ce-i domină perimetrul părţii sale superioare. Aversul are imprimată, până la extremele sale, imaginea în compoziţie ecvestră a regelui, alături de care se află înscrisul CAROL I; în partea inferioară a medaliei se poate citi inscripţia: ÎNTEMEIETORUL DINASTIEI ŞI REGATULUI ROMÂN. Reversul cuprinde un registru interior – concentric perimetrului – împlinind o adevărată imagine heraldică, dominată de aceeaşi coroană regală; aceasta este legată prin lauri de dubla iniţială a prenumelui Carol, având centrat între curburile literei C, sceptrul ţării şi lateral stânga şi dreapta anul serbării centenarului: 1839-1939. Pe registrul extern se află înscrisul – 100 ANI DE LA NAŞTEREA PRIMULUI REGE AL ROMÂNIEI, iar între două cruciuliţe de Malta, SLĂVITU-S-A ÎN DOMNIA M.S. REGELUI CAROL II. Este de subliniat faptul că piesa se înscrie în marea serie a realizărilor numismatice împlinită în domnia de un deceniu a regelui Carol al II-lea.“*

Constantin Efrimescu, 1999 (107, p.60)

(Medalia Centenarului Regelui Carol I

Regele Carol II şi Mihai în reculegere la mormântul lui Carol I, 20 aprilie 1939

Pagina alăturată: *Brevet pentru medalia Centenarului Carol I)*

Despre nepătrunsa putere a destinului, care a făcut ca un prinț din Casa de Hohenzollern să fie primul Rege al poporului descendent din Daco-Romani, prima clar-viziune a avut-o El însuşi, Regele Carol I. Contribuția Sa la cunoaşterea istorică a trecutului: Nicopole, 1396-1877-1902, dovedeşte aceasta îndeajuns. La 1396 sub zidurile cetății Nicopole, a luptat pentru dezrobirea creştinătății de sub semiluna otomană, alături de Mircea cel Bătrân, Comitele Frederic VI de Zollern, întemeietorul Casei de Hohenzollern; la 1877, sub zidurile aceleiaşi cetăți, prințul Carol I de Hohenzollern, Domnitorul Românilor, pe locul în care se desfăşurase bătălia de la 1396, trece în revistă trupele aliate ruso-române, care aveau să ducă război în contra aceleiaşi semilune; iar la 1902 revederea din nou a cetății Nicopole, dar de astă dată nu ca războinic, ci ca Suveran sărbătorit de locuitorii unei țări la a cărei independență el contribuise cu jertfele armatei sale române. /…

Ce a adus sub zidurile cetății Nicopole, de pe malul Dunării, pe viteazul întemeietor al Casei de Hohenzollern? Liberarea creştinătății de sub ameninţarea semilunei. Desigur. Aceasta este una din posibilitățile indicate de rațiune. Este, în orice caz, posibilitatea întrevăzută de rațiunea oamenilor din anul 1939. Dar aceasta nu este singura posibilitate, pentru a reveni sub zidurile aceleiaşi cetăți în viitor.

Când Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen a primit în 1866 propunerea, ca să se suie pe tronul Principatelor Dunărene, un tron înconjurat numai de riscuri primejdioase, în sufletul Lui s-a produs o stare asemănătoare aceleia, prin care a trecut, cu cinci secole mai înainte, ascendentul său Frederic VI de Zollern. Posibilități diferite, dar aceeaşi cale a destinului. Ce a urmărit Frederic de Zollern? Să sară în apărarea celui mai sfânt bun pe care îl avea atunci de apărat Europa apuseană: prestigiul bisericii creştine. După cinci secole, un alt Hohenzollern se hotărăşte să ia calea spre Dunăre; oare era şi acum un bun sfânt al Europei apusene de apărat? Era. Unul tot aşa de sfânt, fiindcă şi el era izvorât din spiritul creştinismului. /…/

Prințul Carol de Hohenzollern Sigmaringen, primind oferta tronului românesc a continuat sub o nouă formă calea destinului pe care mersese odinioară străbunul său. De aceea şi hotărârea sa a fost repede; fără ezitare şi fără calcul. Dacă e să salveze viața unui popor, cavalerul creştin, orice s-ar întâmpla, primeşte. Aceasta a şi hotărât pe Prințul crescut într-o rigidă tradiție creştină.

În ziua de 8 Aprilie, stil vechi, se pronunță plebiscitul Principatelor Unite Române pentru alegerea Principelui Carol de Hohenzollern ca Domn al Românilor, iar la o lună după aceea Principele pune piciorul pe pământul României la T.-Severin.

Repeziciunea cu care s-a petrecut suirea pe tron; votarea primei Constituții, în care se instituie domnia ereditară pentru familia Principelui; dobândirea firmanului de învestire din partea Porții; consimțământul tacit dat, rând pe rând, de diferitele mari puteri europene la noua stare de lucruri în Principatele Române, sunt explicate de unii ca fiind rezultatul unei abilități politice; pentru care s-a găsit numele de politica faptului împlinit. /…/

Autoritatea faptului îndeplinit în anul 1866 vine de la împrejurarea, că acei care ar fi putut să împiedice faptul n-au voit-o sau n-au putut-o face. Aşa este totdeauna cazul faptului împlinit în istorie, ca şi în viaţa omenească în genere. Aceea ce se voieşte şi nu se împiedică, se împlineşte. Suirea şi legalizarea pe tron a Principelui Carol, voită de reprezentanţii poporului român din Principatele Dunărene s-au îndeplinit, fiindcă aceia care ar fi avut interes să le împiedice n-au avut puterea să le împiedice. Care avea interes să le împiedice? Găsim denunţarea acestora în istoria adevărată, adică în istoria nefalsificată de subiectivism. Aveau interes: vreuna poate dintre Puterile europene; în primul rând Puterea otomană; şi în al doilea rând, pretendenţii la tronul Principatelor. Nu s-a produs împiedicarea, nici dintr-o parte, nici din alta; de ce? Fiindcă hotărârile reprezentanţilor poporului românesc s-au luat repede şi cu abilitate? Aceasta au putut-o crede entuziaştii patrioţi români, chiar acei de talia unui Dimitrie A. Sturdza, dar adevărul, care iese din consultarea documentelor vremii, nu este acesta. Documentele vremii vorbesc în mod clar de slăbiciunea Statului otoman şi de suspiciunea reciprocă dintre celelalte Puteri europene. Turcia nu avea o armată bine organizată. Celelalte Puteri europene îşi ţineau armatele pentru alte scopuri. Totuşi oricât de slab organizată ar fi fost armata turcească, ea ar fi putut ocupa Principatele sau măcar o parte din Principate. De ce n-a primit ordinul să treacă Dunărea? Fiindcă Turcia primea informaţii de la Puterile prietene, că ocuparea Principatelor n-ar fi tocmai fără risc. I se şoptea că armata poate fi silită să lupte; ceva mai mult: poate să sufere o parţială înfrângere, şi atunci această înfrângere ar fi adus o ştirbire de prestigiu care s-ar fi propagat în toată lumea balcanică. Şi să nu se uite, adăugau binevoitorii informatori ai Turciei, că pe tronul Principatelor române se găseşte un Principe de Hohenzollern, militar de tradiţie şi care, ceva mai grav, de cum a luat în mâini frânele Statului român a început să organizeze o armată. În aceste condiţii, nu era mai bine pentru Turcia, ca ea să aştepte şi să se mulţumească în cele din urmă cu o satisfacţie formală? Rămâneau pretendenţii. Aceştia constituiau o piedică formidabilă, care putea să se ivească la fiece moment, cu toate aparenţele contrare. De ce nu s-au ivit? În pătura conducătoare a poporului românesc erau destule elemente care aveau în sângele lor aviditatea de a stăpâni tronul ţării, aviditate care crescuse la paroxism, pe timpul guvernării fanariote. În această privinţă, starea din Principatele Române era la fel cu aceea de la celelalte popoare creştine din Balcani. Pretendenţii la tron constituiau aici peste tot o cauză de instabilitate politică. De astă dată însă pretendenţii la tron îşi măsoară aviditatea; cumpănesc împrejurările; ezită. Bineînţeles, pentru moment nu pentru totdeauna. Cine i-a făcut ca de astă dată să se cumpănească şi să ezite? Din documentele vremii se vede clar. Prestigiul personal al Prinţului. Din momentul când acesta s-a prezentat în faţa reprezentanţilor poporului pentru a presta jurământul pe Constituţie, în sufletul păturii noastre conducătoare s-a simţit că de astă dată nu mai este ca pe vremurile de până aci. De astă dată era un adevărat conducător pe tronul Ţării.

Autoritatea faptului împlinit nu venea, aşadar, din repezeala cu care s-au împlinit formele instaurării pe tron a Prinţului, ci din însuşirile înăscute ale acestuia. Faptul s-a împlinit, fiindcă Prinţul Carol I a fost bărbatul potrivit împrejurărilor prin care trecea neamul românesc la 1866.

Însuşirile înnăscute şi tradiţia de Hohenzollern ale Prinţului au constituit în 1866 şi de aci înainte, în tot cursul lungii sale Domnii, zidul de apărare de care s-au izbit şi în

care s-au frânt toate atacurile îndreptate contra Statului român. Un Principe de Hohenzollern, cu caracterul pe care l-a avut Regele Carol I, era singurul care putea reuşi în misiunea de a readuce neamul românesc la destinul său istoric. /…/

Prima parte a misiunii Principelui Carol I de Hohenzollern, ales Domnitor al Ţării, era astfel de la sine indicată. Ţările române trebuiau să fie liberate de sub Împărăţia otomană. Pentru a fi eliberate însă, nu le sta înainte o singură cale. Ci mai multe; în orice caz două. Calea obişnuită balcanicilor: eliberarea prin intervenţia unei Puteri străine, care Putere dintr-un interes direct sau indirect să fie adusă a face război Turciei, şi calea obişnuită popoarelor occidentale: pregătirea unui război direct cu Turcia, organizând o armată proprie. Nu este greu de ghicit, care dintre aceste două era pe placul Principelui Carol I de Hohenzollern. Descendent al unei familii, la care disciplina militară era intrată în sânge; el însuşi crescut de mic în cultul lui Frederic cel Mare de Prusia, ar fi greu de admis, că schimbând locul, el şi-a schimbat dintr-o dată şi caracterul; că în loc de a se încrede în spada sa proprie să se încreadă în dibăcia diplomaţiei balcanice. A doua zi, cum citim în notele zilnice ale unui martor al vieţii sale, instalat la conducerea Ţării, el ia îndeaproape cercetarea situaţiei armatei, pe care încearcă s-o organizeze, nu numai după modelul, dar şi cu instructori prusieni. Bineînţeles, intenţiile lui nu sunt înţelese. Educaţia păturii conducătoare româneşti, din mijlocul căreia Domnitorul avea să-şi aleagă sfetnici, cultivase în aceştia mai mult încrederea în magia frumoaselor formulări de principii, decât în organizarea trupelor militare. Domnitorul a trebuit să cedeze, pentru a nu trece drept un agent al Prusiei. Armata română s-a organizat totuşi, cu încetul.La zece ani după venirea Prinţului în ţară, armata nu mai era aceea pe care el o găsise în 1866. Când se produse declaraţia de război dintre Rusia şi Turcia în 1877, el avea lângă el o armată modestă, dar avea totuşi o armată şi mai presus de toate avea în el conştiinţa că numai prin puterea armatei va ajunge să-şi aibă independenţa Tronului. Această conştiinţă explică întreaga sa purtare de la începutul războiului. Atotputernicului Împărat al tuturor Rusiilor i s-a părut, din cale afară de pretenţios, că Domnitorul Românilor vrea să-şi păstreze comanda asupra armatei sale. Ce însemnătate putea oare să aibă o armată aşa de mică? Însă Domnitorul nu intră în război câtă vreme nu i se încredinţează o zonă separată de comandă. Când apoi este chemat să vină grabnic în ajutor, pretenţia lui creşte: intrarea în război o condiţionează, după tratative în toată regula, de comanda supremă asupra tuturor trupelor ruso-române, care luptă în sectorul Plevnei. Această purtare pretenţioasă putea să aibă consecinţe periculoase, în cazul când armata rusească izbutea să învingă fără ajutorul Românilor la Plevna, dar ea era singura consecventă cu conştiinţa unui militar de rasă.Domnitorul Carol, deodată cu afirmarea tradiţiei sale de familie, reînnvia astfel vechea atitudine a voievozilor Ţării, care duceau războiul numai pe propriul lor risc.

Independenţa obţinută în urma războiului din 1877 înlesni neamului românesc din nou gravitarea lui spre Europa centrală şi cu aceasta cristalizarea idealului său naţional. Aspiraţiunile de până aici luară după proclamarea Regatului în 1881, o orientare politică precisă. Unitatea naţională a tuturor Românilor se impuse ca o a doua parte a misiunii aşteptându-şi realizarea. La aceasta a doua parte a misiunii sale, primul Rege al Românilor a avut din partea păturii conducătoare un concurs ceva mai eficace. Idealul unităţii naţionale era în sufletul tuturor acelora care aparţineau acesteia: fie că ei aveau influenţă, fie că nu aveau influenţă în afacerile de Stat. Idealul unităţii naţionale era pe deasupra oricărui interes de partid politic. După proclamarea Regatului nu mai existau

separatişti, nici faţă de idealul ţării, nici faţă de prestigiul Aceluia care ocupa Tronul. Cu toate acestea erau deosebiri de metode în ceea ce priveşte realizarea unităţii naţionale.

Potrivit educaţiei verbaliste, care era la modă, mulţi dintre aşa numiţii oameni politici sperau să obţină realizarea idealului de la frumuseţea arhitectonică a principiilor afirmate de sus cu pompă şi ostentaţie. Regele Carol I, dimpotrivă, avea puţină încredere în frazeologie. Întregirea neamului, care îşi pusese soarta în mâna lui, pentru el nu era o problemă de rezolvat prin inspiraţii improvizate, ci o problemă de politică practică a cărei rezolvare o indica experienţa de până aci a popoarelor; experienţă pe care el nu avea să o caute prea departe, căci o învăţase în casa sa părintească şi îşi formase sufletul în ea; experienţa întregirii Prusiei, la care contribuise în mod atât de nobil, strămoşii săi.

Într-o comunicare făcută la Academia Română în 1901 şi de care am amintit mai înainte, Regele Carol I, vorbind de Frederic cel Mare, întregitorul Prusiei, îl caracterizează ca pe bărbatul de Stat: *„cu iscusită judecată şi minunată prevedere; cu o atenţie, căreia nimic nu-i scapă, chiar din lucrurile cele mai mici“*. Cu aceste cuvinte Regele Carol I caracterizează şi metoda prin care el urmăreşte întregirea neamului, idealul naţional. Iscusită judecată şi minunată prevedere. Prin aceste însuşiri şi-a meritat el gloriosul titlu de Carol I cel Înţelept, pe care i-l dă astăzi istoria.

9 mai 1939

Din iniţiativa şi prin stăruinţa Regelui Carol II se dezveleşte în Piaţa Palatului Regal statuia ecvestră a Regelui Carol I, operă a sculptorului I. Mestrovici.

„Prin opera maestrului Mestrovici, Carol I este simbolizat şi proiectat pentru viitorime, lipsit de orice insigne ale timpului Său, pentru a fi pururea în nota eternităţii. Nici sabie, nici chipiu şi niciunul din bastoanele de mareşal, pe care i le oferiseră două dispărute împărăţii. Calul, voinic şi impetuos, prin nări parcă ar scoate foc, se opinteşte într-un echilibru stabil, nu cu picioarele dinainte ridicate căutând un reazim ciudat în coada de bronz, cum sunt atâtea alte celebre monumente în bătrâna Europă. Mai caracteristic şi mai impunător este călăreţul. Bine sprijinit în scări, pieptul scos în afară, semn de vitejie; capul priveşte drept înainte, fără semeţie, în depărtări, peste grumazul încovoiat al calului pe care-l stăpâneşte cu frâul din stânga. Mantia, sumeasă într-o parte, formând o cută diagonală care întrerupe liniile drepte, permite călăreţului să ţină mâna în şold cu un gest preferat al Regelui, denotând bărbăţie, dar fără trufie. Cu acelaşi gest L-a reprezentat şi sculptorul O. Han în statuia dela Castelul Peleş, într-o atitudine însă de linişte şi de contemplare, precum şi pictorul Flameng, ca arbitrul Balcanilor prin pacea de la Bucureşti. Aci însă gestul este energic, exprimând întreaga putere latentă, concentrată, a Regelui Carol I, care niciodată n-a făcut o mişcare inutilă şi n-a pronunţat un cuvânt de prisos. /.../“. **Al. Tzigara-Samurcaş, 1939 (90 , p. 1)**

„Este, am mai spus-o, nedreptată soarta statuilor la noi, un fel de bogomilism politic le urmăreşte după fiecare cotitură a timpului. Iat-o, de pildă, pe aceea a lui Carol I, din faţa Palatului Regal, operă de artă a lui Mestrovici. După 1944 s-a tras de ea cu tancuri, apoi cu tractoare, cu macarale, dorindu-se a se dizloca întreagă cu orice preţ. S-a ajuns la soluţia dinamitei şi au fost chemaţi pirotehniştii care au stabilit dozele de trotil, le-au pus în nişele potrivite pentru detonare, au detonat de la distanţă şi… Carol I, statuie monumentală ecvestră, a sărit în sus doi metri de pe soclu, la detonare, sub privirile injectate ale lui Vâşinschi, şi s-a aşezat la loc, exact cum fusese. Un galop inutil, pentru că, după aceea, a fost dezmembrată bucată cu bucată, făcut caldarâm pe locul unde şezuse ridicată, iar bucăţile adunate şi aruncate nu se ştie în ce pivniţă.

Spartă a fost şi statuia lui Tache Ionescu, din faţa casei sale (acum, instituţie publică), pusă pe un soclu cilindric monumental, ridicată în timpul vieţii sale. Pe locul ei s-a ridicat un bloc dreptunghiular, cu cinci etaje mai înalt decât casa din spate, la parter cu o alimentară «populară», actualmente blocul fiind înnegrit şi locul însuşi sordid.

Smulsă, de asemenea, din soclul ei – iar soclul terasat – statuia bătrânului Lascăr Catargiu din mijlocul Pieţei Romane (bătrânul politician fiind chel, iar statuia din bronz, oamenii în vârstă mai ţin minte cum porumbeii, făcând un popas în zbor pe «acoperişul» ţestei sale, «pictau» materialul cu greutatea pământească a zborului lor). Nu se mai cunoaşte nici locul, măcar, din faţa Universităţii, unde s-a aflat cea mai importantă statuie a Bucureştilor, aceea a lui Ioan Brătianu, omul de stat, axul deceniului eroic al României moderne.“

N. Georgescu, 1995 (131, p.173-174)

(Festivitatea dezvelirii statuii regelui Carol I la 9 mai 1939 în prezenţa regelui Carol II)

(Fundația Universitară Carol I, 1933)

(Fundația Universitară Carol I, 1939)

Monumentul sculptorului iugoslav Ivan Mestrovici constituie cel mai falnic omagiu pe care arta îl poate aduce istoriei: nemurirea. Prin structura ei, sculptura este menită să înfrunte cât mai îndelung timpul. Piatra şi bronzul sunt materiile în care spiritul se poate imortaliza, dacă ştie cum să facă un tot organic cu ele, o realitate frumoasă şi expresivă prin sine. Prin natura ei, sculptura înseamnă monumentalizarea în spațiu a unui sentiment concretizat într-un material nobil şi trainic. Fiind menită să amintească mereu privitorilor un om sau o faptă, care îi depăşeşte şi îi învață ceva, sculptura monumentală nu se poate mărgini nici la proporțiile omeneşti şi nici la aparențele trecătoare. Monumentul trebuie să simbolizeze ceea ce este mai permanent dintr-un om sau din faptele lui; trebuie să fie o încântare şi o pildă de frumusețe expresivă, dincolo de tot ce-i mărunt sau secundar. De aceea, toate statuile monumentale au în primul rând o valoare simbolică şi nu una de copiere a aparențelor realității; ele caută să eternizeze făptura şi nu s-o facă intimă şi agreabilă.

Statuia din Piața Palatului este la fel de grăitoare pentru cei care ştiu cine a fost Carol I, ca şi pentru un străin din depărtări, care nu ar şti nici măcar pe cine înfățişează ea. Căci, privind statuia, străinul îşi va da seama că acolo este imortalizat un om mândru şi energic, un om pentru care seriozitatea în gând şi în faptă a fost crezul unei vieți întregi, că la acest om vitejia a fost totdeauna întovărăşită de înțelepciune, că răspunderea şi datoria nu au scăpat niciodată din privirile lui largi şi îngândurate, că bărbăția lui era întărită de o austeritate şi o dârzenie sufletească, depărtându-l de orice vanitate şi uşurință în care tocmai cei tari cad câteodată.

Iar dacă străinul are, pe lângă această înțelegere a omului, şi oarecare imaginație, va vedea în calul ce-l poartă pe om însuşi, destinul însuşi, devenirea acestui om, sortit să îşi facă drum cu energie şi prudență, cu răbdare şi credință, prin tot felul de greutăți şi piedici; un destin pe care el l-a condus pas cu pas, străjuindu-l cu avântul unei înțelepciuni nobile şi eroice. Străinul nu va putea spune niciodată că are în fața lui bronzul unui aventurier vanitos, al unui general orgolios, al unui mercenar pentru care orice cauză ar fi prielnică sau al vreunui cuceritor barbar. Străinul nu va putea spune decât ceea ce am arătat mai sus şi care reiese deplin accentuat, dacă priveşti cu atenție monumentul.

Atâta poate spune o statuie, adică tot ceea ce este esențial într-un om sau într-o existență. Într-un sens, sculptorul adevărat trebuie să înfățişeze pe om aşa cum s-ar înfățişa el singur în fața lui Dumnezeu.

Esențial este să îl înfățişeze cu trăsăturile lui morale, cu virtuțile lui personale, cu zvonul înfăptuirilor vieții sale. Încolo este absolut indiferent dacă îl înfățişează cu pălărie sau nu, cu chipiu sau nu, cu sabie sau nu, cu manta groasă sau subțire, având sau nu nasturi, pe o şea comodă sau incomodă, cu scările lungi sau nu destul de lungi. Toate acestea sunt lucruri secundare, care nu definesc sufletul omului şi nu-i ilustrează hotărâtor viața lui. Sculptura este simbolică, neputând exprima decât trăsăturile mari şi esențiale. Cu cât un sculptor redă mai multe amănunte şi obiecte trecătoare, cu atât el se depărtează de spiritul sintetic şi simbolic al artei sale.

Rămânând încă la spiritul statuii Regelui Carol I, putem face observația că întruchipându-l descoperit şi fără sabie nu înseamnă câtuşi de puțin că sculptorul nu a accentuat în Rege pe militar, pe militarul care ne-a dat Independența. Din ținuta dreaptă şi dârză, din privirea sa semeață, din fruntea aceea neînfricată reies mult mai expresiv structura şi vocația de militar al Regelui; mult mai mult decât dacă ar fi purtat un chipiu şi o sabie. Căci şi pe militar îl definesc nu obiectele ce le poartă, ci spiritul cu care le poartă. Felul cum îşi ține brațul, demnitatea cu care călăreşte, seninătatea chipului: iată elemente care ne arată că avem de a face cu un războinic, dar cu un războinic aşa cum a fost Carol I, un războinic pentru dreptate, un înțelept care este totodată şi soldatul unei cauze nobile.

Obiectele sunt trecătoare, îmbrăcămintea şi armele se schimbă, culorile variază. Omul, care prin spiritul şi faptele lui înfruntă vremea, trebuie arătat dincolo de obiectele timpului său, şi chiar şi de timpul său. Şi aşa este înfățişat istoriei Carol I: aşa cum s-a înfățişat el lui Dumnezeu, cu ceea ce a avut mai adevărat în sufletul şi în faptele lui.

Apropiindu-ne mai mult de sculptură şi căutând să o judecăm acum prin condițiile ei proprii, prin estetica ei, trebuie să urmărim cum a realizat Ivan Mestrovici spiritul afirmat mai sus şi care se înfățişează privitorului ca o perfectă evidență. Cu alte cuvinte, voim să urmărim mijloacele tehnice prin care a simbolizat el spiritul Regelui. Accentuând lărgimea frunții, arcadele ochilor şi sprâncenele, umerii obrajilor, chipul Regelui capătă o noblețe îngândurată şi o seninătate austeră, de adevărat stoic, la care contribuie şi barba patriarhală şi ținuta dreaptă, puțin încordată, a trupului. Chipul capătă şi mai mult relief, mai multă grandoare, datorită reverelor mantalei, larg deschisă în jos, reverele având aici o funcție estetică, mai precis decorativă, ca şi linia dreaptă cu care se încheie tunica.

Joc de linii drepte şi oblice, ce-şi găsesc simetria în planuri mari şi mici, întreaga figură a Regelui călare, ca şi mantaua cu părțile laterale larg deschise, îşi găsesc unitatea şi spiritul în chipul Regelui, către care converg toate liniile: faldurile oblice ale mantalei, liniile oblice ale reverelor, linia dreaptă a tunicii, unghiurile formate de brațele proptite de mijloc, la care răspund simetric şi liniile picioarelor proptite în scări. Dacă am analiza geometria statuii, am constata o seamă de romburi supra şi juxtapuse, pe alocuri rotunjite pentru a se încadra structurii circulare a corpului.

Întrebuințarea aceasta de linii oblice, de romburi şi triunghiuri (brațele formează cu linia trupului câte un triunghi) dă formei totale o nespus de vie mişcare, ce ar lipsi cu totul dacă sculptorul ar fi procedat altfel, făcând brațele şi reverele drepte şi mantaua fără faldurile ce acoperă flancurile şi o parte din coapsele calului. Astfel legătura sculpturală între călăreț şi cal se săvârşeşte mai ales datorită mantalei ce acoperă partea din urmă a calului. Prin aceasta, Mestrovici a izbutit să lege mai complet cele două elemente principale ale monumentului, omul şi calul, chiar decât a făcut-o decât marele Verrocchio în monumentul lui Colleoni, socotit drept cea mai falnică statuie ecvestră a lumii. La Verrocchio călărețul nu este aşa de contopit cu calul, din pricină că, purtând armură, crucea spinării şi crupa calului rămân libere.

Mestrovici ține mult la jocul liniilor oblice şi al unghiurilor ascuțite tocmai pentru că acestea sunt, prin excelență, dinamice (goticul se bazează pe ele), pe când liniile curbe şi arcurile dau impresia de static (ca în stilul bizantin). Într-un alt monument, ridicat în cinstea eroilor francezi, îl preocupă acelaşi joc al faldurilor, ce fac trecerea de la unghiul ascuțit al unui genunchi încordat la liniile circulare ale hlamidei, iar în basorelieful

Kraly Petar mantia călărețului acoperă de-a-binelea partea dindărăt a calului până la armă. Când călărețiii sunt fără mantale sau fără nici o haină pe ei, cum este în studiul *Kraljevic Marko* sau în statuia Pieii-Roşii din Chicago, atunci Mestrovici apropie pe călăreț cât mai mult de ancolura calului, tocmai pentru a nu lăsa un gol care să fracționeze monumentul.

Monumentele lui Mestrovici în capitală
V. Beneş, 1941 (31, p. 170-173)

În Calea Victoriei, în fața Palatului Regal, cu spatele spre clădirea Fundației Regele Carol I, se ridică statuia ecvestră a primului nostru rege, executată tot de sculptorul iugoslav Mestrovici. Cea dintâi problemă care se impune în valorificarea statuii Regelui Carol I, care apare ca esențială în discuție, fiind vorba de un ecvestru, este aceea a determinării locului în care a fost aşezată, ca propriu sau impropriu. Calitățile statuii în sine, valoarea ei de sculptură şi de operă de artă, dacă nu se plasează în planul al doilea al preocupărilor, în orice caz, este subsidiară discuției spațiului ce şi l-a creat statuia.

Se poate vorbi la propriu despre un „Hohlraum“, spațiul cel mare ce s-a creat în fața Palatului Regal, în stânga până la Hotelul Athenée Palace, şi în dreapta până în noua clădire a Ministerului de Interne. Lăsat cu perspectivă întinsă şi de o parte şi de alta, paralel cu fațada Palatului Regal, arată mai mult ca un loc viran decât ca o piață. Edificiul Fundației Regele Carol I, rămas ca o insulă în golul lăsat de lucrările urbanistice neterminate, contrazice piața, părând o piedică într-un drum. Indiferent de direcția din care vine trecătorul pe calea Victoriei, din strâmtoarea şi neregularitatea ei, se trezeşte deodată fără reazim ochiului, apropiindu-se de „Hohlraumul“ din piața Palatului. Pentru dimensiunile ei, pentru a se afirma ca o piață definită şi nu ca un spațiu gol, i-ar fi trebuit clădiri înalte, omogene şi aliniate, care, stabilind fundalurile, să determine exact spațiul pieții. Astfel cum se prezintă astăzi, nu ajută nici la valorificarea spațială a Palatului Regal, cum poate a fost în intenția celor ce au creat-o (distanța cea mai lungă a pieții necăzând perpendicular pe linia fațadei) şi nici nu dă trecătorului, prin neregularitatea şi improvizația ei, sentimentul de liniște şi uşurare ce trebuie să-l aibă trecând printr-o piață.

Şi tocmai în mijlocul acestui haos formal, chiar acolo unde intenția de piață se îngustează cel mai mult, între edificiul Fundației şi Palatul Regal, de-a curmezişul ei, este plasat ecvestrul Regelui Carol I. Îl ocolesc maşinile pe ambele părți, pietonii se apropie de el cât nu este îngăduit unei statui de plin-aer, ochiului îi stă obstacol, treci pe sub cal aproape, încât, în orice împrejurare, ai impresia că este o gravă greşeală de tipar într-un text pretențios. Monumentul cu înălțimea lui, față de clădirea Fundației, pare o treaptă nearmonizată, şi neproporționată. Te poți urca cu picioarele pe treptele soclului statuii, încât întreaga formă de efect nu mai are nici un rost, compromițând intenția artistului de a valorifica doar de la distanță. Şi apoi calul cu mişcarea lui avea nevoie de spațiu gol în față, aşa ca s-o poți vedea şi în timp, depăşind statica reprezentării. În felul acesta în care este plasată, față de rigiditatea arhitectonică a soclului şi de pretenția ochiului de a vedea ordine în materie, privitorul rămâne surprins în mod neplăcut.

Ochiul, pentru a putea lua cunoştinţă complet de un monument în plin aer, are nevoie de o distanţă faţă de obiect, de cel puţin de două ori înălţimea monumentului şi de cel mult, de trei ori înălţimea lui. Aceasta pentru a-l vedea în ansamblu, amănuntele nevalorând decât în măsura în care fragmentul se supune totului. În cazul de faţă, nu numai că privitorul este lăsat să se apropie până sub copita de la piciorul ridicat al calului, dar poate să fie atât de aprope de el, încât să nu-i mai vadă decât suprafaţa imediată a soclului pe care i s-au oprit ochii. Este o negare chiar a spaţiului-uman, eşti sigur în ultima analiză că monumentul nici nu se adresează oamenilor, prin nepotrivirea lui la cerinţele cunoaşterii omeneşti.

Dacă s-a ţinut cu orice preţ să fie aşezat în piaţa Palatului, singura formulă logică ar fi fost ca monumentul să fi fost plasat exact într-o poziţie inversă a aceleia în care se află. Întors cu faţa spre Fundaţie, băgat pe trei sferturi în curtea Palatului Regal, aşa ca în stradă să nu iasă decât cu treptele soclului şi cu o cincime din soclul propriu zis, gardul ocolind lateral şi prin spate statuia, s-ar fi putut da calului care merge, un spaţiu necesar şi, mai ales, ar fi fost scoasă din drum şi pusă la o parte unde nu contrazice cursivitatea străzii. Palatul Regal cu arcuirea lui i-ar fi fost un decor adecvat şi măreţ, arhitectura lui sobră şi maiestoasă ar fi conlucrat cu aceea a monumentului. Prin faţa statuii ecvestre puteau apoi să circule în voie vehiculele şi pietonii. Era şi poziţia statuii mai logică din acest punct de vedere acordându-i-se şi o sobrietate demnă de cel reprezentat, care, oarecum nu trebuie să fie chiar la indiscreţia trecătorilor care-l pot ocoli pe unde vor. I se putea salva astfel, din punct de vedere sculptural, forma de impresie laterală care, privită mai de la distanţă, ar fi apărut aşa cum a vrut-o sculptorul. Desigur, toate aceste obiecţii privesc actuala aşezare a Statuii, aşezare care poate fi rezolvată prielnic, dacă se vor face eventuale lucrări urbanistice, care să ţină seama de necesităţile urbanistice şi sculpturale.

În astfel de împrejurări, statuia ecvestră a Regelui Carol I nu poate fi discutată din punctul de vedere din care am privit monumentul lui Ion C. Brătianu. Nefiind respectate nici cele mai elementare legi ale spaţiului-necesitate, statuia nu poate fi valorificată aşa cum ar avea dreptul. Valoarea ei de artă nu rămâne în ultimă analiză decât la frumosul realizat în sine, independent de spaţiul care trebuia să colaboreze cu intenţia artistului de-a o plasa într-o perspectivă proprie unei judecăţi de valoare văzută în tot complexul cerinţelor sale.

Ecvestrul, din bronz, este ridicat pe un soclu de granit italian, şlefuit. Arhitectura soclului are la bază aceleaşi principii de geometrie simplă, fiind doar o îmbinare de mase proporţionate, care se reduc în lărgimea pe măsură ce se înalţă. Pe pământ se găsesc mai întâi două trepte pe care se ridică apoi soclul propriuzis. Acesta e format din două blocuri: primul, de o înălţime mai mică, primeşte după o retragere proporţională blocul cel mare al soclului. Sus, peste el urmează o nouă retragere, care defineşte ultima treaptă pe care este aşezat bronzul; soclul se păstrează astfel sever şi rigid, lăsând toată expresivitatea bronzului. Din acest motiv, exprimând doar o geometrie, soclul pare faţă de bronz neîndeajuns de artistificat. În cazul monumentului lui Ion I.C. Brătianu, unde şi sculptura cuprindea aceleaşi forme geometrizate, soclul colabora cu statuia, prezentând o unitate formală. Aici, bronzul prin motivul reprezentat nu se mai preta la geometrizare decât schematic, prin compoziţia de linii şi nu printr-o adecvată stilizare de mase şi planuri. De aceea dezacordul dintre soclu şi bronz produce un divorţ formal. Poate în intenţia artistului a fost tocmai această definire de limbaje diferite; pentru ca bronzul să cuprindă

toată esența artei sculpturale, soclul trebuia ca formă să fie indiferent, adică geometric pur.

Regele Carol I este reprezentat în ținută de campanie, călărind un cal elastic, sprinten, un cal care parcurge distanțe. Calul are o mişcare grațioasă, de marş, de o solemnitate care n-o indică momentul reprezentării, ci puritatea de rasă a calului. Mişcarea calului este precizată atât de piciorul anterior drept, care ridicat la maximum, face la genunchi un unghi ascuțit, indicator de dinamică, cât şi de piciorul stâng, care în vârful copitei, ridicat şi lipit de pământ, înscrie în ansamblu un moment de mişcare elegantă. Gâtul calului, cabrat într-o arcuire plină de intenție geometrică, a obligat artistul să execute coada calului, într-o curbă exagerată, care să satisfacă echilibrul de linii curbe.

Regele Carol I, drept, oarecum semeț, mai mult un călăreț disciplinat, cu picioarele bine înfipte în scări, cu brațul drept în şold şi cu mâna stângă pe hățuri, priveşte înainte, ca şi cum ar observa la orizont o mişcare de trupe sau o luptă. Este o poză de încordare şi de nerv, ceea ce nu distonează cu mişcarea calului elaborată în acelaşi sens de accent pus pe energie. Mantaua-i militară, într-o linie de frumoasă stilizare, de la mijlocul ei în jos, stă întinsă peste trupul calului. Ceea ce a supărat mult pe Bucureştenii noştri a fost faptul că Regele este cu capul gol. Este, evident, greu să ghiceşti intenția artistului. Un lucru este însă cert: nu poate fi o regulă ca cel statuat să apară pe cal în completul garderobei sale. Şi Gattamelata la Padua e cu capul gol şi Matei Corvinul la Cluj şi Petru cel Mare la Petrograd şi recent şi Ducele Mussolini în ecvestrul său la Bologna. Totul trebuie văzut în ansamblu. Poza Regelui Carol I, cu gestul lui reținut, cu ființa încordată, cu dreapta în şold, ca un simbol al disponibilității, cu privirea în zare, nu putea fi prezentat cu capul acoperit. Are în înfățişare prea mult eroism, prea se ghiceşte în reprezentarea artistului temerarul de la Calafat, care saluta obuzele când plezneau şi pe eroul din Războiul pentru Independență care pătrundea până în primele linii spre a fi prezent la tot ce se întâmplă. Nu i-ar fi scăzut din aceste virtuți faptul că pe cap ar fi purtat ca un burghez cuminte, chipiul pus la locul său? În statuie este prea multă independență şi elan ca s-o poți supune protocolului de cabinet. Şi apoi, opera de artă nu este o copie a naturii! Dacă accepți reprezentarea în bronz cu artificiul ei, de ce n-ai putea admite şi licențele artistului, care prin simboluri trebuie mai mult să sugereze decât să reproducă.

(Piața Carol I)

noiembrie 1939

Apare volumul comemorativ intitulat *Din viaţa Regelui Carol I. Mărturii contimporane şi documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaş.* Bucureşti: Monitorul Oficial şi Impr. Statului. Impr. Naţională, 1939. XVIII, 368 p.
Pentru autor, Carol I rămâne *„pilda moralităţii şi a gospodăriei cinstite într-o ţară cu principii aşa de nestatornice”.*

Cuprins: Cuvântările M.S.Regelui Carol II. I. La desvelirea Statuei Regelui Carol I, p. V-VIII; II. La şedinţa comemorativă a Academiei Române, p. IX-XVII; Al. Tzigara-Samurcaş – Precuvântare, p. 1-8; A.S. principele Wilhelm de Wied – În amintirea Regelui Carol I, p. 9-13; General Adjutant Paul Angelescu – Amintiri despre Regele Carol I, p. 14-25; Gr. Antipa – Câteva amintiri despre Regele Carol I, p. 26-52; Alexandrina Gr. Cantacuzino – Carolus Rex, p. 53-55; Amiral I. Coandă – Amintiri despre Regele Carol I, p. 56-59; A.C. Cuza – Regele Carol I şi „Meseriaşul Român”, p. 60-63; Gala Galaction – Aşa cum mi-l aduc aminte, p. 64-69; General Adjutant G.P. Georgescu – Amintiri din cei 7 ani ca adjutant pe lângă Regele Carol I, p. 70-90; N.D. Germani – Regele Carol I văzut de un fost diplomat, p. 91-107; Olga General Gigurtu – Regele Carol I şi boierii olteni, p. 108-111; C. Gongopol – Un veac dela naşterea unui Rege mare, p. 112-119; Artur Gorovei – O audienţă la Regele Carol I („Convorbiri Literare” martie-aprilie 1932), p. 120-130; General adjutant I. Istrati – Amintiri din viaţa Regelui Carol I, p. 131-137; D. Karnabatt – O mărturie din mulţimea marii domnii, p. 138-144; Alex. Kiriacescu – Opera Regelui Carol I, p. 145-151; Dr. I. Mamulea – Din amintirile Medicului Curţii, p. 152-171; Constantin G. Manu – Amintiri despre Regele Carol I, p. 172-178; S. Mehedinţi – Regele Carol I şi războiul ruso-japonez, p. 179-184; C. Meissner – Poporul românesc şi întemeietorul Dinastiei, p. 185-195; G.G. Mironescu – Amintire de copil, p. 196-199; Anton Mocsonyi – Audienţa mea la Regele Carol I, p. 200-203; L. Mrazec – Carol I şi Geologia, p. 204-209; R. Netzhammer – Prima audienţă la Regele Carol I („Convorbiri Literare” martie-aprilie 1932), p. 210-215; Ore de conversaţie cu Regele Carol I, („Revista Catolică” ianuarie-martie 1915), p.216-247; De vorbă cu Regele Carol I („Revista Catolică” aprilie-Iunie şi octombrie-decembrie 1915), p. 248-256; Hans Petri – Regele Carol I, văzut de unii diplomaţi ai Puterilor Centrale, p. 257-261; G. Popa-Lisseanu – O audienţă la Regele Carol I, p. 262-265; C. Rădulescu-Motru – Începuturile Fundaţiei Carol I (Din: „Fundaţia Univ. Carol I”, de Al. Tzigara-Samurcaş, 1934), p. 266-269; Regele Carol I şi destinul României (Discursul ţinut la Academia Română,

26 Mai 1939), p. 270-281; I. Rădulescu-Pogoneanu – Gusturi regale, p. 282-285; Amiral Spiropol – Regele Carol I şi Marina, p. 286-292; C. Stoicescu – Audiența mea la Regele Carol I, p. 293-295; M. Theodorian-Carada – La centenarul primului rege, p. 296-302; M. Vlădescu – Regele Carol I, p. 303-313; Al. Tzigara-Samurcaş – Din tinerețea Regelui Carol I („Convorbiri Literare" aprilie-iulie 1936), p. 314-319; Regele Carol I văzut de principele Bülow („Conv. Literare" mai 1931), p. 320-322; Regele Carol I şi monumentele străbune („Conv. Literare" aprilie, 1909), p. 323-337; Din preajma Regelui Carol I, p. 343-363; Tabela ilustrațiilor, p. 365-369.

O carte de centenar /Din viața Regelui Carol I/ Emanoil Bucuța, 1939 (46, p. 199-203)

Gândul d-lui Tzigara-Samurcaş, când a pornit această carte pe care o putem răsfoi astăzi în voie, a fost un gând de iubire. Ea n-are alt titlu decât numele însuşi al întâiului nostru Rege, reprodus aidoma, nu numai cu caligrafia senină pe care i-o cunoaştem, şi cu parafa de dedesubt, ca un ecou al aceluiaşi nume, scăpat şi răsucit odată prin cotloane de munți şi de istorie, dar şi în mărimea din cartea de aur a Fundației Universitare Carol I, aşa cum a fost scris acolo cu mâna lui la 20 Aprilie 1914.

Este anul când ne-a părăsit. Pădurile de fag de pe valea de sus a Prahovei au început să se roşească. Este ca acum 25 de ani, când, într-o dimineață de brumă timpurie, ca diminețile de Septembrie de astăzi, ne-a sosit pe neaşteptate de la Sinaia vestea grozavă, care ne mai sperie şi după atâta timp cu spaima de atunci, pe toți câți am primit-o în auz şi în suflet în acele zile. Marele Rege se întoarce între noi în copertele unei cărți. El ne priveşte cu ochii lui albaştri cu răsfrângeri verzi din fiecare pagină. Vrea să fie din nou cu supuşii lui. Să treacă printre noi în făptura pe care i-o ştim, închegat din nou, din mici întâmplări, păstrate nu în arhive, ci numai în mintea celor chemați să le povestească şi care altminteri s-ar fi pierdut cu ei, nu încă legendă şi nici istorie, îndepărtate amândouă şi prelucrate, una de închipuirea populară şi cealaltă de oamenii de ştiință, ci amintiri, adică fărâme de viață, în care mai bate viața. De aceea am socotit volumul d-lui Tzigara-Samurcaş, alcătuit cu ajutorul a 33 de colaboratori, o carte de iubire. Cel care spune întâiul cuvânt este Însuşi Augustul Nepot.

Una din cele mai mişcătoare bucăți este poate aceea a d-lui Constantin Meissner, *Poporul Românesc şi întemeietorul dinastiei,* mai puțin prin bogăție de fapte sau concentrare literară, cât prin glas care vine mai de departe. *Din viața Regelui Carol I* e o carte de oameni care nici unul n-are mai puțin de 50 de ani, de vreme ce până acum un sfert de secol însemnaseră destul în lume ca să fie primiți de Suveran şi să ajungă să-l cunoască. Nici unul, afară de unul, copilul casei şi Regele de astăzi al țării. Gândiți-vă însă că între aceşti trimişi ai trecutului, d. Meissner îşi aduce aminte şi povesteşte întâmplări de la 17 August 1866, când Domnitorul Carol a venit pentru întâia oară la Iaşi!

Ştim din paginile Martorului ocular că această călătorie, gândită de Ion Brătianu, avea rostul nu numai să arate țara noului Domnitor şi pe Domnitor țării, dar să înnăbuşe mişcarea separatistă moldoveană. D. Meissner era atunci de 12 ani şi alerga, împreună cu alți copii de aceeaşi vârstă, de la o stradă la alta a itinerarului cunoscut din afişe, ca să se bucure şi să strige urările de bun sosit alaiului domnesc. Domnul însuşi nu era decât cu 15 ani mai mare decât copilul care se îmbulzea la marginea drumului. Ni se părea că faptele şi lumea aceea sunt într-adevăr de altădată şi iată că ele se împrospătează pe neaşteptate, ca şi cum le-am putea întâlni din nou la un colț de stradă, cu vorbele acestui fericit contemporan al celor mai vechi.

Mărturisiri de o mare frumusețe, care nu stă nici în episoade rare, nici în stil, ci în înduioşarea stăpânită şi într-o credință asupra căreia moartea n-are nici o putere, se găsesc în amintirile medicului Curții, d. Dr. Mamulea. O lumină nouă intră prin toate încăperile Palatului, cu însemnările acestui om, care ştie să fie nu numai un tămăduitor de suferințe trupeşti, dar şi un medic de suflete. Simți că te poți rezema pe o asemenea făptură, care trebuie să fie bine zidită, să aibă vorba puțină şi privirea ascuțită şi poate de aceeaşi culoare cu a Regelui. Fără să fie literat, în ceea ce spune se dezvăluie şi pe sine, nu numai ceea ce îi pusese condeiul în mână. Suntem martori aici la măcinarea anilor şi mergem puțin pe drumul care trebuia să-l scoată din viață pe Carol I, alături de el, înțelegându-i şovăielile, speriați la fiecare pas, nădăjduind şi, rând pe rând, cu sufletul la gură, până când, în acea noapte de 27 Septembrie, ne scapă, cum a scăpat, fără să prindă de veste, alor Săi şi Țării. Ce încheiere de mare fior ştie acest medic să dea paginilor lui, după ce descrisese mai mult profesional ceea ce găsise în camera Regelui, când a fost chemat după 5 dimineața de Carmen Sylva: *„Sosii către 5,30. Regele avea o față senină, uşor colorată, ochii închişi, pielea caldă încă, expresiunea unui om care doarme adânc, fără cea mai uşoară urmă de suferință“*. Dar iată şi sfârşitul: *„Steaua cea bună, care timp de aproape o jumătate de veac călăuzise paşii sfioşi ai țării, pierise în nemărginit“*. De multe ori ți se pare, când vezi vara căzând o stea, că îi auzi fâşâitul prin văzduh. Rândurile medicului Curții sunt pline de acest sunet luminos.

O descordare şi o lărgire liniştită de zare înseamnă cele câteva amintiri despre Regele Carol I ale d-lui Grigore Antipa. Ceva din taina şi din împăcarea undelor Dunării sau ale marilor lacuri, pe unde povestitorul a însoțit până în zilele din urmă pe Stăpânul şi Regele lui, se împleteşte pe după fiecare cuvânt şi-l face să se umple de înțelesuri şi să se vadă de mai multe ori, ca răsfrânt în apă. Carol I este în acelaşi timp cunoscător de oameni şi muncitorul fără preget al unui gând, pe care l-a dus cu El şi l-a slujit aproape 50 de ani, şi e prietenul mai mare, care ştie să zâmbească, să îmbărbăteze şi să dea răsplata. Călător printre lacuri şi lebede albe, de la vărsarea Dunării, nicăieri ca în aliniatele documentate şi aproape evlavioase, de adâncă şi supusă iubire, ale d-lui Antipa, Regele Carol nu este parcă mai la locul lui în acea înfățişare de tinerețe din fresca pictorului Mücke din Mănăstirea de la Einsiedeln din Elveția. Într-un mare tablou de la 1860, care închipuie aducerea statuii Maicii Domnului, la Einsiedeln, în grupurile de credincioşi artistul a zugrăvit şi câțiva membri ai familiei Hohenzollern, iar printre ei pe Prințul Carol la 20 de ani. D. Tzigara-Samurcaş a avut grijă să ne dea acea reproducere, a unui băiat de cor de Botticelli germanic, strâns în mantia monahală, cu o lumânare împletită cu flori în mână, cu privirea înainte ca spre un destin descoperit numai lui, cu legătura de la gât purtându-i numele, ca şi când nu trebuia să se rătăcească în mulțimea

îngerilor. Ne spune episcopul Netzhammer în altă bucată că Regele se oprea, în plimbările lui în Elveția cu Carmen Sylva, înaintea acelui pelerin şi povestea tovarăşilor despre el şi anii de atunci. Nicăieri acest chip nu s-ar găsi mai la locul lui decât în paginile cu ape româneşti, cu privighetori de Mai şi cu mari lucrări de stăpânire a naturii şi de îmbunătățire a vieții oamenilor, pe care le-a scris d. Grigore Antipa. Regele vine în acele pagini de foarte departe, de la izvoarele Dunării şi ale Familiei Hohenzollern ca să se aşeze în mijlocul nostru şi să dea naştere la o nouă viață de Stat şi la o nouă cultură.

Trebuie citite şi amintirile care sunt despre Regele Carol I, dar sunt mai ales despre vechea viță şi a caselor ei boiereşti, între care noul Domnitor s-a aşezat şi a fost prețuit, ale d-lui Constantin Manu. Diplomatul a avut acele scurte audiențe de prezentare şi de îndrumare, în care Suveranul țării îşi cunoştea şi îşi câştiga oamenii. El a adus amintirea lor pe toate malurile de Mare şi prin toate oraşele pe unde l-a purtat cariera. Dar tatăl lui, generalul Manu, fusese camarad de promoție în Regimentul de Artilerie de Gardă de la Berlin, cu viitorul Domnitor. De aceea nu citim aici numai însemnările celui care iscăleşte, ci tot ceea ce această împrejurare aducea într-o casă de veche datină, unde legăturile se făceau pentru totdeauna şi cuvintele date se păstrează din neam în neam. E ca şi cum în casa din Calea Victoriei, cu grădinile cu lămâi şi plante exotice, de unde îl vedeam pe bătrânul om de Stat ieşind la plimbarea lui zilnică, aşa cum îi vedem pe ai lui astăzi, şi vestită prin portretele de familie, de valoare tot pe atât de istorică pe cât artistică, s-ar mai ridica, alături de ele şi la loc de ciste, încă un portret. El e urzit din ce are mai rar un suflet omenesc, respectul ieşit din recunoaşterea liberă a unei mari personalități. Această simțire face, în aceeaşi măsură, cinste, celui care a stârnit-o şi celui care nu se fereşte s-o mărturisească.

D. Rădulescu-Motru istoriseşte ceea ce-l leagă de Regele Carol I ca întâiul director al Bibliotecii Fundației prin anul nenorocit 1893, când studenții împinşi de oameni străini de Universitate, credeau că trebuie să rămână departe de darul regal. Curând după aceea tineretul s-a întors şi Fundația Universitară Carol I a ajuns aşezământul cel mai iubit al lui şi care întrupează viața studențească eroică dinainte de război. Era omul care trebuia Fundației, pentru a face educație, nu politică, după cum se rostise regescul ctitor către cineva cum nu se putea mai potrivit să-l priceapă, Titu Maiorescu. Dacă directorul se plângea câteodată: *„Majestate, foarte mulți studenți cer să li se aducă scrieri scumpe, care depăşesc puterile noastre de cumpărare“,* Carol I răspundea, cu acea trăsătură de glumă de care mulți l-au crezut pe nedrept lipsit. *„În cazul acesta fă şi d-ta cum fac eu cu miniştrii Mei. Nu dau curs unei cereri decât dacă se repetă. Mulți miniştri vin şi îmi fac propuneri. Eu zic totdeauna: Da, da, lăsați aici un raport şi vom vorbi. Puțini mai vin în urmă cu raport. Aşa şi d-ta cu studenții. Comandă pentru aceia care repetă cererea“*. În oglinda acestor ochi Regele a stat o clipă, şi astăzi îl găsim întreg, pe el şi gândurile Lui de atunci. Este ca un titlu de carte: Regele şi Universitatea, tras pe hârtie de o mână chibzuită şi sigură.

În *„Audiența mea la Regele Carol I“* din Octombrie 1909, pe care o schițează scurt şi cu pază d. Anton Mocsony, se arată o altă latură, destul de ascunsă, a gândirii şi a acțiunii de Stat a fostului Suveran. Era vorba de Românii ardeleni şi de suferințele lor, mai cu seamă după intrarea în scenă a contelui Apponyi şi a legilor lui şcolare. Regele era nu numai informat despre lucruri şi oameni, dar supraveghea de departe şi ajuta, pe cât îi îngăduiau împrejurările şi îndatoririle din țară şi din afară, mersul treburilor. Mirarea de

atunci se păstrează şi în scrisul de astăzi al d-lui Mocsony, când d-sa, Român de dincolo şi tânăr de 27 de ani, abia ieşit de la carte, a auzit pentru întâia oară de la Regele Carol despre Memoriile lui Ludovic Kossuth şi despre partea din ele, unde se arată legăturile dintre marele revoluţionar în exil şi Cuza-Vodă. Nu degeaba Sinaia, unde Regele primea cu deosebire asemenea audienţe, se găsea în mijlocul pământului românesc! Până la ea ajungeau şi erau înţelese toate plângerile româneşti, de această sau de cealaltă parte a munţilor. În tăcere, şi fără să fie simţit, decât la asemenea rare prilejuri, Regele pregătea vremurile.

Ar trebui poate să mă opresc mai cu seamă la amintirile militarilor, care sunt multe şi convingătoare. În ele Regele Carol se arată cu firea lui hotărâtă şi dreaptă, făcută din muncă şi din disciplină. Era întâiul soldat al ţării şi putea, fără silinţă, să fie ce era el între oameni de aceeaşi îndeletnicire. Nu e de mirare că militarii l-au înţeles şi l-au urmat. De pe uscat şi de pe apă, din cămara unde se pregătesc legile şi organizările sau de pe front, unde pândesc primejdiile, d-nii general adjutant Paul Angelescu şi Amiral Coandă, general adjutant G.P. Georgescu, I. Istrate şi Amiral Spiropol, îşi aduc aminte de oameni şi de întâmplări care învie timpurile şi învie mai ales trăsăturile de medalie ale întâiului nostru Rege, rezemat pe armată ca pe cel mai puternic stâlp.

Cartea aceasta de amintiri, tipărită de Fundaţia Carol I, din gândul şi cu mult scris propriu al d-lui Tzigara-Samurcaş, în anul când s-a sărbătorit centenarul ctitorului Dinastiei române, deşteaptă alte amintiri şi aduce mai cu seamă înaintea noastră pe Suveranul intrat în istorie, cu atâtea amănunte omeneşti, care ni-l fac mai apropiat şi mai scump. Fiinţa care a ştiut să insufle nesfârşitul respect şi marea iubire, întâlnite la tot rândul în aceste pagini, din condeiul nu al unor lăudători de prilej, ci al unei vechi garde, de ziditori, alături de Regele lor, ai unei mari epoci, era întru totul vrednică de închinările urmaşilor. Coroana, care a fost ridicată pe fruntea ei, luminează tot viitorul nostru şi, în lumina ei, umblăm, cu toată paza, dar fără teamă.

Această carte e o firidă din care ne priveşte, stăpân pe sine şi pe vremuri, un întemeietor de dinastie.

O carte de retipărit grabnic: *Din viaţa Regelui Carol I. Mărturii contimporane şi documente inedite culese de Al. Tzigara-Samurcaş.*

Tudor Berza, 2006

În 1939, la aniversarea unui veac de la naşterea principelui Carol de Hohenzollern, devenit în 1866 Domnitorul Carol al Principatelor Unite şi apoi, în 1881, Regele Carol I al României, Ţara şi Coroana au omagiat în felurite chipuri pe cel sub domnia căruia, lungă de 47 de ani, destinele li se uniseră în chip fericit. Discursuri la dezveliri de statui, şedinţe comemorative, decernări de medalii şi decoraţii şi alte manifestări au marcat momentul. Apoi anii războiului, ai supunerii ţării de către comunişti, lupta ultimilor 15 ani pentru îndepărtarea acestora de la putere, au risipit exemplarele – probabil nu multe, dar nu este marcat tirajul – unui volum omagial editat de către bunicul meu matern, Alexandru Tzigara-Samurcaş, slujitor al celor patru regi ai României, atât la

Fundaţiunea Universitară Carol I, cât şi la Muzeul de la Şosea. Acum, în 2006, din nou an jubiliar al Ţării şi Coroanei, atrag atenţia românilor asupra acestui prim volum dedicat lui Carol I, folosind prilejul oferit de editorii prezentei culegeri, de asemenea închinată primului şi celui mai strălucit rege al românilor.

Citez din „Precuvântarea" lui Al. Tzigara-Samurcaş:

*„Un sfert de veac s-a scurs de la moartea Lui până la întruchiparea de azi în bronzul nepieritor /*referire la statuia ecvestră a regelui modelată şi turnată de către I. Mestrovici, dezvelită în 1939 în faţa Fundaţiunii Universitare Carol I, a cărei refacere este aşteptată cu nerăbdare – T.B./, *fără ca într-acest răstimp vreunul din tălmăcitorii generaţiei Lui să ne fi dăruit în scris icoana vieţii şi activităţii Sale închinate poporului şi noii Sale patrii. În afară de cîteva încercări, cu caracter mai mult literar decât istoric, nici chiar elementele necesare alcătuirii unei asemenea opere nu s-au adunat până acum.*

În intenţiunea de a împlini lipsa unor atari amintiri despre Marele Rege şi în aceea de a opune mărturiile categorice ale martorilor oculari fanteziilor unor autori străini, care, în dorinţa de senzaţional, au strecurat unele insinuări relative la moartea Regelui Carol I, ce sunt spulberate prin afirmările strânse aci, în aceste intenţiuni s-a plănuit publicarea acestui volum, cuprinzând contribuţii inedite, precum şi câteva reeditări ale unor scrieri mai vechi, împrăştiate prin reviste, toate provenind numai de la contimporani demni de încredere ai domniei Regelui Carol I.

Recunoscând că plănuita lucrare vine cam târziu, căci cei mai mulţi şi mai însemnaţi dintre colaboratorii direcţi ai primului nostru Rege au dispărut, ducând cu ei tezaurul lor de amintiri, am stăruit, pe cât posibil, să mai scăpăm cât de puţin din ireparabilele mari pierderi, alcătuind volumul de faţă, care ar putea chiar avea o urmare, dacă toate promisiunile de colaborare, ce ne-au fost date, se vor realiza. Căci sper că şi acei zăbavnici se vor convinge de datoria de înalt ordin patriotic, ce le incumbă, de a contribui la o cât mai amănunţită lămurire atât a personalităţii Marelui nostru Suveran, cât şi a bogatei sale Domnii. Nicio amintire autentică, fie chiar cu totul personală, nu e lipsită de interes ca material pentru viitoarea operă de sinteză istorică a epocii de întemeiere a României de azi.

Iată dar rostul publicaţiei de faţă, ilustrată şi prin câteva fotografii, în mare parte inedite, şi contribuind la o mai precisă caracterizare a figurii, cu trăsături clasice şi de o distincţie aşa de rară, a Regelui Carol I." **(90, p. 2-3)**

Portretul primului rege al României, închipuit în scris de treizeci şi doi de martori, de la aghiotanţi regali şi doamne de companie, diplomaţi, militari, la mari savanţi şi cărturari, şi reprodus după cinci portrete şi opt fotografii, surprinde şi încântă cititorul zilelor noastre: măreţ dar uman, mare strateg dar şi fin tactician, econom dar darnic, cu cuget german dar cu inimă română, respectat dar iubit, Regele ne apare ca un diamant cu nenumărate feţete, pe care invităm cititorul să le descopere în puţinele exemplare existente. Ca geolog, deci naturalist, reţin evocările profesorilor, întemeietori de şcoală în geologie şi biologie, Ludovic Mrazec şi Grigore Antipa, pentru care Suveranul era un mare iubitor de natură şi totodată pragmatic, susţinând dezvoltarea mineritului şi pisciculturii.

Referitor la geologie, citez din L. Mrazec:

„Interesul mare ce poartă Domnitorul, de la început, problemelor ştiinţifico-economice ale Principatului, se desprinde din cuvântarea rostită în şedinţa inaugurală a Societăţii, astăzi regale, române geografice în 1875. Având vederi bine stabilite în conceperea organizării pentru propăşirea economică, El a insistat în şedinţa aceea asupra necesităţii de a se ridica o hartă geologică a Principatului." **(90, p. 204)**

După înfiinţarea catedrelor de geologie la universităţile din Iaşi şi Bucuresti, se resimţea nevoia creării unui serviciu geologic naţional, care să realizeze cartarea geologică la diferite scări, aşa cum se făcea în statele avansate din vestul Europei.

„Tocmai după proclamarea Regatului Român, în 1882, s-a făcut un pas prim spre realizarea dorinţei Suveranului, atunci când, în urma stăruinţelor lui Grigore Ştefănescu, a luat fiinţă Biroul Geologic, cu scopul unic de a ridica harta geologică generală a ţării.

Din nefericire biroul a fost o simplă creaţiune bugetară. Neavând asigurată existenţa sa prin o lege, el a suferit soarta atâtor creaţiuni bugetare, chiar cât de bune şi folositoare. Biroul a fost suprimat prin surprindere în 1889, deşi a desfăşurat o activitate lăudabilă, cu toate greutăţile inerente unui institut de cercetări lipsit de un personal îndestul de pregătit." **(90, p. 205)**

Urmează 17 ani în care guvernele care s-au succedat la cârma ţării folosesc diferite comisii pentru a obţine date asupra sării, petrolului şi altor substanţe minerale, dar Regatul Român nu are la dispoziţie un serviciu geologic naţional.

„În 1906, anul aniversării glorioasei domnii de 40 de ani a Marelui şi Înţeleptului Rege Carol I, s-a pus în sfârşit o temelie serioasă studiului sistematic al geologiei ţării şi formarea unui personal bine preparat, prin legea de înfiinţare a Institutului Geologic al României.

Prin măsura aceasta a început să se păşească hotărît la îndeplinirea dorinţei Regelui prevăzător dar din nefericire nu întotdeauna înţeles şi nici ascultat.

Structura Institutului a fost determinată prin legea, ce-i preciza scopul: «de a studia solul şi subsolul ţării, de a ridica harta ei geologică şi agrogeologică» precum şi de a fi un organ consultativ al Statului în problemele de organizare legate de sol şi subsol, din cele agricole şi de minerit în special." **(90, p. 207)**

Acest adevărat serviciu geologic naţional a fost desfiinţat de regimul comunist în 1950, economia socialistă ne mai folosind ctitoria geologică a Regelui Carol I, ci propriile sale planuri, generaţiile următoare de specialişti din institut dedicându-se doar ştiinţelor pământului. De abia în anul 2000 Guvernul României a recunoscut printr-o hotărâre rolul de serviciu geologic naţional al nou rebotezatului Institut Geologic al României, dar şi până în prezent asumarea efectivă a acestui rol este întârziată. Cu toate acestea, începând din 2006 Institutul Geologic al României este membru al asociaţiei serviciilor geologice naţionale din Uniunea Europeană „EuroGeoSurveys". La reuniunea anuală a acesteia, tinută la Bucureşti în septembrie 2006, a fost omagiată personalitatea Regelui Carol I, cu ocazia unui simpozion dedicat centenarului Institutului Geologic al României.

Referitor la biologie, Gr. Antipa relatează influenţa Regelui Carol I în dezbaterea iniţiată în anii 1909-1911 asupra oportunităţii obţinerii unui milion de hectare de teren arabil în Lunca Dunării prin îndiguiri, subiect şi azi de actualitate după spargerea acestora de către viitura din primăvara anului 2006. Deşi Regele fusese asigurat de către Saligny că *„/.../ se poate îndigui toată regiunea inundabilă cu un dig insubmersibil pe tot lungul*

fluviului spre a o preface astfel pe toată în pământ de cultură", Antipa l-a convins că *„/.../ productivitatea terenurilor îndiguite cât şi rentabilitatea lucrărilor vor fi rele",* astfel încât amintita îndiguire a fost amânată cu o jumătate de secol, considerații ecologiste *avant la lettre* primând pentru bătrânul şi înțeleptul Rege. Dar amenajările hidrotehnice pentru navigație şi piscicultură din Delta Dunării aveau sprijinul Regelui Carol I, care împreună cu Familia Regală obişnuia, spre sfârşitul vieții, să facă la începutul verii, înainte de a muta Curtea la Castelul Peleş de la Sinaia, o inspecție a acestor lucrări. Citez din Gr. Antipa:

„Cunoscând în urmă mai de aproape pescăriile de la Dunăre şi urmărind acolo lucrările mari de asanare prin canalele ce se construiesc, Regele căpătase o adevărată pasiune pentru această chestiune. În ultimii zece ani ai vieții sale, El şi-a ales acolo locul său favorit, unde venea regulat, în primele 10 zile ale lunii Mai, împreună cu familia, pentru a se repauza. Regina Elisabeta îmi spunea că El aşteaptă tot anul cu nerăbdare ca să vină timpul călătoriei pe Dunăre, unde se simțea atât de bine". **(90, p. 35)** Urmează pagini emoționante de relatare a acestor călătorii regale pe tărâmul apelor revărsate ale Dunării de Jos, folosit la îndemnul Suveranului doar pentru navigație şi pescuit şi cruțat de îndiguiri pentru agricultură. După cum se ştie, anii '70 şi '80 au adus aceste dezastre ecologice în Delta Dunării, care în prezent se reface cu greu după abandonarea proiectelor agricole şi instaurarea unui regim de arie protejată.

Pentru cei interesați de istorie, politică, strategie, diplomație, artă, paginile altor contributori ai volumului editat de Al. Tzigara-Samurcaş în 1939, la centenarul naşterii Principelui Carol de Hohenzollern şi Sigmaringen, ultimul domnitor şi primul rege al României, sunt un important izvor de informații şi o lectură pasionantă. Pentru mai larga circulație a acestei cărți se cuvine retipărirea ei grabnică, poate chiar de către cei care, la actuala Bibliotecă Centrală Universitară din Bucureşti, continuă, după mai bine de un secol, tradiția Fundațiunii Universitare Carol I, întemeiată de Marele Român pe care îl omagiem aici.

Despre regele Carol I
N. Iorga, 1939 (172, p. 246-248)

Care a fost, acum, *sensul* acestei Domnii?

I s-a spus de unii, care vedeau numai aparența: Carol Îngăduitorul. Nu era calificația cea mai nedreaptă de care s-a împărtăşit el în viață. Erau alții care, deprinşi cu risipa unei artistocrații, care s-a ruinat prin aceasta, şi cu iubirea pentru viața din afară, căreia îi sacrificau tot ceea ce viața dinăuntru trebuia să cuprindă, priveau ironic la uniforma veche, întoarsă pe dos, a aceluia, care, în felul acesta, a dat o mare lecție de simplicitate, oamenilor generației sale, şi, când, de pe urma creării domeniilor regale, care erau o necesitate şi au devenit o adevărată şcoală pentru țărănimea dimprejur, Regele a început acolo o gospodărie cum nu se vedea aiurea, au găsit prilejul de a arunca gluma, pe atât de uşoară, pe cât de necuviincioasă, a Regelui care „fabrică brânză". Prin astfel de atitudine

şi-a creat popularitate un om de un dârz egoism şi de o rară brutalitate, care a fost singurul să nu fie iertat de indulgenţa nemărginită a Suvernaului ofensat şi prin urmare a fost osândit la o închisoare pe care a evitat s-o facă, pentru a se întoarce înapoi în ţara sa şi a se aşeza în primul rând al candidaţilor de Minister: Gheorghe Panu.

A se crede că, nu *„Carol Îngăduitorul“,* ci *„Carol Răbdătorul“,* - cu ce dureri sufleteşti a ştiut el singur şi n-a spus nimănui, - a trăit ca un oportunist, pentru a se bucura de strălucirea şi de avantajele materiale ale Regalităţii, a crede că, în momentul care i-a plăcut mai mult din toată viaţa lui: acela când s-a desfăcut din mijlocul oamenilor politici pentru ca să se găsească numai între ostaşi şi să facă să scânteie pe câmpiile Bulgariei luciul strălucitor al săbiei româneşti care de multă vreme nu ieşise din teacă, el căuta numai o gloriolă, într-o vreme când isprava militară era o datorie pentru orice Suveran şi el nu făcea altceva decât să urmeze spiritul epocii sale, este iarăşi a nu-l înţelege. Domnia aceasta, a avut multele ei şovăieli şi alunecări şi reveniri, pe care este liber cineva să le interpreteze ca venind din influenţe străine, dar cine crede, cum o face Duca, atunci când spune că Regele care a voit totdeauna întinderea graniţelor României şi care în ultimul timp s-a rostit cu toată hotărârea împotriva politicii austro-ungare în Balcani, el care a mers până la refuzul cel mai neted opus rudei sale din Germania atunci când a fost vorba de o participare la o acţiune ofensivă pornită din Viena şi Budapesta, a fost sincer când în Consiliul de Coroană a cerut să se execute tratatul de alianţă cu Centralii, ceea ce era pentru dânsul o datorie de onoare, dar numai o datorie de onoare, şi că el ar fi avut nevoie de lecţia de la Marna pentru ca să vadă că Germania nu poate învinge şi că a sărit în gâtul lui Ion Brătianu pentru a-i mulţumi că i-a evitat o greşeală, lucru cu totul străin de firea mândră a acestui domn de ţară, nu vede un lucru, care acesta formează unitatea întregii acestei Domnii.

A vrut o ţară mai bogată, mai luminată, mai respectată de toată lumea, a vrut-o încununată de biruinţă pe câmpul de luptă, a pătruns în el, pe lângă mândria pe care o aducea, mândria unui întreg trecut, pe care l-a cercetat, l-a respectat şi l-a iubit, dar linia unei acţiuni care a cuprins aproape jumătate de veac, aceasta s-a desfăcut din primul moment în care a primit Coroana de vasalitate, fie şi numai formală, pe care i-a oferit-o ţara prin Ion Brătianu şi prin alţii, şi din prima clipă când a pus piciorul pe pământul unei ţări care îşi avea steagul ei, armata ei, legile ei, tradiţiile ei, dar care totuşi era privită de la Constantinopol ca „parte integrantă a Împărăţiei Otomane“, deşi această formulă se acoperea în anume moment de simulări oportuniste.

Pentru el n-a vrut Carol I legătura cu Constantinopolul otoman? De sigur că da. Acela care se cobora dintr-un neam de cavaleri străluciţi ai evului mediu, acela care era pătruns de sentimentul de demnitate al naţiunii de unde venea el, într-un moment de mare expansiune a ei, pe căi care erau într-adevăr de drept, a simţit dureros orice amintire a unor legături pe care le socotea ofensatoare pentru sufletul său însuşi. Dar independenţa pe care o aveam de fapt şi cu atât mai greu o simţeam tăgăduită de drept, independenţa aceasta a voit-o ei pentru ţara însăşi, şi această independenţă el i-a dat-o, în atâtea momente el a apărat-o, şi când stătea să pornească marea furtună care a prins lumea întreagă, zguduind-o din temelii, la 1914, şi faţă de Rusia şi faţă de Austro-Ungaria şi faţă de Germania însăşi el a ţinut să se ştie că aceasta este *o ţară care se cârmuieşte de sine* şi independenţa, câştigată odată, trebuie apărată în fiecare clipă.

Ea se cere apărată şi astăzi, faţă de furtuni mai mari decât şi acelea de atunci, şi mai primejdioase pentru viaţa liberă a naţiunilor, pentru viaţa demnă a Statelor.

Între marile taine ale istoriei omeneşti este şi aceia că oamenii care au trăit odinioară îndeplinind o misiune răsar din nou ca amintire tocmai atunci când este vorba de a se apăra opera lor. Carol I vine la vreme, pentru a ne aminti lucruri pe care mulţi le-au uitat, pentru a impune cu simţul lui superior de demnitaţi, ceea ce oamenii care n-au tot ce poate da rasa, strămoşii, pe care el i-a avut, uită prea uşor: că moartea morală a unei naţiuni, prin părăsirea neatârnării sale, nu este decât cel dintâi pas pentru moartea ei materială.

13 noiembrie 1940

Constantin Kirițescu vorbeşte în Amfiteatrul Fundației Universitare Carol I despre *„O mare personalitate morală - Carol I, Regele întemeietor“*.

9 mai 1941

Cu ocazia semicentenarului Fundației Universitare Carol I se emit 5 timbre jubiliare:

1. Regele Carol I alături de regele Mihai. Culoarea sepia.
2. *„Ceea ce se zideşte cu înţelepciune şi cu dor de ţară trainic rămâne“*. Culoarea bronz.
3. Prima clădire a Fundației, inaugurată în 1895, încadrând placa de marmură cu un citat din discursul inaugural al Regelui Carol I: *„ După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, aşa va fi şi România de mâine“*. Culoarea Brique.
4. Ex-librisul bibliotecii aplicat pe o carte deschisă peste care se află coroana regală, încununată cu lauri. Culoarea violet.
5. Clădirea inaugurată în 1914, cu statuia ecvestră a Regelui Carol I. Culoarea roşu.

Cu acest prilej este bătută şi o medalie cu efigiile celor doi Regi-Carol I şi Mihai.
Medalia , executată de sculptorul G. Stănescu, are pe revers inscripția *„O jumătate de veac de la întemeierea Fundației Regele Carol I, 1891-10 mai 1941“,* textul fiind încadrat sus de cifrul Regelui Carol I.

(Emisiunea de timbre şi medalia centenarului Bibliotecii Fundației)

(Emisiunea filatelică specială pentru refacerea bibliotecii, 1945)

Palatul Fundației Universitare Carol I
Al. Tzigara-Samurcaş, 1944 (342)

Bombardamentele năpraznice din 24 şi 25 August trecut au nimicit nu numai Palatul Regal, dar şi cele mai de seamă instituţii de cultură din preajma lui – notorii obiective militare, - printre care şi Fundaţia Regelui Carol I.

Restaurarea acestei din urmă clădiri necesitând fonduri considerabile, credem oportun a aduce în discuţie, cu acest prilej, problema măririi instituţiei regale, în legătură mai ales cu concursul din primăvara anului 1943 având ca obiect „sistematizarea pieţii Palatului Regal", recte şi oficial denumită „Piaţa Regele Carol I".

Promisa publicaţie a Ministerului Lucrărilor Publice, cu reproducerea celor 25 de proiecte prezentate la concurs, nemaiapărând, se va recurge la raportul separat ce, ca membru al juriului, am depus Preşedintelui Comisiunii, cât şi la lucrările prezentate, care, aparţinând acum Municipiului, intră în domeniul public şi pot fi toate utilizate pentru noi combinaţii, precum este cea de faţă.

Limitând problema sistematizării numai la clădirea Fundaţiei, se vor cita din programul concursului, publicat în *Monitorul Oficial* nr.217/17 sep. 1942, numai următoarele articole referitoare la acel imobil şi anume:

Art.2. Se va amenaja în faţa Palatului Regal o piaţă festivă, bine proporţionată faţă de volumul şi dimensiunile acestui palat, cu un cadru arhitectural – Palatul Regal.

Art. 3. Proiectul de sistematizare va ţine seamă de cadrul datelor existente. Clădirea Palatului Regal va fi respectată. Clădirea Fundaţiei Regele Carol I poate fi păstrată, eventual transformată sau chiar suprimată. În acest din urmă caz, se va rezerva în cadrul acestei pieţi terenul necesar având o suprafaţă circa de 2 ori mai mare ca actuala.

Art.5. Imobilele ce vor fi proiectate în acest spaţiu pot fi prevăzute cu portice de circulaţie şi prăvălii, la parter, în total sau în parte.

Întru susținerea „păstrării“ Fundației vom aminti considerentele de care credem că e imperios necesar să se țină seama şi anume de actul de întemeiere al Instituției, săpat în lespedea de marmură din sala de onoare, prin care, în 3 Mai 1891, Marele Ctitor preciza:

„Alegând Noi Înşine locul viitoarei clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reşedința Noastră, adică sub ochii şi sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța Patriei şi unul din sprijinile cele mai temeinice ale trecutului şi dinastiei Noastre“.

Iar cu prilejul inaugurării noului local, în 9 Mai 1914, Regele Carol I, în discursul Său, adaugă: *„Fundația dovedindu-se ca una din pârghiile învățământului superior şi constatând că localul în ființă ajunsese neîncăpător față de cerințele mereu crescânde, am hotărât mărirea lui şi prin clădirea unui amfiteatru pentru cursuri şi conferințe“.*

În pergamentul clădirii, Regele insistă din nou asupra locului destinat instituției: *„am inaugurat noua aripă a Fundației ce se înalță în fața Reşedinței Noastre, sub nemijlocita noastră ocrotire, ca semn al dragostei şi interesului ce necurmat purtăm tinerelor generații“.*

A nesocoti asemenea exprese dorinți ale primului nostru rege, constituie o impietate, asupra căreia nu trebuie să se mai insiste, mai ales la noi, unde tradiția este aşa de puțin respectată. Prin serbarea din 9 Mai 1941 a semicentenarului Fundației Regale s-a întemeiat un început de tradiție, pe care, în loc de a fi fericiți să-l menținem, unii se grăbesc să-l distrugă, spre bucuria vecinilor noştri, care ne tot acuză de lipsa unei continuități culturale.

Reflectând la viitorul Fundației Sale, Carol I încheia discursul Său din 1914 prin următoarea rugă:

„Facă cerul ca veacurile ce vor urma să Ne dea dreptate cu prisos şi ca prin acest locaş al ştiinței să se răspândească, ca dintr-un focar nestins, caldele raze ale unui patriotism luminat asupra neamului românesc“.

În 9 Mai 1941, cu prilejul semicentenarului ctitoriei Marelui Său Înaintaş, Regele Mihai I face următoarea declarație:

Sunt sigur că Fundația Regele Carol I va continua, prin toate mijloacele, să fie un focar de lumină şi loc de formarea caracterelor şi de cimentarea legăturilor dintre generațiile trecute şi cea actuală, de înfrățire între muncitorii aceleiaşi generații şi de ridicare spre generațiile viitoare.

Însuflețit de aceste sentimente, voi fi totdeauna scut ocrotitor şi neostenit muncitor pentru înflorirea Fundației, pentru înfăptuirea tradiționalei ei meniri de a lumina mințile, a înnobila inimile şi a căli voința tineretului românesc în serviciul Patriei şi Neamului.

Dumnezeu să binecuvânteze opera înaintaşilor şi Nouă să ne dea prilej de cinstire a lor, ducând mai departe şi desăvârşindu-le înfăptuirile“.

Iar la doi ani numai după asemenea solemne recunoaşteri a importanței Fundației, cei mai mulți dintre concurenții pentru sistematizarea pieții din fața Palatului Regal – cu câteva excepții numai – decretează dărâmarea Instituției, transformarea ei în chip şi feluri şi mutarea ei de sub ochii regali până în Bulevardul Brătianu; fără a ne convinge că această măsură radicală este neapărat necesară pentru obținerea unui cadru optim Palatului Regal, care rămâne punctul principal al transformărilor ce făceau obiectul concursului. Căci în loc de a atenua defectele arhitectonice ale Palatului, pe care mai toți concurenții le pun în evidență, dărâmarea Fundației ar accentua şi mai tare acest

„potpouri de greşeli arhitectonice“, cum se caracterizează, într-unul din memoriile prezentate, planul d-lui arhitect N. Nenciulescu.

Într-adevăr, prin lungirea pieții, scoborârea Palatului sub nivelul străzii devine şi mai evidentă; iar prin lărgirea ei se măreşte şi mai tare efectul displăcut al celor două aripi asimetrice şi în evantail, care dau clădirii un aspect aşa de straniu şi de disgrațios. Ordinea arhitectonică a Palatului fiind inspirată de colonada centrală, mai veche, a Fundației, legătura între cele două clădiri ar lipsi, dacă ele s-ar îndepărta mai mult ca azi.

Lungimea pieței, de circa 100 m., este bine proporționat cu înălțimea Palatului, de circa 20 m. conform principiului urbaniştilor, preconizând că distanța cadrului de la monumentul pus în valoare să nu depăşească de 5 ori înălțimea acestui monument. Unul dintre puținii concurenți pledează pentru menținerea Fundației, în baza principiului de „conservare a vechilor valori, ideie ce devine tot mai puternică în opinia publică românească“ citând pe cunoscutul urbanist Camille Sitte, care afirmă că „între 58 şi 142 m., variată dimensiunile celor mai mari piețe ale tuturor oraşelor“.

Mărirea pieței Palatului Regal nu este deci absolut necesară; cu atât mai mult, cu cât această piață este şi rămâne croită pe măsura veche a României mici, cu proporțiile în genere altfel reduse decât azi. Măreața piață ce se plănuieşte la sfârşitul Căii Victoriei, împreună cu marile artere, ca impunătorul Bulevard al Regelui Mihai I şi Şoseaua Kisselef (după ce va fi lărgită), va fi pe măsura României întregite, având drept centru Statuia Regelui Ferdinand I cu anexele sale, de o atât mai bogată amploare decât simplul monument al Regelui Carol I din fața vechiului Palat.

Nădăjduim că nu prea târziu, sub glorioasa domnie a Regelui Mihai I, chiar şi piața Ferdinand I să fie întrecută printr-alta de proporții şi mai mărețe, în jurul Arcului de Triumf, sau pe un loc mai spațios în noile cartiere ale oraşului, căruia îi prevedem o cât mai splendidă dezvoltare înspre Nord şi Răsărit.

În aşteptarea împlinirii acestor legitime năzuințe se cuvine să păstrăm însă Piața Palatului Regal în starea existentă şi cu proporțiile corespunzând mediului ei de odinioară, ce nu se poate şi nu trebuie fundamental schimbat.

Discrepanța ar fi prea mare între o piață monumentală, tăiată de o biată Cale a Victoriei şi înconjurată de numeroase frânturi de străzi şi monumente megieşe disparate, ca Ateneul, Ministerul de Interne şi altele.

Respectând deci tradiția şi cele două clădiri regale, ce-şi fac față, Piața poate fi reformată, retuşându-se, pe cât posibil, principalele cusururi ale Palatului Regal.

Într-acest scop, cei mai mulți dintre concurenți au căutat prin corpuri de clădire simetrice să acopere, să mascheze asimetria aripilor ce nu sunt perpendiculare pe fațada centrală a Palatului. Prin această măsură se închide piața, dându-i-se un contur mai precis în haosul produs prin dărâmările care izolează Fundația într-o situație aşa de nefavorabilă.

Mulți dintre candidați caută să ascundă aripile defectuoase ale Palatului printr-o nouă clădire a Fundației, pe care o mută mult mai departe.

Soluția cea mai fericită ar fi ca aceste clădiri salvatoare ale disimetriei Palatului să facă un corp cu actuala Fundație. Piața actuală s-ar mări puțin prin concavitatea cuprinsă între vechea Fundație legată de noile ei aripi. Spre a nu se întrerupe penetrația străzilor Wilson şi C.A. Rosetti pe piață, noul complex de clădiri ar fi întrerupt la parter prin câte un pasaj cu portic de fiecare parte, legătura între corpul central şi aripile Fundației făcându-se la etaj.

O bună soluție în acest sens dă proiectul cu „moto 18“, al d-lor arhitecți Ghiulamila şi Smărăndescu. Insuficiențele acestui plan pot fi împlinite prin adaptarea părților satisfăcătoare din alte proiecte, deoarece nici unul din ele nefiind destinat a fi executat întocmai, toate pot servi drept sugestii pentru lucrarea definitivă ce se va alcătui. În cazul de față ameliorarea proiectului Nr.18 se poate obține prin împrumuturi din proiectul cu motto „Bona Fide“. S-ar menține deci aripile nou create în fața Palatului, formându-se astfel două piețe laterale: una mai mare în fața Ateneului şi alta în fața intrării Ministerului de Interne păstrându-se o circulație perfect organizată între piața Teatrului Național până dincolo de Ateneu, în str. Lahovary.

S-ar crea în fața Palatului Regal o piață de formă trapezoidală, latura cea mai mare a trapezului, alcătuită din clădirea Fundației, modificată şi mărită, devenind aproape odată şi jumătate cât distanța actuală dintre Palat şi Fundație.

Noua piață având aproximativ 12h. ar fi ceva mai mare decât cea actuală, în proporție totuşi cu Palatul Regal; ea ar fi destul de liniştită, deşi bine deservită prin noua arteră principală din dosul Fundației.

Fundația ar căpăta amploarea cerută şi o a doua față unitară spre biserica Boteanu, ce nu ar mai fi sacrificată. În această nouă mărire a Fundației s-ar putea instala şi Societatea Regală Română de Geografie, a doua ctitorie a Regelui Carol I, care deşi înființată în 1875, nu are încă adăpost propriu, cu toate că Suveranul țării este preşedintele efectiv al Societății.

Potrivit şi articolului 5 din programul concursului, fațada a doua, dinspre marea arteră de circulație legând piața Ministerului cu cea a Ateneului, va trebui prevăzută cu prăvălii în vederea măririi veniturilor instituției, ce se întreține prin mijloace proprii, fără vreo subvenție de la Stat.

În cele două aripi, ce s-ar adăuga la vechea clădire a Fundației, s-ar putea adăposti Fundația Regele Mihai I, pe o parte, iar într-alta Administrația Domeniilor Coroanei, întreg Palatul Fundației astfel mărit deservind aşezămintele regale azi răzlețite în localuri improprii. În parter s-ar putea instala Librăria cu publicațiile Fundației şi desfacerea produselor Domeniilor şi ale fermelor regale. Tot în parter s-ar deschide, în față, Biblioteca pentru copii, de atâta vreme preconizată.

Arhitectura noului Palat s-ar armoniza cu aceea a Palatului Regal şi a Ministerului de Interne, în aşteptarea ca şi în partea dreaptă a Fundației să se ridice o clădire la fel, în locul celei actuale, total asimetrice.

Enorma mansardă actuală a Fundației s-ar înlocui prin două caturi în stil clasic, dominând cele trei corpuri ale clădirii ce ar căpăta astfel un aspect într-adevăr monumental, demn de a sta în fața Palatului Regal.

Soluția concretizată în planul alăturat mai prezintă şi marele avantaj – în zilele de acum, mai ales – de a fi cea mai puțin costisitoare, prin reducerea la minim a dărâmărilor, aşa de nechibzuite în celelalte proiecte ale concursului. Fundația posedând vastul teren vecin din str. C.A. Rosetti Nr.4, exproprierile necesare măririi ar fi relativ mici şi reclamate mai ales de prelungirea şi lărgirea străzii Academiei, care constituie o necesitate urbanistică, independent de nevoile Instituției Regale.

Încheind, socot de a mea datorie să insist din nou asupra greşelii ce s-ar comite, adoptându-se propunerea unora, de a se dărâma creațiunea Primului nostru Rege, de la care Capitala nu are nici o altă amintire arhitectonică, Palatul Regal nefiind opera Sa.

Dacă adevărat este că popoarele trăiesc şi se fălesc prin monumentele lor, atunci să nu comitem sacrilegiul de a distruge tocmai cea mai personală dintre operele durate de Întemeietorul Regatului român. Să păstrăm nucleul original al clădirii ce, în decursul vremii, se va fi tot mărit potrivit nevoilor mereu crescânde, dându-ne imaginea unei dezvoltări organice pe măsura cerinţelor noi ale trecutului.

Cum de la România mică a lui Carol I s-a trecut la ţara întregită de azi, tot astfel, în chip firesc, de la vechea piaţă a Palatului Regal vom păşi triumfători spre măreţele plăsmuiri ale viitorului, respectând însă fără a ne ruşina, modestia temeinicelor şi aşa de sănătoaselor realizări ale Întemeietorului Regatului român.

(Piaţa Palatului cu biblioteca distrusă, 27 decembrie 1989)

Un model cultural: Fundaţia Universitară Carol I

Anca Podgoreanu, Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“, 2006

La sfârşitul anului 1989 s-a consumat acea tragedie care ne-a amintit de inchiziţie: în centrul Bucureştiului, cu somptuoasele lui monumente arhitectonice, singură şi lipsită de apărare, o bibliotecă, de mare rezonanţă, şi-a pierdut cărţile în flăcări, ca într-un autodafeu pe care memoria colectivă l-a recunoscut îngrozită. Cine pronunţase sentinţa şi, mai ales, de ce?

Poate că, la distanţă de 45 de ani, asemenea distrugerii statuii lui Carol, un simbol al permanenţei şi stabilităţii ridicat în faţa bibliotecii, se plănuia o altă execuţie tacită, de data aceasta, asupra bătrânei ctitorii regale. O modalitate disperată prin care istoria trecută putea să dispară definitiv în cenuşa prezentului.

În sclipirile stranii ale focului care îşi desăvârşea lucrarea de aneantizare a unei jumătăţi de milion de volume, acei dintre noi care ne-am petrecut tinereţea în băncile

bibliotecii am trăit spectacolul grotesc şi şocant ca pe o pierdere dramatică a unei părţi din fiinţa noastră. Incendiul a lăsat în urmă o nevoie imperioasă de reîncărcare, de reînnoire printr-o scuturare a acelor semnificaţii impuse eului nostru moral şi intelectual de un timp străin, printr-o golire bruscă, dureroasă şi o purificare îndelung aşteptată.

Atunci au început să se cristalizeze primele înţelegeri, la început mai timide, apoi din ce în ce mai limpezi, conturând un nou început.

Istoria prezentă este o sumă de utopii individuale, divergente sau convergente care, pentru a deveni viabile, au nevoie să fie recunoscute în ordinea importanţei lor într-o strategie naţională. Au nevoie de un sistem de reprezentare, de punere în operă. Când încercăm să ne raportăm la idealurile unui timp îndepărtat, să ne căutăm rădăcinile, mai vizibile sau mai ascunse, pârghiile noastre de recuperare a acelui timp sunt destul de fragile. În cei peste şaisprezece ani de inevitabilă schimbare am trecut prin trepte succesive de decriptare a trecutului, de la cel mai îndepărtat spre cel imediat. Întrebarea care s-a insinuat în încercările noastre progresiv coerente de recuperare a trecutului bibliotecii a fost şi, în parte, mai persistentă şi acum: în ce măsură ideea de fundaţie regală mai este astăzi actuală, cât din Fundaţia universitară ctitorită de regele Carol I şi care i-a purtat numele jumătate de secol, ne mai reprezintă, nu cumva noua Bibliotecă Centrală Universitară, reconfigurată după 1948, are o legitimitate mai mare, printr-o formă de funcţionare întărită în alţi cincizeci de ani, opusă celei regale?

Mărturiile istoriei, contextele politice variabile, perseverenţa oamenilor care au privit mereu biblioteca ca un tot organic, au făcut posibilă alegerea acelui traseu care, dincolo de obstacolele inerente, a asimilat perioada atât de fecundă a instituţiei regale ca pe un model exemplar. Recunoaşterea adevărului istoric despre bibliotecă a însemnat şi recuperarea unei identităţi pierdute în atâţia ani de negare sau mistificare.Vechea Fundaţie ne oferă posibilitatea unei priviri în oglindă, în acea continuitate care ne-a fost refuzată şi prin care ne putem în sfârşit înţelege mai bine pe noi înşine şi rolul nostru în viitor.

Deşi importanţa Fundaţiei a fost tăinuită îndelung, elemente ale alcătuirii şi gloriei ei au răzbătut în timp, s-au contopit cu acţiunile noii instituţii, dându-le acea aură de temeinicie şi seriozitate proprie începuturilor. O identitate bine definită reprezintă pentru bibliotecă o marcă de noblеţe şi reprezentativitate, o carte de vizită în contactele interne şi internaţionale. Este ceea ce a urmărit Carol I când şi-a propus să ofere naţiunii române o construcţie spirituală unică, un lăcaş de studiu pentru tineri; o bibliotecă totdeauna deschisă care să reprezinte intrarea în marea elită europeană.

Carol înfiinţează Fundaţia la împlinirea a 25 de ani de la suirea pe tron, timp în care s-a interesat permanent de viaţa culturală şi ştiinţifică românească. Prezent la festivităţile de celebrare a Universităţii şi la şedinţele Academiei Române, regele are adesea un discurs vizionar: *„Universităţile noastre* – spune el la aniversarea celor 25 de ani de la inaugurarea Universităţii din Bucureşti – *nu sunt numai ale Românilor; ele pot deveni, prin renumele lor, un focar de lumină al unei mari părţi a Răsăritului“* **(56, T.3, p. 57)**; Universitatea este *„templul ştiinţei“,* menit *„a lumina calea viitorului“,* iar învăţământul înalt este *„hrana sufletească a poporului“.*

În cuvântarea ţinută la inaugurarea Palatului Universităţii din Iaşi, din 29 oct./2 nov. 1897, Carol I îşi împărtăşea acel sentiment puternic, care consfinţeşte prestigiul culturii superioare, că *„Nu numai cu numărul soldaţilor şi cu dezvoltarea vieţii economice se*

măsoară astăzi puterea statelor. Un factor de căpetenie, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură".**(56, T.3, p.288)**

Academia Română a fost aşezământul care, sub ochii regelui, *„a crescut, s-a dezvoltat şi a ajuns a fi o însemnată instituţiune de cultură, având înrâuririle cele mai binefăcătoare asupra limbii şi literaturii noastre"*. La 1891 Carol I observa *„temelia trainică"* a limbii româneşti care *„n-ar fi putut niciodată să fie primejduită, având rădăcini prea adânci şi un reazim prea puternic în cărţile bisericeşti, în cronice şi în poezia populară"*.**(56, T.3, p.100)** Preocuparea lui pentru a păstra rădăcinile neamului românesc reprezintă o lecţie de istorie extrem de vie, dar şi o modalitate de a dezvălui multiple confluenţe. În comunicarea prezentată la Academie în 7/20 martie 1901, Carol dezvăluie date privitoare la români aflate în coresponenţa regelui Frederic al Prusiei.

Regele concentrează în Fundaţia sa toate principiile şi direcţiile unui timp istoric atât de contradictoriu, dar supus modelării sale permanente, pe care regii de după el, Ferdinand şi Carol al II-lea, îl vor fructifica şi specializa.

Fundaţia regală devine un reper al vieţii intelectuale româneşti, un barometru al nivelului de studiu şi pregătire al tinerimii studioase. În scrisoarea din 3 mai 1891 către Preşedintele Consiliului de Miniştri, generalul I. Em. Florescu, regele Carol I îşi motivează alegerea prin *„pilda bunilor Domni din trecut"* şi prin realizările din pătrarul de veac petrecut pe pământ românesc. Puterea exemplului este o constantă a politicii lui Carol, precum şi aplicarea consecventă a principiului continuităţii şi al tradiţiei ca *„temelii neclintite"* pentru dezvoltarea ţării.

Regele urmăreşte în special rolul cultural al Fundaţiei şi cel de formare a caracterelor, independent de implicaţiile politice. *„Instituţia regală* – va scrie Al. Tzigara-Samurcaş mai târziu – *n-a luat parte sub orice formă la vreo mişcare în afară de preocupările curat culturale, păstrându-şi veşnic neturburată seninătatea academică, necesară dezvoltării ei, potrivit dorinţei supreme a Augustului ei întemeietor"*. **(332, p. 198)**

„Locaşul de studiu", atât de necesar *„junimii universitare"* se va înălţa pe un loc ales de rege, în faţa Palatului regal, după planurile arhitectului francez Paul Gottereau, cu cheltuiala lui Carol I care pune la dispoziţia Ministerului Cultelor şi Instrucţiunii Publice suma de 200.000 lei în rentă 5%. Va înzestra biblioteca cu cărţi, va dona medalii şi reproducerea plachetei aşezate pe casa locuită la Berlin, va da un imbold celorlalţi donatori dornici să-i susţină proiectul. Directorul Fundaţiei va fi ales de rege în persoana profesorului Al. Tzigara-Samurcaş. Începând din 1 ian. 1899, acesta va ocupa funcţia de director până la pensionare, în 7 decembrie 1946. Cariera lui Tzigara-Samurcaş s-a format sub îndrumarea lui Carol I care îi va acorda şi o bursă *„pentru studii în străinătate"* pe o perioadă de 3 ani. Se specializează în muzeografie, dar la îndemnul regelui ia parte la organizarea şi catalogarea colecţiilor din vastele biblioteci germane. În 1897 obţine la Berlin Certificatul care atestă cunoaşterea problemelor importante ale bibliotecii. Carol I a avut acest merit extraordinar să pregătească pentru funcţii importante pe cei mai buni profesionişti. Al. Tzigara-Samurcaş va deveni la 1 octombrie 1906 şi directorul Muzeului de la Şosea, de Artă naţională.

An de an, la 9 mai, au loc festivităţile Fundaţiei la care participă întreaga familie regală. Ceremonialul este mereu acelaşi. Directorul Fundaţiei, Al. Tzigara-Samurcaş, citeşte raportul despre mersul instituţiei. La ora douăsprezece şi jumătate sau

patrusprezece regele primeşte în audienţă pe ministrul Instrucţiunii publice (M. Vlădescu, C.C. Arion sau Spiru Haret), pe prorector şi pe directorul Fundaţiei. Prorectorul îi înmânează raportul, iar Tzigara-Samurcaş un volum legat cu teze şi lucrări speciale de la Universitatea din Bucureşti şi din Iaşi, tipărit de Fundaţie.

Misiunea ctitoriei lui Carol era precis stabilită încă de la înfiinţare şi prevedea în primul rând un loc de studiu pentru studenţi, apoi ajutorarea celor care *„întreprind lucrări speciale sub direcţiunea profesorilor sau pentru tipărirea tezelor"*, precum şi acordarea de subvenţii celor lipsiţi de mijloace. Al. Tzigara-Samurcaş a păstrat vie timp de aproape jumătate de secol această misiune, *„necurmatul interes al regelui pentru instrucţiune"*. La 14 martie 1895, cu prilejul inaugurării Fundaţiei, regele rosteşte o cuvântare în care îşi dezvăluie crezul şi speranţa în viitorul ctitoriei sale: *„După cum va fi tinerimea noastră de astăzi, aşa va fi şi România de mâine"*. Un crez extrem de actual, uitat adesea de politicienii ţării.

Iată cum funcţiona Biblioteca în anii 1910-1912. Studenţii intrau cu un permis eliberat pe baza cărţii de student. Puteau beneficia de permis şi particularii, pe baza unei cereri scrise. Valabilitatea unui permis se prelungea anual. În anul 1911, de exemplu, s-au adăugat 506 permise noi, pentru studenţii de la Facultatea de drept, medicină şi teologie, pentru 12 elevi de la Şcoala de arte frumoase şi 115 profesori secundari. S-au înregistrat 51.150 de cititori care au consultat 59.838 de volume. De la 5 la 7 după amiază biblioteca era închisă, iar în acest interval aveau loc lucrări practice ale Seminarului de istoria românilor, Cursuri de istoria artei cu proiecţii. Biblioteca era deschisă 9 ore, dintre care 3 ore seara.

Regele dorea ca două luni, vara, biblioteca să fie închisă.

Profesorii indicau numărul de lucrări noi necesare studiilor universitare. Lucrările importante, cerute de studenţi prin *„cartea de deziderate"* se aflau în sala de lectură. Se efectuau de către bibliotecari dări de seamă din revistele de specialitate.

În sălile de lectură se aflau peste 100 de titluri de reviste străine. Prin depozitul legal se introduceau lucrări cu caracter ştiinţific, multe importante privitoare la limba şi literatura română. Se primeau donaţii din partea Academiei Române, a ministerelor, primăriei, a diferitelor societăţi şi institute.

În acelaşi an 1911, Fundaţia avea 5 bursieri de la Universitatea din Bucureşti şi 3 de la Iaşi. Au mai primit ajutoare pentru teze 2 studenţi de la Universitatea din Bucureşti (200 lei şi 314 lei pentru tipărirea tezelor) şi 2 de la Iaşi. S-au realizat 2 lucrări speciale sub îndrumarea profesorilor şi s-au acordat premii de 50 de lei pentru cele mai bune 6 lucrări la seminarul profesorul D. Onciul. Suma de 1.000 lei s-a împărţit la 19 studenţi ca subvenţii. Toate aceste date apăreau în Raportul anual, semnat de prorector (în 1911 era profesorul I. Bogdan).

Numărul crescând al cititorilor l-a determinat pe rege să achiziţioneze imobilul lui Gr. Păucescu şi să cerceteze cu mare atenţie planurile aceluiaşi arhitect Paul Gottereau. Fundaţia, inaugurată de Carol I la 9 Mai 1914, era cam de 4 ori mai mare decât corpul iniţial din 1895. Fericit că poate oferi Universităţii *„o clădire care face cinste celor ce au executat-o şi vrednică de înaltul ei scop",* Carol rosteşte un discurs plin de învăţăminte, un testament peste timp: *„Nu uitaţi însă niciodată că ştiinţa trebuie însoţită cu cultura inimii, cu iubire de ţară şi cu demnitatea vieţii, pentru ca roadele ei să fie binecuvântate şi cu adevărat folositoare binelui obştesc şi Patriei"*.

Frumusețea clădirii, caracterul ei special de așezământ superior de cultură, reprezintă încununarea unui destin. *„Ca un adevărat Palat regal“* cum va scrie S. Mehedinți, Fundația păstrează amprenta inițiatorului ei, *„Căci acolo va fi şi va trăi în veci o parte din personalitatea regelui Carol“.*

Convins de rolul crescut al Fundației în viața ştiințifică şi culturală a Bucureştiului, noul edificiu este prevăzut cu un Amfiteatru de 500 de locuri în care vor răsuna vocile cele mai autorizate ale timpului. Maxima înflorire şi pătrundere în conştiința publicului se realizează între cele două războaie mondiale.

În 1926, cu un an înainte de a muri, regele Ferdinand creează cu ocazia împlinirii vârstei de şaizeci de ani, la Iaşi Fundația care-i poartă numele şi care este destinată educației tinerilor şi cercetătorilor din domeniul ştiințelor fizice şi naturale. După modelul Fundației lui Carol, ctitoria lui Ferdinand avea o bibliotecă cu săli luxoase, cu depozite bogate de cărți şi se orienta mai mult spre educația culturală a copiilor de militari.

În 1921 ia ființă Fundația Culturală Regală Principele Carol având ca rol culturalizarea satelor, cu ajutorul Căminelor culturale şi a Echipelor regale studențeşti. Fundația a făcut posibilă apariția revistei populare *Albina,* a colecțiilor *Cartea Satului* şi *Biblioteca Albinei.* Carol II a înființat şi alte fundații, în 1931, Institutul de Cercetări Ştiințifice „Regele Carol II“, de la Cluj, iar în 1933 Fundația pentru Literatură şi Artă „Regele Carol al II-lea“.

Amintind aceste fundații regale, care îşi au izvorul în prima ctitorie regală a lui Carol I putem să desprindem mai exact configurația culturală a societății româneşti în dezvoltările istorice succesive.

Existența fundațiilor regale, pe care astăzi le descoperim treptat, au situat cultura română la o altă scară a valorilor în fața lumii civilizate.

„Fundația e vie – spunea D. Gusti în 1933 despre Fundația Universitară Carol I – *nu numai prin serviciile propriu-zise de bibliotecă pe care le aduc, dar pentru că a ştiut şi a putut să pătrundă în viața ştiințifică, literară şi culturală a vremii“.***(139, p. 43)**

Manifestările şi publicațiile Fundației Universitare Carol I s-au reluat sub alte forme în deceniile următoare. În anii ’80, sub genericul *„Ateneele cărții“,* în Aula Bibliotecii Centrale Universitare comunicările oamenilor de cultură vor răsuna din nou, se vor organiza expoziții de carte, de pictură, se vor recita poezii şi interpreta partituri muzicale.

Începând cu anul 1970 Biblioteca va publica serii de lucrări bibliografice din domeniul literaturii, istoriei, filosofiei reuşind să susțină cu informație valoroasă, printr-un profesionalism dedicat, cercetarea şi studiul universitar.

Fundațiile au fundamentat ierarhia valorilor, au determinat elitele intelectuale să pătrundă în toate straturile societății şi să realizeze o comunicare de gând şi de suflet.

„Fundațiile sunt dovezile dragostei Dinastiei față de țară – scria Petru Comarnescu în Revista Fundațiilor Regale. *Ele ilustrează pilduitor nevoile şi condițiile pe care cei trei regi le-au trăit dominând şi străduindu-se să ridice statul şi neamul românesc“.* **(66, p. 784-785)**

Biblioteca Centrală Universitară a primit în Anul Carol I întregirea denumirii cu numele întemeietorului ei ca semn al dobândirii locului firesc şi deplin în rândul marilor aşezăminte culturale şi ştiințifice româneşti.

14 martie 1995

În localul impropriu din Calea Plevnei nr.59, unde a funcţionat Biblioteca Centrală Universitară după distrugerea ei din decembrie 1989, se aniversează Centenarul inaugurării bibliotecii. Este prima recunoaştere oficială, după 50 de ani, a continuităţii vechii ctitorii regale.
O prezentare istorică, dar şi a valorii ştiinţifice a instituţiei a fost susţinută de prof. univ. dr. Ion Stoica, directorul bibliotecii. Alte omagieri sunt aduse de Preafericitul Patriarh Teoctist, de ministrul Învăţământului, Liviu Maior, de rectorul Universităţii din Bucureşti, profesorul Emil Constantinescu, şi de alte personalităţi ale vieţii culturale. O bogată expoziţie de cărţi, fotografii, articole din ziare şi reviste însoţeşte evenimentul.

17 octombrie 1995

Se lansează Indicele bibliografic adnotat al *Revistei Fundaţiilor Regale,* redactat de specialiştii bibliotecii. Sunt invitaţi la acest eveniment Ruxandra Oteteleşanu, Petronela Negoşanu, Pericle Martinescu şi Barbu Brezianu care evocă cu multă emoţie atmosfera din jurul revistei, dar şi importanţa conferinţelor ţinute în Amfiteatrul Fundaţiei.

(Imagini de la Centenarul bibliotecii şi de la redeschiderea acesteia în 2001

Pagina alăturată: *Săli de lectură în clădirea nouă, corpul Boema)*

20 noiembrie 2001

Se redeschide Biblioteca Centrală Universitară, în corpul Boema, construit pe terenul cerut de N. Iorga pentru extinderea Fundaţiei într-o interpelare în Camera Deputaţilor din 14 martie 1929.
Evenimentul are o importanţă naţională. Participă preşedintele ţării, Ion Iliescu, primul-ministru Adrian Năstase, Baroneasa Emma Nicholson, reprezentanta permanentă a Parlamentului european, Abdelaziz Abid, reprezentantul UNESCO, rectorul Universităţii, prof. univ. dr. Ioan Mihăilescu, membri ai guvernului şi corpului diplomatic etc.

Anul 2001 are pentru Bibliotecă şi o altă semnificaţie: se împlinesc 110 ani de la întemeierea de către Carol I a Fundaţiei în 3 mai 1891.
Cu prilejul redeschiderii bibliotecii se editează un album-eseu intitulat *Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti - o bibliografie a existenţei.*

(Biblioteca după redeschiderea din 2001.
Corpul Fundaţie şi corpul Boema)

27 septembrie 2004

Se comemorează în Holul Aulei Bibliotecii Centrale Universitare 90 de ani de la moartea regelui Carol I. Se vernisează o expoziție de carte, fotografii şi obiecte din vechea Fundație intitulată *Ctitori şi aşezăminte.*
În anul 2004 se împlinesc şi 90 de ani de la a doua inaugurare a Fundației Universitare Carol I, la 9 mai 1914. Invitatul acestui eveniment este prof. univ. dr. Ioan Scurtu care conferențiază despre personalitatea lui Carol I şi importanța domniei sale.
În a doua parte a zilei, prof. univ. dr. Nicolae Rauş dezvăluie publicului prezent în sala GalAteCa obstacolele şi munca depusă împreună cu Viorica Moisuc la realizarea ediției de *Însemnări zilnice: 1937-1951* ale regelui Carol al II-lea.

„O privire obiectivă ne conduce la concluzia că cei 48 de ani de domnie ai lui Carol I au marcat o etapă de mari progrese pentru România în plan demografic, economic, social, administrativ, politic, cultural. În 1886, România avea 4.115.818 locuitori, iar în 1914 ajunsese la 7.771.341 locuitori. Dintr-o țară vasală Imperiului Otoman, România a ajuns un stat independent şi respectat în Europa, dorit de ambele tabere aflate în conflict, începând din iulie 1914. Prin reformele înfăptuite, România intrase într-un ritm rapid de dezvoltare economică; dintr-o țară aproape fără industrie ajunsese să dispună de cele mai mari şi mai performante rafinării din Europa; dintr-o țară fără monedă națională, România avea după 1900, una dintre cele mai puternice valute de pe continent. Sistemul de guvernare stabilit prin Constituția din 1866 şi-a dovedit viabilitatea. Monarhia constituțională devenise o realitate, intrată în conştiința publică.“

Ioan Scurtu, 2004 (290, Vol.1, p.233-234)

Biblioteca Centrală Universitară
din Bucureşti
vă invită
Luni, 27 septembrie 2004
la
Vernisajul expoziției de carte: "Ctitori şi aşezăminte"
(Holul Aulei, Calea Victoriei, nr.88, orele 12[00])
şi la
Conferința: "Memoriile lui Carol al II-lea - document de istorie şi de cultură"
(Sala Galateca, Str. C.A. Rosetti, nr.2-6, orele 13[00])
Participă: prof.univ.dr. Ioan Scurtu şi conf.univ.dr. Nicolae Rauş
90 de ani

(Afişe ale manifestărilor din 27 septembrie 2004)

(Directorul bibliotecii, prof univ.dr. Mireca Regneală, şi prof. univ. dr. Ioan Scurtu în Holul Aulei la vernisajul expoziției din 27 septembrie 2004)

10-11 noiembrie 2005

Sărbătorirea Zilelor Bibliotecii s-a aflat sub semnul împlinirii a 110 ani de la inaugurarea Fundației Universitare Carol I. Evenimentul a fost marcat de mesajul Majestății Sale Regele Mihai care şi-a exprimat convingerea că în vremurile noastre, când cartea pare a fi pusă în urma Internetului şi a Televiziunii *„baza învățământului stă tot în cărți şi în profesorii buni“*. Şi a încheiat: *„Pentru continuitate mă aflu la BCU, pentru a reda viață Fundației Carol I“*. Au evocat Fundația şi importanța ei covârşitoare în dezvoltarea ştiințifică şi culturală a Capitalei acad. C. Bălăceanu-Stolnici, prof. Neagu Djuvara, Gabriel Liiceanu, Mihai Dimitrie Sturdza, Radu Ionescu, Tudor Berza. Romfilatelia a lansat emisiunea de timbre *„Biblioteca Centrală Universitară (fosta Fundație Univeristară Carol I) – 110 ani de la Inaugurare.“*

O tradiție a Zilelor Bibliotecii o constituie lansarea, la fiecare ediție, a unei lucrări de cercetare bibliografică, dedicată unei personalități a culturii române în relație cu biblioteca şi învățământul, elaborată de specialiştii bibliotecii.
În anul 2004 s-a lansat biobibliografia adnotată *Alexandru Tzigara-Samurcaş* (prezentată de prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu, criticul de artă Ioana Vlasiu şi Tudor Berza, nepotul lui Tzigara-Samurcaş). În 2005, s-a lansat biobibliografia adnotată *Spiru C. Haret* (prezentată de acad. Mircea Malița şi prof. univ. dr. Sorin Cristea).

(Emisiune de timbre cu prilejul Anului Carol I, 2006)

"... nu este altă mai frumoasă şi mai de folos zăbavă, în toată viaţa omului, decât aceea pentru cetitul cărţilor"
Centrală Universitară - 110 ani de la 1895 - 2005
ROMÂNIA
60 Bani
Fundaţia Universitară Carol I - 110 ani
160 Bani
ROMÂNIA

(Timbrul jubiliar lansat la Zilele Bibliotecii, 2005)

(Pagina alăturată:
Festivitatea dezvelirii plăcii comemorative cu noua denumire a bibliotecii şi a efigiei regelui Carol I de către regele Mihai la 22 mai 2006)

2006 - Anul Carol I

Un omagiu adus Regelui Carol I la împlinirea a 140 de ani de la urcarea pe tron (1866), a 125 de ani de la ridicarea în rangul de rege şi regat (1881) şi a 100 de ani de la Expoziția națională din 1906 în Parcul Carol.

5 aprilie 2006

Se adoptă Hotărârea de Guvern privind denumirea Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti, care apare în Monitorul Oficial nr. 321, 10 aprilie 2006. **(150, p.7)**

„În temeiul art.108 din Constituția României, republicată, şi al art.2 lit. a) din Ordonanța Guvernului nr.63/2002 privind atribuirea sau schimbarea de denumiri, aprobată cu modificări şi completări prin Legea nr.48/2003,
***Guvernul României** adoptă prezenta hotărâre.*
***Articol unic.** – Denumirea Bibliotecii Centrale Universitare, cu sediul în Municipiul Bucureşti, str. Boteanu nr.1, sectorul 1, se schimbă în Biblioteca Centrală Universitară „Carol I".*

PRIM-MINISTRU,
CĂLIN POPESCU-TĂRICEANU
Contra semnează: Ministerul Educației şi Cercetării,
Mihai Hărdău
Bucureşti, 5 aprilie 2006 "

22 mai 2006

Două evenimente de excepție se integrează manifestărilor dedicate de bibliotecă lui Carol I, ziua de 22 mai căpătând semnificația zilei de 10 mai după schimbarea calendarului.
Are loc, în prezența Majestăților Lor Regele Mihai I şi Regina Ana, precum şi a altor personalități ale culturii române, dezvelirea plăcii comemorative dedicate noii denumiri a Bibliotecii Centrale Universitare şi a efigiei în bronz a Regelui Carol, realizate de sculptorul Eugen Ilina. Tot el este şi autorul bustului lui Carol I care urmează să fie amplasat în firida din fața Sălii profesorilor. Despre această realizare artistică, dar şi despre dezvoltarea artelor plasatice în timpul lui Carol I a vorbit criticul de artă Mircea Deac. El a spus:

„Trăim o zi istorică, cu semnificații aparte. Pe de o parte, asistăm la schimbarea numelui Bibliotecii Centrale Universitare în numele de Carol I *reluând renumele şi tradițiile Fundației Universitare Carol I, pe de altă parte, participăm la dezvelirea de către Majestatea Sa Regele Mihai a efigiei comemorative cu portretul Regelui Carol I, realizat în bronz de către sculptorul Eugen Ilina, un artist cu reale*

perspective de afirmare şi dezvoltare. Artiştii au recunoscut marile merite ale Regelui Carol I la ridicara de monumente, la alcătuirea celei mai bogate colecţii de arte şi la ridicarea Castelului Peleş. Când am scris monografia sculptorului Dimitrie Paciurea am amintit o întâmplare. Fiind încă elev al Şcolii de Arte şi Meserii, în 1891, la vizita Regelui Carol I Paciurea i-a prezentat acestuia un basorelief cu portretul Regelui ceea ce a impresionat asistenţa şi ca urmare el avea să dobândească o bursă de studii în străinătate. Regele Carol I a scos România din anonimat, a făurit independenţa ei şi a pus bazele civilizaţiei şi culturii româneşti. /.../ Fără înţelegerea şi sprijinul Regelui Carol I ca făuritor al culturii româneşti nu s-ar fi dezvoltat pictori ca Şt. Luchian sau Gh. Pătraşcu care au dat strălucire artistică perioadei domniei Regelui Carol I.
Un exemplu de dragoste pentru progres şi civilizaţie şi a cărui efigie aşezată azi pe faţada Bibliotecii Centrale Universitare Carol I apare ca o mărturie, un îndemn pentru încrederea în viitorul României şi dezvoltarea armonioasă a artei".

Un alt moment al zilei a constat în reluarea Conferinţelor Fundaţiei, eveniment de mare prestigiu cultural mai ales între cele două războaie mondiale. Directorul instituţiei, prof. univ. dr. Mircea Regneală a introdus asistenţa în atmosfera epocii, reunind prima ediţie a Conferinţelor sub genericul *„Carol I şi civilizaţia românească".*
Secretarul de Stat, Ilie Taloş, a citit Hotărârea de Guvern prin care se schimbă titulatura Bibliotecii şi a adăugat un mesaj din partea Guvernului României:

„Această instituţie este doar o mică parte din realizările în plan cultural pe care le-a dobândit România în epoca lui Carol I. Putând adăuga aici, Academia, construirea de edificii culturale de prim rang, statui şi monumente publice, universităţi, biblioteci, societăţi, fundaţii culturale. Dezvoltarea culturii a fost de fapt o parte integrantă din dezvoltarea generală a societăţii româneşti în epoca monarhiei constituţionale. După schimbarea din 1989 România a început un lung şi anevoios proces de reparaţie materială şi morală. Această instituţie primeşte numele pe care l-a avut de la început. Hotărârea de guvern pe care am citit-o nu dă un nume unei biblioteci, ci îi redă identitatea.
Dorim Bibliotecii Centrale Universitare Carol I, fosta Biblioteca Centrală Universitară, un viitor pe măsura tradiţiei şi vă asigurăm că guvernul se va strădui să-i asigure cât mai repede repunerea în circuitul cultural".

În primul ciclu al Conferinţelor Fundaţiei conferenţiază: prof. univ. dr. Neagu Djuvara, prof. univ. dr. Zoe Petre, prof. univ. dr. József Kötö, Ioana Pârvulescu, arh. Alexandru Beldiman.

CONFERINȚELE FUNDAȚIEI
„Carol I şi civilizația românească“
22 mai 2006

(Imagini surprinse în timpul conferințelor)

Întâi de toate vreau să amintesc un lucru acela că ultranaţionaliştii noştri ar putea să-şi pună o întrebare: ce caută Carol I, un rege străin, ofiţer prusac, aristocrat occidental, ce putea el să înţeleagă din cultura românească?

Voi încerca să răspund. Chiar dacă regele Carol I nu ar fi fost el însuşi un om de înaltă cultură, un mare cunoscător de pictură, un adorator al poeziei, ca Regina Carmen Sylva, are vreo importanţă ca cel care domneşte şi care imprimă totuşi un anumit stil societăţii pe care o guvernează să fie el însuşi un artist, un specialist, un om extrem de cult? Nu are importanţă.

Mă gândesc la cei care au lăsat un nume în decursul istoriei, de exemplu se spune secolul lui Pericle sau secolul lui Ludovic al XIV-lea, poate Pericle să fi fost un om de cultură foarte înaltă, dar nici Augustus, nici Ludovic al XIV-lea nu au fost mari intelectuali. De ce s-a spus secolul lor? Fiindcă au ştiut cum să imprime epocii pe care au dominat-o din punct de vedere politic o asemenea atmosferă încât într-adevăr să rămână în istorie ca un întreg veac; în definitiv Pericle nu fost decât 20 de ani la putere, dar se vorbeşte totuşi de secolul lui Pericle. Ludovic al XIV-lea a domnit foarte mult, el chiar personal vreo 50 şi ceva de ani, dar nu personalitatea lui contează, ci atmosfera pe care a reuşit să o creeze, protecţia pe care a dat-o marilor spirite. Gândiţi-vă la celebra întâlnire a lui Ludovic al XIV-lea cu Molière la masă. Înseamnă că el a ştiut ce trebuie să facă pentru ca în cadrul domniei lui să fie perioada cea mai strălucită a civilizaţiei franceze. De aceea, părerea mea este că regele Carol a reuşit să aducă ţării noastre, micii noastre ţări din acea vreme care încă era şi din păcate mai e şi astăzi însemnată de anumite reminiscenţe balcanice, o anumită linişte, o anumită atmosferă occidentală. Noi constatăm un singur fapt: că acei 48 de ani de domnie ai lui Carol I coincid cu cea mai frumoasă înflorire a culturii româneşti din toate veacurile. Asta nu poate fi o simplă întâmplare. Faptul că eram de acum într-o ţară relativ liniştită, că politica era, cu toate micile certuri, relativ calmă era ceva ce nu ieşea dintr-o normalitate. Faptul că se deschiseseră porţile către occident înseamnă aceea atmosfera pe care Carol I a ştiut să o creeze pentru ca să se dezvolte în mod armonios cultura română care începuse deja înaintea lui. Mă gândesc totuşi că, este extraordinar, ca în timpul domniei lui Carol I să fi apărut personalităţi atât de diferite şi de strălucite ca Eminescu, Maiorescu, Caragiale chiar Alecsandri, la vârsta lui mai înaintată, oameni din popor cum a fost Creangă, Coşbuc, Barbu Delavrancea, ieşit şi el oarecum de la ţară, Slavici venit din Ardeal şi el. În istorie un Xenopol, un Iorga . Nu vreau să cad în enumerarea marilor creatori ai ţării noastre în epoca lui Carol I, dar totuşi nu numai în domeniile mai cunoscute marelui public, cum este litertatura şi pictura, dar gândiţi-vă că în geologie am avut pe un Drăghiceanu şi pe Cobălcescu. Că Henri Coandă a făcut o experienţă extraordinară care este la originea aviaţiei supersonice şi aşa mai departe, că a avut pe unul din primii speologi din lume, pe Emil Racoviţă, toate lucrurile acestea nu sunt un pur hazard. Şi încă ceva, până şi oameni din popor cum este Brâncuşi, copil de la ţară, sub Carol I, e omul care a plecat pe jos la Paris. Şi aici aş vrea să termin cu o observaţie pe care nu prea am văzut-o făcută în literatura noastră şi anume cum a ştiut Carol I care era foarte germanic

ca mentalitate şi ca educaţie, cum a putut sub domnia lui să existe totuşi o predominantă a culturii franceze. Mai întâi să nu uităm că regele Carol I era pe jumătate francez. Cele două bunici ale lui erau franţuzoaice şi că venirea lui în ţară nu a fost pentru că era o rudă îndepărtată cu regele Prusiei, ci fiindcă era un fel de nepot al lui Napoleon al III-lea. Asta nu trebuie uitat, apoi Carol I vorbea perfect franţuzeşte şi aici aş vrea să deschid o mică paranteză, pentru un lucru care nu este foarte cunoscut de public, şi anume că în dramatica şedinţă a consiliului de coroană de la 3 august 1914, când regele Carol, care după cum ştiţi semnase acel tratat de alianţă cu Puterile Centrale, ar fi vrut să convingă pe oamenii politici români – guvernul mai întâi al lui Ionel Brătianu şi Consiliul de coroană - să dea un aviz favorabil intrării în război a României alături de Germania. Ei bine, ştiţi dumneavoastră că acel consiliu, lucru poate unic în istorie, s-a ţinut în limba franceză? Fiindcă era atât de emoţionat încât se temea ca să întreţină un dialog cu aceşti oameni în altă limbă decât o limbă diplomatică pe care o ştia ca şi limba lui maternă. E un lucru foarte impresionant. Şi un alt amănunt dacă vreţi, toţi aceşti 20 de politicieni români din acea epocă puteau susţine o conversaţie în franţuzeşte. Asta în ziua de astăzi mi se pare deja un fenomen, dar aşa era în acea vreme. Deci este foarte interesant acest fapt că sub domnia lui Carol I, inconstestabil germanofil, foarte apropiat de politica kaiserului, totuşi el nu a făcut niciun gest care să împiedice acea influenţă franceză care continua de aproape 100 de ani, şi exemplul cel mai frapant este faptul că majoritatea monumentelor care s-au clădit în timpul domniei lui Carol I şi care sunt şi astăzi cele mai frumoase monumente din Bucureşti, aproape toate sunt de stil franţuzesc sau făcute de arhitecţi francezi. Un singur lucru vreau să vă mai spun în încheiere: atât de strălucită din punct de vedere cultural a fost această domnie a lui Carol I încât eu cred că la nivelul istoriei ţării noastre ar trebui să se vorbească de secolul lui Carol I.

/Vocaţia de ctitor a regelui Carol I/

prof. univ. dr. Zoe Petre

Maiestate,
Doamnă,
Domnule director,
Onorat auditoriu,

Cred că e cât se poate de potrivit să ne amintim, în acest an atât de înfrigurat de perspectiva ca România să reintegreze durabil spaţiul de libertate, de modernitate şi de cultură al Europei secolului XXI, că datorăm întemeietorului Dinastiei, Regele Carol I, prima epocă de racordare concretă, materializată în instituţii şi edificii, la marile fluxuri ale Europei secolului XIX. Aşezarea în matca lor durabilă a efortului de modernizare a unei întregi societăţi se leagă indisolubil nu doar de stabilitatea generală pe care cei 48 de ani de domnie ai Regelui Carol I a adus-o ţării, ci şi de nobila vocaţie de ctitor pe care monarhul a dovedit-o statornic.

Numeroase instituții fundamentale ale României moderne s-au întemeiat nu doar în spirit, ci şi în piatră, în jumătatea de veac dominată de figura Regelui Carol: Societatea Academică se transformă în 1879 în Academia Română, se construiesc edificii emblematice de prim rang, precum Ateneul Român, Palatul de Justiție, Palatul Poştelor, Palatul Casei de Economii şi Consemnațiuni, Palatul Băncii Naționale.

Între aceste ctitorii, cea pe care o comemorăm azi face parte organic din complexul Pieții Palatului (azi Piața Revoluției, probabil fiindcă a fost una din victimele spectacolului revoluției, transmis în direct, începând din după-amiaza de 22 decembrie 1989). Dominat - paşnic, cu deschiderea nobilă a edificiului, care nu are nimic din aerul de citadelă al altor reşedințe regale, ci o senină comunicare cu trecătorul – de clădirea Palatului Regal, în fața căruia Calea Victoriei devine pentru o clipă, generoasă, astfel că reşedinței monarhului îi răspund Ateneul, apoi clădirea Bibliotecii Universitare, elegant arcuită, acest spațiu sintetizează atât de pregnant o întreagă epocă încât nici măcar forța demolatoare a deceniului ceauşist nu a îndrăznit să o mutileze. Marea victimă a acestei furii, manifestată din primii ani de dictatură, rămâne însă statuia ecvestră a domnitorului, opera marelui Mestrovici, din păcate distrusă imediat după 30 decembrie 1947.

Azi, în vreme ce direcția B.C.U. se străduie să refacă legăturile cu acest nobil trecut, inclusiv prin refacerea Fundației şi, poate, chiar a statuii ecvestre a primului rege, înțeleg din câteva ştiri strecurate timid prin gazete că Primăria urmăreşte, dimpotrivă, să intervină cu brutalitatea moştenită de la precursorii ei imediați, şi să construiască exact între Ateneu, Bibliotecă şi Palatul regal nişte edificii ultra - moderne. Nu ştiu exact ale cui interese venale le poartă acest proiect, urgența căruia mă înfioară, dar cred că nu doar opinia publică, ci toți cei care au salvat Parcul Carol în anii trecuți, în frunte cu preşedintele de azi al României, se cuvine să se mobilizeze din nou în apărarea altei ctitorii din multele pe care le datorăm fondatorului dinastiei de România, Regele Carol I.

Situarea în acest spațiu a Fundației regale şi a bibliotecii a fost deliberată şi emblematică, hotărâtă explicit de voința suveranului, care spunea: *„Alegând Noi înşine locul viitoarei clădiri, am vroit ca ea să se ridice aproape de reşedința Noastră, să o aducă sub ochii şi sub ocrotirea Noastră, fiindcă vedem în tânăra generație speranța patriei şi unul din sprijinile cele mai temeinice ale tronului şi dinastiei Noastre“*.

La 3/15 mai 1891, în scrisoarea adresată Primului Ministru, Regele Carol îşi exprima dorința de a fonda o bibliotecă invocând *„pilda bunilor domni din trecut şi amintirea faptelor împlinite în pătrarul de veac“*. *„Pilda bunilor domni din trecut“* merita cu asupră de măsură să fie invocată cu acest prilej, fiindcă, la originea lor, bibliotecile publice sunt prin definiție ctitorii regale. Gestul prin excelență regal care consacră resurse adesea imense şi energii pe măsură pentru a strânge laolaltă prețioasele cărți, nu pentru a se bucura în taină de ele, ci pentru a le dărui oamenilor, e parte integrantă a vocației şi misiunii regale. Cel dintâi fondator al unei biblioteci publice pe care îl cunoaştem a fost un mare rege al Assiriei, Assurbanipal - stâpânitor al întregului Orient apropiat, faimosul Sardanapal al grecilor (668-628 î.Hr.). Întemeind la Ninive prima mare bibliotecă regală din istorie - din care arheologia modernă a regăsit fragmente – el proclama*: „Am dobândit comorile ascunse ale ştiinței scribilor, am citit scrierile nobile ale sumerienilor şi scrierile întunecate ale akkadienilor, şi am descrifrat inscripțiile în piatră din vremile dinaintea potopului. Le-am strâns pe toate pentru a aşeza pe o temelie veşnică tronul meu regal“*.

Începea astfel o lungă istorie care alătură vreme de milenii regi şi biblioteci: Iulius Caezar, ponegrit cu totul pe nedrept că ar fi incendiat biblioteca din Alexandria, a sporit-o, şi avea, mai cu seamă, proiectul fondării unei mari biblioteci publice la Roma, o instituţie a cărei conducere o încredinţase cu puţin înainte de a fi asasinat marelui savant M. Terentius Varro, autor al unui tratat *De bibliothecis*. Fie că este vorba de cea mai vestită dintre bibliotecile din istorie, cea din Alexandria Ptolemeilor, sau Bibliotecile Ulpiene care se arcuiesc şi azi în jurul Columnei lui Traian, de biblioteca împăratului-savant Constantin al VII-lea Porphirogenetul, de admirabila bibliotecă a califilor abbasizi de la Cordova sau de bibliotecile regale ale Franţei şi Angliei, devenite în timp prin voinţa suveranilor acestor mari ţări biblioteci naţionale - aproape de fiecare dată când ne apropiem de istoria câte unei vestite şi venerabile instituţii menite păstrării cărţilor întâlnim numele unor personaje regale nu doar prin statut, ci şi prin viziunea propriei lor misiuni de păstori ai noroadelor cum spunea Homer. Adesea, dinastii întregi poartă de grijă bibliotecilor: Ptolemeii Soter, Philadelphos, Euergetes, Hadrian care inaugurează biblioteca înaintaşului său şi o sporesc, Cosimo de Medici, fondatorul Marcianei Florentine, e urmat de Lorenzo, cu a sa Laurentiana. George al II-lea al Angliei, care transmite urmaşilor săi, al III-lea şi al IV-lea, nu numai nobila pasiune pentru carte, ci şi generozitatea cu care aceasta e dăruită naţiunii. La fel, biblioteca şi Fundaţia regală în jurul căreia ne-am adunat azi s-a bucurat nu doar de grija întemeitorului ei, ci şi de cea a urmaşilor.

În aceeaşi scrisoare-program pe care am citat-o adineaori, Regele Carol mărturisea că doreşte să înfiinţeze *„un aşezământ spre binele tinerimii universitare de la toate facultăţilor din ţară, înzestrat cu o bibliotecă totdeauna deschisă“*. Grija de a transmite viitorimii pasiunea pentru cunoaştere şi de a da oricărui tânăr merituos posibilitatea de a-şi urma vocaţia se înscrie astfel în inima însăşi a construcţiei instituţionale care a avut drept ţel şi rezultat statul român modern. Cum spunea Plinius despre biblioteca plănuită de Caezar şi realizată, ca un sacru legat, de prietenul său, învăţatul Asinius Pollio, *ingenia homimum rem publicam fecit:* a făcut ca geniul oamenilor să fie parte a statului roman. Tot astfel, regele Carol I a înscris geniul creator al omenirii, păstrat de cărţi, între bunurile fondatoare ale naţiunii române.

/Contribuţia lui Carol I la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale/

prof. univ. dr. Jozsef Kötö

Majestăţile Voastre,

Distinşi invitaţi, Onoraţi oaspeţi,

În cadrul ciclului de conferinţe pe care Biblioteca Centrală Universitară „Carol I“ din Bucureşti îl redeschide astăzi, cu prilejul schimbării denumirii sale, voi face câteva referiri la contribuţia primului rege al României la dezvoltarea teatrului în perioada guvernării sale. Într-un tablou succint al epocii sale, trebuie spus faptul că domnia Regelui Carol I însoţeşte şi contribuie la geneza şi reformarea instituţională a României moderne, la modernizarea vieţii sociale, precum şi la înflorirea literaturii.

În plan politic, aducerea în țară a prințului Carol de Hohenzollern-Sigmaringen a reprezentat o garanție de stabilitate socială şi politică, devenind în foarte scurt timp figura politică centrală a României, cu o serie de atribute care i-au adus o evidentă popularitate: coerență în decizii, tact şi moderație, fermitate, precum şi un acut simț al demnității.

În plan social, printre realizările domniei sale se pot enumera: stabilizarea economică, Constituția din 1866 – care a garantat drepturile cetățeneşti, precum şi o serie de reforme. Până la începutul primului război mondial, a avut loc un proces neîntrerupt de industrializare şi urbanizare, care a zdruncinat din rădăcini vechile instituții şi modul de gândire în societate. Sub influența benefică a domniei sale, s-au creat principalele instituții, s-au format elitele politice şi culturale, ca semn al maturizării vieții publice.

În plan cultural, cuvântul cheie caracteristic al domniei Regelui Carol I este modernitatea în sensul autonomizării şi apoi a democratizării unui câmp cultural, fiind depăşit stadiul în care scrisul artistic era înțeles doar ca mijloc de comunicare. Din decalajele cronologice între cultura apuseană şi cea autohtonă vor decurge câteva diferențe structurale care vor impune probleme specifice ale culturii române: „complexul întârzierii", problema influențelor, problema specificului național – „apriorismul românesc", teorie a lui Lucian Blaga.

În această perioadă, se succed cu repeziciune structuri şi modele dintre cele mai diferite, coexistând clasicismul, romantismul, realismul, naturalismul, simbolismul, sămănătorismul, poporanismul.

După 1866, se confruntau tendințele:

a) prelungirea direcției autohtone a paşoptiştilor, „oameni ai începutului de drum", precum îi numea Paul Cornea sau „mesianicii utopici" – susținători exaltați ai afirmării naționale, precum B.P. Hasdeu, caracterizați de reacția față de îmbrățişarea necritică a Occidentului;

b) „mesianicii pozitivi" – avându-l ca reprezentant de seamă pe Titu Maiorescu, care condiționează adoptarea modelului occidental de adecvarea la „fondul național".

Influența franceză, sub semnul căreia era pusă renaşterea națională, de largă continuitate, masivă şi susținută, a modelat pentru o bună perioadă gândirea şi sensibilitatea românească, având-i ca susținători pe Alexandrescu, Bolintineanu, Alecsandri, Macedonski.

Cu intermitențe, influența germană – prin nume ilustre, precum Gh. Lazăr, Kogălniceanu, Maiorescu, Eminescu, a avut un rol de disciplinare a disponibilității revoluționare.

Generația clasică a realizat prima sinteză de mare anvergură, care unifică toate formele şi tendințele, de la cele evidente, la cele subterane, prin desprindere reală şi autentică de modelele străine. Prin măiestria reprezentanților săi, Eminescu, Caragiale, limba literară a devenit mai suplă şi mai expresivă.

În teatru, începuturile sale moderne sunt concomitente cu formarea şi consolidarea statului național român. După instaurarea dinastiei regale, nota climatului a devenit una de toleranță, fiind considerată o perioadă de instituționalizare, de organizare a vieții teatrale, concomitent cu extinderea şi diversificarea învățământului, a presei. De această perioadă se leagă înființarea teatrelor de stat, precum Teatrul Național din Bucureşti – la 31 dec. 1852, sau cele din Iaşi sau Craiova. Momentul, coincident cu făurirea statului român modern, este unul de centralizare – binevenită – dar cu consecințe în ceea ce

priveşte trupele particulare, care vor dispărea treptat sau îşi vor diminua drastic activitatea. Prima companie teatrală care se va înfiinţa va fi cea a lui Alexandru Davila.

În această perioadă de aşezare legislativă, au apărut o serie de reglementări, între care pot fi menţionate:

- Reorganizarea, mai mult din punct de vedere financiar, a teatrelor, din 1867, în vederea asigurării unei subvenţii de stat, din necesitatea de a renunţa la sistemul antreprizei şi al concesionării. Dimitrie Gusti, ministru al Instrucţiunii Publice şi al Cultelor, va fi cel care va iniţia *Regulamentul privitor la teatre* , ceea ce va contribui la conferirea unui prestigiu teatrelor din capitală, Iaşi sau Craiova. Un aspect deosebit de important a fost trecerea teatrelor de sub jurisdicţia Ministerului de Interne sub cel al Ministerului Instrucţiunii Publice şi al Cultelor, fiind instituit sistemul conducerii „în regie“, prin intermediul unui Comitet Teatral, alcătuit din renumiţi oameni de litere şi de cultură. Subvenţiile insuficiente însă au impus necesitatea numărului mare de turnee în provincie.

- De asemenea, după modelul Comediei Franceze, a fost promulgată *Legea pentru organizarea şi administrarea teatrelor în România*, în 6/18 aprilie 1877, fiind urmată, în 27 martie 1910, de *Legea Teatrelor*, cunoscută şi ca *Legea lui Pompiliu Eliade*, în care un rol decisiv l-au avut Ion Ghica, Alexandru Davila şi Pompiliu Eliade, consideraţi ca reformatori.

Se poate spune că, înainte de 1877, nu exista un public stabil, cu un gust teatral format; publicul elitist, aristocratic, era dezinteresat de teatrul în limba română, dintr-o deficienţă de instrucţie, făcută exclusiv într-o limbă străină, care nu cultiva interesul pentru cultura naţională.După 1877, însă, a avut loc o democratizare a publicului, publicul de periferie începând să frecventeze un teatru în care trebuie menţionat rolul teatrului de revistă, al cupletelor umoristice, al variété-ului, al lui I.D. Ionescu de la „Union“. Între 1848 şi 1918 a avut loc o neîntreruptă evoluţie structurală, o modificare a gustului estetic, a gradului de instrucţie şi de cultură.

În ceea ce priveşte dramaturgia sfârşitului de secol XIX, aceasta a cunoscut o diversificare tematică şi a mijloacelor de expresie, prin drama psihologică şi socială, „ţărănească“, etnică, cu influenţe naturaliste, precum *Năpasta* lui Caragiale. Drama se dezvoltă înspre drama „cu teză“ şi drama de idei, cu reflexe ibseniene, între care pot fi menţionaţi Mihail Sorbul, Duiliu Zamfirescu, Mihail Săulescu şi alţii.

Primul deceniu din secolul XX poate fi considerat un moment al modernizării, al delimitării de creaţia anterioară, al conştientizării problematicii specifice, de depăşire a conştiinţei culturale, în care teatrul era un instrument de culturalizare şi instruire a maselor, spre autonomia teatrului.

În arta scenică dominantă este formula „à la italienne“, o estetică a artei spectacolului supusă exigenţelor acestei formule, însă nu există o reală racordare la eforturile de reteatralizare a teatrului din Apus privind transformarea spaţiului de joc prin suprimarea rampei şi a cortinei şi scena rotundă.

În concluzie, perioada domniei Regelui Carol I, dominată de spiritul de toleranţă, chiar cu accente cosmopolite, va permite căutarea unor forme proprii de organizare. Deşi perioada este străbătută de crize teatrale, unele dependente de cele politice, se pot menţiona certe izbânzi, cum ar fi dramaturgia lui Caragiale, tonul dominant al epocii sale fiind extrem de efervescent, viu şi plastic.

Profit de ceea ce se întâmplă astăzi referitor la spaţiul în care ne aflăm, Piaţa Revoluţiei, Piaţa Palatului, pentru a aduce aminte de o luare de poziţie şi de nişte cuvinte ale Regelui Carol I.

Astăzi, când se pune cu acuitate în faţa urbaniştilor, arhitecţilor, edililor, şi nu în ultimul rând în faţa societăţii bucureştene, în întregul ei, problema realizării unui spaţiu urban care să fie identificat cu centrul Capitalei, inima cetăţii, cred că este cazul să ne amintim de un gest şi un cuvânt al Întemeietorului României moderne.

Dar înainte de al evoca pe regele Carol I aş vrea să fac pe scurt „l'etat de lieu". De câtăva vreme mijloacele media, ziare, posturi de televiziune discută aprins despre propunerile făcute de o echipă de arhitecţi şi urbanişti pentru spaţiul în care este amplasată şi Fundaţia Carol, spaţiul botezat după 1989 Piaţa Revoluţiei. Aşa cum îl vedem astăzi el este rezultat ca urmare a unor demolări făcute înainte, în timpul şi după cel de-al doilea război mondial, spaţiul neavând o formă urbană închegată. Chiar dacă ne-am obişnuit cu el, cu acest spaţiu fără formă din punct de vedere urbanistic el este neterminat. În 1997-1998 Primăria Municipiului Bucureşti împreună cu Ministerul Culturii şi cu Uniunea Arhitecţilor au organizat un concurs de urbanism cu gândul de a da, pe o parte, o formă spaţiului inform al pieţei, dar şi cu gândul, mai mult sau mai puţin secret, de a realizat în sfârşit un ansamblu urbanistic care să reprezinte eventual acel Centru al Bucureştiului pe care, în ultimii ani, mai ales, turiştii străini, arhitecţi şi urbanişti inclusivi, nu pot să-l identifice. Rezultatele concursului - au fost 4 proiecte, premiate – au propus în general soluţii asemănătoare care, cu nuanţe, refăceau, folosind o arhitectură contemporană, o schemă urbanistică preexistentă compusă din 2 sau 3 pieţe de dimensiuni mai mici: Grădina Ateneului, Piaţa Palatului, între Palatul Regal şi Fundaţia Carol, iar în faţa, de atunci, e vorba de anii 1997-1998, a Senatului, astăzi a Ministerului de Interne, un spaţiu a cărui formă era diferit concepută de concurenţi de la o soluţie la alta. Concluziile juriului au fost: cele 4 echipe câştigătoare să-şi continue studiul astfel încât la sfârşitul acestei noi etape de studiu să fie aleasă soluţia câştigătoare. Primăria deşi aflată printre organizatori nu a dat curs acestei solicitări a juriului, acestor concluzii ci, astfel, astăzi, ne aflăm în situaţia în care o altă echipă a fost însărcinată cu realizarea într-un ritm alert a proiectului, prea alert pentru a suporta dezbateri publice. Chiar dacă noua soluţie contopeşte nu întotdeauna în mod fericit elemente ale proiectelor cîştigătoare ale concursului din 1997-1998, realizarea unui spaţiu urban cu o încărcătură simbolică atât de importantă, dacă nu ar fi decât să amintim noaptea din 22 decembrie 1989, presupune timp de reflecţie, iar deciziile nu trebuie luate în niciun caz având ca reper principal rentabilitatea economică a spaţiilor create. Oricum vor evolua lucrările, realizarea acestui proiect impune costuri importante şi un timp relativ lung de realizare: 4-5 ani. Dacă se va merge pe acest drum deja trasat vom pierde şansa de a realiza acel Centru al Bucureştiului care să fie traversat de un axis mundi. Toate aceste evenimente descrise pe scurt mai sus ne-au evocat felul în care Regele Carol I a tranşat dilemele edililor bucureşteni în 1874 când, punându-se problema amplasării monumentului ecvestru a lui Mihai Viteazul, a hotărât – trebuie să spun că erau 5 sau 6 amplasamente şi edilii nu se

decideau pe care să-l aleagă – deci a hotărât ca *„zisa statuie să se aşeze în mijlocul grădinii celei noi ce se va face în faţa Academiei“* adică în Piaţa Universităţii de astăzi, pentru că aici este *„inima Capitalei“*. Aces spaţiu aflat la intersecţia celor două axe majore ale oraşului concepute chiar în timpul domniei lui Carol I, constituind la Grande croisée a Bucureştiului, după modelul parizian. Dat fiindcă Piaţa Universităţii, gândită de-a lungul timpului a fi un spaţiu de plimbare şi agrement, s-a transformat astăzi într-o piaţă de trafic a făcut ca arhitecţii, urbaniştii, edilii şi locuitorii Bucureştiului să uite de vocaţia ei primară. Ceva mai mare decât Piaţa Navona din Roma cu care se aseamănă, Piaţa Universităţii îşi păstrează neştirbită vocaţia de a redeveni spaţiul pietonal care să marcheze inima oraşului. Lucrările fiind mai puţin costisitoare decât cele prevăzute pentru Piaţa Revoluţiei ar presupune pentru Piaţa Universităţii devierea în subteran a traficului pe direcţia est-vest de-a lungul bulavardelor Elisabeta şi Carol. Realizarea acestei lucrări ar duce la eliminarea traficului la nivelul solului, topografia locului încurajând o astfel de soluţie – este vorba de căderea în pantă către Strada Brezoianu. Avem convingerea că intuiţia regelui Carol a funcţionat corect ajutată de cunoştinţele sale în domeniul construcţiilor, câştigată în perioada studiilor militare de la Berlin, precum şi de cele în domeniul istoriei artei, dobândite urmărindu-l la Bonn pe profesorului Anton Sprinder în vara anului 1862. Păstrând proporţiile, concepţia urbanistică a Regelui Carol I aşa cum s-a materializat ea, de exemplu, cu ocazia amplasării monumentului lui Mihai Viteazul, dar nu este singura ocazie, ne-o evocă pe cea a Papei Sixtus Quintus în Roma sfârşitului de secol al XVII-lea, când acesta a plasat obeliscurile în locurile ce aveau să devină cele mai frumoase ale oraşului.

De ce îl admir pe Carol I

Ioana Pârvulescu

Majestăţile Voastre,
Onorat auditoriu,

Fac parte dintr-o generaţie care nu a învăţat la şcoală absolut nimic depsre Carol I, chiar mă întreb cum am putut învăţa despre Războiul de Independenţă, de pildă, fără să se pomenească numele lui Carol. Este ca şi cum ai învăţa la botanică despre plante fără să se vorbească despre fotosinteză. Tocmai de aceea mi-am intitulat rândurile care urmează „De ce îl admir pe Carol I“ şi dacă veţi găsi în ele nişte accente în plus, să ştiţi că se datorează faptului că a fost o descoperire, o dragoste târzie.

Deci de ce îl admir pe Carol I?

Pentru că într-o ţară a discontinuităţii, a veşnicului început de la zero, a zidului ce ziua se-nălţă şi noaptea se surpă, impune continuitatea timp de aproape o jumătate de secol. Poate că de aceea, simbolic, cere consolidarea şi renovarea Mănăstirii Argeşului, de care se leagă mitul jertfei zidirii.

Pentru că are curajul să-şi părăsească familia, ţara şi limba, de dragul unei mici ţări nesigure de la marginea lumii, pe care alţii au refuzat s-o conducă.

Pentru că vine aici *incognito,* iar din călătoria lui spre Bucureşti ar ieşi un film de aventuri plin de suspans.

Pentru că, de când a păşit, pe 8 mai 1866, pe pământ românesc, n-a mai existat nici o clipă în care să nu simtă că acest pământ este ţara lui şi să nu se simtă răspunzător pentru soarta ei.

Pentru că, abia sosit în Bucureşti, începe să ia lecţii de limba română cu August Treboniu Laurian.

Pentru că principele Karl von Hohenzollern devine pur şi simplu Carol, iar Bucureştiul începe de atunci să devină *Micul Paris.*

Pentru că, după venire, cere imediat să vadă câteva jurnale şi se abonează, ca orice cetăţean obişnuit, la toate ziarele româneşti, iar mai târziu, la fel, la *Marele Dicţionar Geografic al României.*

Pentru că, la Sinaia, la Peleş, are pe perete tabloul femeii ideale a secolului al XIX-lea, Zinca Golescu, mama fraţilor Goleşti. Pentru că îi scrie *manu propria* o scrisoare în care îi mulţumeşte pentru găzduirea la Goleşti şi îi trimite ei *„la premiere photographie qui à été faite ici, à Bucarest"*.

Pentru că, la 27 de ani, jură să fie credincios noii sale patrii şi rosteşte unul dintre cele mai dramatice şi mai adevărate discursuri politice din câte s-au spus vreodată: *„Punând piciorul pe acest pământ sacru, am şi devenit român. /.../. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voinţă tare de a face binele, un devotament fără margini către noua Mea patrie şi acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules din exemplul alor Mei"*. Şi încă: „*Eu voi împărţi cu D-voastre soarta cea bună şi pe cea rea. Din acest moment totul este comun între noi"*.

Şi pentru că, deşi om politic, se ţine de promisiune timp de o jumătate de veac, adică până la moarte.

Pentru că se ţine şi de promisiunile pe care nu le rosteşte decât faţă de sine.

Pentru că se dovedeşte un om tare. Inteligent, perseverent, curajos şi, în plus, cu o calitate esenţială într-o ţară dată peste cap: un perfect organizator.

Pentru că luptă în Războiul de Independenţă şi glumeşte pe seama obuzului explodat lângă el cu nişte vorbe legendare, pe care românii nu le-au uitat: *„Asta-i muzica ce-mi place"*.

Şi pentru că nu îşi pune coroană de aur, ci din oţelul unui tun de la Plevna.

Pentru că joacă biliard cu veşnicul tânărul Vasile Alecsandri şi nu se supără să piardă câte o partidă. Iar în jocul serios cu istoria, chiar dacă mai pierde câte o partidă, câştigă „războiul".

Pentru că este de faţă la inaugurarea Universităţii, a statuii lui Mihai Viteazul şi pentru că bate primul nit la podul de la Cernavodă.

Pentru că participă cu veselie la baluri şi, conform relatărilor epistolare ale lui Carol Davila, doamnele din protipendadă sunt amorezate de el.

Pentru că nu ia nici cea mai mică măsură împotriva gazetarilor de la *Adeverul,* care îl ponegresc zi de zi şi care pun chenar de doliu în ziua de 10 Mai.

Şi pentru că leagă ziua de 10 Mai de destinul acestei ţări: intrarea Sa în Bucureşti, sărbătorirea Independenţei, sărbătorirea Regatului.

Pentru că dăruieşte 200.000 de lei, cam un leu pentru fiecare locuitor al Bucureştiului, pentru construirea, vizavi de Palatul său, a unui Palat al cărţii, cel în care ne aflăm acum, în care au citit generaţii de studenţi (cei interbelici îşi aveau aici „Capşa“ lor) şi în care eu, una am citit şi ca studentă, şi citesc adesea şi în prezent.

Pentru că descurcă firele întortocheate ale luptelor de culise şi se descurcă în luptele dure de pe scena politică.

Pentru că, vorba lui Gabriel Liiceanu din *Despre minciună,* în a doua jumătate a secolului al XIX-lea „cel mai mare român a fost neamţ“ şi pentru că neamţul a preferat să fie român.

Pentru că i-a cucerit pe români şi s-a lăsat cucerit de România, pentru că nu s-a lăsat descurajat de defectele noastre istorice şi nici nu s-a dezis de ele, deşi ar fi avut temei s-o facă.

Pentru că, dacă a avut momente de oboseală şi descurajare, nu le-a arătat şi pentru că, atunci când, după primii cinci ani, a vrut să renunţe, s-a lăsat convins să n-o facă.

Pentru că, despre el, un contemporan al său, Duiliu Zamfirescu, ins înclinat spre ironie şi detaşare diplomatică, a putut spune: *„Ce curios sentiment am eu pentru Vodă al nostru! /.../. Îmi apare atât de simpatic, aşa de bărbat întru toate, încât trebuie să lupt cu propria mea pornire, spre a nu fi bănuit de adulaţiune“.*

Iar un ins cu simţ critic ca Titu Maiorescu l-a portretizat aşa: *„O rară împreunare de calităţi: multă prudenţă, şi multă îngăduinţă, o răbdare dusă până la limitele sufletului omenesc şi cunoaştere de oameni“.*

Pentru că, fiind Rege, a fost şi om.

Dar şi-a sacrificat întotdeauna capriciile, şi-a dominat slăbiciunile de om, în favoarea datoriilor de Rege.

Pentru că a făcut România să intre în Europa şi, la fel de important, Europa să intre în România.

Pentru că îşi alege şi asumă intim vorbele de pe stemă: *Nihil sine Deo.*

Pentru că este încă iubit, deşi o epocă egală ca lungime cu cea a domniei lui s-a străduit din greu să-i mânjească sau chiar să-i şteargă fără urmă amintirea.

Şi pentru că, încă o dată: întrerupe blestemul zidului care se surpă în fiecare noapte şi, în construcţia zidurilor României moderne, el este cel zidit. Ca jertfă creatoare.

B I B L I O G R A F I E

1. *Actul de întemeiere. Legea şi Statutul Fundației Regele Carol I.* Bucureşti: Fundația Regele Carol I, 1946. 15p.

2. ADAMESCU, Gheorghe. M.S. Regele Carol şi şcoala română. În: *Revista generală a învățământului,* oct. 1914, 10, nr.3, p.71-72.

3. *Albumul armatei române: 10 Maiu 1902.* Bucureşti: Socec, 1902. XII, 134p.: fotogr.

4. *Albumul Peleşiu Sinaia.* Bucureşti: Carol Göbl, 1888. /29/f. pl.: il.

5. *Alexandru Tzigara-Samurcaş: 1872-1952*. Biobibliografie adnotată. Red.: Anca Podgoreanu, Geta Costache. Constanța: S.C. Infcon, 2004. CXIV, 305p. (Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti)

6. *Amintiri despre jubileul de 40 de ani de domnie a M.*S. *Regele Carol I: 1866-1906.* Bucureşti: Impr. Statului, 1906. 310p.

7. ANGELESCU, C. Regele Carol I şi cultura românească din timpul său. În: *Revista generală a învățământului,* mar.-apr. 1941, 29, nr.3-4, p.84-110.

8. Aniversarea Fundației Carol. În: *Universul,* 11 mai 1912, 30, nr.127, p.4.

9. Aniversarea Fundației Carol. În: *Universul,* 11 mai 1913, 31, nr. 127, p.1.

10. Aniversarea Fundației Carol I. În: *Voința Națională*, 11/26 mai 1908, 25, nr.6877, p.3.

11. Aniversarea Fundațiunii Carol. În: *Universul,* 11 mai 1905, 23, nr.126, p.1.

12. ANTIP, Constantin; OLTEANU, Constantin. *Comandamentul armatei române în Campania din 1877-1878.* Bucureşti: Albatros, 1998. 206p.: il.

13. *Antologie domnească: de la vorbe ocazionale la inscripții în piatră.* Cuv. înainte, selecție, adnotări şi indici de Barbu Berceanu. Bucureşti: Minerva, 1999. 270p.

14. ANTONESCU, Teohari. *Jurnal (1893-1908).* Ed. îngrij., st. introd. şi note de Lucian Nastasă. Cu o pref. de acad. Alexandru Zub şi o postf. de acad. Camil Mureşanu. Cluj-Napoca: Limes, 2005. 319p.

15. ANTONIU, Alexandru. *Album general al României: compus din 300 tablouri reprezentând momentele istorice şi contimporane, posițiuni pitoreşti, Domeniul Coroanei şi costume naționale cu descrierea istorică şi pitorească.* Part. 1-2. Dresda: Stengel &Co.; Berlin; Leipzig: C.G.Röder, 1901-1904. Part.1. 1901. 110p.; Part.2. 1904. 130p.

16. ARGETOIANU, Constantin. *Pentru cei de mâine. Amintiri din vremea celor de ieri.* Vol.1. Îngrij. de ed., introd. şi note de Ion Ardeleanu. Bucureşti: Albatros, 1991, p.95-101. /Moartea lui Carol/

17. ARION, C. C. /Cuvântare cu ocazia împlinirii a 17 ani de funcționare a Fundației Universitare Carol I. În: *Monitorul Oficial,* 10/23 mai 1912, 31, p.1496.

18. *Armata română în timpul ultimilor 40 de ani: 1866-1906.* Bucureşti: Stabilimentul grafic Albert Baer, 1906. Vol. 1: Administrația Centrală a războiului. 238p.

19. *Armata română în războiul de independență: 1877-1878.* /De/ Cornel I. Scafes, Horia Vl. Şerbănescu, Corneliu M. Andoné /etc./. Bucureşti: Sigma, 2002. 440p.: h., il., 16 f. pl. color.

20. ASLAN, G. Regele Carol şi educația poporului român. În: *Revista generală a învățământului,* oct. 1914, 10, nr.3, p.73, 84.

21. ATHANASIU, I.; CHELARU, G.I. *Universitatea din Bucureşti. Anuarul pe 1914-1915.* Bucureşti: Tipogr. Profesională Dim. C. Ionescu, 1916, p.187.

22. *Austria. Pavilionul Românilor din Bucovina.* Cernăuți: Societatea Tipografică Bucovineană, 1906. 32p. (Expoziția generală română din Bucureşti, 1906).

23. BACALBAŞA, Constantin. *Bucureştii de altădată: 1910-1914.* Ed. a 2-a. Bucureşti: Edit. Ziarului „Universul“, 1936. Vol. 4. 262p.

24. BACALBAŞA, Constantin C. /Inaugurarea Fundațiunii Universitare Carol I/. În: *Adevărul ilustrat,* 20 mar.1895, 8, nr.2147, p.1. (Cronica săptămânii).

25. BALDESCU, R. *Răsboiul ruso-româno-turc: 1877-1878.* Sibiu: Tipogr. Şcoalei Militare Infanterie nr.2, 1926. VIII, 206p.: 5h.

26. BANCIU, Angela. *Istoria vieții constituționale în România: (1866-1991).* Bucureşti: Casa de Editură şi Presa „Şansa“, 1996. 280p.

27. BĂCILĂ, Ion C. *Bibliografia domniei Regelui Carol I al României.* Bucureşti: Inst. de Edit. şi Arte Grafice „Flacăra“, 1916. 87p.

28. BELDIMAN, Alex.V. Fundațiunea Carol şi studenții. Ancheta presei. În: *Adevărul,* 10 mai 1894, 7, nr.1860, p.1.

29. BELDIMAN, Alex.V. Iar Fundațiunea Carol. În: *Adevărul*, 13 mar. 1895, 8, nr.2141, p.1.

30. BELDIMAN, Alex. V. Studenții şi Fundațiunea Carol. În: *Adevărul,* 10 mar.1895, 8, nr.2137, p.1.

31. BENEŞ, V. Monumentele lui Mestrovici în capitală. În: *Revista Fundațiilor Regale,* apr. 1941, 8, nr. 4, p.162-179.

32. BERCIU-DRĂGHICESCU, Adina; BOZGAN, Ovidiu. *O istorie a Universității din Bucureşti: 1864-2004.* Bucureşti: Edit. Universității din Bucureşti, 2004. 348p.

33. BERINDEI, Dan. Les Roumains et la France au carrefour de leur modernité. În: *Études Danubiennes,* 2002, nr.1-2, p.1-222.

34. BERINDEI, Dan. *Modernitate şi trezire naţională.* Bucureşti: Edit. Fundaţiei PRO, 2003. 315p.

35. BERINDEI, Dan. *Societatea românească în vremea lui Carol I: (1866-1876).* Ed. a 2-a, rev. şi adăug. Bucureşti: Edit. Elion, 2002. 316p.

36. BIBIRI, I. *Anuarul persoanelor care au obţinut titluri universitare în ţară, în timpul celor 40 de ani de domnire a Majestăţii Sale Regelui Carol I: Publicaţiune jubiliară.* Bucureşti: Libr. Naţională, 1906. 237p.

37. *Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti. O bibliografie a existenţei : (1891-2001*. Redactori: Anca Podgoreanu; Geta Costache. Bucureşti: Regia Autonomă „Monitorul Oficial", 2001. 231p.

38. BINDER-IIJIMA, Edda. *Die Institutionalisierung der rumänischen Monarchie unter Carol I: 1866-1881.* München: R. Oldenbourg Verlag, 2003. 628p.

39. BOGDAN, Ion. /Discurs la Adunarea anuală a Fundaţiei Universitare Carol I/. În: *Monitorul Oficial,* 10/23 mai 1912, nr.31, p.1495.

40. BOGDAN, Marie G. *Autrefois et aujourd'hui: 1920-1923*. Lettres de Vasile Alecsandri, Costaki Negri, Balcesco, Russo, E.M. Kostaki Epureanu, Rosetti. /Bucarest/: /s.n./, 1929. 229p.

41. BOSSY, Raoul V. *Mărturii finlandeze despre România.* Bucureşti: Cartea Românească, 1937. 163p. (Aşezământul Cultural Ion C. Brătianu)

42. BOTA, Ioan M. *Şcoala Normală a „Societăţii pentru învăţătura poporului român" din Bucureşti (1870-1952)*. Prezentare monografică. Cluj-Napoca: Edit. Viaţa creştină, 2001, p.9-12.

43. BRĂTIANU, C.I. *Câteva amintiri din rostul nostru social în timpul celor din urmă 40 de ani: 1866-1907.* Bucureşti: Albert Baer, 1908. 73p.

44. BRĂTIANU, G.I. *La politique exterieure du roi Charles I-er de Roumanie.* Bucureşti: Cartea Românească, 1940. 40p.: fotogr.

45. *Bucureşti.* /Album de fotografii/. Bucureşti: Cartea Românească, /1929/. /30/f. pl.: fotogr.

46. BUCUŢA, Emanoil. O carte de centenar. /Din viaţa regelui Carol I/. În: *Revista Fundaţiilor Regale,* oct. 1939, nr.10, p.199-203. (Cronici)

47. BULEI, Ion. *Lumea românească la 1900*. Bucureşti: Edit. Fundaţei Pro, 2004. 312p.

48. BULEI, Ion. *Viaţa în vremea lui Carol I.* Bucureşti: Tritonic, 2005. 288p. (Biblioteca de Istorie)

49. BÜLOW, Bernhard von Fürst. *Mémoires du Chancelier prince de Bülow*. Paris: Librairie Plon, 1931. Vol. 4: *1849-1896: La jeunesse et sa carrière de diplomate*, 527p., 20f. il.

50. BUSUIOCEANU, Al. *Acuarelele lui Preziosi.* Bucureşti: Monitorul Oficial şi Imprimeriile Statului, Impr. Naţonală, 1934. 9p., /16/f. reprod.

51. BUSUIOCEANU, Al. Colecția regală de pictură. În: *Boabe de grâu,* mar. 1932, 3, nr.5, p.129-147.

52. CAPCEFF, George. *Casa-muzeu „Carol I, Regele României" din Satul Poradim.* Trad. din lb. bulgară de St. Nicolaescu. Bucureşti: Socec, 1910. 207p.

53. CAROL I, Rege al României. *Cuvinte către poporul său la împlinirea unui veac de la naştere: 1839-1939*. Bucureşti: Cartea Românească, 1939. 35p., /1/f. portr.

54. CAROL I, Rege al României. Cuvântarea la inaugurarea Fundațiunii Universitare Carol I, 14/26 martie 1895. În: *Monitorul Oficial,* 1895, nr.274, p.9479.

55. CAROL I, Rege al României. *Cuvântările Regelui Carol I: 1866-1914.* Ed. îngrij. de Constantin C. Giurescu. Vol. 1-2. Bucureşti: Fundația pentru Literatură şi Artă „Regele Carol I", 1939. Vol.1: 1866-1886. 471p., 24f., il.; Vol.2: 1887-1914. 531p., 21 f. il.

56. CAROL I, Rege al României. *Cuvântări şi scrisori.* Tom 1-3. Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1909. Tom 1: 1866-1877. XVIII, 552p.; Tom 2: 1877-1886. 593p.; Tom 3: 1887-1909. 742p.

57. CAROL I, Rege al României. *Nicopole 1396-1877-1902: cuvântare rostită în Academia Română, şedința de la 21 martie 1904*. Bucureşti: Carol Göbl, 1904. 24p.

58. CARS, Guy des. *Les rois de coeur.* Paris: Robert Laffont, 1965. 373p.: fotogr.

59. *Casa Regală.* Documente oficiale. Vol.1. Bucureşti: Arhivele Naționale ale României, 2003. 314p.

60. *Călăuza oficială şi catalogul expoziţiunei.* Bucureşti: Socec, 1906. /176/p.

61. CĂLINESCU, Eugen M. *Visul României: lucrare periodică națională.* Ed. de onoare. Bucureşti: Inst. de Arte Grafice „Carmen Sylva", 1922. 32p.

62. *Charles I-er de Roumanie: vingt-cinq ans de Règne.* Bucarest: Ig. Haimann, 1891. 93p.

63. CICIO-POP, Al.; BĂDĂUȚĂ, Al.; NEMETH, Z. *Ghidul Bucureştilor.* Bucureşti: Edit. Ghidul României, 1935. 175p.: il., /1/f. portr.

64. CIOBANU, Tiberiu. *Domnitori şi regi de seamă din istoria poporului român.* Timişoara: Excelsior, 2000. 212p.: il.

65. COLESCU, Leonida. *Progresele economice ale României îndeplinite sub domnia M.S. Regele Carol I: tablouri figurative şi notiţe explicative.* Bucureşti: Carol Göbl, 1907. 111p.

66. COMARNESCU, Petru. Fundațiile Culturale Regale. În: *Revista Fundațiilor Regale,* iun. 1940, 7, nr.6, p.783-803.

67. COMARNESCU, Petru. Statuia Regelui Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale,* iul. 1939, 6, nr.7, p.204-213.

68. CONSTANTINIU, Florin. *O istorie sinceră a poporului român.* Ed. a 2-a rev. şi adăug. Bucureşti: Univers Enciclopedic, 2002. 561p.

69. COSTESCU, George. *Bucureştii Vechiului Regat*. Bucureşti: Edit. Universul, 1944. 397p.

70. COŞBUC, George. *Coroana de oțel.* Bucureşti: Edit. Grai şi Suflet-Cultura Națională, 1992. 197p.

71. CRAIA, Sultana. *Francofonie şi francofilie la români*. Bucureşti: Demiurg, 1995.151p.

72. CRĂCIUN, Boris. *Regii şi reginele României: o istorie ilustrată a Casei Regale.* Iaşi: Edit. Porțile Orientului, 1996. 176p.: il.

73. CRĂINICEANU, Gr. *Despre Istoria Armatei Române.* Discurs rostit la 29 Maiu (11 iunie) 1912 în Ședința Solemnă sub preşedinția M.S. Regelui, răspuns de St. C. Hepites. Bucureşti: Librăriile Socec et Comp.,C. Sfetea şi Librăria Națională, 1912. 63p. (Academia Română. Discursuri de recepțiune. XXXIX)

74. CRISTESCU, Sorin. *Carol I: corespondența personală (1878-1912).* Bucureşti: Tritonic, 2005. 495p.

75. CRISTESCU, Sorin. Destinul se opune abdicării: un proiect al regelui Carol I devine public după 83 de ani. În: *Magazin istoric,* oct. 1997, 31, nr.10(367), p. 18-19.

76. CRISTESCU, Sorin. Hortense Cornu – confidenta Regelui Carol I (IV). În: *Magazin istoric,* ian. 1999, nr.1, p. 17-20.

77. CRUTZESCU, Gheorghe. *Podul Mogoşoaiei: povestea unei străzi.* Bucureşti: Meridiane, 1986. 367p.: il.

78. DAMÉ, Frédéric. *Bucarest en 1906*. Bucureşti: Socec, 1907. IV, 548p.: il.

79. DAMEAN, Sorin Liviu. *Carol I al României.* Vol.1: (1866-1881). Bucureşti: Paideia, 2000. 280p., 4f.il.

80. DAMEAN, Sorin Liviu. Schiță de portret. În :*Dilema veche*, 15-21 oct. 2004, 1, nr. 40, p.8.

81. De la Expoziție. În: *Universul,* 17 iunie 1906, 24, nr. 163, p. 1-2.

82. De la Fondația Carol I. În: *Minerva*, 12 mai 1911, 3, nr.860, p.3.

83. De la fundațiunea Universitară Carol I. În: *Universul,* 11 mai 1910, 28, nr. 126, p.1.

84. /Decretul nr.2107 prin care Fundația Universitară Carol I este autorizată să primească Legatul Regelui Carol/. În: *Monitorul Oficial*, 29 sep. 1915, nr.146, p.6149.

85. /Decretul nr.3492 prin care Fundația Universitară Carol I este autorizată să primească donația lui Pierre Lecomte du Noüy constând din biblioteca tatălui său Andre Lecomte du Noüy împreună cu foarte prețioase lucrări de artă/. În: *Monitorul Oficial,* 17 nov. 1926, nr.257, p.17609.

86. DIAMANDI, C. Tragedia unei conştiinţe. În: *Magazin istoric,* aug. 1997, nr.8, p.38-42.

87. DIMITRESCU-IAŞI, C. Către tinerimea română. /Discurs rostit la a 13-a aniversare a Fundației Universitare Carol I. Anul 1908/. În: *C. Dimitrescu-Iaşi. Omul şi Opera.* Volum omagial. Bucureşti: Socec, /1934/, p.358-376, 371-376.

88. DIMITRESCU-IAŞI, C. Regele şi poporul român. În: *Viața nouă,* 1910, 5, p.125-129. Şi în: *C. Dimitrescu-Iaşi. Omul şi opera.* Volum omagial. Bucureşti, Socec, /1934/, p.377-380.

89. DIMITRIU, C.D. *România sub Carol I şi Ferdinand I de la 1877-1918: conferință.* Bucureşti: Tipogr. Ziarului „Universul“, 1942. 13p.

90. *Din viața Regelui Carol I: mărturii contimporane şi documente inedite.* Culese de Al. Tzigara-Samurcaş. Bucureşti: Monitorul Oficial şi Impr. Statului, Impr. Națională, 1939. 369p., /18/f. il.

91. DJUVARA, Neagu. *Între Orient şi Occident.*Țările Romîne la începutul epocii moderne :(1800-1848). Traducere din franceză de Maria Carpov. Bucureşti : Humanitas, 2002. 400p.

92. DJUVARA, Neagu. *O scurtă istorie a românilor povestită celor tineri*. Bucureşti: Humanitas, 1999. 217p.

93. DOCEA, Vasile. Carol I şi Academia Română. În: *Anuarul Instit. de Istorie „A.D. Xenopol“,* 1996, 33, p.209-216.

94. DOCEA, Vasile. *Carol I şi monarhia constituțională: interpretări istorice.* Timişoara: Presa Universitară Română, 2001. 205p.

95. *Domnia Regelui Carol I: 5 conferințe ținute la Universitatea Liberă în anul 1940.* Bucureşti: Impr. Independența, 1941. 131p., 2f. portr.

96. *Domnia regelui Carol I: fapte, cuvântări, documente.* Adunate de Dimitrie A. Sturdza. Bucureşti: Inst. Carol Göbl, 1906. Vol.1: 1866-1876. XXXII, 872p.

97. DRAGOMIR, Kiriac; SURPĂTEANU, Aurel. *Catalogul mărcilor poştale româneşti.* Bucureşti: /s.n./, 1974. 624p.: il.

98. DRAGOMIRESCU, Mihail. *Regele Carol I.* /S.l.: s.n./, 1914. 15p.

99. DRĂGAN, Elisabeta. Istoricul unui monument şi al unei instituţii - Biblioteca Centrală Universitară Bucureşti. În: *Bucureşti. Materiale de istorie şi muzeografie,* 1992, 11, p.158-164.

100. DRĂGAN, Tudor. *Începuturile şi dezvoltarea regimului parlamentar în România până în anul 1916.* Cluj-Napoca: Dacia, 1991. 379p.

101. DRĂGUŞIN, Nicolae. „Monarhia este o formă de guvernământ pe care trebuie s-o iubeşti ca s-o ai". Convorbire cu A.S. Principele Radu de Hohenzollern-Veringen. În: *România liberă,* 23 sep. 2006, 11, nr.538, p.II-III.

102. DUCA, I.G. *Amintiri politice.* Vol. 1-3. München: Jon Dumitru. Verlag, 1981-1982. Vol.1. 1981. 301p.; Vol.2. 1981. 246p.; Vol.3. 1982. 282p.

103. DUCA, I.G. *Lumea la început de veac.* Ed., postf., note de Damian Hurezeanu, Nicolae C. Nicolescu. Bucureşti: Edit. Eminescu, 1994. 311p.

104. DUCA, I.G. *Portrete şi amintiri.* Ed. a 5-a. Bucureşti: Humanitas, 1990. 159p.

105. DUCA, I.G. *Raporturile unui ministru tânăr cu Regele Carol I.* Conferinţă ţinută la Cercul Analelor Române. Ed. a 2-a. Bucureşti: Cultura Românească S.A.R., 1933. 32p. (Colecţia Analelor Române)

106. DURANDIN, Catherine. *Istoria românilor*. Iaşi: Institutul European, 1998. X, 430p.

107. EFRIMESCU, Constantin. O medalie aniversară dedicată regelui Carol I. În: *Revista de istorie militară,* 1999, nr.6, p.60.

108. ELIADE, Pompiliu. *Influenţa franceză asupra spiritului public în România*. Bucureşti: Univers, 1982. 434p.

109. Expoziţia Naţională. În: *Universul,* 10 iun. 1906, 24, nr.156, p.1.

110. FEST, C. St. Inaugurarea noului local al Fundaţiunii Carol. Solemnitatea inaugurală. Discursul M. S. Regelui. Cuvântarea d-lui I.G. Duca - Ministrul Instrucţiunii. Discursul studentului Al. Slăvescu. În: *Viitorul,* 11 mai 1914, 7, nr.2243, p.3.

111. Festivitatea de la Fundaţia Universitară. Discursul d-lui Sp. Haret, Ministrul Instrucţiunii. Mersul Instituţiei. În: *Voinţa naţională*, 12 mai 1910, 27, nr.7448, p.1-2.

112. Festivitatea de la Fundaţiunea Universitară Carol I. În: *Adevărul,* 11 mai 1908, 20, nr.6716, p.4.

113. FEZI, Bogdan Andrei. *Bucarest et l'influence française entre modèle et archétype urbain: 1831-1921.* Paris: L'Harmattan, 2005. 455p.: il.

114. FEZI, Bogdan Andrei. *Bucureşti şi influenţa franceză. 1831-1921*. Bucureşti: Paideia, 2005. CD-ROM.

115. La Fondation Carol I. L'inauguration. În: *L'indépendance Roumaine,* 15/27 mar. 1895, 19, nr.5395, p.2.

116. La Fondation Carol. În: *L'indépendance Roumaine*, 10/23 mai 1901, 25, nr.7468, p.3.

117. La Fondation Carol I. În: *L'indépendance Roumaine*, 10/23 mai 1903, p.2.

118. La Fondation Universitaire Carol I-er. În: *L'indépendance Roumaine*, 12/25 mai 1900, 24, nr.7128, p.2.

119. La Fondation Universitaire Charles 1er. În: *Bucarest*, 7/19 mai 1891, 2, nr.385, p.1.

120. /„La Fondation Universitaire Charles I-er a présenté à S.M. le Roi le rapport...”/. În: *La Roumanie illustrée,* 11 mai 1897, nr.1, p.2. (Chronique de la semaine).

121. Fondația Carol. În: *Epoca*, 11 mai 1900, 6, nr.150-126, p.3.

122. Fondațiunea Carol. O ședință solemnă. În: *Patriotul,* 11 mai 1901, 2, nr.12, p.2.

123. Fondațiunea Carol şi studenții. În: *Voința Națională*, 9/21 mar. 1895, 12, nr.3084, p.1.

124. Fondațiunea universitară Carol I /Inaugurarea/. În: *Timpul,* 15/17 mar.1895, 17, nr.60, p.1.

125. *Fundația Culturală Principele Carol: 1922-1925.* Bucureşti: Fundația Culturală Principele Carol, 1926. 151p., /2/pl.: il.

126. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Voința Națională*, 15/28 mar. 1895, 12, nr.3089, p.1.

127. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Voința Națională*, 14/26 mar. 1895, 12, nr.3088, p.1-2.

128. GALACTION, Gala. *Jurnal.* Ed. îngrij. de Mara Galaction Țuculescu şi Teodor Vârgolici ; pref. şi note de Teodor Vârgolici. Vol.2-3. Bucureşti : Minerva, 1977-1980. Vol. 2. 1977. 605p; Vol. 3. 1980.295p.

129. GALACTION, Gala. Pe lespedea cea nouă de la Curtea de Argeş. În: *Viața Românească,* iul.-sep. 1914, 9, nr.7-9, p.192-194.

130. GÂRBOVICEANU, P. *Societatea pentru Poporul român din Bucureşti cu şcoalele ei: 1866-1906.* Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1906. XVIp. Portr.

131. GEORGESCU, N. *Cercul strâmt: arta de a trăi pe vremea lui Eminescu.* Bucureşti: Edit. Floare albastră, 1995. 206p.. il.

132. GEORGIAN, Pamfil C. *Întemeierea dinastiei române: 1866.* Bucureşti: Cartea Românească, 1940. 63p.: fotogr.

133. GEORGIEFF, Eulogie. */Epistolă către M. S. Regele Carol I,* 17/29 mai 1891/. Arhiva BCU, Dosar 1/1891-1899, f.58.

134. GHINEA Cristian. „Nu voia să fie simpatic, el era Rege. Interviu cu istoricul Neagu Djuvara. În : *Dilema*, 15-21 oct. 2004, nr. 40, p.1.

135. GHIŢULESCU, Victor Bradu. *Cartea de aur: 70 de ani de la întemeierea Dinastiei Române: 1866-1936.* Bucureşti: Federaţia Generală a Presei din provincie, 1939. 128p., 15f.pl.: il.

136. GIURESCU, Constantin C. *Istoria Bucureştilor din cele mai vechi timpuri până în zilele noastre*. Bucureşti: E.P.L., 1966. 466p.: il., pl., h. în parte color.

137. GIURESCU, Constantin C. *Istoria românilor: din cele mai vechi timpuri până la moartea Regelui Carol I.* Ed. a 3-a. Bucureşti: Cugetarea-Georgescu Delafras, /s.a./. 542p.: il.

138. GÎDEI, A.V. *Cuvântările M.S. Regele cu privire la limba românească.* Bucureşti: Socec, 1906. 39p.

139. GUSTI, Dimitrie. *Les fondations culturelles royales de Roumanie*. Bucarest: Union des Fondations Culturelles Royales, 1936. 67 p.

140. HAMMERSTEIN-GESMOLD, Hans. *Die Rumänische Armee: die Schopfung König Carol I.* Berlin: Ernst Siegfried Mitler, 1909. IV, 116p.

141. HARET, Spiru. *Raport adresat M.S. Regelui asupra activităţii Ministerului Instrucţiunii Publice şi al Cultelor.* Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1903. 408, 293p.

142. HARHOIU, Dana. *Bucureşti, un oraş între orient şi occident. Bucarest, une ville entre Orient et Occident*. Bucureşti: Simetria, 1997. 135p.

143. HASDEU, B.P. *Etymologicum Magnum Romaniae.* Dicţionarul limbei istorice poporane a românilor. Ed. îngrj. De Andrei Rusu. Vol 1-2. Bucureşti: Minerva, 1970. Vol 1: LXXIV, 421p. ; Vol. 2: 472p.

144. HASNAŞ, C. Sp. Regele artist. În: *Flacăra*, 4 oct.1914, 3, nr.50-51, p.400.

145. HENRY, Paul. *L'abdication du Prince Cuza et l'avènement de la Dynastie de Hohenzollern au trône de Roumanie.* Paris: Felix Alcan, 1930. 485p.

146. HERDAN, Maurice. *Une page commémorative dédiee à L.L. M.M. le Roi et la Reine de Roumanie à l'occasion du 25-e anniversaire de l'avènement au trône du Roi Charles I.* Bucureşti: Impr. Gutemberg, 1891. 45p.

147. HINTZE, Otto. *Die Hohenzollern und ihr Werk: fünflumdert Jahre vaterländischer Geschichte.* Berlin: Verlag von Paul Parey, 1915. XVI, 704p.

148. HITCHINS, Keith. *România: 1866-1947.* Trad. din engl.de George G. Potra şi Delia Răzdolescu. Ed. a 3-a. Bucureşti: Humanitas, 2003. 660p.

149. HOSSU-LONGIN, Valentin. *Monarhia românească.* Bucureşti: Litera, 1994. 186p.

150. Hotărâre privind modificarea denumirii Bibliotecii Centrale Universitare din Bucureşti. În: *Monitorul Oficial,* 10 apr. 2006, Partea I, 174 (XVIII), nr. 321, p.7.

151. IACOB, Gheorghe. Modernizarea României (1866-1914): Aspecte metodologice. În: *Analele Ştiinţifice ale Universităţii „Al. I. Cuza" din Iaşi.* Istorie, 1998-1999, T.44-45, p.55-57.

152. Inaugurarea Expoziţiei Naţionale. În: *Universul,* 8 iun. 1906, 24, nr. 155*,* p.1.

153. Inaugurarea Fundaţiei Carol I. În: *Săptămâna politică şi culturală*, 24 mai 1914, 4, nr.21, p.273-275. /Semnează: Soveja/

154. Inaugurarea Fundaţiunei. În: *Adevărul,* 17 mar. 1895, 8, nr.2144, p.1. /Semnează: Vox/

155. Inaugurarea Fundaţiunei Universitare Carol I. În: *Ţara,* 15 mar. 1895, 3, nr.538, p.3.

156./Inaugurarea noului palat al Fundaţiei/. În: *Monitorul Comunal al Primăriei Bucureşti,* 10 mai 1914, p1513-1522.

157. Inaugurarea noului palat al „Fundaţiei Carol". În: *Ilustraţiunea română*, 1914, 4, nr.5, p.83.

158. Inaugurarea noului palat al „Fundaţiei Carol". Solemnitatea de azi. Discursul M.S. Regele. Textul actului inaugural. În: *Epoca*, 10 mai 1914, 20, nr.126, p.3.; nr.127, 11 mai 1914, p.1, 2.

159. Inaugurarea noului palat al „Fundaţiei Carol I". În: *Seara*, 10 mai 1914, 4, nr.1547, p.3.

160. Inaugurarea noului palat al Fundaţiei Universitare Carol I. În: *Dimineaţa*, 11 mai 1914, 11, nr.3657, p.3. /Semnează: M./.

161. IONESCU, Adrian-Silvan. *Penel şi sabie. Artişti documentarişti şi corespondenţi de front în Războiul de Independenţă (1877-1878).* Bucureşti: Biblioteca Bucureştilor, 2002. 320p.

162. IONESCU, Grigore. *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*. Bucureşti: Edit. Acad. R.S. România, 1981. 712p.: fig., /6/f. il.

163. IONESCU, N.T. *Decoraţiunile române: ordine, cruci şi medalii.* Bucureşti: Edit. şi Inst. de Arte Grafice C. Sfetea, 1915. 106p.: il.

164. IONESCU, Ştefan. Dezvoltarea edilitar-urbanistică a oraşului Bucureşti la sfârşitul sec. al XIX-lea. În : *Bucureşti. Materiale de istorie şi muzeografie*, 1969, 7, nr.7, p.90.

165. IONESCU, Take. *Amintiri.* Trad. şi cuv. înainte de N. Babocanu. Bucureşti: Socec, /1918/. IV, 199p.

166. IONESCU, Take. *Discursuri politice.* Vol.1-4. Bucureşti: Edit. Libr. Carol Müler; Edit. Stabilimentului de Arte Grafice Albert Baer; Edit. Libr. Socec; Tipogr. G.A. Lăzăreanu, 1897-1903. Vol.1: (1886-1896). Edit. Libr. Carol Müler, 1897. 372p.; Vol.2: (1892-1895).Edit. Stabilimentului de Arte Grafice Albert Baer, 1902. 436p.; Vol.3: (1896-1899). Edit. Libr. Socec, 1903. 655p.; Vol.4: *15 luni de guvernământ: (1899-1900).* Tipogr. G.A. Lăzăreanu, 1901. 444p.

167. IONESCU-GION, G. Bucureştii sub Regele Carol I. Dintr-o conferinţă a lui... În: *Gazeta Municipală,* 23 apr. 1939, 8, nr.369, p.1-2.

168. IONESCU-GION, G.I. *Istoria Bucureştilor*. Bucureşti: Socec, 1899. 818p.. il.

169. IONIȚĂ, Maria. Bucureşti în ajunul jubileului din anul 1906. În: *Muzeul Național,* 1998, nr.10, p.107-113.

170. IORDACHE, Anastasie. *Instituirea monarhiei constituționale şi a regimului parlamentar în România: 1866-1871*. Bucureşti: Majadahonde, 1997. 296p.

171. IORGA, N. *Carol I-iu: o caracterizare.* Conferință ținută la Fundația Carol. Bucureşti: Tipogr. Datina Românească, 1932. 16p.

172. IORGA, N. Despre regele Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale,* mai 1939, 6, nr.5, p.243-248.

173. IORGA, Nicolae. *Histoire des relations entre la France et les Roumains*. Paris: Libr. Payot, 1918 ; Iaşi: Progresul, 1947. XIII, 286p.

174. IORGA, N. *Histoire des roumains et de la romanité orientale.* Bucarest: Monitorul Oficial şi Impr. Statului, Impr. Națională, 1945. Vol. 10. Les réalisateurs de l'unité nationale. Avec un tableau chronologique des événements des trois regnes (1866-1940). 606p., /49/f., il.

175. IORGA, Nicolae. *Istoria Bucureştilor*. Bucureşti: Monitorul Oficial şi Impr. Statului, Impr. Națională, 1939. 341p., /1/f. facs color: fotogr., des.

176. IORGA, Nicolae. *Opera de istoric a Regelui Carol.* Bucureşti: Socec, C. Sfetea; Leipzig: Otto Harrassawitz; Viena: Gerald, 1914. 10p.

177. IORGA, N. *Pagini loaiale despre regele Carol.* Vălenii de Munte: Tipogr. Neamul Românesc, 1914. 111p.

178. IORGA, N. *Politica externă a Regelui Carol I.* Bucureşti: Edit. Glykon, 1991. 326p.

179. IORGA, N. *Războiul pentru independența României: acțiuni diplomatice şi stări de spirit.* Bucureşti: Albatros, 1998. 326p.

180. IORGA, N. *Ştiri despre veacul al XVIII-lea în țările noastre: după corespondențe diplomatice străine.* Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1909. Part. 1: (1700-1750). 39p.

181. IORGA, N. *Supt trei regi: istorie a unei lupte pentru un ideal moral şi național. România contemporană de la 1904 la 1930.* Ed. îngrij., st. introd., note şi coment. de Valeriu Râpeanu. Bucureşti: Edit. Pro, 1999. XXVI, 608p.: tab.

182. IORGULESCU, Mihail. *Opera economică a partidului liberal sub domnia regelui Carol I: 1881-1891*. Bucureşti: Cartea Românească, 1935. 15p.

183. IORGULESCU, Mihail. *Studii de istorie comercială.* Vol. 4, 6. Bucureşti: Curierul Judiciar, Tipogr. Bucovina, /193-/-1934. Vol. 4: *Domnia Regelui Carol I: 1866-1881*. 1934. 23p.; Vol.6: *Problemele comerțului românesc sub domnia Regelui Carol I* /193-/. 28p.

184. *Ipostaze ale modernizării în vechiul Regat* (contribuții studențești). Sub îngrij.: Ion Bulei şi Alin Ciupală. Bucureşti: Edit. Universității din Bucureşti, 1997. 132p.

185. ISAR, Nicolae; GUDIN, Cristina. *Din istoria politicii şcolare în dezbaterile Parlamentului: (1864-1899).* Bucureşti: Edit. Universității din Bucureşti, 2004. 244p.

186. *Istoria oraşului Bucureşti*. /Comit. de red. : Florian Georgescu, Dan Berindei, Al. Cebuc /et al./. Bucureşti: Muzeul de Istorie a oraşului Bucureşti, 1965. Vol. 1. 483p. : il.

187. KIRIȚESCU, Constantin. *O mare personalitate: Carol I, regele întemeietor.* Conferință ținută în sala Ateneului Român la 19 noiembrie 1939 şi în sala Fundației Universitare Carol I la 13 noiembrie 1940. /Bucureşti/: Tiparul Cartea Românească, 1941. 31 p.

188. KREMNITZ, Mite. *Regele Carol al României.* Iaşi: Edit. Porțile Orientului, 1995. 160p.: il., note muz.

189. KRUPENSKY, N.G. *Medaliile române sub Regele Carol I şi alte câteva medalii mai vechi.* Bucureşti: Lito-tipogr. Carol Göbl, 1894. 208p.: il.

190. LAHOVARI, Ion N. *Expoziția jubiliară din 1906.* Bucureşti. /s.n./, 1907.

191. LAHOVARY, Alexandru Em. Regele Carol I şi politica externă. În: *Revista Fundațiilor Regale,* mai 1939, 6, nr.5, p. 281-289.

192. LALESCU, Traian. Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Viitorul*, 10 mai 1914, 7, nr.2242, p.1.

193. LAMAISON, Pierre. *Généalogie de l'Europe de la préhistoire au XXe siècle.* Paris: Hachette, 1994. 352p.: il. color.

194. *Lascăr Catargiu.* Culegere de articole din discursurile rostite cu ocazia dezvelirii statuii lui… Bucureşti: Edit. Libr. Socec, 1907. 48p.

195. LASCU, Nicolae. *Legislație şi dezvoltare urbană. Bucureşti 1831-1952*. Teză de doctorat. Bucureşti: Institutul de Arhitectură „Ion Mincu", 1997. 404p.

196. LĂZĂRESCU, Dan A. Tăind în patru firul trecutului uitat (III). În: *Liberalul*. Serie nouă, 5-11 sep. 1991, nr.12/44, p.3. /Din vremea lui Carol I/

197. LEAHU, Gheorghe. *Bucureşti - Portretul unui oraş.* Bucureşti: Crater, 1999. 215p.

198. LEAHU, Gheorghe. *Bucureşti - Micul Paris*. Bucureşti: Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2003. 134p.

199. LECOMTE DE NOŰY, André. /*Scrisoare către Regele Carol I,* 30 mar./12 apr. 1913/. Arhiva BCU, Dosar 59/1911-1926. 48f.

200. *Lege pentru instituirea ordinului Steaua României şi Regulamentul pentru aplicarea acestei legi.* Bucureşti: Impr. Statului, 1906. /4/f., tab., 26p.

201./Legea nr.2264 pentru recunoaşterea „Fundației Universitare Carol I" ca instituțiune de stat/. În: *Monitorul Oficial,* 13/25 iul. 1891, nr.81, p.2049.

202. LINDENBERG, Paul. *Regele Carol I al României.* Trad. din germană de Ion Nastasia. Bucureşti: Humanitas, 2004. 286p.

203. LOCUSTEANU, P. *Cincizeci figuri contemporane*. Desenuri de Iosif Iser. Bucureşti: Flacăra, 1913. CIVp., il.

204. MAIORESCU, Titu. *Discursuri parlamentare cu priviri asupra dezvoltării politice a României sub Domnia lui Carol I.* Vol. 2 (1876-1881). Ed. îngrij., st. introd., note şi comentarii de Constantin Schifirneț. Bucureşti: Albatros, 2003. 327p. (Ethnos)

205. MAIORESCU, Titu. *Istoria contemporană a României: (1866-1900).* Bucureşti: Edit. Universității Titu Maiorescu, 2002. 384p.

206. MAIORESCU, Titu. *Istoria politică a României sub domnia lui Carol I.* Ed., postf. şi indice de Stelian Neagoe. Bucureşti: Humanitas, 1994. 352p.

207. MAMINA, Ion. *Monarhia constituțională în România: enciclopedie politică: 1866-1938.* Bucureşti: Edit. Enciclopedică, 2000. 424p.

208. MAMINA, Ion. *Regalitatea în România: 1866-1947.* Bucureşti: Edit. Compania. 250p.

209. MAMINA, Ion; BULEI, Ion. *Guverne şi guvernanți. 1866-1916.* Bucureşti: Silex, 1994. 255p.

210. MANGÂRU, Badea. *România sub Vodă Cuza, Regii Carol I şi Ferdinand I.* Bucureşti: Cartea Românească, /19--/. 510p.

211. MANIU, V. *Sépte scrisori deschise către Majestatea Sa Carol I regele României.* Bucureşti: Tipogr. Modernă Grigorie Luis, 1888. 115p.

212. MARIA, Regina României. *Povestea vieții mele*. Vol. 3. Iaşi: Moldova, 1991. 398p.

213. MARSILLAC, Ulysse de. *Bucureştiul în veacul al XIX-lea.* Bucureşti: Meridiane, 1999. 302p.: il.

214. *Memoriile Regelui Carol I al României de un martor ocular.* Ed. şi pref. de Stelian Neagoe. Vol. 1-4. Bucureşti: Scripta, Edit. Machiavelli, 1992. Vol.1: (1866-1869). Bucureşti: Scripta, 1992. 344p.; Vol.2: (1869-1875). Bucureşti: Scripta, 1992. 411p.; Vol.3: (1876-1877). Bucureşti: Machiavelli, 1994. 375p.; Vol.4: (1878-1881). Bucureşti: Edit. Machiavelli, 1994. 416p.

215. MERMAZ, Louis. *Les Hohenzollern.* Lausanne: Edit. Rencontre, 1969. 517p.

216. MICU, Iosif. *Teme şi subiecte filatelice din istoria României.* Bucureşti: Albatros, 1980. 241p.

217. MILLE, Constantin. Inaugurarea noului palat al Fundației Universitare Carol I. În: *Dimineața*, 11 mai 1914, nr.3657, p.3.

218. MILLER-VERGHY, Marguerite. *La Dynastie roumaine.* /Paris/: Edit. „Le Moment“, /1922/. 129p.: fotogr.

219. MOISIL, Constantin. Bucureştii vechi. În: *Boabe de grâu,* sep. 1932, 3, nr.9, p.386-424.

220. MOISIL, Const. Stema României: originea şi evoluția ei istorică şi heraldică. În: *Boabe de grâu,* feb. 1931, 2, nr.2, p.65-85.

221. MORAND, Paul. *Bucureşti*. Trad. de Maria Papahagi şi Ion Pop. Pref. şi note de Ion Pop. Cluj-Napoca : Echinox, 2000. 279p.

222. MOŞNEAG, Adrian. (Avem) nevoie de Carol I. În: *Dilema veche*, 15-21 oct. 2004, nr.40, p.10.

223. MUCENIC, Cezara. *Bucureşti, un veac de arhitectură civilă, secolul al XIX-lea*. Bucureşti: Silex, 1997. 82p. CXXXII p. :il.

224. MUREA, P. *Istoricul timbrelor poştale româneşti: 1858-1938: valoarea şi importanța lor culturală şi filatelică.* Timişoara: Tipogr. Rapid, 1938. 375p.: il.

225. NĂSTUREL, P.V. *Medaliile şi decorațiunile române: descrierea şi portul lor de către civili, militari, clerici, magistrați şi doamne; Eticheta decorațiunilor, penalități; Coroana de oțel a României.* Bucureşti: Tipo-Litogr. Societății Tiparul, 1901. 47p.: il.

226. NEGOESCU, Ştefan. *Istoricul regimentului 1 artilerie. „Regele Carol I“: 80 de ani de glorioasă existență.* Timişoara: Tipogr. Şcoalei de Ofițeri de Artilerie „Regele Carol I“, 1940. 141p.: /7/h.

227. NEUKOMM, Edmond; ESTRÉE, Paul de. *Les Hohenzollern.* Paris: Perrin, 1892. 350p.

228. *Notice sur le Domaine de la Couronne de Roumanie pour l'exposition universelle de 1900 à Paris.* Bucarest: Impr. Gutenberg, 1900. 116p.: fotogr.

229. *Normele ținerii concursurilor pentru bursele Fundației Universitare Carol I.* Arhiva BCU, Dosar 63/1914-1915, f.412.

230. OLTEANU, Radu. *Bucureştii în date şi în întâmplări*. Bucureşti: Paideia, 2002. VIII, 507p.

231. *1866-1936.* /Album/. /Pref. N. Iorga/. Bucureşti: Inst. de Arte Grafice „Luceafărul“, 1936. 44p. fotogr.

232. ONCIUL, Dimitrie. *Alegerea Regelui Carol I al României.* Conferință ținută la 9 aprilie 1906 în Ateneul Român. Bucureşti: Atelierele Graf. Socec, 1906. 41p.

233. ONCIUL, Dimitrie. *Din istoria României*. Extras din Călăuza Oficială a Expoziției Generale Române din 1906. Bucureşti: Socec, 1906. 105p.

234. OPREANU, Mihai. Architectes français en Roumanie. În: *Monuments historiques*, juin-juillet 1990, nr.169, p.97-101.

235. *Ordine, cruci şi medalii române: istoric, legi şi regulamente.* Întocmite de Vintilă Ivănceanu, Petre Ionescu, Petre P. Sterescu /et al./ Bucureşti: Impr. Statului, 1927. 170p.

236. Palatul Fundației Carol I. În: *Universul*, 10 mai 1914, 32, nr.126, p.1.

237. PANAITESCU, P. P. Urcarea în scaun a Principelului Carol de Hohenzollern. În: *Revista Fundațiilor Regale,* mai 1939, 6, nr.5, p.249-267.

238. PAUL, Constantin. Fundația Universitară „Carol I". În: *Flacăra,* 17 mai 1914, 3, nr.31, p.253.

239. PÂRVULESCU, Ioana. Statuia lui Carol I. În: *România literară,* 14-20 dec. 2005, 38, nr.49, p.21. (Cronica Optimistei, XXXVIII)

240. PETRESCU, B. Bucharest. În: *Bucharest,* 5/7 apr. 1891, nr. 361, p.1

241. PETRESCU, Camil. Teatrul românesc între 1866 şi 1914. În: *Revista Fundațiilor Regale,* mai 1939, 6, nr.5, p.387-392.

242. PETRESCU, Cezar. *Cei trei regi.* Ed. a 3-a. Cu o cronologie istorică de Ioan Scurtu. Bucureşti: Edit. R.A.I.-Impr. Coresi, /1997/. 192p.

243. PETRESCU, Cezar. Profil sever. Note marginale pe-o carte veche de memorii. În: *Revista Fundațiilor Regale,* mai 1939, 6, nr.5, p.293-301. /Memoriile Regelui Carol I/

244. PETROVICI, Ion. *De-a lungul unei vieți.* Amintiri. Bucureşti: E.P.L., 1966, 432p.

245. PETROVICI, Ion. Domnia Regelui Carol. În: *Convorbiri literare,* dec. 1926, 58, p.895-899.

246. PIPPIDI, Andrei. Metodă nouă şi greşeli vechi. În: *Anuarul Institutului de Istorie „A.D. Xenopol"*, 1995, vol. 32, p.358.

247. PIPPIDI, Andrei. *România regilor.* Bucureşti: Edit. Litera, 1994. 49p.

248. PISANI, T. Fundația Carol I. În: *Argus,* 19 mai 1933, p.1.

249. POLIHRONIADE, Mihail; TELL, Alexandru-Cristian. *Domnia lui Carol I.* /Bucureşti/: Vremea, 1937. Vol.1: 1866-1877. 383p.

250. POPA-BURCĂ, I. *La Roumanie: 1866-1906.* Bucureşti: Socec, 1907. VIII, 494p.

251. POPOVĂȚ, Petre. *Muzeul de la Şosea*. Bucureşti: Muzeul Țăranului Român, 1996. 323 p. Şi în: *Martor,* Supliment, 1999, nr.4, 141p.

252. POTRA, George. *Din Bucureştii de altădată*. Bucureşti: Edit. Ştiințifică şi Enciclopedică, 1981. 472p., /72/f. il. în parte color.

253. POTRA, George. *Bucureştii văzuți de călători străini.* Secolele XVI-XX. Bucureşti: Edit. Academiei Române, 1992. 272p.: il.

254. *Prinos marelui Rege Carol I cu prilejul împlinirii unui veac de la naşterea sa: 1839-1939.* Bucureşti: Cartea Românească, 1939. 92f., il., fotogr.

255. *Prinţul Carol: mărturii pentru cine nu-l cunoaşte şi totuşi îl judecă.* Culese de N. Iorga. Iaşi: Edit. Cultura Neamului Românesc, 1918. 47p.

256. *Programa serbării jubileului de 25 ani de domnie a M.S. Regelui Carol I*. Bucureşti: Impr. Statului, 1891. 14p.

257. RADU, PRINCIPE DE HOHENZOLLERN-VERINGEN. *Carol I.* 2004. www. princeradu.ro.

258. RADU, PRINCIPE DE HOHENZOLLERN-VERINGEN. *Europa din noi: regalitatea şi democraţia spectacol.* Bucureşti: Polirom, 2005. 240p.

259. *Raport despre mersul instituţiunii /Fundaţiunea Universitară Carol I./ către Maiestatea Sa Regele: /1896-1916/.* Bucureşti: Imprimeria Statului, 1896-1916. /22 fascicule/

260. RAUTA, Aurelio. *Modern Romanian Coins: 1867-1966: a detailed and historical description of every Romanian coin from the first until the present time, patterns included.* Salamanca: Association Cultural Hispano-Rumana de Salamanca, 1974. 167p.: il. în parte color.

261. RĂDULESCU-MOTRU, C. Centenarul naşterii regelui Carol I. În: *Revista Fundaţiilor Regale,* iun. 1939, 6, nr.6, p.679-688. (Cronici)

262. RĂDULESCU-MOTRU, C. *Mărturisiri.* Bucureşti: Minerva, 1990. 272p.

263. RĂDULESCU-MOTRU, C. Primele mele îndrumări. În: *Articole vorbite*. *Conferinţe radiofonice*. Ed. îngr. şi pref. de Victor Crăciun. Bucureşti: Cartea Românească, 1974, p.163-168.

264. RĂDULESCU-MOTRU, C. Regele Carol şi politica internă (I-II). În: *Noua Revistă Română,* 27 oct. 1913, 14, nr.19, p.290-213 (I); 3 nov. 1913, 14, nr.20, p.306-309 (II).

265. RĂDULESCU- MOTRU, C. Regele Carol şi politica externă. În: *Noua Revistă Română,* 13 oct. 1913, nr. 17, p.262-263.

266. RĂDULESCU-MOTRU, C. Un început de carieră sub regele Carol I. În: *Revista Fundaţiilor Regale,* 6, nr.5, 1 mai 1939, p.274-280. Şi în: *Mărturisiri.* Bucureşti: Minerva, 1990, p.49-55.

267. RÂŞCANU, Petre. Zece mai. În: *Convorbiri literare*, iul. 1909, 43, nr.7, p.697-709.

268. *Regele Carol I.* Ed. de Revista Infanteria. Bucureşti: Stabiliment Grafic „Universala“, Iancu Ionescu, 1914. 68p.: il., fotogr.

269. Regele la Fundaţiunea Universitară. În: *Dimineaţa*, 22 apr.1914, 11, nr.3639, p.4 .

270. Regele la Fundaţiunea Universitară. În: *Epoca*, 22 apr. 1914, 20, nr.108, p.1.

271. *Regii României: Carol I, Ferdinand, Carol al II-lea, Mihai I: o istorie adevărată.* /De/ Nicolae Iorga, Mircea Vulcănescu, Mihail Polihraniade /et al./. Bucureşti: Tess Expres, 1998. 208p.: il.

272. REGNEALĂ, Mircea. Fundația Universitară Carol I. În: *Magazin istoric*, 8 nov. 2005, 40, nr.1(466), p. 10-14.

273. /Regulament pentru administrarea „Fundațiunii Universitare Carol I" (sancționat prin Decretul nr.493)/. În: *Monitorul Oficial*, 8/20 feb. 1895, nr.244, p.8331.

274. /Regulament pentru administrarea „Fundației Universitare Carol I" (sancționat prin Decretul nr.2912)/. În: *Monitorul Oficial, nr.151,* 10/22 oct. 1898, p.5203-5204.

275. *Regulament pentru instituirea crucii şi medalia „Serviciul Credincios".* Bucureşti: Impr. Statului, 1906. 9p.

276. Regulamentul Instituției de Stat Fundațiunea Universitară Carol I /sancționat prin Decretul nr.1080/. Bucureşti: Impr. Statului, 1914. 12p. Şi în: *Monitorul Oficial*, 1(14) apr.1914, nr.1, p.5-8.

277. Regulamentul Fundațiunei Carol I. În: *Resboiul*, 18 mar. 1895, 19, nr.6050, p.1.

278. ROSEN, Avram. *Participarea evreilor la dezvoltarea industrială a Bucureştiului din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în anul 1938*. Cuv. înainte de Nicolae Cajal. Pref. de Gheorghe Zarman. Bucureşti : Editura Hasefer, 1995. 192p.

279. ROSETTI, Radu. *Partea luată de armata română în răsboiul din 1877-1878.* Bucureşti: Cultura Națională, 1926. 171p.

280. ROSETTI, Vintilă C.A. *Amintiri istorice.* Bucureşti. Tipogr. „Românulu" Vintilă C.A. Rosetti, 1889. 252p.

281. *La Roumanie en images.* Paris: Impr. A.-G. L'Noir, 1919. Vol.1. 270p.: il. în parte color.

282. RUSU, Dorina. *Membrii Academiei Române: 1866-1999:Dicționar*. Ed. a 2-a, rev. şi adăug.; cuv. înainte de Eugen Simion. Bucureşti:Edit. Acad. Române, 1999. 639 p.

283. SABBARESE, Giuseppe. Un artist italian la curtea domnitorului Carol. În: *Revista Fundațiilor Regale,* apr. 1943, 10, nr.4, p.212-215. (Cronici)

284. SADOVEANU, Mihail. O imagine a regelui Carol I. În: *Revista Fundațiilor Regale*, mai 1939, 6, nr.5, p.290-292.

285. SĂVULESCU, Mihai Cezar. Serbările Încoronării. În: *Magazin istoric.* Serie nouă, mai 2004, 38, nr.5(446), p. 43.

286. SCHEFFER, Robert. *Orient regal: cinci ani la curtea României.* Cuv. înainte de Pamfil Şeicaru; trad. de Rodica Pânzaru. Bucureşti: Saeculum, 1997. 191p.

287. SCRABA, G.D. *Starea socială a săteanului după ancheta privitoare anului 1905, îndeplinită cu ocaziunea expoziţiunii generale române din 1906 de către Secţiunea de economie socială.* Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1907. 328p.

288. /Scrisoarea M.S. Regelui către Preşedintele Consiliului de Miniştri/. În: *Monitorul Oficial*, 5 /17 mai 1891, nr.27, p.585.

289. SCURTU, Ioan. *I. C. Brătianu: Activitatea politică.* Bucureşti: Museion, 1992. 144p.

290. SCURTU, Ioan. *Istoria românilor în timpul celor patru regi (1866-1947)*. Ed. a 2-a, rev. şi adăug. Vol: 1-4. Bucureşti: Edit. Enciclopedică, 2004. Vol 1: Carol I. 242p; Vol. 2: Ferdinand. 208p.; Vol 3: Carol al II-lea. 344p.; Vol 4: Mihai I. 244p.

291. SCURTU, Ioan. *Monarhia în România: 1866-1947.* Bucureşti: Danubius, 1991. 192p.

292. SCURTU, Ioan. *România: evoluţia în timp şi spaţiu: album = România: evolution in time and space: /album/ = Roumanie: évolution dans le temps et l'éspace /album/.* /Coord. Ioan Scurtu; /de/ Lidia Brânceanu, Ioan Calafeteanu, Nicolae Dinu /et al./; trad. Brânduşa Prelipceanu, Aneta Tomuţă/. Bucureşti: Edit. Enciclopedică, 1996. 200p.: facs., fotogr. color.

293. SCURTU, Ioan. *Studii de istorie.* Bucureşti: Ars Docendi, 2002. 573p.: tab.

294. SCURTU, I.; BULEI, I. *Democraţia la români: 1866-1938.* Bucureşti: Humanitas, 1990. 248p.

295. Serbarea de la Fundaţiunea Carol I. În: *Conservatorul*, 10 mai 1901, 115, p.3.

296. Serbarea de la Fundaţiunea Universitară Carol I. În: *Patriotul*, 7/11 mai 1900, 1, p.3.

297. Serbările jubiliare. În: *Universul,* 15 mai 1906, 24, nr.130, p.1.

298. SEVEREANU, C.D. *Din amintirile mele.* Vol. 1-2. Bucureşti: Tipogr. „Bucovina"; Editată de Societatea de chirurgie. 1929-1930. Vol.1. Tipogr. „Bucovina", 1929. 248p.: il.; Vol.2: *Din amintirile mele: (1853-1929).* Editată de Societatea de chirurgie, 1930. 292p.

299. Situaţia Fundaţiei Carol I. În: *Adevărul*, 11 mai 1903, 24, nr.4949, p.3.

300. Solemnitatea de la Fondaţia Carol. În: *Adevărul*, 14 mai 1904, 17, nr.5307, p.2. /Semnează B./

301. Solemnitatea de la „Fondaţia Carol". Comemorarea creării acestei instituţii. În: *Cuvântul*, 11 mai 1928, 4, nr.1094, p.3.

302. Solemnitatea de la Fondaţia Carol. În: *Minerva,* 11 mai 1912, 4, nr.1220, p.7.

303. Solemnitatea de la Fundaţia Carol I. În : *Adevărul*, 10 mai 1908, 20, nr.6715, p. 3. /Semnează: C. Dem/

304. Solemnitatea de la Fundaţiunea Universitară. În: *Conservatorul*, 12/25 mai 1904, 4, nr.102, p.2.

305. Solemnitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Epoca*, 11 mai 1901, 7, nr.1676, p.3.

306. Solemnitatea de la Fundațiunea Universitară Carol I. În: *Epoca*, 10 mai 1902, 8, nr.2026-124, p.3; *Epoca*, 11 mai 1902, 8, nr.2027-125, p.2.

307. *Solemnitatea de la 9 mai 1927*. Cuvântările ținute. Text dactilografiat. Arhiva BCU, Dosar 101/1926-1927, f.20-23.

308. *Spiru C. Haret. 1851-1912.* Biobibliografie adnotată. Red.: Lili Rusea, dr. Viorica Prodan. Constanța: S.C. Infcon, 2005. CXXVIII, 388p. (Biblioteca Centrală Universitară din Bucureşti)

309. STAHL, H. *Bucureştii ce se duc.* Bucureşti: Impr. E. Marvan, 1935. 319p.: fotogr.

310. STREINU, Vladimir. 1866-1914. În: *Revista Fundațiilor Regale.* mai 1939, 6, nr.5, p.377-386.

311. STURDZA, Dimitrie A. *Cuvântările M.S. Regelui Carol I către Academia Română: 1867-1906.* Bucureşti: Carol Göbl, 1912. 104p.

312. STURDZA, D.A. *Charles I-er Roi de Roumanie: chronique-actes-documents*. Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1904. Vol.2. 944p.

313. STURDZA, D.A. *Regele Carol I şi instrucțiunea publică: cuvântare de 10 Maiu 1903.* Bucureşti: Inst. de Arte Grafice Carol Göbl, 1903. 12p.

314. STURDZA, Dimitrie A. *Domnia Regelui Carol I: Fapte-cuvântări-documente.* Tom. 1: 1866-1876. Bucureşti: Inst. de Arte Grafice „Carol Göbl“, 1906. 872p.

315. SUCIU, Dumitru. *From the Union of the Principalities to the creation of Greater Romania.* Cluj-Napoca: The Romanian Cultural Foundation Center for Transylvanian Studies, 1993. 160p.

316. SUCIU, Dumitru. *Monarhia şi făurirea României Mari: 1866-1918.* Bucureşti: Albatros, 1997. 336p.

317. Suveranii la Expoziție. În: *Universul,* 11 iun. 1906, 24, nr. 157, p.1.

318. Suveranii la Expoziție. În: *Universul,* 12 iun. 1906, 24, nr. 158, p.1.

319. SYDACOFF, Bresnitz von. *König Karl, Rumänie: politisch feuilletonistische Aufzeichnungen. (1848-1896).* Berlin /etc./: Verlag Friedrich Luckhardt, 1897. II, 130p.

320. ŞIRATO, Fr. Muzeul de Artă Națională „Carol I”. În: *Boabe de grâu,* mar.-apr. 1932, 3, nr.3-4, p.74-78.

321. ŞORA. Andrei Florin. Imagini în imagini. Expoziția Națională Română (1906) în cărțile poştale ilustrate. În: *Exerciții întru cunoaştere.* Iaşi: Do MinoR, 2003, p.132-139.

322. ŞTEFĂNESCU, Th. *Expoziţia generală română.* Bucureşti: Universalia, 1906. 21p.

323. ŞTIRBEY, Georges B. *Feuilles d'Automne et Feuilles d'Hiver*. Vol.1. Paris: Calman-Lévy, 1916. 301p.

324. TABACU, Daniela. *Arhitectura în periodicele româneşti de specialitate până la sfârşitul celui de-al doilea război mondial*. Teză de doctorat. Bucureşti: Inst. de Arhitectură „Ion Mincu", 2000. 285p.

325. TĂNĂSOIU, Carmen. *Iconografia Regelui Carol I: de la realitate la mit.* Timişoara: Amarcord, 1999. 96p., /12/f. il.

326. Testamentul Regelui Carol I datat 14/28 feb. 1899 şi modificat în 1911 (codicilul din 14/27 dec.). / În: *Monitorul Oficial*, 29 sep./12 oct. 1914, nr.147, p.7021-7126.

327. TONCESCU, Mihai. Două hidrocentrale vechi. În: *Cronica română,* 24 feb. 2006, 13, nr. 3996, serie nouă, p.7. (Turism cultural)

328. Transformarea Pieţei Carol. În: *Minerva*, 17 aug. 1912, nr.1318, p,1.

329. Trei ani de la moartea regelui Carol. Parastasul de la Curtea de Argeş. În: *Lumina,* 13 oct. 1917, 1, nr.42, p.2. /Semnează M.Gh./

330. *Treizeci de ani de domnie ai Regelui Carol I: cuvântări şi acte.* Bucureşti: Carol Göbl. Vol. 2: 1881-1896. 1897. 515p.

331. TZIGARA-SAMURCAŞ, AL. Din efemeridele Muzeului de Artă Naţională. I. Daruri regeşti. În: *Convorbiri literare,* mai 1907, 41, p. 545-548. (Cronica artistică). Şi în: Al. Tzigara-Samurcaş. *Muzeografie românească,* p. 37-40. /Cu titlul: Muzeul primeşte daruri regeşti/

332. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. Fundaţia Universitară Carol I. În: *Boabe de grâu*, iun. 1932, 3, nr.6, p.193-204.

333. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. *Fundaţiunea Universitară Carol I. 1891-1931*. Cu 10 ilustraţii în text, 26 planşe libere şi rezumat francez. Bucureşti: Atelierele grafice Socec, 1933. 168 p.

334. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. *Memorii.* /Vol./ 1-3. Bucureşti: Edit. „Grai şi suflet" – Cultura naţională, Meridiane, 1991-2003. /Vol./ 1: (1872-1910). Ed. critică de Ioan Şerb şi Florica Şerb. Pref. de Dan Grigorescu. 1991. XXII, 297 p.; /Vol./ 2: (1910-1918). 1999. 304 p. („Memoriale"); /Vol. / 3: (1919-1930). Lupta vieţii unui octogerar. Ed. îngrijită şi pref. de C.D. Zeletin. Meridiane, 2003. 384p., il. (Biblioteca de artă; 614 p. Biografii. Memorii. Eseuri)

335. TZIGARA-SAMURCAŞ, AL. *Muzeografie.* Bucureşti: Monitorul Oficial şi Impr. Statului, Impr. Naţională, 1936. XXIII, 383p.: 31 il.

336. TZIGARA-SAMURCAŞ, AL. *Punerea pietrei fundamentale a Muzeului Naţional din Bucureşti: /17/30 iunie/1912/.* Bucureşti: Minerva, 1912. /18 p./. Şi în: Al. Tzigara-Samurcaş. *Muzeografie românească,* p. 95-101; Tzigara-Samurcaş, Al. *Scrieri despre arta românească,* p. 239-245.

337. TZIGARA-SAMURCAŞ, AL. Recunoştinţa Bulgariei libere către România. În: *Minerva,* 27 nov. 1912, 4, nr. 1420, p.1 Şi în: Al. Tzigara-Samurcaş. *Muzeografie românească.* Bucureşti, p. 275-278. /Cu titlul: Casa-Muzeu Regele Carol I de la Poradim/

338. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. */Scrisoare către Ministerul Instrucţiunii Publice,* 18 nov. 1914/. Arhiva BCU, Dosar 63/1914-1915, f.733.

339. TZIGARA-SAMURCAŞ, AL. *Tragedia Muzeului de Artă Naţională*. Bucureşti: Atelierele Grafice Socec & Co. S.A., 1930. 16 p. şi în: Al. Tzigara-Samurcaş. *Muzeografie românească,* p.103-112.

340. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. Trei concursuri publice. Sistematizarea Pieţei Palatului Regal. În: *Arhitectura*, 1942, nr. 9-10, p.23; 1943-1944, 8, nr.1-2, p.17-27, 28-30.

341. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. Ultima medalie a regelui Carol I. În: *Convorbiri literare*, ian. 1915, 49, nr.1, p.101-103. Şi în: *Din viaţa regelui Carol I.* Mărturii contimporane şi documente inedite culese de/.../ Bucureşti: Monitorul Oficial şi Impr. Statului, Impr. Naţională, 1939, p.338-242.

342. TZIGARA-SAMURCAŞ, Al. *Palatul Fundaţiei Regelui Carol I.* Bucureşti: Imprimeria naţională, 1944. 9p.

343. ŢINC, D.C. *Podul Regele Carol I Dunăre-Borcea: lucrări de fundaţie sub aer comprimat: pilocarpatina ca tratament al accidentelor prin presiune atmosferică 3A² la marile lucrări de la Cernavodă-Feteşti de la 1891 la 1895.* Ploieşti: Tipogr. Fabricei „Progresul", 1900. 64p.: fotogr., tab.

344. Un suedez despre Carol I, Regina Elisabeta, Kogălniceanu, Carp şi Maiorescu. În: *Revista Fundaţiilor Regale,* feb. 1944, 11, nr.2, p.473-476. (Note-Străinii despre noi)

345. VĂTĂMANU, N. *Istorie bucureşteană*. Bucureşti: Edit. Enciclopedică Română, 1973. 239p.: il.

346. VION, I. Ctitorie domnească. În: *Universul*, 10 mai 1941, 58, nr.123, p.1.

347. Vizita M.S. Reginei la noul local al Fundaţiunei Carol I. În: *Viitorul,* 30 iun. 1913, 6, nr.1835, p.3. /Semnează C./

348. VLĂDESCU, Cristian M. *Uniformele armatei române de la începutul secolului al XIX-lea până la victoria din mai 1945.* Bucureşti: Meridiane, 1977. 172p.

349. VOICU, Iulian; BĂDESCU, Emanuel. *Regalitatea: o pagină din istoria României = The royalty: a page of Romania's history.* /Versiune engleză: Augusta Caterina Grundbock/. Bucureşti: Alcor, 2000. 64p.: fotogr.

350. VOINESCU, Stelian. *Zece ani: 1877-1927: războiul pentru neatârnare: (1877-1878).* Bucureşti: Cartea Românească, /s.a./. 78p., 47 f. fotogr. (Universitatea liberă)

351. ZINGELER, K. Th. *Principele Carol Anton de Hohenzollern-Sigmaringen, tatăl M.S. Regelui Carol al României.* Trad. de Corneliu Scurtu. Bucureşti: Edit. Tipogr. Ziarului „Universul", 1912. 91p.

Tiparul realizat la:
S.C. INFCON S. A. Constanța
Str. Prof. Murgoci nr. 1, cod. 900 132
tel./fax: 0241 580 527; 585 627